

ОТЧЕТ • ЯНУАРИ – ЮНИ 2024

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

— 145 ГОДИНИ —

ОТЧЕТ • ЯНУАРИ – ЮНИ

2024

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

— 145 ГОДИНИ —

Издание на Българската народна банка
1000 София, пл. „Княз Александър I“ № 1
E-mail: BNB_Publications@bnbank.org
Телекс: 24090, 24091
Факс: 02 980 2425, 02 980 6493

Интернет страница: www.bnb.bg

© Българска народна банка, 2024

В Отчета на БНБ за първото шестмесечие на 2024 г. са използвани данни
и информация, публикувани до 7 октомври 2024 г.

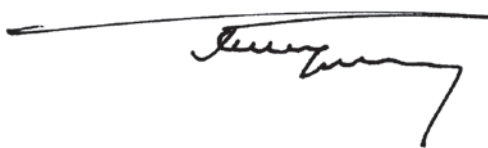
Информацията, публикувана тук, може да се ползва без специално разрешение,
единствено с изричното позоваване на източника.

ISSN 1313-0641 (на хартия)

ISSN 2367-4938 (онлайн)

Уважаеми госпожи и господа народни представители,

В съответствие с член 1, алинея 2 и член 50 от Закона за Българската народна банка Ви представям Отчета на БНБ за януари – юни 2024 година.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Dimitar Radev', is written over a horizontal line.

**Димитър Радев
Управител
на Българската народна банка**

Управителен съвет на БНБ

Седнали, от ляво надясно: Петър Чобанов, Димитър Радев, Андрей Гюров

Прави, от ляво надясно: Рагослав Миленков, Людмила Елкова, Николай Неновски, Илия Лингорски

Управителен съвет на БНБ (към 30 юни 2024 г.)

Димитър Радев

Управител

Андрей Гюров

Подуправител

управление „Емисионно“

Петър Чобанов

Подуправител

управление „Банково“

Радослав Миленков

Подуправител

управление „Банков надзор“

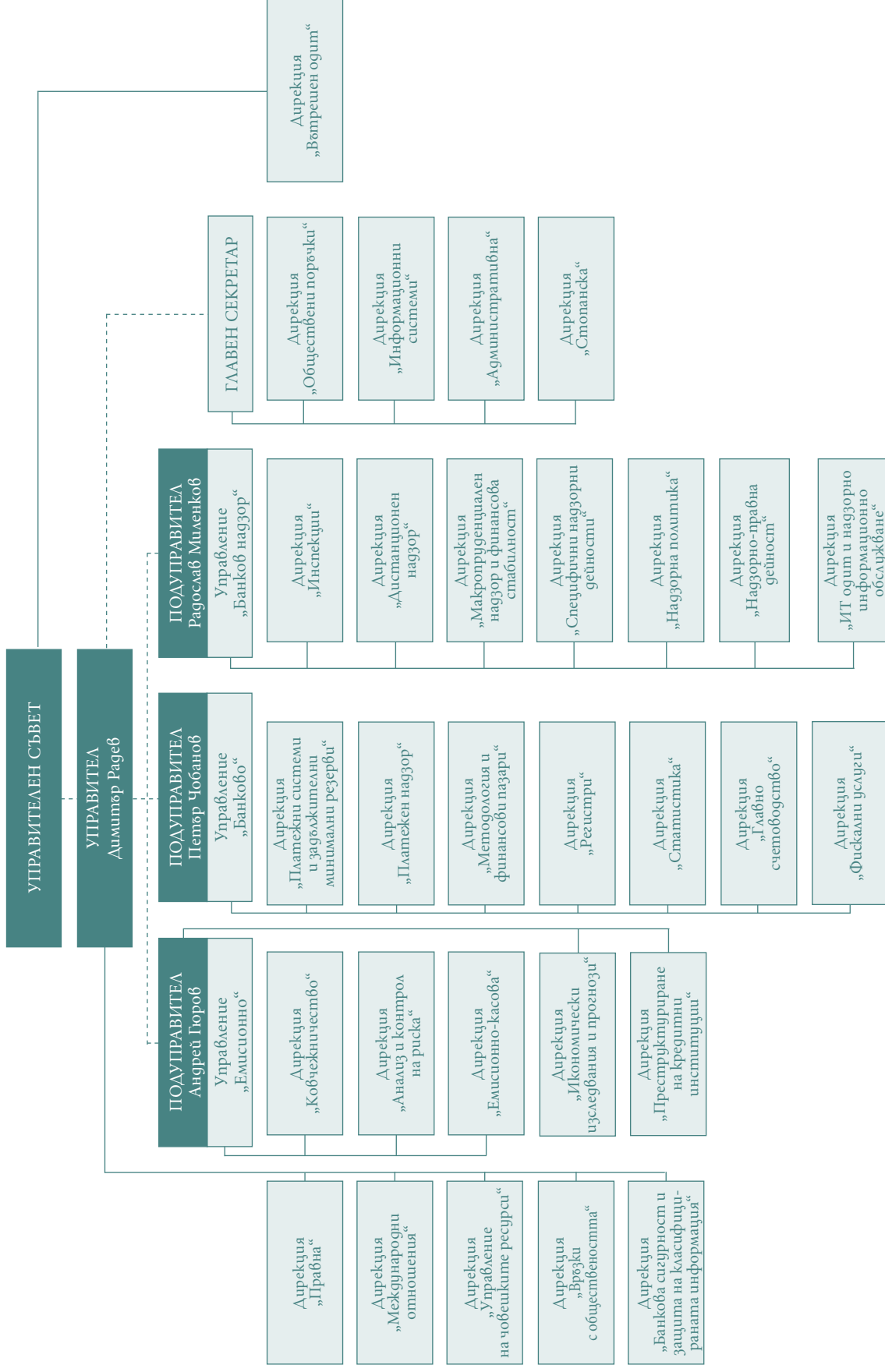
Людмила Елкова

Николай Неновски

Илия Лингорски

Организационна структура на БНБ

(към юни 2024 г.)

Съдържание

Резюме	9
I. Икономическо развитие през първото шестмесечие на 2024 г.	18
II. Брутни международни валутни резерви	35
III. Платежни системи и платежен надзор	46
IV. Резерви на банките в БНБ	53
V. Наличнопарично обращение	55
VI. Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите	60
VII. Дейност на БНБ като орган за реструктуриране на кредитни институции	78
VIII. Участие в ЕСЦБ и в дейността на органите и институциите на ЕС	83
IX. Международни отношения	90
X. Статистическа дейност	91
XI. Фискален агент и депозитар на държавата	94
XII. Централен кредитен регистър и Регистър на банковите сметки и сейфове	99
XIII. Изследователска дейност	105
XIV. Управление на човешките ресурси	106
XV. Вътрешен одит на БНБ	109
XVI. Изпълнение на бюджета на БНБ за първото шестмесечие на 2024 г.	110
XVII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 30 юни 2024 г. (неодитиран)	114
Информация по чл. 17, ал. 5 от ЗБНБ относно решения, приети от УС на БНБ през януари – юни 2024 г.	161

Абревиатури

АД	акционерно дружество
АДЦК	Система за провеждане на аукциони за продажба и обратно изкупуване на ДЦК
АС РОУД	Автоматизирана система за регистриране и обслужване на външния дълг
БВП	брутен вътрешен продукт
БИСЕРА	Банкова интегрирана система за електронни разплащания
БМР	Банка за международни разплащания
БНБ	Българска народна банка
БОРИКА	Банкова организация за разплащания с използване на карти
б. т.	базисна точка
БФБ	Българска фондова борса – София
ДДС	данък върху добавената стойност
ДМА	дълготрайни материални активи
ДМС	допълнително материално стимулиране
ДФР-ДАНС	Дирекция „Финансово разузнаване“ – Държавна агенция „Национална сигурност“
ДЦК	държавни ценни книжа
ЕБО	Европейски банков орган
ЕК	Европейска комисия
Екофин	Съвет на министрите на държавите – членки на ЕС, по икономически и финансови въпроси
ЕОНИА	<i>Euro OverNight Index Average (EONIA)</i> , регистрирана марка на Европейския институт за паричните пазари, <i>EMMI</i>
ЕС	Европейски съюз
ЕСГД	Европейска схема за гарантиране на депозитите
ЕСС	Европейска система от национални и регионални сметки
ЕСРОТ	Електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК
ЕССР	Европейски съвет за системен риск
ЕСЦБ	Европейска система на централните банки
ЕФП	Единен фонд за реструктуриране
ЕЦБ	Европейска централна банка
ЗБНБ	Закон за БНБ
ЗВПКИИП	Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници
ЗКИ	Закон за кредитните институции
ЗМР	задължителни минимални резерви
ЗПУПС	Закон за платежните услуги и платежните системи
ЗУНК	Закон за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г.
ИОБФР	Система за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв
КРМСФО	Комитет за разяснение на международните стандарти за финансово отчитане
КФП	консолидирана фискална програма
МВФ	Международен валутен фонд
МСС	Международни счетоводни стандарти
МИСКПЗ	минимални изисквания за собствен капитал и приемливи задължения
МСФО	Международни стандарти за финансово отчитане
МФ	Министерство на финансите
НОИ	Национален осигурителен институт
НСИ	Национален статистически институт
НТООД	нетърговски организации, обслужващи домакинствата
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ООН	Организация на обединените нации
ПКР	Постоянен комитет за разяснение
ПНПО	процес на надзорен преглед и оценка
ПОС	устройство за търговия на дребно с кредитни/дебитни карти
ПФИ	парично-финансова институция
РИНГС	Система за брутен сетълмент в реално време
СБ	Световна банка
СДЦК	Електронна система от сметки за сетълмент на безналични ДЦК
СМСС	Съвет по международни счетоводни стандарти
СПТ	специални права на тираж
ТАРГЕТ2	Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент в реално време на експресни преводи в евро
ТАРГЕТ2-БНБ	българският системен компонент на ТАРГЕТ2
УС	Управителен съвет
ФПБ	Фонд за реструктуриране на банки
ХИПЦ	хармонизиран индекс на потребителските цени
ЦКР	Централен кредитен регистър
ЮРИБОР	<i>Euro InterBank Offered Rate (EURIBOR)</i> , регистрирана марка на Европейския институт за паричните пазари, <i>EMMI</i>
APP	програма на ЕЦБ за закупуване на активи
АТМ	банкомат
CHF	швейцарски франк
DBRS	<i>Dominion Bond Rating Service</i> , канадска агенция за кредитен рейтинг
EUR	евро
ФОМС	Федерален комитет по операциите на открития пазар
PSPP	програма за закупуване на публични активи
ROA	възвръщаемост на активите
ROE	възвръщаемост на капитала
USD	долар
XAU	тройунция злато
XDR	специални права на тираж

Резюме

През първите шест месеца на 2024 г. глобалната икономическа активност нарасна умерено на годишна база, като се наблюдаваше ускоряване на икономическия растеж в икономиките с развити пазари и известно забавяне при тези с развиващи се пазари. През отчетния период растежът на икономическата активност в САЩ остана на високо ниво, за което допринесоха устойчивият пазар на труда, подкрепящ частното потребление, и ускореният растеж на общите инвестиции. В еврозоната годишният растеж на реалния БВП се ускори вследствие на по-високия нетен износ, но в Германия, която е основен търговски партньор на България, бе отчетено понижено на икономическата активност. На пазара на труда в еврозоната се наблюдаваше тенденция към забавяне на растежа на заетостта, но безработицата остана на ниско в исторически план равнище.

Низходящата тенденция при годишната инфлация в глобален мащаб се запази през първите шест месеца на 2024 г. Затегнатата парична политика на централните банки на големите развити икономики бе сред факторите за забавянето на инфлацията, но понижаването ѝ бе с по-ниски темпове спрямо отчетените през предходната година. Това се дължеше на устойчивата инфлация при услугите вследствие на продължаващото нарастване на заплатите в сектора. Инфлацията при потребителските цени в САЩ и в еврозоната продължи да се забавя, но остана над целевите стойности на Федералния резерв и Европейската централна банка (ЕЦБ). Отчитайки устойчивостта на инфлацията в САЩ, през периода Федералният резерв не промени границите на коридора за лихвения процент по федералните фондове, но през второто тримесечие взе решение да забави темпа на намаляване на размера на портфейла от ценни книжа в баланса на институцията. С оглед на перспективите за понижаване на годишната инфлация в еврозоната към целевата стойност на ЕЦБ, през юни Управителният съвет (УС) на Европейската централна банка взе решение да намали с по 25 базисни точки основните си лихвени проценти.

През първата половина на 2024 г. годишният растеж на реалния БВП в България възлезе на 2.1%. Вътрешното търсене запази сравнително високия си принос за нарастването на икономическата активност, докато отслабването на растежа на външното търсене за български стоки и услуги имаше ограничаващо влияние за икономическата активност. Частното потребление се повиши с 3.5%, като бе подкрепено от увеличението на броя на зетите лица в икономиката, запазващата се тенденция към нарастване на номиналните възнаградения за труд с темп, по-висок от този на потребителските цени, както и от повишението на социалните плащания. Основните фактори, които допринесоха за високия растеж на компенсацията на един нает (13.4% на годишна база в номинално изражение), включваха увеличаващия се недостиг на работна ръка в страната, повишаването на икономическата активност, увеличението на минималната работна заплата от началото на годината и по-високите възнаградения в публичния сектор.

Годишната инфлация, измерена чрез хармонизирания индекс на потребителските цени, възлезе на 2.8% през юни 2024 г., като най-голям положителен принос за нея имаха услугите и стоките и услугите с административно определяни цени. По линия на вътрешната макроикономическа среда проинфлационен натиск продължиха да оказват високите темпове на нарастване на разходите за труд на единица продукция и запазващото се силно частно потребление. Фискалната политика също продължи да бъде проинфлационен фактор.

Предприето през юни 2024 г. от ЕЦБ понижено на основните лихвени проценти отчита края на цикъла по затягане на паричната политика, през който пренасянето на ефектите от повишението на основните лихвени проценти в еврозоната върху лихвените проценти по депозитите и кредитите в

сектора на домакинствата в България бе ограничено в условията на запазваща се висока ликвидност в банковата система. Нарастващите доходи от труд и запазването на предпочитанията на домакинствата да инвестират свободните си средства главно под формата на депозити в банковата система бяха определящите фактори, които допринесоха за високия темп на нарастване на депозитите на домакинствата. През първата половина на 2024 г. годишният растеж на кредита за домакинствата все така следваше тенденция към ускоряване, като за растежа допринесоха най-вече жилищните кредити, при които бе отчетено повишение с 24.8% (20.5% в края на декември 2023 г.). Основните фактори, продължили да подкрепят търсенето на кредити от страна на домакинствата, бяха нарастващите доходи от труд, както и запазването на лихвените проценти по жилищните кредити на много ниски нива, които в реално изражение останаха отрицателни. От страна на предлагането влияние оказваха високата ликвидност и стабилната капиталова позиция на банките, както и конкуренцията за пазарен дял между тях.

В края на първото шестмесечие на 2024 г. бюджетното салдо по КФП беше отрицателно с дефицит в размер на 596 млн. лв. Средствата на фискалния резерв по депозити се понижиха с 1736 млн. лв. спрямо края на 2023 г. и възлязоха на 9143 млн. лв. (4.8% от БВП), от които 8369 млн. лв. представляваха средствата по депозити в БНБ.

При управлението на брунтните международни валутни резерви БНБ продължи да провежда консервативна политика, осигуряваща висока степен на ликвидност и сигурност на резервите. Във връзка с нарасналото геополитическо напрежение в Близкия изток в началото на април и политическия риск на финансовите пазари, възникнал от предсрочните парламентарни избори във Франция в края на отчетния период, превантивно бяха ограничени инвестициите в определени класове активи, както и експозициите към някои емитенти и контрагенти на БНБ.

Балансовата стойност на брунтните международни валутни резерви към края на юни 2024 г. възлезе на 37 704.98 млн. евро, което спрямо края на 2023 г. представлява намаление с 4220.60 млн. евро, или спад с 10.07% като относителен дял от активите на БНБ във валута. Основен принос за намаляването на международните валутни резерви през първата половина на 2024 г. имаха нетните външни парични потоци във валута и най-вече нетните продажби на резервна валута на търговските банки.

За постигането на основните цели на БНБ при управлението на брунтните международни валутни резерви, а именно постигане на много висока степен на ликвидност и сигурност на резервите, преобладаващата част от активите по баланса на управление „Емисионно“ продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа с най-високо кредитно качество, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки. Експозицията към кредитен риск остана ограничена, като в края на първото шестмесечие на 2024 г. приблизително 66% от валутните резерви са инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

През отчетния период не се наблюдаваха значителни изменения в структурата на брунтните международни валутни резерви по валути спрямо средната структура за 2023 г. В структурата по финансови инструменти се отчете повишение на наличността по текущи сметки с 1.7% и на експозициите на БНБ в ценни книжа с 1.4%, за сметка на понижение на средствата по депозити с 3.1%. По отношение на матуриретната структура на резервите се наблюдаваше повишение на експозицията в матуриретните сектори от 1 до 3 години и от 3 до 5 години, но основният дял от инвестициите останаха съсредоточени в най-краткосрочния надежен сектор от 0 до 1 година (85.66%).

Нетният доход на баланса на управление „Емисионно“ е сума от три компонента: 1) доход от инвестиции на брунтните международни валутни резерви в оригинална валута; 2) доход от валутен дисбаланс, и 3) разходи и/или доход по

пасивите. Доходът от инвестиции на валутните резерви на БНБ през отчетния период бе положителен и възлезе на 515.29 млн. евро, което се равнява на доходност за периода от 1.57%. Доходът от валутен дисбаланс за първото шестмесечие на 2024 г. също бе положителен и възлезе на 400.77 млн. евро (1.20% доходност), като основен принос за този доход имаше повишението на пазарната цена на монетарното злато, измерена в евро. Вследствие на лихвената политика на БНБ нетният финансов резултат от пасивите за периода формира разход за БНБ в размер на 98.75 млн. евро, което съответства на -0.29% доходност. Като резултат от тези три компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви през отчетния период бе в размер на 817.32 млн. евро, което представлява обща доходност от 2.50% за полугодие.

Създаването и развитието на надеждни, ефективни и сигурни платежни системи и платежният надзор са важни функции на всяка съвременна централна банка. Платежните системи в България функционират ефективно, осигуряват непрекъсваемост на потока от национални и презгранични плащания и са хармонизирани в голяма степен със съществуващата платежна инфраструктура в Европа.

През първата половина на 2024 г. по-голямата част от стойността на плащанията в левове в страната бяха обработени от Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС. Извършените плащания през РИНГС бяха на обща стойност 881 344 млн. лв., което представлява увеличение с 21.1% спрямо същия период на предходната година, докато броят на плащанията е 329 421, или с 34.9% по-малко в сравнение с първото шестмесечие на 2023 г. Клиентските плащания през периода бяха 273 932, или 83% от общия брой плащания, и възлязоха на обща стойност 56 384 млн. лв. – 6.4% от стойността на всички плащания. В платежната система БОРИКА бяха обработени 181 млн. платежни операции, извършени чрез терминални устройства АТМ и ПОС, на обща стойност 16 018.8 млн. лв., като спрямо първата половина на 2023 г. се отбелязва нарастване с 19.1% по брой и с 20.9% по стойност. През отчетния период в платежната система БИСЕРА бяха извършени 60.7 млн. плащания на обща стойност 223 981.1 млн. лв., като увеличението на обработените плащания спрямо същия период на 2023 г. е с 15% по брой и със 72.1% по стойност. През първото шестмесечие на 2024 г. в ТАРГЕТ-БНБ бяха извършени 161 052 плащания на обща стойност 432 883 млн. евро, от които 137 827 броя клиентски плащания на обща стойност 10 311 млн. евро. Общият брой на обработените плащания в ТАРГЕТ-БНБ се увеличи с 11.3% спрямо първото шестмесечие на 2023 г., докато при общата стойност на обработените плащания бе отчетено намаление с 0.1%. През същия период плащанията, наредени от банките – участници в спомагателната система БИСЕРА, бяха на стойност 92.2 млн. евро, а броят им бе 13 093, като се отчита намаление с 33.3% на стойността и с 30.3% на броя в сравнение със същия период на 2023 г.

Считано от 3 юни 2024 г. платежната система БИСЕРА премина към предплатен (*pre-funded*) модел на сетълмент, което ускори обработката на клиентски плащания в евро между участниците в системата и намали системния риск. Обновяването на платежната система е част от подготовката на Република България за членство в еврозоната, като осигурява съответствието на националната платежна система със съвременните тенденции при обработката на клиентски плащания, запазвайки нейната конкурентоспособност и след приемане на еврото.

През отчетния период беше завършена една индивидуална надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги с цел установяване на съответствието на дейността на дружеството по предоставяне на платежни услуги с изискванията на Закона за платежните услуги и платежните системи (ЗПУПС). Беше приключена и тематична надзорна проверка за установяване спазването от страна на лицензираните от БНБ доставчици на платежни услуги на изискванията за докладване на значими операционни или свързани със сигурността инциденти във връзка с предоставяните от тях платежни услуги,

съгласно чл. 99, ал. 1 от ЗПУПС. През периода бяха осъществени и четири проверки на дружества с цел да се установи дали извършват дейност по предоставяне на платежни услуги и/или издаване на електронни пари без лиценз или регистрация.

БНБ притежава изключителното право да пуска в обращение банкноти и монети. Банкнотите и монетите, издадени от Банката, са законно платежно средство в страната и задължително без ограничения се приемат за плащания по пълната им номинална стойност. БНБ изпълнява своите емисионни и касови функции, като осигурява отпечатването на нови банкноти и отсичането на нови монети и извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващите в БНБ банкноти и монети и чуждестранна валута, замяна на повредени български банкноти и монети, както и по унищожаване на негодни български банкноти и монети. За едногодишен период (спрямо края на юни 2023 г.) парите в обращение нараснаха с 8.1%. През първото шестмесечие на 2024 г. се запази тенденцията към увеличаване на парите в обращение на годишна база, като темпът, с който те нарастват през отчетния период, се повиши.

В края на юни 2024 г. в обращение бяха 590.6 млн. броя банкноти на стойност 28 763.2 млн. лв. и 3281.0 млн. броя разменни монети на стойност 604.9 млн. лв. С най-голям дял (41.12%) в структурата по брой на банкнотите в обращение бяха тези от 50 лева, а при разменните монети – тези от 1 стотинка (27.98%). Относителните дялове на задържаните през първата половина на 2024 г. неистински български банкноти и разменни монети спрямо броя банкноти и монети законно платежно средство, намиращи се в обращение в края юни 2024 г., останаха много ниски, съответно 0.000115% и 0.000002%. В изпълнение на изискванията на Наредба № 18 за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение, през периода януари – юни 2024 г. БНБ извърши общо 133 вътърешни и контролни тестове на използваните от банките и доставчиците на услуги машини за сортиране на банкноти и машини за самообслужване относно прилагане на стандартите за разпознаване и годност.

С присъединяването си към Единния надзорен механизъм (ЕНМ) чрез установяването на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ, Българската народна банка осъществява надзорните си функции по отношение на банките в България в пълно съответствие с изискванията на националната, европейската и международната правна и пруденциална рамка. БНБ внедрява всички насоки, указания, аналитични и методологически изисквания на ЕЦБ в качеството си на национален компетентен орган по отношение на „по-малко значимите институции“ (ПМЗИ), както и участва със свои представители в съвместните надзорни екипи, посредством които ЕЦБ осъществява надзор над системните институции на ниво ЕНМ. Надзорната дейност на БНБ е в пълно нормативно и методологическо съответствие с практиките на ЕНМ.

В рамките на своя микропруденциален подход през периода януари – юни 2024 г. БНБ продължи текущото наблюдение на финансовото състояние на кредитните институции, което се осъществява в рамките на процеса на надзорен преглед и оценка (ПНПО). При прилагане на критериите на Европейския банков орган (ЕБО) беше извършен регулярен годишен преглед на представените от банките доклади от вътърешния анализ на адекватността на капитала и на ликвидността за 2023 г. и на плановете за финансиране, обхващащи периода 2024–2026 г. Извършени бяха и преглед и оценка на актуализираните варианти на плановете за възстановяване на ПМЗИ за определяне степента на надеждност и изпълнение на отправени от БНБ препоръки.

През полугодиято бяха проведени надзорни проверки в четири банки, една от които подлежи на директен надзор от страна на ЕЦБ, а за останалите три БНБ е пряко отговорен компетентен орган. Обхватът и темите за надзорните инспекции в трите банки, обект на прекия надзор, осъществяван от страна на

БНБ, са свързани с кредитния риск и риска от кредитни концентрации. През периода приключи инспекция, започнала през предходната година.

През първото шестмесечие на 2024 г. продължиха контролните дейности за спазване на изискванията на Закона за мерките срещу изпиране на пари (ЗМИП) и Закона за мерките срещу финансиране на тероризма (ЗМФТ) от кредитните институции. Завършени бяха проверките на място в три „по-малко значими“ кредитни институции, с обхват: преглед и оценка на вътрешните им правила, спазване на законовите изисквания за извършване на комплексна проверка на клиенти видни политически личности и клиенти от високорискови трети държави и практическото прилагане на Насоките на ЕБО относно политиките и процедурите, свързани с управление на нормативното съответствие. През първото шестмесечие на годината започнаха и в процес на изпълнение бяха проверки в три кредитни институции съгласно одобрения годишен план за 2024 г., в това число на две „по-малко значими“ и една „значима“ институция.

През отчетния период бяха планирани и изпълнени проверки на място за определяне на нивото на ИТ риска, включващи в обхвата си множество области. Извършени бяха проверки за нивата на ИТ риска в три „по-малко значими“ банки. Бяха направени изменения в основната информационна система на управление „Банков надзор“ – „Единно хранилище на данни – отчети за банков надзор“, за осигуряване на приемането, обработката и съхранението на надзорните отчети след приемане на България в еврозоната и беше създадена възможност на банките да тестват подаване на надзорни отчети в евро.

Продължи участието в процеса на оценка на постъпили искания за придобивания на кредитни институции, на промени в капиталовата им структура, оценка на надеждността и пригодността на ръководен и ключов персонал на банки и на информация за квалифицирани дялови участия. През юни 2024 г. в БНБ постъпи заявление за придобиване на 99.94% от акционерния капитал на „Токуда Банк“ АД от страна на „Българо-американска кредитна банка“ АД.

В изпълнение на макропруденциалния си мандат БНБ осъществява надзор върху дейността на кредитните институции и банковата система въз основа на непрекъснато наблюдение, идентифициране и оценка на системните рискове. Сред приоритетите на макропруденциалната дейност през първото шестмесечие на 2024 г. беше регулярният анализ на рисковете, произтичащи от кредитирането, обезпечено с жилищни недвижими имоти. През полугодieto беше изготвен и публикуван преглед на въведените от БНБ макропруденциални мерки във връзка с рисковете пред банковата система. В аналитичния материал се посочва, че в резултат на надзорната политика на БНБ за системното изграждане и съхраняване на буфери в банковата система е създадена устойчивост по линия на ликвидност, капитал, ефективност и качество на кредитите. Същевременно е налице изразен кредитен растеж преди всичко в сегмента на кредитите, обезпечени с жилищни недвижими имоти. В тази връзка, през май 2024 г. УС на БНБ разпреди на банките и клоновете, извършващи дейност в страната, прилагането на минимален набор от показатели за наблюдение на кредитните стандарти при отпускане и преговаряне на кредити, обезпечени с жилищни недвижими имоти. С решението бяха утвърдени определенията и начинът на изчисляване и беше въведена тримесечна отчетност за тези показатели на индивидуална и на консолидирана основа.

Като един от прилаганите макропруденциални инструменти, антицикличният капиталов буфер е предназначен да запази способността на банковата система да посрещне неблагоприятните ефекти от цикличните проявления на бизнес и финансовия цикъл чрез засилване на капиталовата позиция на банките. През първата половина на 2024 г. той беше на равнището от 2.0%, установено от 1 октомври 2023 г. С решения на УС на БНБ (от март и юни 2024 г.) антицикличният капиталов буфер, приложим съответно през второто и третото тримесечие на 2025 г., беше запазен на 2.0%, като целта е да се засили устойчивостта на банковата система при натиск върху доходността и капиталовата позиция, предизвикан от потенциално нарастване на необслужваните кредити

и на тяхната обезценка. Въз основа на текущия мониторинг и анализ и при спазване на консервативния си подход по отношение на оценката на рисковете БНБ препоръчва на кредитните институции да прилагат своевременно и адекватно провизиране, базирано на консервативни допускания, които отчитат рисковете при неблагоприятно развитие в икономическата среда.

През първото шестмесечие на 2024 г. темповете на растеж на банковите кредити в България се запазиха високи, особено при кредитите за домакинства, като предпоставка за това са устойчивата ликвидна и капиталова позиция на банковия сектор, както и текущите лихвени нива. Нарастването на кредитния портфейл на банковата система през периода се отрази благоприятно върху доходността на банковата система и за първото шестмесечие беше отчетена по-висока печалба от реализираната през същия период на предходната година. Регулаторният капитал се повиши, а потенциалният остатъчен кредитен риск в банковите баланси (измерен посредством нетните необслужвани кредити и аванси) остана изцяло покрит от превишението на регулаторния капитал над капиталовите изисквания и приложимите капиталови буфери.

Независимо от наблюдаваните благоприятни тенденции БНБ продължи своята проактивна антициклична политика, изразяваща се в съчетание от макро- и микропруденциални инструменти (капиталови буфери, допълнителни изисквания по Стълб 2, препоръки за допълнителен собствен капитал, текущ мониторинг на ликвидната позиция, стрес тестове), посредством които се поддържа адекватно на риска в балансите и средата ниво на финансова стабилност на системата и отделните институции.

По силата на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) Българската народна банка е орган за реструктуриране на кредитните институции и други субекти, които подлежат на надзор или консолидиран надзор от страна на централната банка. Функцията си на орган за реструктуриране се осъществява от БНБ в рамките на Единния механизъм за реструктуриране (ЕМП). Във функцията на орган за реструктуриране БНБ осъществява изцяло текущото управление на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ). През първото шестмесечие на 2024 г. дейността на БНБ като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране беше насочена главно към организиране и осъществяване на процесите по подготовка, преглед и актуализиране на плановете за реструктуриране на кредитните институции, както и към наблюдение върху изпълнението на междинните цели нива на минималните изисквания за собствен капитал и приемливи задължения (МИСКПЗ). В изпълнение на процедурните ангажименти на БНБ в рамките на ЕМП, през първата половина на 2024 г. на ЕСП бяха представени за изразяване на становище три актуализирани плана за реструктуриране на кредитни институции, за които извършените оценки обосновават като целесъобразно и осъществимо прекратяване на дейността чрез производство по несъстоятелност. В качеството на орган за реструктуриране на кредитна институция, която е част от трансгранична група от ЕС, през първото шестмесечие на 2024 г. БНБ и членовете на колегията по реструктуриране постигнаха съвместни решения по груповия план за реструктуриране за 2023 г., както и относно МИСКПЗ. В хода на прегледа и актуализирането на плановете за реструктуриране на четирите кредитни институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, през първата половина на 2024 г. УС на БНБ прие позиции във връзка с гласуване на решения на разширената изпълнителна сесия на ЕСП за предварително, а впоследствие и за окончателно одобряване на съвместни решения по плановете за реструктуриране за 2023 г. на две трансгранични групи с дъщерни банки, лицензирани в Република България, и относно определяне на МИСКПЗ на субектите за реструктуриране и на дъщерните им банки, в обхвата на правомощията на ЕСП. УС на БНБ прие също позиция относно проект на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерна банка, лицензирана в Република България и част от трансгранична група с предприятие майка извън ЕМП. По линия на функцията по управление

на ФПБ, на 11 април 2024 г. УС на БНБ прие Годишния финансов отчет на ФПБ за 2023 г. През първата половина на 2024 г. УС на БНБ запази прилаганата инвестиционна стратегия по отношение на средствата на ФПБ и те продължиха да бъдат държани по текущи сметки при БНБ. В съответствие с разпределението на правомощията между ЕСП и БНБ, през април 2024 г. Управителният съвет на БНБ определи годишни вноски на клоновете на кредитни институции от трети държави във ФПБ за 2024 г. с общ размер 106 хил. лв. Към 30 юни 2024 г. набраните средства в подфонда, предназначен за набиране на вноски от клонове на кредитни институции от трети държави, възлязоха на 1018 хил. лв. На 15 февруари 2024 г. ЕСП публикува прессъобщение относно достигането на целевото равнище на ЕФП към 31 декември 2023 г., в което посочи, че не възнамерява да събира редовни годишни вноски в ЕФП през 2024 г. През май 2024 г., във връзка с постъпило уведомление от ЕСП за решение за изчисляване на корекции на предварителни индивидуални годишни вноски, в това число на две кредитни институции, лицензирани в Република България, подали коригиращи данни за 2023 г., УС на БНБ взе решение за корекция на размера на средствата в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП, приспаднати от задълженията на тези кредитни институции за предварителни вноски в ЕФП за 2023 г., и възстановяване на средства в размер на 97 хил. лв. в целевия подфонд. Възстановените средства подлежат на използване съгласно разпоредбите на § 56, ал. 2 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП. Към 30 юни 2024 г. средствата в целевия подфонд на ФПБ, предназначен за набиране и прехвърляне на вноски на кредитните институции в ЕФП, възлязоха на 470 988 хил. лв.

Чрез своите представители, участващи в комитетите и работните групи към Европейската система на централните банки (ЕСЦБ), Европейската комисия (ЕК), Съвета на Европейския съюз, Европейския съвет за системен риск (ЕССР), Европейския банков орган (ЕБО), както и в националния Съвет по европейски въпроси, БНБ допринася за формирането на позициите на България в сферата на икономическото управление и финансовия сектор, както и при обсъждането на други въпроси от сферата на компетентност на централните банки.

В областта на статистическата дейност през първата половина на 2024 г. БНБ продължи да събира, обработва, анализира и разпространява официалната парична и лихвена статистика, статистиката на външния сектор, тримесечните финансови сметки на всички институционални сектори, статистиката на небанковите финансови институции, включително на лизинговите дружества, инвестиционните фондове, дружествата, специализирани в кредитиране, и застрахователните и презастрахователните дружества.

През първата половина на 2024 г. продължи реализацията на проекта за Интегрирана информационна система на БНБ, която осигурява оптимизация и интеграция на информационните потоци, както и единна входна точка за данните за целите на статистиката, функционирането на ЦКР, надзорната отчетност, отчетността за целите на дейността по реструктуриране на кредитни институции и емисионно-касовата дейност.

В своята дейност в областта на статистиката БНБ продължи сътрудничеството си с Министерството на финансите (МФ), национални и чуждестранни статистически органи и централни банки, а в края на март 2024 г. бе подписан Меморандум за сътрудничество между НСИ, БНБ и МФ при разработване, производство и разпространение на данните в областта на държавната финансова статистика. През март 2024 г. БНБ участва във втората мисия на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) в България, като съвместно с представителите на ОИСР беше извършен детайлен преглед на основните източници на информация и особености при съставяне на данните за статистиката на платежния баланс, услугите и финансовите национални сметки по институционални сектори, паричната и лихвената статистика. През юни 2024 г. делегация от експерти на НСИ и БНБ, ръководена от председателя на НСИ, взе участие в 21-вото заседание на Комитета по

статистика и политики в областта на статистиката в централата на ОИСР в Париж, на което се проведе и официалното изслушване в рамките на прегледа по присъединяване на България към Организацията. Във връзка с изпълнението на функцията си на фискален агент и депозитар на държавата БНБ поддържа, развива и обновява специализирани електронни системи, чрез които осигурява информационното обслужване на бюджета и фискалния резерв, обслужва провеждането на аукциони, сетълмента и търговията с държавни ценни книжа (ДЦК) и води Регистър на особените залози.

През първата половина на 2024 г. беше сключен нов Договор между БНБ и МФ за услугите, свързани с информационното обслужване на държавния бюджет, с който се оптимизира докладваната информация.

БНБ поддържа Централен кредитен регистър (ЦКР) – информационна система (ИС) за паричните задължения на клиентите към банките, финансовите институции, платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на чл. 21 от ЗПУПС, както и към инвеститори, предоставили заем по проект чрез доставчик на услуги за колективно финансиране, с изключение на чуждестранните доставчици, които извършват директно дейност на територията на Република България (институции по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ). Регистрираните кредити в системата на ЦКР към 30 юни 2024 г. бяха 6747 хил. броя (при 6778 хил. към 30 юни 2023 г.), а балансовата им стойност възлизаше на 124 361 млн. лв. (111 962 млн. лв. към 30 юни 2023 г.). Броят на подадените в регистъра кредитополучатели към същата дата бе 2586 хил., разпределени, както следва: физически лица – 2397 хил.; юридически лица – 110 хил.; чуждестранни лица, които нямат регистрацията по ЕГН/ЕИК или код по БУЛСТАТ/ПИК – 75 хил.; лица, упражняващи свободни професии или занаятчийска дейност – 4 хиляди. За периода от 1 януари до 30 юни 2024 г. в ИС на ЦКР бяха извършени общо справки за 4624 хил. лица от институциите и органите с право на достъп по реда на чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица бе 771 хил. Постъпилите в БНБ заявления на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра бяха 12 488 броя, от които 12 147 бяха подадени от физически лица (от тях 1960 чуждестранни лица, или 16% от всички физически лица), 333 броя – от юридически лица, и 8 броя по чл. 21а от Наредба № 22 за ЦКР за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. За същия период справки по електронен път са получили 3532 физически лица за наличната за тях информация в ЦКР.

БНБ поддържа също и Регистър на банковите сметки и сейфове (РБСС) – електронна информационна система за номерата на банковите и на платежните сметки с международен номер на банкова сметка (IBAN), водени от банки, платежни институции и дружества за електронни пари, титулярите на сметки и упълномощените да се разпореждат със сметките лица, действителните собственици на титулярите на сметки, наличие на запори по сметки, както и за лицата, наематели на сейфове в банки и техните пълномощници. Към 30 юни 2024 г. в РБСС бяха подадени данни за 14.989 млн. банкови сметки, за 865.035 хил. платежни сметки, водени от платежни институции и дружества за електронни пари и за 35.182 хил. договори за наем на банкови сейфове, в това число записи за 1.366 млн. броя новооткрити сметки, за 1.131 млн. закрити сметки и за 2.975 млн. сметки с наложени запори. За периода 1 януари – 30 юни 2024 г. в информационната система на РБСС бяха извършени общо справки за 400 594 лица от органите и институциите с право на достъп по реда на чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица бе 66 766. За същия период постъпилите в БНБ искания на хартиен носител за издаване на справки от регистъра бяха 2522 броя, от които 2379 подадени от физически лица, 133 – от юридически лица, и 10 справки по чл. 12а от Наредба № 12 за РБСС за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. За същия период справки по електронен път от регистъра са получили 622 физически лица за наличната за тях информация в РБСС.

Деятелностите, свързани с икономическите изследвания и прогнози, подпомагат ръководството на Банката при вземането на решения, както и при формирането на позиции по въпросите на икономическата политика. През отчетния период в рамките на Плана за изследователската дейност на БНБ за 2023–2024 г. се работеше по теми, свързани с макроикономическите ефекти от намаляването на населението, с факторите, определящи динамиката на обемите и лихвените проценти по потребителските и жилищните кредити, с прилагането на различни подходи за оценяване на устойчивостта на публичния дълг, както и с изследването на инертността и режимите на инфлацията в България. През полугодията продължи и обогатяването и усъвършенстването на макроикономическите модели на БНБ, като бе актуализиран и доразвит инструментариумът на БНБ за оценяване на макроикономически ефекти от симулиране на икономически шокове във вътрешната и външната среда.

Основните приоритети при управлението на човешките ресурси в БНБ през първото шестмесечие на 2024 г. продължиха да бъдат осигуряването на конкурентни условия за работа и поддържането на благоприятна институционална среда за ефективно изпълнение на целите, функциите и задачите на Банката. В периода януари – юни 2024 г. на работа в БНБ постъпиха 25 служители, а напусналите бяха 17, от които 4 поради придобиване право на пенсия. В края на юни числеността на персонала бе 949 души.

През периода януари – юни 2024 г. бяха извършени одитни ангажименти съгласно утвърдения от УС на БНБ Годишен план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“, в който са отразени и ангажиментите за изпълнение от програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ. Целта на всеки от ангажиментите беше да се предостави обективна увереност за адекватността и ефективността на управлението на рисковете, контрола и управлението, присъщи за съответните дейности, за да се гарантират: ефективно постигане на целите и задачите, както и постигането на стратегическите цели на организацията; надеждността и целостта на финансовата и оперативната информация; ефективността и ефикасността на оперативните дейности и програми; опазването на активите; съответствието със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

Бюджетът на БНБ осигурява изпълнението на функциите и задачите на Банката. През първото шестмесечие на 2024 г. БНБ е изразходвала за издръжка средства в размер на 74 337 хил. лв. (21.2% от утвърдения годишен бюджет), включително 13 829 хил. лв. за издръжка на паричното обращение. Разходите за изпълнение на инвестиционната програма на Банката през отчетния период възлязоха на 4992 хил. лв., което представлява 5.5% от утвърдените в бюджета средства по този показател за годината. Изразходването на средствата по инвестиционната програма на Банката е свързано с изпълнението на взаимосвързани дейности, пряко зависещи от стартирането или приключването на тези от предходния етап. Към момента на изготвяне на отчета някои от процедурите по обществени поръчки бяха в процес на подготовка, на провеждане или бяха прекратени, поради което планираните средства не бяха изразходвани. БНБ продължава активно да работи по дейности, свързани с приемането на еврото като национална валута, като разходите по тях имат косвен ефект върху цялостното изпълнение на Бюджета на БНБ за 2024 г. Поради промяна на датата на приемане на еврото като национална валута значителна част от планираните в Бюджета на БНБ за 2024 г. средства, свързани с издръжка на паричното обращение, придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване и развитие на информационните системи, не бяха изразходвани през първото шестмесечие на 2024 г. Консолидираният финансов отчет представя финансовото състояние на Банката към 30 юни 2024 г.

I. Икономическо развитие през първото шестмесечие на 2024 г.

Международна среда

През първото шестмесечие на 2024 г. глобалната икономическа активност нарасна умерено. Световният БВП в реално изражение нарасна с 2.5% на годишна база през този период (с по 0.7% на верижна база през първото и второто тримесечие)¹, като се наблюдаваше ускоряване на икономическия растеж в икономиките с развити пазари и известно забавяне при тези с развиващи се пазари. Динамиката на общия индекс на международната конюнктура (глобалния PMI) сигнализира, че растежът на глобалния БВП се е определял главно от сектора на услугите и в по-малка степен от сектора на промишлеността, където бе отчетено макар и слабо нарастване за първи път от 2022 г. През периода годишният растеж на световната търговия се ускори до 0.9%.²

През първата половина на 2024 г. растежът на икономическата активност в САЩ остана на високо равнище, като БВП в реално изражение нарасна с 3.0% спрямо 3.2% през втората половина на 2023 г. Основните фактори за растежа в тази страна бяха устойчивият пазар на труда, подкрепящ частното потребление, и ускореният растеж на общите инвестиции. В Китай икономическата активност слабо се забави на годишна база през първата половина на годината до 5.0% спрямо 5.1% през втората половина на 2023 г. Основен принос за растежа на икономиката имаха публичните инвестиции, докато структурните проблеми в сектора на жилищното строителство в Китай продължиха да действат ограничаващо върху вътрешното търсене в страната.

През първото шестмесечие на 2024 г. годишният растеж на реалния БВП на еврозоната се ускори до 0.6% на годишна база спрямо 0.1% през второто шестмесечие на 2023 г. От компонентите на разходите за крайно потребление основен положителен принос за ускоряването на икономическата активност имаше нетният износ, докато инвестициите имаха съществен отрицателен принос за растежа. Затегнатите условия за финансиране вследствие на паричната политика на ЕЦБ действаха ограничаващо върху частните инвестиции и потребление. Секторът на услугите имаше най-голям принос за икономическия растеж през първата половина на 2024 г., докато низходящата тенденция в промишлеността се забави. В Германия, която е основен търговски партньор на България, реалният БВП се сви с 0.1% на годишна база през първото шестмесечие на 2024 г., докато в другия ни основен търговски партньор от еврозоната – Италия, растежът възлезе на 0.7% за същия период. На пазара на труда в еврозоната се наблюдаваше тенденция към забавяне на растежа на заетостта, но безработицата остана на ниско в исторически план равнище, като възлезе средно на 6.5% през отчетния период при 6.6% през второто шестмесечие на 2023 г.

¹ По данни на Световната банка към 7 октомври 2024 г.

² По данни на CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis към 25 септември 2024 г.

Основни макроикономически показатели

(%, сезонно неизгладени данни)

	Темп на растеж на БВП в реално изражение				Инфлация (в края на периода)				Равнище на безработица (средно за периода)			
	2022	2023	2024		2022	2023	2024		2022	2023	2024	
			I	II			I	II			I	II
САЩ	2.5	2.9	0.4	0.7	5.5	2.7	2.8	2.4	5.4	3.6	3.8	4.0
Китай	3.0	5.2	1.5	0.7	1.8	-0.3	0.1	0.2	5.6	5.2	5.2	5.0
Европа												
ЕС	3.3	0.4	0.3	0.2	10.4	3.4	2.6	2.6	6.2	6.0	6.1	6.0
Евروزона	3.3	0.4	0.3	0.2	9.2	2.9	2.4	2.5	6.8	6.6	6.5	6.5
Обединено кралство	4.8	0.3	0.7	0.5	9.3	4.2	3.8	2.8	3.9	4.0	4.3	4.2

Забележки: Групата „ЕС“ включва 27-те държави – членки на Европейския съюз (ЕС). Годишните данни за равнището на безработицата са сезонно неизгладени, с изключение на тези за Обединеното кралство. Данните за равнището на безработицата по тримесечия са сезонно изгладени. Инфлацията в Китай, ЕС и еврозоната е изчислена на базата на индексите на потребителските цени. Инфлацията в САЩ е измерена чрез ценовия индекс на индивидуалните потребителски разходи, а в Обединеното кралство – чрез индекса на потребителските цени, включващ и разходите за жилища, обитавани от техните собственици. Използвани са данни, публикувани към 7 октомври 2024 г.

Източници: Евростат, *Bureau of Economic Analysis* (САЩ), *Bureau of Labor Statistics* (САЩ), *Office of National Statistics* (Обединено кралство), Национална статистическа служба на Китай, изчисления на БНБ.

През първото шестмесечие на 2024 г. средната цена на петрола тип „Брент“ се повиши на годишна база както в долари (с 5.2%), така и в евро (с 5.2%). Поскъпването на петрола през разглеждания период беше главно вследствие на нарастването на геополитическите рискове в Близкия изток и приетите от ОПЕК+ решения за удължаване на съществуващите ограничения на предлагането на суровината. През първото полугодие цените на металите и храните се понижиха на годишна база както в долари, така и в евро. Понижението при цените на металите бе слабо и отразяваше най-вече забавянето на икономическата активност в Китай. Спадът в цените на храните се определяше предимно от ефекта от високата база през 2023 г., както и от идиосинкратични изменения, свързани с климатични и производствени фактори.

Низходящата тенденция при годишната инфлация в глобален мащаб се запази през първите шест месеца на 2024 г., като към юни тя достигна 2.9% спрямо 3.7% в края на 2023 г. Затегнатата парична политика на централните банки на големите развити икономики бе сред факторите за забавянето на инфлацията, но понижаването ѝ беше с по-ниски темпове спрямо отчетените през предходната година поради устойчивата инфлация в сектора на услугите вследствие на продължаващото нарастване на заплатите в сектора.

През първата половина на 2024 г. годишната инфлация в САЩ, измерена чрез ценовия индекс на индивидуалните потребителски разходи, продължи да се забавя, но остана над целта от 2.0%, определена от Федералния комитет по операциите на открития пазар (*Federal Open Market Committee, FOMC*). През юни годишният темп на инфлация се забави до 2.4% (при 2.7% в края на 2023 г.) след слабо ускорение до 2.8% през първото тримесечие на 2024 г. Понижаването на инфлацията бе главно вследствие на поевтиняването през първата половина на годината на транспортните горива и автомобилите, както и на забавянето на инфлацията при разходите за жилища. Базисната инфлация в САЩ (без храни и енергийни продукти) се забави в по-голяма степен през първото шестмесечие на 2024 г., като през юни възлезе на 2.6% спрямо 3.0% в края на 2023 г. В еврозоната годишната инфлация при потребителските цени също се забави през полугодията, достигайки 2.5% през юни спрямо 2.9% в края на 2023 г. Същевременно базисната инфлация (без храни, енергийни продукти, алкохолни напитки и тютюневи изделия) се понижиха до 2.9% през юни (при 3.4% през декември 2023 г.). Основен принос за понижението на годишната инфлация в еврозоната имаше

повешаването на храните. Приносът на цените на природния газ и на електричеството за общата инфлация нарасна съществено поради постепенното прекратяване на фискалните мерки, предприети през предходните години за ограничаване на покачването на тези енергоизточници. В сектора на услугите инфлацията се запази устойчиво висока поради високия темп на нарастване на заплатите. Спадът на базисната инфлация отразяваше по-ниската инфлация при стоките за жилищно обзавеждане и автомобилите.

С оглед на перспективите за постигане на целите за ценова стабилност централните банки на САЩ и еврозоната запазиха без промяна основните си лихвени проценти през по-голямата част от шестмесечието. *FOMC* остави без промяна границите на коридора за лихвения процент по федералните фондове, но през второто тримесечие взе решение да забави темпа на намаляване на притежаваните от него ценни книжа. *УС* на ЕЦБ също запази референтните си лихвени проценти непроменени през по-голямата част от полугодие, но през юни намали с 25 базисни точки основните си лихвени проценти.³

Икономиката на България

След забавяне през 2023 г. годишният растеж на реалния БВП на България се ускори до 2.1% през първото шестмесечие на 2024 г. според сезонно неизгладените данни.⁴ По елементи на разходите за крайно използване ускоряването на растежа на икономическата активност спрямо втората половина на 2023 г. (1.7%) се дължеше главно на свиването на отрицателния принос на изменението на запасите. Динамиката на запасите в значителна степен отразяваше нормализирането на политиката на фирмите по отношение на поддържаните наличности от суровини, материали и готови продукти след целенасоченото натрупване на запаси през периода 2021–2022 г. и последващото им понижаване през 2023 г.⁵ През първата половина на 2024 г. приносът на вътрешното търсене за нарастването на икономическата активност се запази сравнително висок. Процесите на пазара на труда благоприятстваха растежа на вътрешното търсене вследствие на нарастването на заетостта и на повишаването на доходите от труд в реално изражение, които подкрепяха растежа на разходите за потребление на домакинствата. Фискалната политика продължи да оказва проциклично влияние и стимулираше вътрешното търсене както пряко по линия на правителственото потребление, така и косвено чрез увеличаването на социалните плащания в реално изражение, които подкрепяха разполагаемия доход на домакинствата. Външната среда имаше ограничаващо влияние за растежа на реалния БВП в България, което се дължеше на отслабването на растежа на външното търсене на български стоки и услуги.

Частното потребление в реално изражение се повиши с 3.5% на годишна база през полугодие, за което влияние оказаха увеличението на броя на заетите лица в икономиката, запазващата се тенденция към нарастване на номиналните възнаграждения за труд с темп, по-висок от този на потребителските цени, както и увеличението на социалните плащания в реално изражение от страна на правителството. Други фактори с положително влияние върху частното потребление бяха нарастването на годишна база на кредитите за потребление и подобряването на нагласите на домакинствата, измерени чрез показателя за доверие на потребителите. По отношение на структурата на крайните

³ За допълнителна информация виж тук глава II, раздел „Политика на централните банки“.

⁴ Анализът в тази част е въз основа на данните за националните сметки, публикувани от НСИ на 5 септември 2024 г.

⁵ През периода януари – юни 2024 г. приносът на изменението на запасите за годишния растеж на реалния БВП беше отрицателен в размер на -0.1 процентни пункта спрямо -4.2 процентни пункта през втората половина на 2023 г. За повече информация относно факторите, които определяха динамиката на запасите през 2023 г., виж [Годишен отчет на БНБ•2023](#).

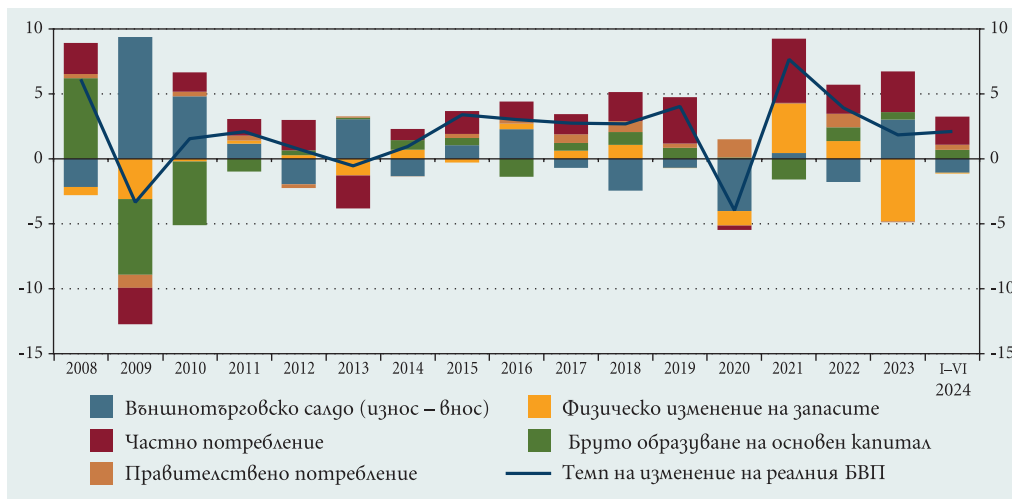
потребителски разходи на домакинствата растеж беше отчетен при разходите за услуги, недълготрайни и полудълготрайни стоки, докато потреблението на дълготрайни стоки отчете слаб спад на годишна база.

Инвестициите в основен капитал се повишиха с 4.5% на годишна база в реално изражение през първата половина на 2024 г., като според оценки на БНБ⁶ този растеж се определя от частния сектор. Основните фактори, които благоприятстваха растежа на инвестиционната активност на неправителствения сектор, бяха нарастването на частното потребление, активното предлагане на кредитен ресурс от страна на банките и подобрените нагласи на домакинствата за покупка на жилище. Според оценки на БНБ, през периода януари – юни 2024 г. сектор „държавно управление“ е допринесъл отрицателно за годишния темп на изменение на бруто образуването на основен капитал. Това се дължи главно на базов ефект от високия размер на публичните инвестиции през второто тримесечие на 2023 г. и на вероятно забавяне на изпълнението на проекти, финансирани със средства от ЕС, за което дават индикация месечните данни за капиталовите разходи по Консолидираната фискална програма (КФП).

През първата половина на 2024 г. правителственото потребление се повиши с 2.0% в реално изражение спрямо същия период на предходната година. Данните за сектор „държавно управление“⁷ за първото тримесечие на 2024 г., както и месечните данни за изпълнението на КФП за второто тримесечие на 2024 г., сочат, че разходите за компенсация на наетите в публичния сектор и за здравеопазване са допринесли положително за нарастването на правителственото потребление.

Темп на изменение на БВП в реално изражение и принос по компоненти на крайното използване

(%, процентни пунктове; спрямо съответния предходен период, сезонно неизгладени данни)

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

Нетният износ имаше отрицателен принос за изменението на реалния БВП през първата половина на 2024 г., който се определяше от спада на износа на

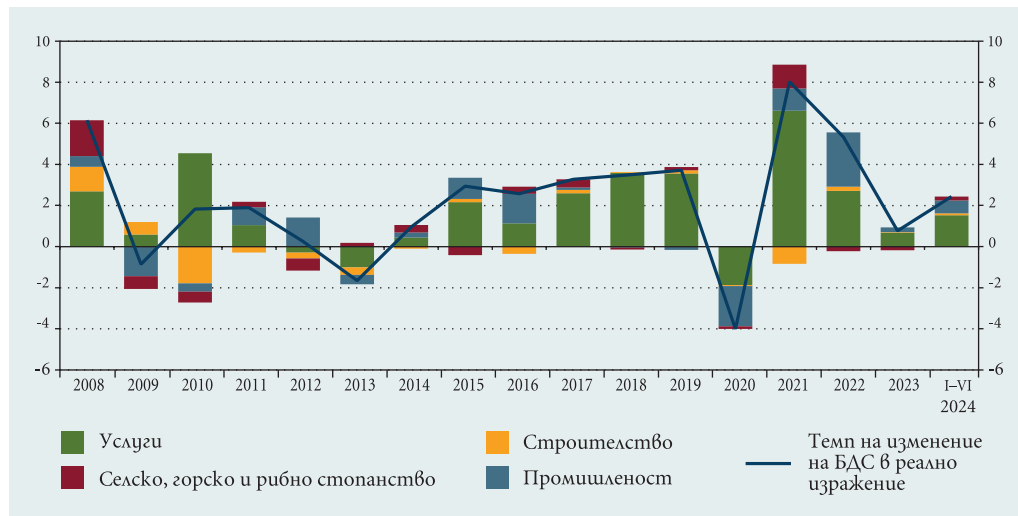
⁶ Националният статистически институт (НСИ) не предоставя официални данни за разбивката на общите инвестиции в икономиката на частни и публични инвестиции. Серията за частните инвестиции се конструира от БНБ като разлика между общите инвестиции и оценения размер на публичните инвестиции на начислена основа в реално изражение. Размерът на публичните инвестиции за първото тримесечие на 2024 г. е по данните от тримесечните нефинансови сметки на сектор „държавно управление“, публикувани от НСИ, докато оценката за размера на публичните инвестиции за второто тримесечие на 2024 г. се базира на данните от Консолидираната фискална програма за периода.

⁷ Към момента на изготвяне на настоящия анализ данните от тримесечните нефинансови сметки на сектор „държавно управление“ са налични до първото тримесечие на 2024 г. включително.

стоки и услуги (с 1.4%) при отчетен нисък растеж на вноса (0.4%). Динамиката на общия внос беше в съответствие с изменението на компонентите на крайното търсене и тяхното вносно съдържание. Понижението на износа на стоки и услуги се дължеше на компонента на стоките (спад с 1.6%), докато при услугите беше отчетен нисък растеж на годишна база (0.4%). Факторите, които ограничаваха износа на стоки, бяха свързани главно с отслабването на икономическата активност в основните търговски партньори на България и по-ниската осигуреност на фирмите в промишлеността с поръчки от чужбина.

Темп на изменение на брутната добавена стойност в реално изражение и принос по отрасли

(%, процентни пунктове; спрямо съответния предходен период, сезонно неизгладени данни)

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

През първата половина на 2024 г. брутната добавена стойност общо за икономиката се повиши с 2.4% в реално изражение на годишна база, като растеж бе отчетен във всички основни икономически сектори – „селско стопанство“ (с 1.5%), „индустрия“ (с 2.3%) и „услуги“ (с 2.3%). Нарастването на добавената стойност в индустрията се определяше най-вече от подсектора на промишлеността⁸ и в по-малка степен от строителството. По отношение на услугите растеж на добавената стойност се наблюдаваше във всички подсектори, като най-голям положителен принос имаха услугите, свързани с „търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство“⁹.

Условията на пазара на труда останаха затегнати през първата половина на 2024 г. Заетостта се повиши с 1.2% на годишна база, подкрепяна най-вече от сектора на услугите, където се наблюдаваше нарастване на заетите във всички подсектори. Броят на заетите лица в строителството също се увеличи, докато в промишлеността и селското стопанство беше отчетено понижение. Коефициентът на икономическа активност за възрастовата група 15-64 години се увеличи до 74.0% (73.7% за първата половина на 2023 г.), което се дължеше както

⁸ Показателите за добавената стойност в промишлеността (в реално изражение) и индексът на промишленото производство от краткосрочната бизнес статистика на НСИ често имат сходна динамика и информативна стойност за развитието на икономическата активност в подсектора на промишлеността. През периода януари – юни 2024 г. обаче се запази наблюдаваната от 2023 г. тенденция към спад на индекса на промишлено производство на годишна база, докато при добавената стойност в промишлеността беше отчетен растеж. Разнопосочната динамика на двата показателя вероятно се дължи на методологически особености. Други показатели, които дават допълнителни сигнали за състоянието на фирмите в промишлеността, като например индексът на промишления оборот, наблюдението на стопанската конюнктура на НСИ, износът на стоки и изменението на заетостта, показват влошаване на икономическата активност в този сектор през първите шест месеца на 2024 г.

⁹ Да се разбира подсектор „търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“ по разбивка A10 на икономическите дейности.

на преминаването на неактивни лица в работната сила, така и на намалението на населението в трудоспособна възраст поради протичащите неблагоприятни демографски процеси в страната. Потенциалните фактори, които стимулираха включването на неактивни лица (включително обезкуражени) в работната сила, бяха свързани с растежа на реалния БВП и на заплатите в икономиката. Същевременно по данни от Наблюдението на работната сила¹⁰ коефициентът на безработица се повиши слабо до 4.7% средно за първите шест месеца на 2024 г. (4.6% през съответния период на 2023 г.).

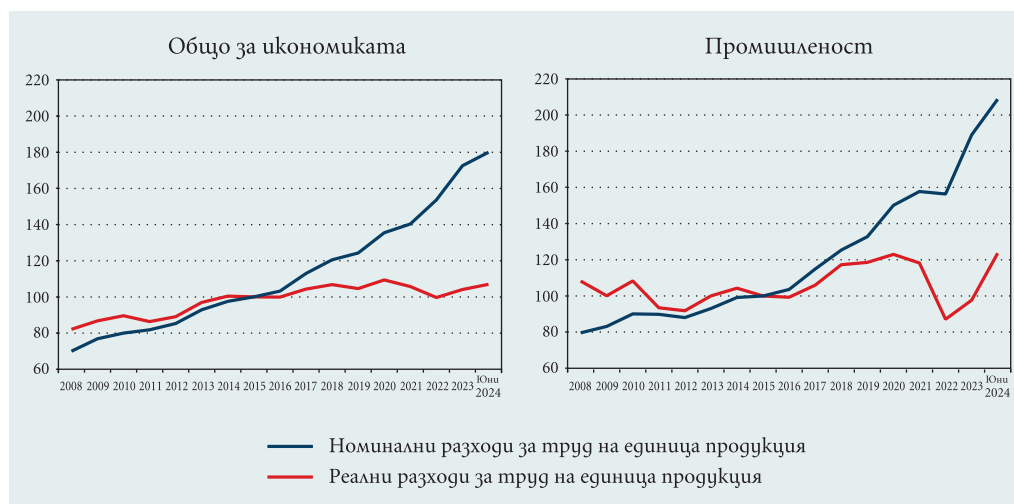
Данните на Агенцията по заетостта също отчетоха повишение на равнището на регистрираната безработица до 5.7% средно за полугодие (5.3% през първите шест месеца на 2023 г.). Тези изменения вероятно се дължат на по-слабото търсене на труд в промишлеността, свързано главно с влошената външна икономическа среда.

През първото шестмесечие на 2024 г. производителността на труда¹¹ общо за икономиката се повиши с 0.9% на годишна база в резултат на нарастването на реалната производителност в промишлеността и селското стопанство, докато в строителството и услугите беше отчетено понижено. При всички подсектори на услугите бе отчетен спад на производителността, с изключение на подсектор „търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство“.

По-слабото нарастване на потребителските цени намери отражение в известно забавяне на растежа на компенсацията на един нает в номинално изражение – до 13.4% на годишна база през първите шест месеца на 2024 г. (при 14.9% повишение през същия период на 2023 г.). Растежът на компенсацията на един нает в реално изражение¹² се ускори до 10.0% на годишна база (спрямо 3.5% през първото шестмесечие на 2023 г.). Основните фактори, които допринесоха за високия растеж на заплатите, включваха увеличаващия се недостиг на работна ръка в страната¹³, повишаването на икономическата активност, увеличението на минималната работна заплата от началото на годината и по-високите възнаградения в публичния сектор.

Разходи за труд на единица продукция

(плъзгаща се средна, 2015 г. = 100)

Забележка: Данните за юни 2024 г. обхващат последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2024 г. включително.

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

¹⁰ Данните от Наблюдението на работната сила се отнасят за възрастовата група 15-64 години.

¹¹ Производителността на труда общо за икономиката се изчислява на базата на реалния БВП. По сектори производителността на труда се изчислява на базата на добавената стойност на сектора в реално изражение.

¹² Реалната компенсация на един нает е получена след дефлиране на номиналната компенсация на един нает с хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ).

¹³ Според данните от анкетите за стопанската конюнктура на НСИ.

През първите шест месеца на 2024 г. растежът на разходите за труд на единица продукция остана висок и възлезе на 12.4% в номинално изражение (спрямо 14.5% през същия период на предходната година), като отразяваше високия темп на нарастване на заплатите. В реално изражение разходите за труд на единица продукция общо за икономиката се повишиха с 5.2% на годишна база.

Брутният оперирац излишък по текущи цени общо за икономиката нарасна с 3.2% на годишна база през първите шест месеца на 2024 г. в резултат главно на подобряването на финансовото състояние на фирмите в сектора на услугите и в по-малка степен на нарастването на печалбите, измерени чрез този показател, в сектора на промишлеността. Брутният оперирац излишък в селското стопанство и в строителството отчете понижение на годишна база.

През първата половина на 2024 г. дефлаторът на БВП се повиши с 6.8% на годишна база. Дефлаторът на частното потребление се повиши с 1.1%, което беше в съответствие с отчетената средно за първото полугодие тенденция към забавяне на инфлацията при потребителските цени, измерена чрез ХИПЦ (3.1%). Дефлаторът на правителственото потребление и на инвестициите в основен капитал също се повиши спрямо съответния период на предходната година, съответно с 24.9% и 5.9%. При износа на стоки и услуги дефлаторът се запази без промяна спрямо първото шестмесечие на 2023 г., докато този на вноса се понижи с 0.7%.

Годишната инфлация, измерена чрез ХИПЦ, следваше тенденция към плавно забавяне и възлезе на 2.8% през юни 2024 г. (спрямо 5.0% през декември 2023 г.). За низходящата динамика на инфлацията значително влияние оказа формираният базов ефект спрямо бързите темпове на нарастване на потребителските цени през първата половина на 2023 г., главно в групите на услугите и хранителните продукти, както и поевтиняването на някои промишлени стоки и енергийни продукти. През юни 2024 г. най-висок положителен принос за годишната инфлация при потребителските цени имаха услугите и стоките и услугите с административно определяни цени и тютюневите изделия, следвани от хранителните продукти. От страна на вътрешната макроикономическа среда проинфлационен натиск продължиха да оказват високите темпове на нарастване на разходите за труд на единица продукция и запазващото се силно частно потребление. С оглед на тези процеси склонността на фирмите да пренасят в пълна степен понижението на цените на основни селскостопански и енергийни суровини на международните пазари върху крайните потребителски цени, предимно в групите на храните и услугите, остана ограничена. Фискалната политика също продължи да бъде проинфлационен фактор през първото шестмесечие на 2024 г. Увеличаването на социалните плащания и на компенсацията на наетите в публичния сектор през последните години подкрепя нарастването на разполагаемия доход и потреблението на домакинствата и създава предпоставка за запазване на висока инфлация при по-чувствителните към търсенето компоненти на ХИПЦ, като услугите. Същевременно поддържането на бюджетни дефицити е един от факторите за ограниченото пренасяне на паричната политика на ЕЦБ върху лихвените проценти по депозитите и кредитите в сектора на домакинствата в България, тъй като допринася за продължаващия приток на привлечени средства и за поддържането на висока ликвидност в банковата система. Реалните лихвени проценти по новите срочни депозити на домакинствата станаха по-слабо отрицателни в резултат на постепенното забавяне на общата инфлация при потребителските цени, като те продължиха, макар и в по-малка степен, да подкрепят растежа на частното потребление и нарастването на потребителските цени. Същевременно, въпреки че в реално изражение лихвените проценти по новите потребителските кредити станаха положителни от средата на 2023 г., при новоотпуснатите потребителски кредити се запази

тенденцията към повишаване на обемите, което също представлява фактор с проинфлационно влияние.

Базисната инфлация¹⁴ възлезе на 2.5% през юни 2024 г. (5.3% през декември 2023 г.), като нарастването на цените на базисните компоненти отразяваше главно повишението на цените на услугите и в по-ниска степен – на промишлените стоки. Основните фактори, които допринесоха за задържането на инфлацията в групата на услугите на високо равнище, бяха запазващото се силно частно потребление и продължаващото нарастване на разходите за труд на единица продукция. Вследствие на тези процеси общественото хранене и услугите по настаняване продължиха да имат съществен положителен принос за повишението на цените на услугите на годишна база. Годишната инфлация при промишлените стоки значително се забави в резултат от базови ефекти, както и поради понижението на цените на някои от промишлените стоки, като най-съществен отрицателен принос имаше подгрупата на дълготрайните стоки. Увеличаването на цените в подгрупата на стоките за недълготрайна употреба оказваше натиск за продължаващо повишаване на общия индекс на цените на промишлените стоки.

Годишният темп на нарастване на цените в групата на стоките и услугите с административно определяни цени и тютюневите изделия се запази висок и възлезе на 4.9% през юни 2024 г. (5.4% през декември 2023 г.). За инфлацията в тази група основно значение имаше покачването в групите „тютюневи изделия“, „лекарствени продукти“, „водоснабдяване и канализационни услуги“ и „електроенергия“.

През първата половина на 2024 г. инфлацията при храните следваше тенденция към забавяне и възлезе на 1.7% през юни (6.0% в края на 2023 г.). Низходящата динамика на инфлацията при храните отразяваше предимно проявяването на базов ефект и макар в по-ниска степен – поевтиняването на някои от тези продукти. Съществен положителен принос за нарастването на цените на непреработените храни имаха подгрупите „месо и месни продукти“ и „плодове и зеленчуци“, което се дължеше главно на по-високите вносни цени. Инфлацията при преработените храни остана положителна, като цените на някои продукти продължиха да нарастват в съответствие с увеличаването на разходите за местно производство¹⁵. Същевременно при подгрупите „животински и растителни масла и мазнини“ и „мляко и млечни продукти“ бе отбелязано понижено на цените на годишна база, което отразяваше влиянието на низходящата динамика на вноските цени на тези продукти.

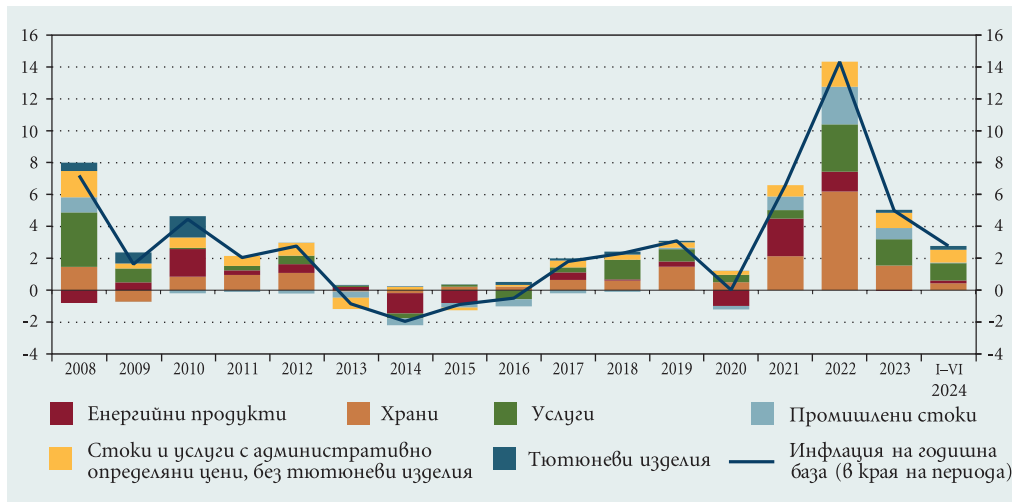
Годишният темп на нарастване на цените на енергийните продукти (без тези с административно определяни цени) възлезе на 1.7% през юни 2024 г. (при отчетен спад с 0.6% през декември 2023 г.). По подкомпоненти се наблюдаваше повишение на годишна база при цените на транспортните горива, докато подгрупата на твърдите горива продължи да има отрицателен принос за инфлацията при енергийните продукти към края на първата половина на 2024 г.

¹⁴ Базисната инфлация включва подгрупите от ХИПЦ „услуги“ и „нехранителни стоки“ и изключва подгрупите на „храните“, „енергийните продукти“, „стоките и услугите с административно определяни цени“ и „тютюневите изделия“.

¹⁵ Използвани са данни за индекса на цените на производител към юни 2024 г.

Годишен темп на инфлацията и принос за нея на основни групи стоки и услуги

(%; процентни пунктове)

Забележка: Индексът на стоките и услугите с административно определяни цени е изчислен чрез претегляне на съответните елементарни агрегати от потребителската кошница.

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

През първата половина на 2024 г. салдото по текущата и капиталовата сметка на България беше положително в размер на 605 млн. евро (при излишък от 1.1 млрд. евро за същия период на 2023 г.). Определящо значение за по-малкия излишък имаха потоците по текущата сметка, при която се наблюдаваше преминаване от излишък през периода януари – юни 2023 г. към дефицит през първата половина на 2024 г. главно в резултат от разширяването на дефицита по търговския баланс.

Нарастването на дефицита по търговския баланс през първата половина на 2024 г. бе в резултат на отчетения спад на износа на стоки в реално изражение (с 1.6% на годишна база) и на повишението на вноса на стоки в реално изражение (с 1.0%)¹⁶, като неблагоприятните условия на търговия¹⁷ за страната също допринесоха за разширяването на търговския дефицит. Според подробните данни по стокови групи от статистиката за външната търговия¹⁸ понижението на годишна база на износа на стоки в номинално изражение се дължеше на всички групи, с изключение на цветните метали и нефтопродуктите, като най-голям отрицателен принос имаше групата на зърнените продукти¹⁹. При вноса на стоки в номинално изражение най-висок растеж отбелязаха нефтопродуктите и металните руди, което се дължеше най-вече на базов ефект, свързан с по-малкия внос поради значителното понижение на натрупаните в икономиката запаси през първото шестмесечие на 2023 г.

Излишъкът по статия „услуги, нето“ през периода януари – юни 2024 г. слабо се понижи спрямо отчетения за същия период на 2023 г., като на годишна база в номинално изражение износът на услуги се повиши с 0.8%, а вносът нарасна с 2.1%. Най-голям принос за растежа на износа в номинално изражение имаха приходите от посещения на нерезиденти в страната. Нарастването на номиналния внос на услуги се дължеше главно на по-високите разходи на българските резиденти за пътувания в чужбина и за застрахователни и пенсионни услуги, предоставяни от нерезиденти.

През първата половина на 2024 г. дефицитът по статия „първичен доход, нето“ се сви спрямо периода януари – юни 2023 г. поради по-ниските изходящи потоци по

¹⁶ Според сезонно неизгладените данни за БВП от националните сметки.

¹⁷ Неблагоприятните условия на търговия през полугодieto се изразяват в спад на годишна база на цените на износа на стоки при същевременно задържане на цените на вноса на стоки според сезонно неизгладените данни за БВП от националните сметки.

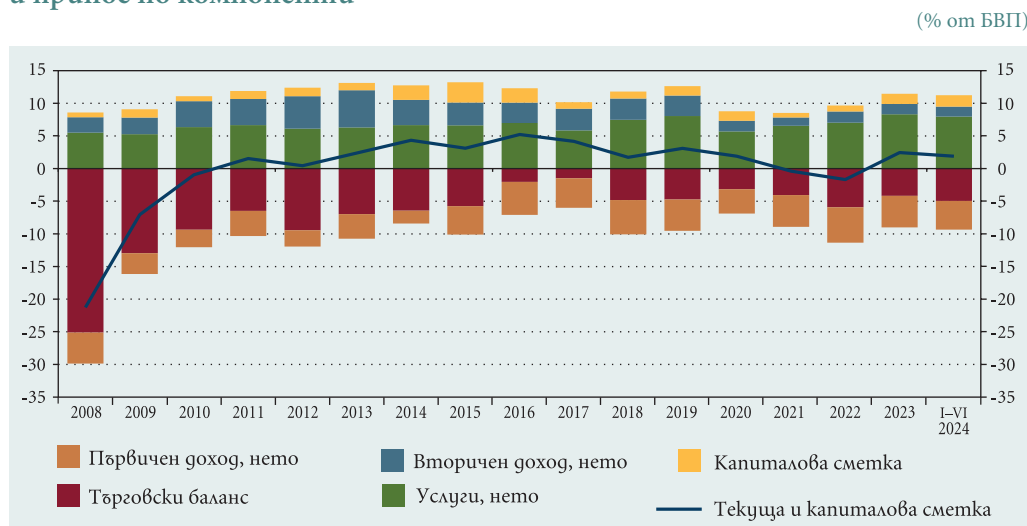
¹⁸ Използвани са данни от НСИ за вноса и износа по стокови групи в номинално изражение според Стандартната външнотърговска класификация на стоките (СВТК).

¹⁹ Понижението на износа в групата на зърнените продукти се определяше най-вече от базов ефект, свързан с по-високия износ през 2023 г., когато бе реализирана продажбата на част от задържаната през 2022 г. реколта.

подстатия „доход от дялов капитал“, свързани с реинвестирана печалба от преки инвестиции. Излишъкът по статия „вторичен доход, нето“ остана без съществена промяна спрямо същия период на предходната година.

В резултат от описаната динамика на потоците по отделните статии на текущата и капиталовата сметка, за последните 12 месеца към юни 2024 г. общото салдо по текущата и капиталовата сметка бе положително, като излишъкът възлезе на 1.9% от БВП (при 2.5% от БВП за 2023 г.).

Динамика на потоците по текущата и капиталовата сметка и принос по компоненти

Забележки: Данните за потоците по текущата и капиталовата сметка към юни 2024 г. са акумулирани за последните дванайсет месеца. При изчисляване на съотношението към БВП за юни 2024 г. са използвани данните за номиналния БВП за последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2024 г. включително.

Източници: БНБ, НСИ, изчисления на БНБ.

През периода януари – юни 2024 г. по финансовата сметка на платежния баланс бе отчетен нетен изходящ поток на средства от страната в размер на 4.3 млрд. евро в резултат на значително по-голямото натрупване на чуждестранни активи на българските резиденти спрямо това на пасивите към нерезиденти. Увеличението на чуждестранните активи бе главно под формата на дългосрочни ценни книжа на банките и на „други сектори“²⁰, докато пасивите към нерезиденти нараснаха предимно поради инвестициите в дялов капитал при същите сектори.

Според предварителните данни от платежния баланс за първите шест месеца на 2024 г. пасивите по преки инвестиции (отчитащи преките чуждестранни инвестиции в страната) отбелязаха понижение с 60.0% спрямо същия период на 2023 г., което се дължеше най-вече на по-ниските нива на реинвестираната печалба в нефинансовите предприятия, притежавани от нерезиденти. Към юни 2024 г. размерът на преките чуждестранни инвестиции в България²¹ възлиза на 62.9% от БВП (при 64.7% от БВП към декември 2023 г.).

В резултат на нетните потоци по текущата, капиталовата и финансовата сметка международните валутни резерви на БНБ по данни на платежния баланс се понижиха с 4.6 млрд. евро за периода януари – юни 2024 г. (без измененията, дължащи се на валутнокурсви разлики и ценови преоценки). При отчитане на изменението на международните валутни резерви по баланса на управление „Емисионно“ на БНБ, което включва валутнокурсви разлики и ценови преоценки, към

²⁰ „Други сектори“ обхващат икономическите отрасли, с изключение на секторите „държавно управление“, „централна банка“ и „други парично-финансови институции“.

²¹ Използвани са данни от международната инвестиционна позиция на България.

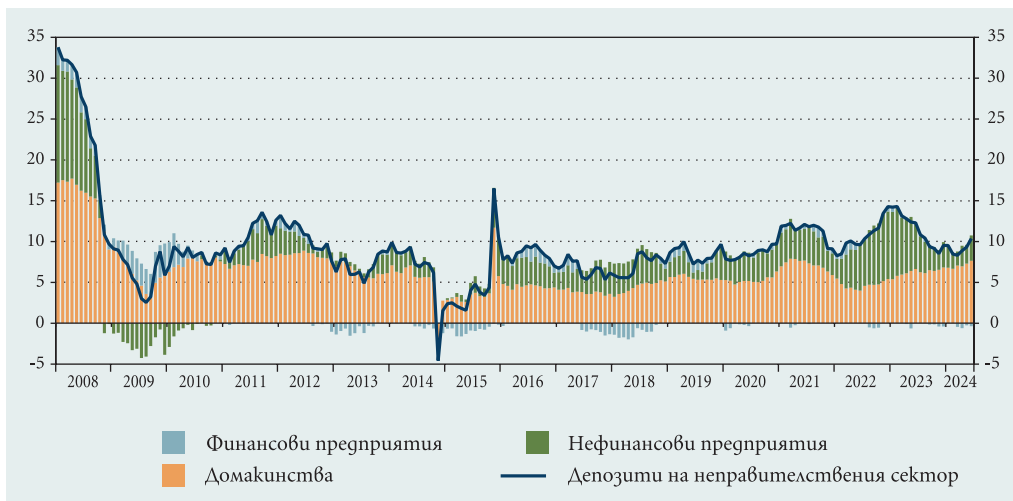
юни 2024 г. те отбелязаха понижение от 4.2 млрд. евро спрямо края на 2023 г. Основен принос за намаляването на пасивите на управление „Емисионно“ на БНБ през първото шестмесечие на 2024 г. имаше спадът на задълженията към банки, дължащ се на по-ниските нива на свръхрезервите на банките в БНБ.

Към края на юни 2024 г. брутният външен дълг на България се понижи с 633 млн. евро спрямо края на 2023 г. и възлезе на 44.4 млрд. евро (45.4% от БВП)²². За намаляването на външния дълг допринесоха сектор „държавно управление“ (главно в резултат на увеличаването на притежаваните от резиденти български облигации, емитирани на международните капиталови пазари) и дълговите операции при вътрешнофирменото кредитиране. При останалите сектори размерът на външния дълг се запази без съществена промяна спрямо края на 2023 г.

През първата половина на 2024 г. годишният растеж на депозитите на неправителствения сектор в банковата система остана висок, като в края на юни възлезе на 10.4% (9.5% към декември 2023 г.). Основен и увеличаващ се принос за растежа на депозитите продължиха да имат депозитите на домакинствата, чийто растеж се ускори до 12.2% в края на юни (11.0% в края на 2023 г.). Силно нарастващите доходи от труд и запазването на предпочитанията на домакинствата да инвестират свободните си средства предимно под формата на депозити в банковата система бяха определящите фактори, които допринесоха за ускорения темп на нарастване на депозитите на домакинствата. Депозитите на нефинансовите предприятия се повишиха с 9.1% на годишна база (9.0% през декември).

Годишен растеж на депозитите на неправителствения сектор и принос по сектори

(%, процентни пунктове)

Забележка: Годишният темп на растеж на депозитите на неправителствения сектор през ноември 2015 г. отразява изчерпването на базовия ефект от изключването на КТБ като отчетна единица от паричната статистика през ноември 2014 г.

Източник: БНБ.

През първата половина на 2024 г. годишният растеж на кредита за домакинствата продължи да следва тенденция към ускоряване, като в края на периода възлезе на 19.0% (15.9% в края на 2023 г.). За възходящата динамика главно допринесоха жилищните кредити, при които бе отчетено повишение с 24.8% на годишна база (20.5% в края на декември 2023 г.). Годишният темп на нарастване на потребителските кредити възлезе на 14.0% (12.3% в края на декември

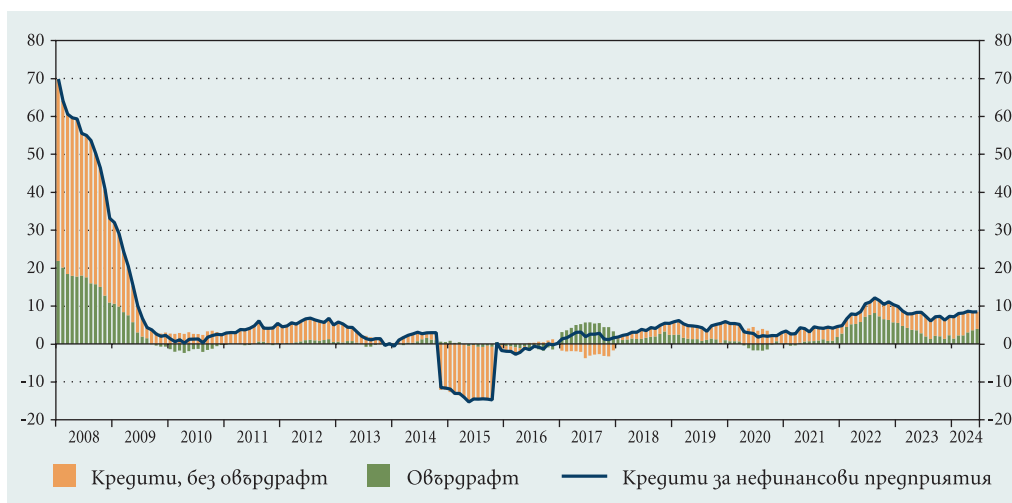
²² При изчисляване на съотношението към БВП към юни 2024 г. са използвани данните за номиналния БВП за последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2024 г. включително.

2023 г.). Основните фактори, все така подкрепящи търсенето на кредити от страна на домакинствата, бяха нарастващите доходи от труд, както и запазването на много ниски нива на лихвени проценти по жилищни кредити, които в реално изражение останаха отрицателни. От страна на предлагането влияние оказваха високата ликвидност и стабилната капиталова позиция на банките, както и конкуренцията за пазарен дял между тях. В допълнение, ускоряването на растежа на цените на жилищните имоти през първата половина на 2024 г. бе предпоставка за увеличаване на обемите на новоотпуснатите жилищни кредити, което също подкрепяше растежа на жилищните кредити. Годишният темп на нарастване на кредита за нефинансовите предприятия се ускори до 8.5% в края на юни 2024 г. (7.3% през декември 2023 г.), като нарастващ принос за възходящата динамика имаше фирменият обвърдрафт. По сектори на икономическа дейност определящо значение за ускоряването на растежа на фирмените кредити имаха търговията и строителството.

Предприето през юни 2024 г. от ЕЦБ понижение на основните лихвени проценти отчита края на цикъла по затягане на паричната политика, през който пренасянето на ефектите от повишението на основните лихвени проценти в еврозоната върху лихвените проценти по депозитите и кредитите в сектора на домакинствата в България бе ограничено. В условията на висока ликвидност и продължаващ приток на привлечени средства в банковата система в страната през първата половина на 2024 г. продължи да се наблюдава слабо повишаване на лихвените проценти по нови срочни депозити на домакинствата, но въпреки това те останаха на ниски нива, докато в сектора на нефинансовите предприятия бе отчетена тенденция към слабо понижаване спрямо края на 2023 г. По отношение на динамиката на лихвените проценти по новоотпуснати кредити за сектора на домакинствата и сектора на нефинансовите предприятия бяха отчетени различни тенденции – лихвените проценти по жилищните кредити останаха на много ниски нива и без съществена промяна, а по потребителските кредити и фирмените кредити бе отчетено слабо понижение спрямо нивата в края на предходната година.

Годишен растеж на кредита за нефинансови предприятия и принос по видове кредити

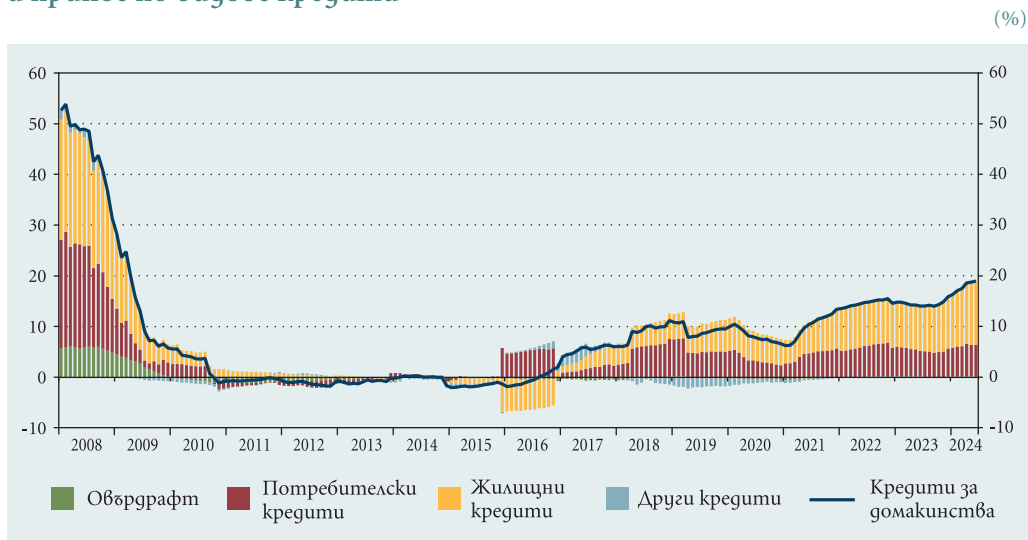
(%, процентни пунктове)

Забележка: Годишният темп на растеж на кредита за нефинансови предприятия през ноември 2015 г. отразява изчерпването на базовия ефект от изключването на КТБ като отчетна единица от паричната статистика през ноември 2014 г.

Източник: БНБ.

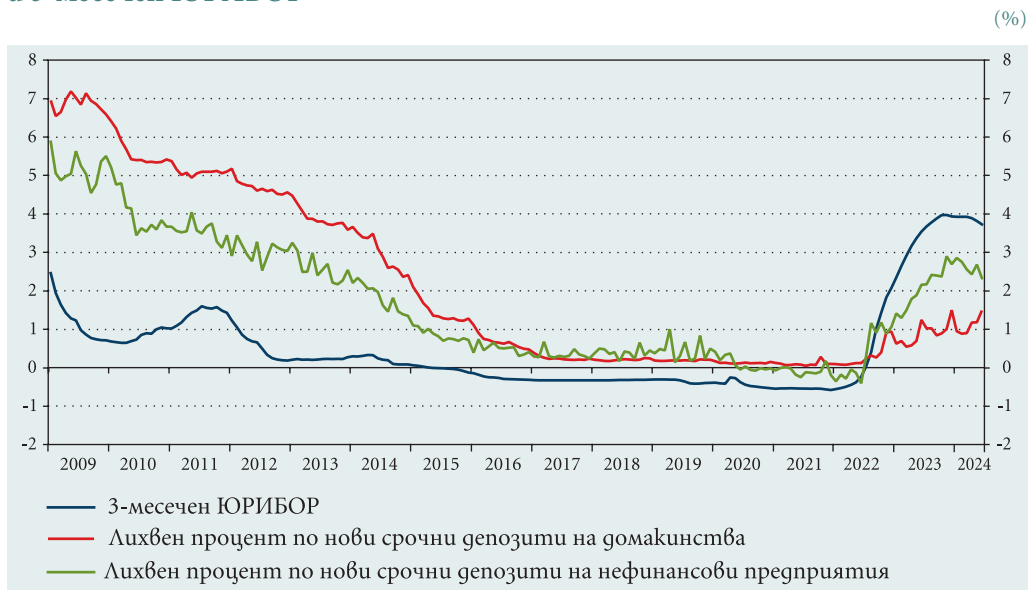
Годишен растеж на кредита за домакинства и принос по видове кредити

Забележка: На базата на постъпила допълнителна информация от отчетни единици е извършена ревизия на кредитите за домакинства според целта на използване за периода от декември 2015 г. до август 2019 г.

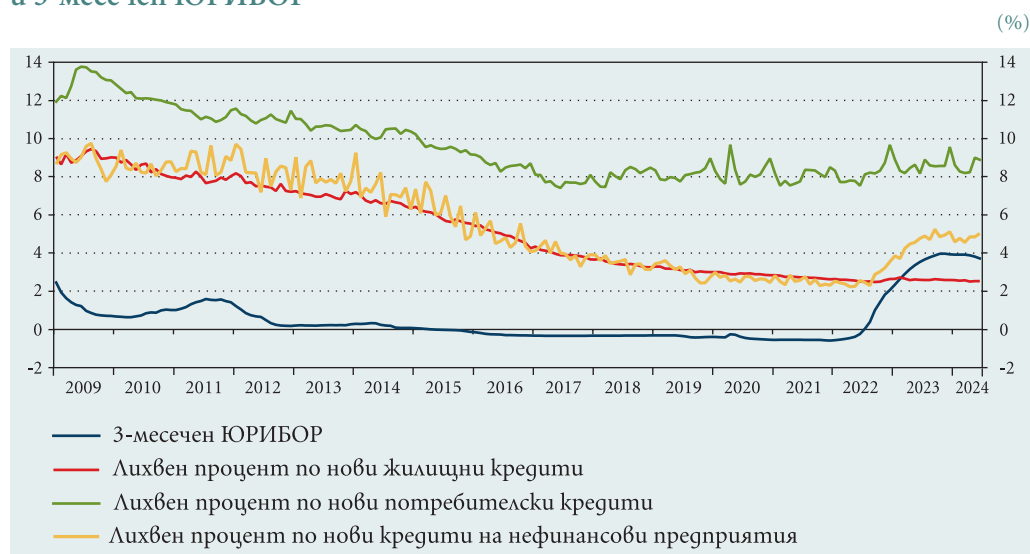
Източник: БНБ.

Лихвени проценти по нови срочни депозити и 3-месечен ЮРИБОР

Източник: БНБ.

Лихвени проценти по нови кредити и 3-месечен ЮРИБОР

Източник: БНБ.

Резултатите от Анкетата за кредитната активност на банките, провеждана от БНБ на тримесечна база, показаха повишено търсене на потребителски и жилищни кредити от страна на домакинствата през първата половина на годината, което нараства по-съществено по отношение на потребителските кредити. В сектора на нефинансовите предприятия банките отчетоха повишено търсене на кредити от страна на големите предприятия и намаляване на търсенето на кредити от малките и средните предприятия. Необходимостта от финансов ресурс за закупуване на стоки за текущо потребление и на стоки за дълготрайна употреба е имала най-голям принос за увеличеното търсене на потребителски кредити, докато нуждата от средства за закупуване на първо жилище бе факторът с най-голямо значение за нарасналото търсене на жилищни кредити. Повишената необходимост от банков ресурс за осигуряване на оборотни средства и натрупване на запаси е имала определящо значение за по-силното търсене на фирмени кредити.

През първата половина на 2024 г. банките отчетоха слабо затягане на стандартите за отпускане на потребителски и жилищни кредити на домакинствата, докато при кредитирането на нефинансовите предприятия банките отчетоха облекчаване на стандартите през първото тримесечие на годината и запазването им без изменение през второто. Основно влияние за затягане на кредитната политика (кредитните стандарти и условия) на банките по отношение на кредитите както за домакинствата, така и за предприятията оказа по-ниската склонност на банките към поемане на риск. Същевременно конкуренцията, ликвидната позиция на банките и цената на привлечения ресурс са факторите, оказали влияние за облекчаване на стандартите и условията за кредитиране на домакинствата през периода януари – юни 2024 г.

През първите шест месеца на 2024 г. банковата система запази силната си ликвидна позиция, като към края на юни съотношението на ликвидно покритие (LCR^{23}) възлезе на 246.7% (без изменение спрямо нивото в края 2023 г.). Високата ликвидност в банковата система и търсенето на доходноосни възможности за инвестиране на свободните ликвидни средства бяха основните фактори,

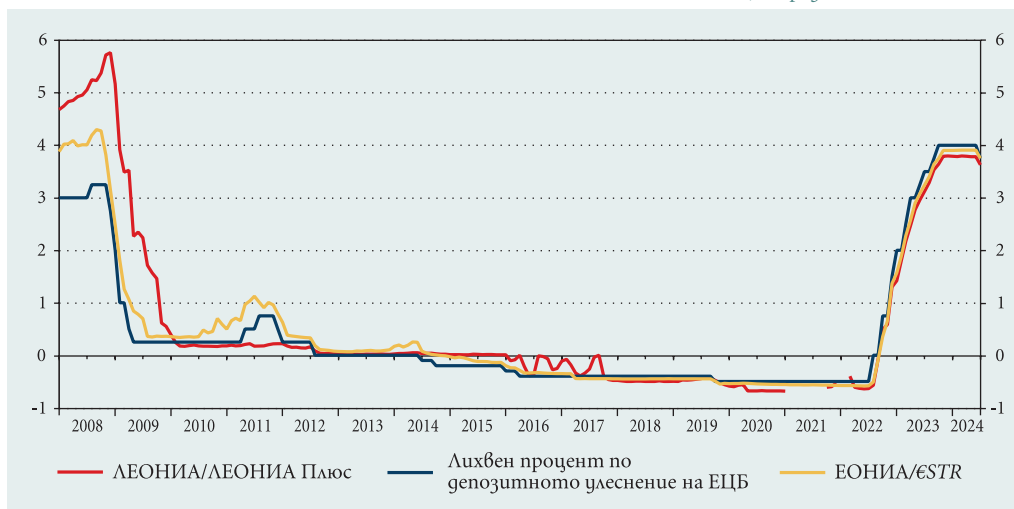
²³ Отношението на ликвидно покритие за банковата система се изчислява като съотношение между ликвидния буфер и нетните изходящи ликвидни потоци. За повече информация относно изискванията за отчитане на ликвидността виж тримесечното издание на БНБ „Банките в България“.

допринесли за увеличението на чуждестранните активи на банките през първата половина на 2024 г. (с 4.7 млрд. лв. спрямо края на 2023 г.). Увеличение на активите на банките бе отчетено и при вземанията от неправителствения сектор (с 6.4 млрд. лв.) и в по-малка степен – при портфейлите на банките с ДЦК на българското правителство (с 1.8 млрд. лв.). В условията на положителен спрег между лихвения процент по депозитното улеснение на ЕЦБ и лихвения процент по свръхрезервите на банките в БНБ (0%) размерът на поддържаните свръхрезерви остана много нисък. През първата половина на 2024 г. при резервите на банките в БНБ се наблюдаваше понижение, което се определяше от намалението на свръхрезервите. По-ниският размер на свръхрезервите на банките бе само частично компенсирал от увеличението на задължителните им минимални резерви в резултат на нарастващата депозитна база (при прилагана ставка на задължителни минимални резерви от 12%, в сила от 1 юли 2023 г.).

В условията на функциониращия в страната паричен съвет основният инструмент за управление на левовата ликвидност на банките е търговията с резервна валута (евро) с БНБ. Чрез нея се реализира основната функция на паричния съвет – покупка и продажба при поискване на национална валута срещу евро по фиксирания в Закона за Българската народна банка (ЗБНБ) валутен курс на лева. През първата половина на 2024 г. БНБ нетно е продала 3.9 млрд. евро на търговските банки.

Лихвени проценти по обрънният депозити на междубанковия паричен пазар

(%, средномесечна стойност)

Забележки: Считано от 1 юли 2017 г., индексът ЛЕОНИЯ Плюс замени ЛЕОНИЯ. Месечните стойности на индекса ЛЕОНИЯ Плюс са изчислени като средноаритметични от стойностите за дните, в които на междубанковия пазар има сключени сделки за предоставяне на необезпечени обрънният депозити в левове. Серията ЕОНИЯ/ESTR е съставена от: ЕОНИЯ в периода от 2008 г. до 14 март 2017 г.; предварителен ESTR (pre-ESTR) в периода от 15 март 2017 г. до 30 септември 2019 г.; ESTR в периода след 30 септември 2019 г.

Източници: БНБ, ЕЦБ.

През периода януари – юни 2024 г. активността на междубанковия левов паричен пазар се запази висока. Общият обем на сключените сделки през този период възлезе на 78.2 млрд. лв. (при 57.5 млрд. лв. за същия период на 2023 г.). Банките използваха търговията на междубанковия паричен пазар, от една страна, за набирание на ликвидност в условията на много ниски нива на поддържани свръхрезерви. От друга – фактор за наблюдаваното активизиране на търговията на този пазар в периода от средата на 2022 г. е възможността за лихвен арбитраж, свързан с генерирането на приход от банките с банки майки в еврозоната при

наличието на положителен спред между лихвения процент по депозитното улеснение на ЕЦБ и лихвения процент на междубанковия паричен пазар в България. Към юни 2024 г. индексът ЛЕОНИА Плюс възлезе на 3.63%, а спредът му с €STR беше отрицателен и възлезе на -12 базисни точки.

В края на първото шестмесечие на 2024 г. бюджетното салдо по КФП²⁴ беше отрицателно в размер на 596 млн. лв. Спрямо същия период на предходната година бюджетното салдо беше по-малко със 770 млн. лв., което отразяваше отчетеното по-голямо нарастване на общите бюджетни разходи спрямо увеличението на общите бюджетни приходи.²⁵

През първите шест месеца на 2024 г. общите приходи и помощи по КФП нараснаха с 9.8% на годишна база, като основен принос за растежа имаха данъчните приходи. Увеличението на данъчните приходи се определяше в най-голяма степен от приходите от социално и здравно осигуряване и приходите от ДДС. За растежа на приходите от социално и здравно осигуряване допринесе както възходящата динамика на заплатите, така и нарастването на броя на наетите лица в икономиката, докато годишният растеж на приходите от ДДС беше подкрепен от нарастващото частно потребление.

Общите разходи по КФП нараснаха с 12.4% на годишна база в края на първата половина на 2024 г., като основен принос за тях имаха социалните разходи и разходите за персонал. Определящо значение за растежа на социалните разходи (с 18.2%) имаше увеличението на пенсиите с 12% от 1 юли 2023 г. За нарастването на разходите за персонал, което към юни 2024 г. възлезе на 24.5% на годишна база, допринесе увеличението на минималната работна заплата в страната от 1 януари 2024 г. и повишението на възнагражденията на педагогическия персонал, както и в някои други сфери на публичната администрация. В допълнение, влияние върху нарастването на разходите за персонал оказа и увеличението на възнагражденията в публичния сектор, заложено в приетия в края на юли 2023 г. Закон за държавния бюджет за 2023 г.

В края на първата половина на 2024 г. общият размер на фискалния резерв с включени вземания от фондове на Европейския съюз за сертифицирани разходи, аванси и други възлезе на 11 303 млн. лв. Средствата на фискалния резерв по депозити се понижиха с 1736 млн. лв. спрямо края на 2023 г. и възлязоха на 9143 млн. лв. (4.8% от БВП²⁶), от които 8369 млн. лв. представляваха средствата по депозити в БНБ. През първото шестмесечие на 2024 г. нетната емисия на ДЦК на вътрешния пазар бе положителна, като от началото на годината бяха емитирани ДЦК с обща номинална стойност 1100 млн. лв.²⁷ През периода нетният размер на външното финансиране на бюджета бе отрицателен (-63 млн. лв.).

В края на първата половина на 2024 г. доходността на българските еврооблигации, емитирани на международните капиталови пазари, отчете повишение спрямо края на 2023 г., най-силно изразено при книжата с падеж на 3 септември 2024 г. (67 базисни точки).²⁸ Същевременно се наблюдаваше свиване на спредовете между доходността на ДЦК на България и на Германия при всички ДЦК, с изключение на книжата с падеж през 2024 г., при които спредът се разшири (с

²⁴ На базата на тримесечните отчети за касовото изпълнение на бюджета, публикувани на интернет страницата на Министерството на финансите (МФ). Изчисленията са на БНБ.

²⁵ По информация от бюлетина на МФ за изпълнението на държавния бюджет и основните показатели по КФП към февруари 2024 г. в изпълнение на чл. 71, ал. 1 от Постановление № 13 на Министерския съвет от 2024 г. от сметката за чужди средства по бюджета на Министерството на регионалното развитие и благоустройството бяха възстановени средства в общ размер на 1.2 млрд. лв. през февруари, което се отразява като намаление на капиталовите разходи по КФП със същия размер. Без тази трансакция към юни 2024 г. бюджетното салдо по КФП би било отрицателно с дефицит от 1796 млн. лв., или по-малко с 1970 млн. лв. спрямо края на юни 2023 г.

²⁶ При изчисляването на съотношението са използвани данните за номиналния БВП за последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2024 г. включително.

²⁷ За повече информация относно вътрешния пазар на ДЦК виж тук глава XI.

²⁸ Незначително понижение на доходността на ДЦК на България спрямо края на 2023 г. бе отчетено единствено при книжата с падеж през 2030 г.

42 базисни точки). Отчетеното свиване на спредовете, по-силно изразено при книгата с падеж през 2028 г., 2029 г. и 2030 г. (със съответно 54, 49 и 55 базисни точки), бе главно в резултат на по-голямото нарастване на доходността на ДЦК на Германия спрямо повишението при българските ДЦК.²⁹

²⁹ За повече информация относно доходността на ДЦК на държавите от еврозоната виж тук глава II.

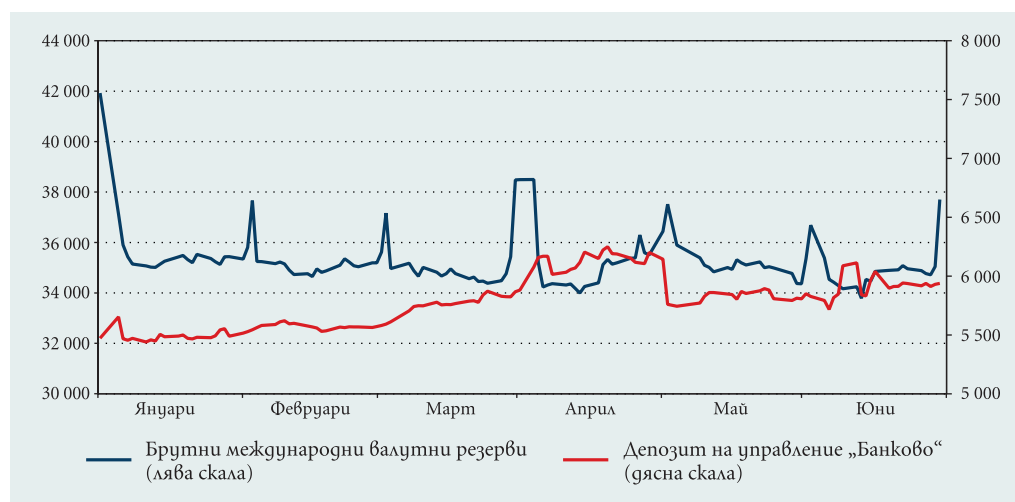
II. Брутни международни валутни резерви

Управлението на брутните международни валутни резерви се извършва в съответствие с нормативните разпоредби на Закона за Българската народна банка (ЗБНБ)³⁰, изискванията в инвестиционните ограничения, бизнес процедури и методологии, както и в зависимост от възможностите, които международните финансови пазари предлагат. Брутните международни валутни резерви на БНБ са активите в баланса на управление „Емисионно“ и тяхната роля е да осигуряват пълно покритие на паричните задължения при определеното в ЗБНБ ниво на фиксиран валутен курс на лева³¹. Превишението на брутните международни валутни резерви над паричните задължения формира позицията „депозит на управление „Банково“ или нетната стойност на баланса на управление „Емисионно“³².

Брутни международни валутни резерви и депозит на управление „Банково“ през първото шестмесечие на 2024 г.

(млн. евро)

(млн. евро)

Забележка: Графиката отразява дневната динамика на балансното число на управление „Емисионно“ и на депозита на управление „Банково“ в баланса на управление „Емисионно“.

Източник: БНБ.

³⁰ През отчетния период не настъпиха изменения в ЗБНБ, засягащи нормативната регулативна рамка по управление на брутните международни валутни резерви.

³¹ Съгласно чл. 28, ал. 2 от ЗБНБ паричните задължения на БНБ включват всички банкноти и монети в обращение, емитирани от БНБ, както и салдата по сметки, притежавани от други лица в БНБ, с изключение на сметките на МВФ. Съгласно чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ активите, които се включват в брутните международни валутни резерви, са: притежаваното монетарно злато; СПТ; банкноти и монети в свободно конвертируема чуждестранна валута; средства в свободно конвертируема валута, притежавани от БНБ по сметки в чуждестранни централни банки или в други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; ценни книжа, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; салдо по вземания и задължения по форвърдни сделки или сделки с уговорка за обратно изкупуване, сключени със или гарантирани от чуждестранни централни банки, публични международни финансови институции, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг, както и фючърси и опции на БНБ, задължени по които са чуждестранни лица и плащането е в свободно конвертируема чуждестранна валута. Тези активи се оценяват по пазарна стойност в съответствие със закона.

³² Съгласно чл. 28, ал. 1 от ЗБНБ „общата сума на паричните задължения на БНБ не може да превишава левовия еквивалент на брутния международен валутен резерв“, като левовият еквивалент се изчислява по фиксирания валутен курс.

Размер и структура на брутните международни валутни резерви

Балансовата стойност на брутните международни валутни резерви към края на първото шестмесечие на 2024 г. възлезе на 37 704.98 млн. евро, което спрямо края на 2023 г. представлява намаление в размер на 4220.60 млн. евро³³, или спад с 10.07% като относителен дял от активите на БНБ във валута.

Външни парични потоци във валута

(млн. евро)

	Януари – юни 2024 г.	Януари – юни 2023 г.
I. Покупко-продажби на евро		
На каса	-343	-253
С банки	-5 093	-1 173
от покупки от банки	70 893	38 510
от продажби за банки	-75 986	-39 682
Общо I	-5 436	-1 426
II. Валутни потоци с банките, МФ и други		
Резерви на банките (включително ЗМР)	-208	-2 327
Правителството и други депозанти	521	1 611
Общо II	313	-717
Общо I + II	-5 123	-2 142

Източник: БНБ.

Основен принос за намалението на международните валутни резерви през първото шестмесечие на 2024 г. имаха външните парични потоци във валута, които са нетно отрицателни в размер на 5123 млн. евро. От тях продажбите на резервна валута на търговски банки в размер на 5436 млн. евро бяха с най-голям негативен принос, следвани от спада на салдата по сметките на банките при БНБ, по които се отчитат резервите на търговските банки, в размер на 208 млн. евро. При средствата на правителството и другите депозанти при БНБ беше отчетен нетен положителен поток в размер на 521 млн. евро, като основните постъпления бяха по сметки на Министерството на финансите, Европейската комисия и Министерството на околната среда и водите.

През първото шестмесечие на 2024 г. не се наблюдаваха значителни изменения в структурата на брутните международни валутни резерви по валути спрямо 2023 г. В структурата по финансови инструменти се отчете повишение на наличността по текущи сметки с 1.7% и на експозициите на БНБ в ценни книжа с 1.4%, за сметка на спад на експозицията „депозити“ с 3.1%. При матурирещата структура на резервите се наблюдаваше повишение на експозицията в матурирещите сектори от 1 до 3 години и от 3 до 5 години, но преобладаващо инвестициите останаха съсредоточени в най-краткосрочния надежен сектор от 0 до 1 година (85.66%).

³³ По-нататък в тази глава при анализа на настъпилите промени в брутните международни валутни резерви на БНБ не са включени салдата по сметки на търговските банки в платежната система ТАРГЕТ2 на стойност общо 343.8 млн. евро към края на юни 2024 г. За първото полугодие салдата по сметки на банките в ТАРГЕТ2 намаляха с 49.9 млн. евро. Не са включени и траншовете специални права на тираж (СПТ) от квотното разпределение на МВФ с размер около 611 млн. СПТ (получени през август и септември 2009 г.) и около 859 млн. СПТ (получен през август 2021 г.). За повече подробности виж *Годишен отчет за 2009 г. на БНБ*, с. 30, и *Годишен отчет за 2021 г. на БНБ*, с. 105.

Валутна структура на брутните международни валутни резерви

(%)

Валута	Активи в баланса на управление „Емисионно“	
	2023 г.	Януари – юни 2024 г.
EUR	92.53	91.94
USD	0.02	0.01
XAU	7.03	7.63
SDR	0.42	0.40
CHF	0.00	0.00

Забележки: Средни стойности за периода на база дневни данни.

В резултат от закръгляване е възможно общата сума на дяловете да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

Структура на брутните международни валутни резерви по финансови инструменти

(%)

Финансови инструменти	2023 г.	Януари – юни 2024 г.
Налични средства*	8.08	9.76
Депозити**	24.83	21.76
Ценни книжа**	67.09	68.48

Забележка: Средни стойности за периода на база дневни данни.

* Салда по сметки, плащания и монетарно злато.

** Включени са инструменти във валута и злато.

Източник: БНБ.

Структура на брутните международни валутни резерви по остатъчен срок до падежа

(%)

Падежни сектори	2023 г.	Януари – юни 2024 г.
до 1 година	99.63	85.66
1–3 години	0.32	11.56
3–5 години	0.05	2.78
5–10 години	0.01	0.00
над 10 години	0.00	0.00

Забележки: Средни стойности за периода на база дневни данни.

В резултат от закръгляване е възможно общата сума на дяловете да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

Риск и доходност на брутните международни валутни резерви

Пазарна среда

През първото шестмесечие на 2024 г. динамиката на международните финансови пазари се определяше главно от промяната в пазарните очаквания относно мерките на паричната политика на водещите централни банки. Инфлацията при потребителските цени в САЩ и в еврозоната продължи да се забавя, но остана над целевите стойности на Федералния резерв и ЕЦБ. Отчитайки устойчивостта на инфлацията в САЩ, през отчетния период Федералният резерв не промени границите на коридора за лихвения процент по федералните фондове, но през второто тримесечие взе решение да забави темпа на намаляване

на размера на портфейла от ценни книжа в баланса на институцията. С оглед на перспективите към понижаване на годишната инфлация в еврозоната към целевата стойност на ЕЦБ, през юни УС на централната банка взе решение да намали с по 25 базисни точки основните си лихвени проценти.

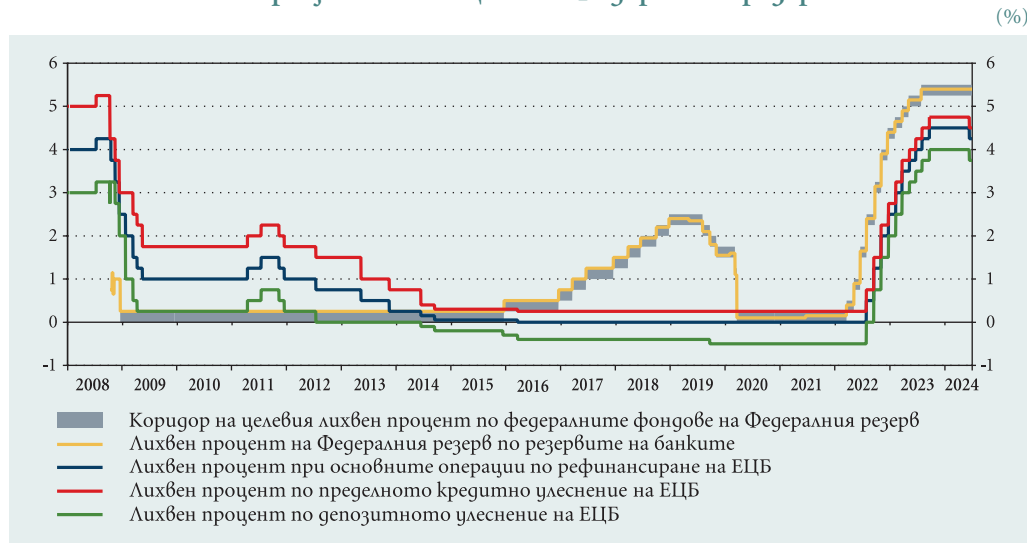
През отчетния период доходността на ДЦК на САЩ и Германия се повиши, с изключение на част от краткосрочните матуриретни сектори. За нарастването на доходността в дългосрочните матуриретни сектори допринесоха промените в очакванията на пазарните участници за по-бавен темп на понижаване на основните лихвени проценти на ЕЦБ и Федералния резерв спрямо очакванията в края на 2023 г. Основните фондови индекси в САЩ и Европа се повишиха през първите шест месеца на 2024 г., като за тази динамика допринесе най-вече поскъпването на акциите на технологичните компании. През периода показателите, измерващи колебливостта на финансовите пазари в САЩ и Европа, се понижиха спрямо 2023 г.

Политика на централните банки

През първото шестмесечие на 2024 г. Федералният комитет по операциите на открития пазар (FOMC) запази границите на коридора за лихвения процент по федералните фондове в интервала 5.25–5.50%³⁴, но взе решение да забави темпа, с който намалява притежаваните от него ценни книжа, както и да актуализира насоките си за парична политика с оглед на наблюдаваната през периода устойчивост на инфлацията.

През първата половина на 2024 г. Федералният резерв продължи да свива общия размер на активите в баланса си, като понижението възлезе на 418 млрд. долара, а балансовото число на Федералния резерв достигна 7.4 трлн. долара (27.1% от БВП за 2023 г.) спрямо 7.8 трлн. долара в края на 2023 г. (28.6% от БВП за 2023 г.). През май 2024 г. бе обявена промяна в плана за намаляване на балансовото число на Федералния резерв, като считано от 1 юни 2024 г., размерът, над който ще продължат да се реинвестират падежиращи книжа, бе понижен с 35 млрд. долара до 60 млрд. долара. Размерът на падежиращите дългови ценни книжа на агенции и ценни книжа, обезпечени с ипотечи на агенции, бе запазен на 35 млрд. долара, докато този за падежиращи ДЦК на САЩ бе понижен от 60 млрд. долара на 25 млрд. долара.

Основни лихвени проценти на ЕЦБ и на Федералния резерв

Източници: ЕЦБ, Федерален резерв.

³⁴ Свързаните с лихвения процент по федералните фондове ставки също бяха запазени без промяна. Минималният лихвен процент по постоянната програма за ликвидно улеснение бе запазен на 5.50%, ставката по обръщайки операции за обратно изкупуване – на 5.30%, а лихвеният процент по резервите на банките – на 5.40%.

С оглед на перспективите към понижаване на годишната инфлация в еврозоната към целевата стойност на ЕЦБ, на проведените заседания през януари, март и април УС на ЕЦБ запази непроменени основните си лихвени проценти. След проведеното през април заседание по въпросите на паричната политика от УС на ЕЦБ бе сигнализирано, че при запазване на устойчивата низходяща тенденция при инфлацията, е възможно през юни да се пристъпи към понижаване на основните лихвени проценти. На заседанието през юни УС на ЕЦБ взе решение да понижи с 25 базисни точки лихвения процент по основните операции по рефинансиране и лихвените проценти по пределното кредитно улеснение и депозитното улеснение съответно до 4.25%, 4.50% и 3.75%. От ЕЦБ обявиха, че ще продължат да прилагат основан на постъпващите данни подход при определянето на подходящото ниво и продължителност на рестриктивността на паричната политика, без да се ангажират предварително с определена бъдеща траектория на лихвените проценти.

През март от ЕЦБ обявиха промени в оперативната рамка³⁵ за провеждане на паричната политика, които предвиждат, считано от 18 септември 2024 г., лихвеният процент по основните операции по рефинансиране да бъде коригиран, така че спредът между него и лихвения процент по депозитното улеснение да бъде намален от сегашните 50 базисни точки на 15 базисни точки. Лихвеният процент по пределното кредитно улеснение също ще бъде коригиран, така че спредът между него и този по основните операции по рефинансиране да остане непроменен (25 базисни точки).

ЕЦБ продължи да реинвестира в пълен размер погашенията по главници на ценни книжа с настъпващ падеж, придобити по програмата за закупуване на активи в условията на извънредна ситуация, причинена от пандемия (*Pandemic Emergency Purchase Programme, PEPP*), през първата половина на 2024 г., като потвърди, че през втората половина на годината ще намалява портфейла по *PEPP* със средно 7.5 млрд. евро на месец, а в края на 2024 г. ще прекрати реинвестициите по програмата. Същевременно през първите шест месеца на 2024 г. по програмата на ЕЦБ за закупуване на активи (*Asset Purchase Programme, APP*) настъпиха падежи на ценни книжа с общ размер 184 млрд. евро.

Балансовото число на Евросистемата следваше тенденция към понижаване през първото шестмесечие на 2024 г. поради погашенията по целевите операции по дългосрочно рефинансиране *TLTRO III* и падежите на ценни книжа по *APP*. Към 28 юни 2024 г. балансовото число на Евросистемата намаля до 6522 млрд. евро (45.0% от БВП за 2023 г.) спрямо 6935 млрд. евро (47.8% от БВП за 2023 г.) към края на 2023 г. Същевременно излишъкът от ликвидност в банковата система на еврозоната се понижи с 271 млрд. евро спрямо края на 2023 г. до 3075 млрд. евро.

През първото шестмесечие на 2024 г. референтният лихвен процент по необезпечени обвърнат сделки на паричния пазар в евро (*€STR*) остана стабилен през по-голямата част от периода, като се понижи през юни поради решението на УС на ЕЦБ да понижи основните лихвени проценти. В края на полугодиято *€STR* достигна 3.66% спрямо 3.88% в края на 2023 г. Обемът на търговията на обвърнат депозити на необезпечения паричен пазар в еврозоната през първото шестмесечие на 2024 г. намаля, като среднодневната стойност възлезе на 54 млрд. евро (спрямо 61 млрд. евро за 2023 г.). Лихвените проценти по необезпечени депозити на междубанковия пазар (*ЮРИБОР*) се понижиха през периода, с изключение на

³⁵ В новата рамка се предвижда УС на ЕЦБ да продължи да определя курса на паричната политика чрез лихвения процент по депозитното улеснение. Евросистемата ще предоставя ликвидност на търговските банки чрез широк набор от инструменти, включително основните операции по рефинансиране и тримесечните операции по дългосрочно рефинансиране. На по-късен етап ще бъдат въведени нови структурни операции по дългосрочно рефинансиране и структурен портфейл на Евросистемата от ценни книжа. Основните операции по рефинансиране ще имат водеща роля за посрещане на нуждите на банките от ликвидност, като заедно с тримесечните операции по дългосрочно рефинансиране ще продължат да се провеждат посредством търгове с фиксиран лихвен процент и пълно разпределение срещу широк диапазон от обезпечения. УС на ЕЦБ предвижда да направи нов преглед на рамката за провеждане на паричната политика до 2026 г.

12-месечните лихвени проценти, при които се наблюдаваше повишение. В края на полугодieto лихвеният процент по депозитите с матуритет 3 месеца възлезе на 3.71% (спрямо 3.91% в края на 2023 г.), а лихвените проценти по депозитите с матуритет 6 месеца и 12 месеца достигнаха съответно 3.68% и 3.58% спрямо 3.86% и 3.51% в края на 2023 г.

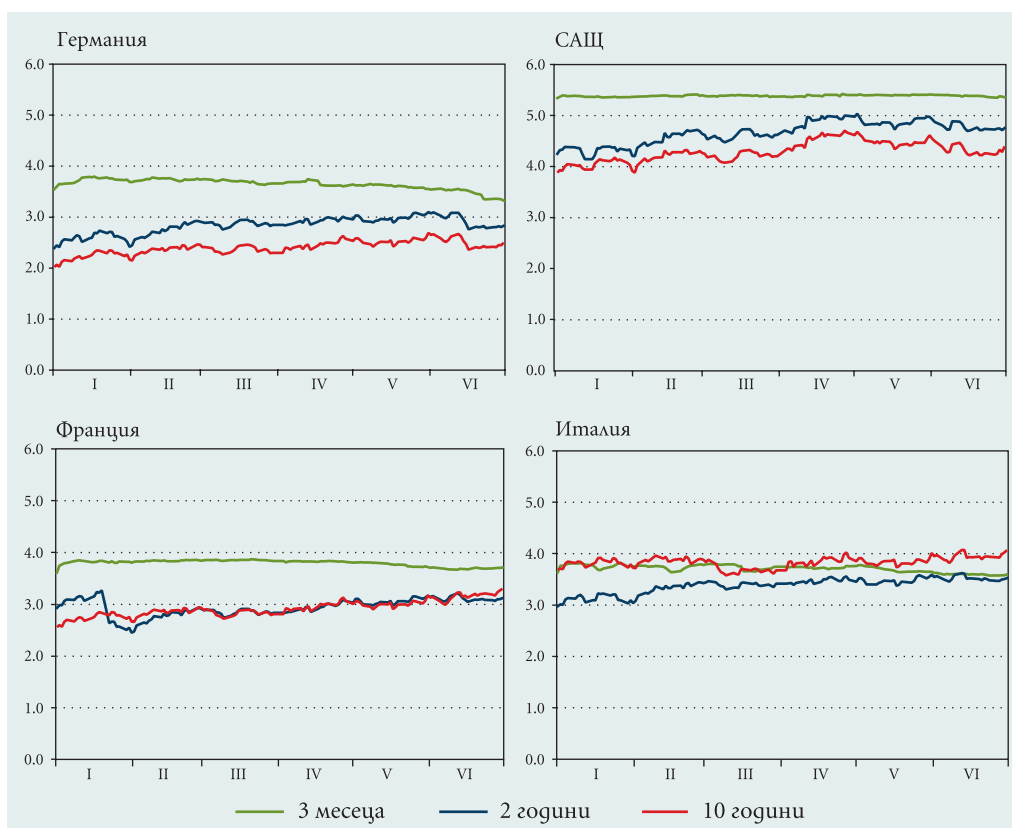
Крива на доходност на ДЦК на страните от еврозоната и на САЩ

През първото шестмесечие на 2024 г. се наблюдаваше повишение на доходността на ДЦК на САЩ. В 2-годишния матуритетен сектор доходността се повиши с 50 базисни точки до 4.75%, а в 10-годишния – с 52 базисни точки до 4.40%. В резултат на тези изменения наклонът на кривата на доходност на ДЦК на САЩ, измерен чрез разликата между доходността на 10- и 2-годишните ДЦК, се запази без съществена промяна спрямо края на 2023 г., възлизайки на -36 базисни точки. Основните фактори за възходящата динамика на доходността на ДЦК на САЩ през периода бяха публикуваните икономически данни, отразяващи промените в инфлацията и пазара на труда в САЩ. През по-голямата част от периода инфлацията бе по-висока от очакваното от пазарните анализатори, докато условията на пазара на труда се запазиха по-благоприятни от предвижданията. Тези данни доведоха до понижението на очакванията на пазарните участници за предстояща рецесия в САЩ, които бяха съществено нараснали в края на 2023 г., и засилиха спекулациите за възможно допълнително затягане на паричната политика от страна на Федералния резерв. Същевременно геополитическите рискове в Близкия изток, особено конфликтът между Израел и Иран и напрежението в Червено море, ограничаваха по-голямото нарастване на доходността на ДЦК на САЩ. Тези рискове допринесоха за повишено търсене на нискорискови активи и увеличаване на инфлационната премия в цената на ДЦК. Други съществени фактори, оказващи влияние върху доходността през полугодieto, бяха свързани с емисионната политика на държавен дълг на Министерството на финансите на САЩ и с решенията на другите водещи централни банки (ЕЦБ и централните банки на Англия и на Япония) относно техните парични политики и мерки за справяне с инфлацията.

През първото шестмесечие на 2024 г. доходността на ДЦК на Германия се понижи в матуритетните сектори до 1 година включително и се повиши в по-дългосрочните сектори. Спрямо края на 2023 г. доходността на германските ДЦК със срок до падеж 2 години се повиши с 43 базисни точки до 2.83%, а доходността на 10-годишните ДЦК нарасна с 48 базисни точки до 2.50%. Отрицателният наклон на кривата на доходност на Германия, измерен чрез разликата между доходността на 10- и на 2-годишните ДЦК, отслабна, достигайки -33 базисни точки спрямо -38 базисни точки в края на 2023 г. Основен фактор за понижението на доходността на ДЦК на Германия в краткосрочните матуритетни сектори бе решението от заседанието на УС на ЕЦБ на 6 юни 2024 г. да понижи лихвения процент по депозитното улеснение с 25 базисни точки. За нарастването на доходността в дългосрочните матуритетни сектори допринесоха очакванията на пазарните участници за по-бавно понижаване на лихвените проценти от страна на ЕЦБ в сравнение с очакваното в края на 2023 г. За промяната на пазарните очаквания принос имаха и публикуваните през полугодieto положителни данни за икономическата активност в еврозоната, устойчивите нива на инфлацията, както и изказванията на членове на УС на ЕЦБ, според които очакванията за понижението на лихвите в началото на второто тримесечие на 2024 г. са преждевременни. Повишението на доходността в края на разглеждания период бе ограничено от нарастването на търсенето на нискорискови активи поради политическата несигурност във Франция след обявяването на резултатите от изборите за Европейски парламент в страната и насрочването на пресрочни парламентарни избори.

Доходност до падеж на ДЦК през първото шестмесечие на 2024 г.

(%)

Спредовете на доходност между ДЦК на държавите от еврозоната и на Германия се измениха разнопосочно през първите шест месеца на 2024 г. До началото на юни тенденцията на изменение на спредовете беше предимно низходяща, но след обявяването на предсрочните парламентарни избори във Франция спредовете се разшириха в различна степен по държави. През отчетния период при 10-годишните ДЦК най-силно разширение се наблюдаваше при спредовете на Франция (26 базисни точки) и Гърция (21 базисни точки). Освен политическата нестабилност, фактор за разширяването на спреда при доходността на ДЦК на Франция бе и понижението на 31 май от S&P на дългосрочния рейтинг на страната от AA на AA- със стабилна перспектива, което бе обосновано с очаквания за влошаване на фискалните показатели на страната. Същевременно, въпреки разширяването им през юни, спредовете по 10-годишните ДЦК на Италия и Испания се свиха през отчетния период съответно с 10 базисни точки и с 4 базисни точки поради положителното макроикономическо развитие в съответните държави. Спредовете на страните от „ядрото“ на еврозоната отбелязаха слаби изменения през периода.

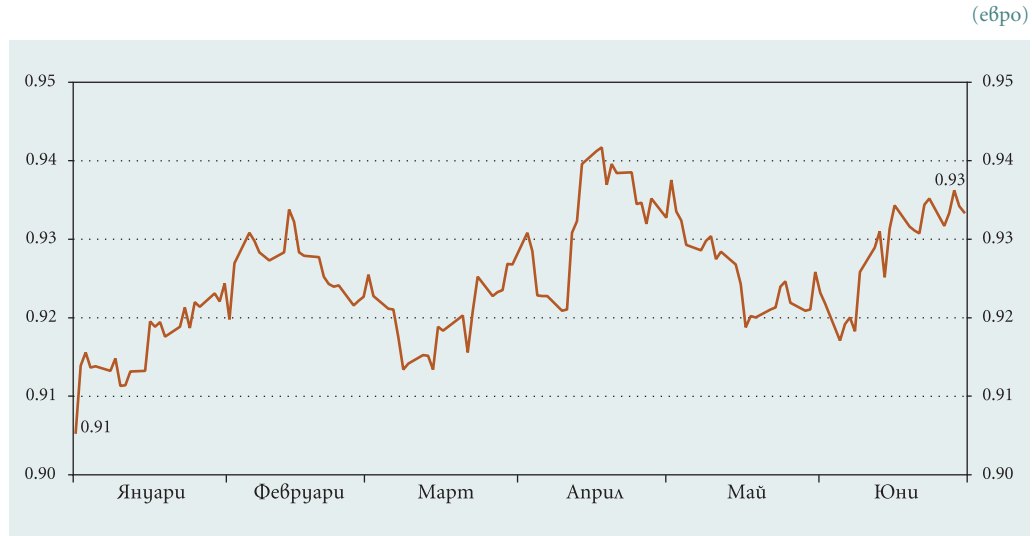
Злато и валутен курс

През първата половина на 2024 г. доларът поскъпна с 3.0% спрямо еврото. Интервалът на движение на курса „долар/евро“ през годината варираше от 0.91 до 0.94 евро за 1 долар (от 1.06 до 1.10 долара за 1 евро). Поскъпването на долара спрямо еврото се дължеше на по-високата от очакваната икономическа активност в САЩ и отслабването на пазарните очаквания за съществено понижение на референтния лихвен процент на Федералния резерв до края на годината. Това доведе до разширяване на лихвения спред между доходността на дългосрочните ДЦК на САЩ и тези на еврозоната. Колебанието на валутния курс „евро/долар“ през периода следваше динамиката на икономическите данни за САЩ и се влияеше от изказванията на представители на Федералния резерв по отношение

на перспективите за понижение на референтния лихвен процент на централната банка.

Спот цената на златото се повиши през първата половина на 2024 г. с 12.8% до 2327 долара за 1 тройунция и с 16.2% до 2171 евро за 1 тройунция. Засиленото търсене на физическо злато от страна на централните банки и други институционални инвеститори бе основният фактор за поскъпването на златото през отчетния период. Допълнителни фактори за поскъпването на златото бяха увеличеното търсене от инвеститори на дребно в Азия, както и повишеното геополитическо напрежение в различни части на света, което стимулираше търсенето на ценния метал в ролята му на „актив убежище“.

Валутен курс „долар/евро“ през първото шестмесечие на 2024 г.

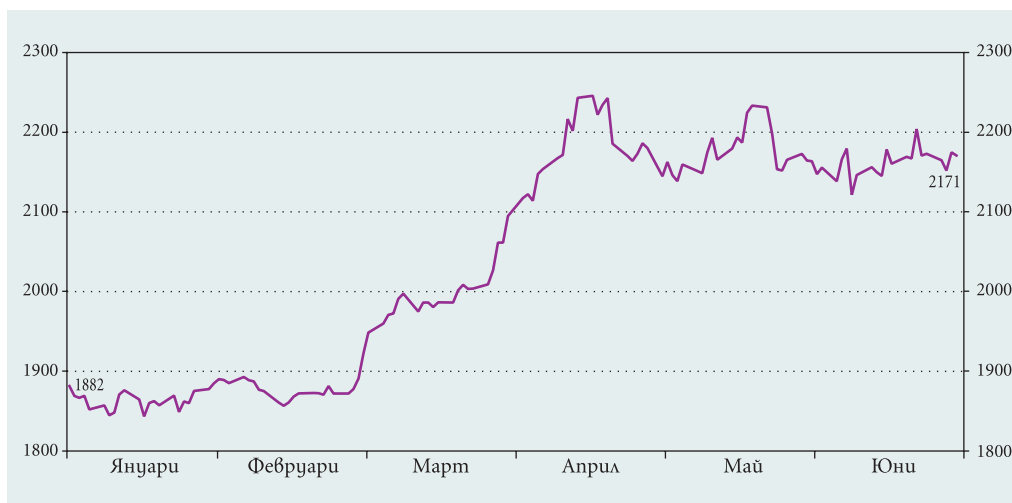

Цена на тройунция злато в долари през първото шестмесечие на 2024 г.

Цена на тройунция злато в евро през първото шестмесечие на 2024 г.

(евро)

Основни видове риск

Реализираният риск на нетната стойност от баланса на управление „Емисионно“ за първото шестмесечие на 2024 г., измерен чрез стандартното отклонение на доходността на нетната стойност, бе 9.87% на годишна база.

Лихвеният риск на международните валутни резерви за първата половина на 2024 г., измерен чрез тяхната средна модифицирана дюрация, бе 0.42 години, като поддържаната дюрация бе с 0.23 години по-висока спрямо средната стойност за 2023 г. Лимитът за относителен лихвен риск на активите се задава чрез мярката за риск „стандартно отклонение на относителната доходност“ (*tracking error*) в размер на не повече от 0.25% на годишна база.

Валутният риск на брутните международни валутни резерви бе ограничен от изискването на ЗБНБ сумата от абсолютните стойности на откритите валутни позиции³⁶ в различните от евро, СПТ и монетарно злато валути да не надвишава 2% от пазарната стойност на задълженията в тези валути. През отчетния период бяха поддържани минимални по размер открити позиции във валути, различни от еврото, като основният валутен риск произтичаше от откритата валутна позиция в злато.

През полугодие то БНБ продължи да провежда консервативна политика по отношение на управлението на кредитния риск при инвестициите на брутните международни валутни резерви. Във връзка с нарасналото геополитическо напрежение в Близкия изток в началото на април и политическия риск, породен от предсрочните парламентарни избори във Франция в края на периода, превантивно бяха ограничени инвестициите в определени класове активи, както и експозициите към някои емитенти и контрагенти на БНБ.

За постигането на основните цели, а именно висока степен на сигурност и ликвидност на международните валутни резерви, преобладаващата част от активите продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа на държавите от „ядрото“ на еврозоната, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки. Експозицията към кредитен риск остана ограничена и в края на юни 2024 г. приблизително 66% от валутните резерви бяха инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

³⁶ Открита валутна позиция е разликата между стойността на активите и задълженията във всяка валута, различна от евро.

Операционният риск бе управляван посредством стриктното съблюдаване и контрол на инвестиционните ограничения и съответните бизнес процедури за управление на международните валутни резерви.

Доходност и ефективност

Нетният доход на баланса на управление „Емисионно“ е сума от три компонента: 1) доход от инвестиции на brutните международни валутни резерви в оригинална валута; 2) доход от валутен дисбаланс³⁷, и 3) разходи и/или доход по пасивите. Доходът от инвестиции на международните резерви на БНБ през отчетния период бе положителен и възлезе на 515.29 млн. евро, което се равнява на доходност за периода от 1.57%.

Доходът от валутен дисбаланс за първото шестмесечие на 2024 г. също бе положителен и възлезе на 400.77 млн. евро (доходност от 1.20%). Основен принос за този доход имаше промяната в пазарната цена на монетарното злато, измерена в евро. В резултат от лихвената политика на БНБ нетният финансов резултат от пасивите за периода формира разход за БНБ в размер на 98.75 млн. евро, което съответства на доходност от -0.29%. Като резултат от тези три компонента, нетният доход от управлението на международните валутни резерви през отчетния период бе в размер на 817.32 млн. евро, което представлява обща доходност от 2.50%³⁸ за полугодиято.

Доход и доходност* на валутните резерви през първото шестмесечие на 2024 г.

Период	Нетен доход	Нетна доходност	Доход	Доходност	Доход	Доходност	Разход	Доходност
	(млн. евро)	(%)	(млн. евро)	(%)	(млн. евро)	(%)	(млн. евро)	(%)
	(1)+(2)+(3)		(1)		(2)		(3)	
I тримесечие	456.71	1.39	247.91	0.75	260.76	0.78	-51.95	-0.14
II тримесечие	360.60	1.09	267.38	0.81	140.02	0.42	-46.80	-0.15
Общо	817.32	2.50	515.29	1.57	400.77	1.20	-98.75	-0.29

* Доходността за периода от момент T_0 до момент T_N се изчислява, като се приложи сложно олихвяване на дневните доходности (*chain-linked returns*) за този период. Изчислява се по формулата: $R(T_0, T_N) = (1+r_1)(1+r_2)\dots(1+r_N)-1$. Описаната формула за изчисление на доходност от управление на инвестиции съответства изцяло на *Global Investment Performance Standards (GIPS)*.

Източник: БНБ.

За целите на оперативното управление brutните международни валутни резерви бяха обособени в отделни портфейли в зависимост от валутата и преследваните инвестиционни цели, всеки от които имаше зададен бенчмарк, инвестиционни цели и лимити. В таблицата по-долу са представени основните портфейли на БНБ и резултатите от тяхното управление.

³⁷ Доходът от валутен дисбаланс е резултат от промяната на валутните курсове върху откритите валутни позиции на активите и пасивите съответно.

³⁸ Общата доходност се получава като произведение (а не като проста сума) от доходността за съответните компоненти.

Доходност и риск на портфейлите през първото шестмесечие на 2024 г.

Портфейл	Доходност		Колевливост (риск)		Информационен коефициент ³
	Абсолютна (%)	Относителна ¹ (базисни точки)	Абсолютна (базисни точки)	Относителна ² (базисни точки)	
Инвестиционен 1, евро	0.90	4	26	8	1.79
Инвестиционен 2, евро	0.89	3	26	8	1.47
Външен мениджър А, евро	0.92	0	16	6	-0.01
Външен мениджър Б, евро	0.88	-4	18	15	-1.07
Ликвиден, евро	0.96	0	1	1	-
Ликвиден, злато	0.01	0	-	0	-
Ликвиден, долари	1.27	-10	0	0	-

¹ Положителната относителна доходност за даден портфейл представлява постигнатата печалба спрямо доходността на съответния бенчмарк. Ако относителната доходност е отрицателна, тя се интерпретира като пропусната полза при управлението на портфейла. Доходността е за шестмесечен период.

² Относителната колебливост (относителният риск) спрямо бенчмарка е показател за степента на отклонение на рисковите характеристики на портфейла от тези на бенчмарка в резултат от активното управление на портфейлите, като рискът е на годишна база.

³ Показателят „информационен коефициент“ е съотношението между относителната доходност на портфейла и относителния му риск на годишна база.

Източник: БНБ.

С цел диверсификация на стиловете на управление и ограничаване на операционния риск основната част от активите в евро продължава да бъде разпределена между два инвестиционни портфейла с еднакъв бенчмарк и ограничения, но управлявани от различни екипи от служители на БНБ. Към края на първото шестмесечие на 2024 г. около 2% от брутните международни валутни резерви се управляваха от външни мениджъри – международни финансови институции, като бенчмаркът на портфейлите, управлявани от външните мениджъри, бе определен от БНБ. Освен за постигането на допълнителна диверсификация използването на професионалните услуги на външни мениджъри допринася за обмена на знания и опит в областта на управлението на инвестиции на международните пазари. Ликвидните портфейли са предназначени главно за целите на управлението на ликвидността и извършването на плащанията на БНБ в съответната валута.

III. Платежни системи и платежен надзор

Съгласно ЗБНБ Българската народна банка отговаря за организирането, поддържането и развитието на платежните системи в страната, като съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни механизми и осъществява надзор върху тях. Главните цели са свързани с намаляване на системния риск и създаване на условия за интегриране на платежните системи в страната с европейската платежна инфраструктура.

Платежните системи в страната, опериращи в левове, са:

- Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС, с оператор БНБ;
- Спомагателните системи, които извършват сетълмент в РИНГС:
 - БИСЕРА6 – система за обслужване на клиентски преводи в левове, с оператор „БОРИКА“ АД;
 - БОРИКА – система за обслужване на плащания по операции с банкови карти на територията на страната, с оператор „БОРИКА“ АД.

Платежните системи в страната, опериращи в евро, са:

- Националният системен компонент на ТАРГЕТ – ТАРГЕТ-БНБ, с оператор БНБ;
- Спомагателната система БИСЕРА (с предходно наименование БИСЕРА7-ЕВРО), която извършва сетълмент в ТАРГЕТ-БНБ – система за обслужване на клиентски преводи в евро, с оператор „БОРИКА“ АД.

Системите за сетълмент на ценни книжа в страната, при които сетълментът на паричната страна се извършва в платежни системи, оперирани от БНБ, са:

- организираната от БНБ система за сетълмент на безналични държавни ценни книжа, с оператор БНБ;
- организираната от „Централен депозитар“ АД система за регистрация и обслужване на сделки с безналични ценни книжа, с оператор „Централен депозитар“ АД.

Платежни системи в левове

През първата половина на 2024 г. по-голямата част от стойността на плащанията в левове в страната бяха обработени от Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС. Към 30 юни 2024 г. в РИНГС участват БНБ и 24 банки.

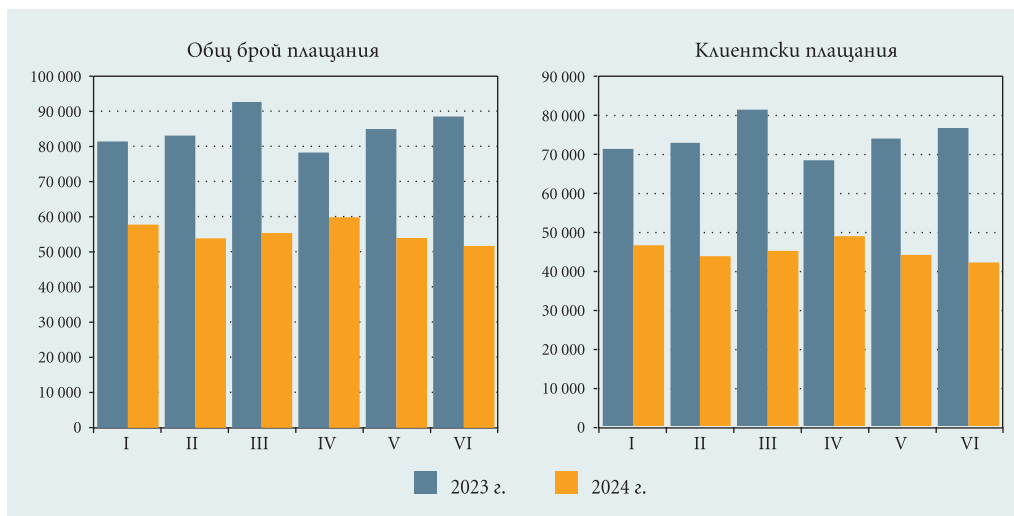
През първото шестмесечие на 2024 г. през РИНГС бяха извършени плащания на обща стойност 881 344 млн. лв., което представляваше увеличение с 21.1% спрямо същия период на предходната година, докато броят на плащанията беше 329 421, или с 34.9% по-малко в сравнение с първото шестмесечие на 2023 г. Клиентските плащания през периода бяха 273 932, което представляваше 83% от общия брой плащания, и възлизаха на обща стойност 56 384 млн. лв. – 6.4% от стойността на всички плащания.

Среднодневната стойност на плащанията през системата през отчетния период бе 7108 млн. лв., а среднодневният брой – 2657. Максималната дневна стойност на плащанията, наредени от участниците в РИНГС, беше 30 757 млн. лв., а максималният дневен брой плащания – 4452.

През първите шест месеца на 2024 г. 67.8% от стойността на плащанията се обработваха до 12:00 ч., а до 14:30 ч. – 87.5%. Останалите 12.5% се обработваха до края на системния ден в 17:30 ч. От гледна точка на системната натовареност до 14:30 ч. се обработваха 83.8% от броя на плащанията през системата. За отчетния период коефициентът на наличност³⁹ на РИНГС бе 99.9%.

³⁹ Коефициентът на наличност представлява съотношението на броя часове, през които системата реално е работила, и броя часове, през които тя е трябвало да работи според нейния график.

Брой на обработените в РИНГС плащания през първото шестмесечие на 2023 г. и 2024 г.

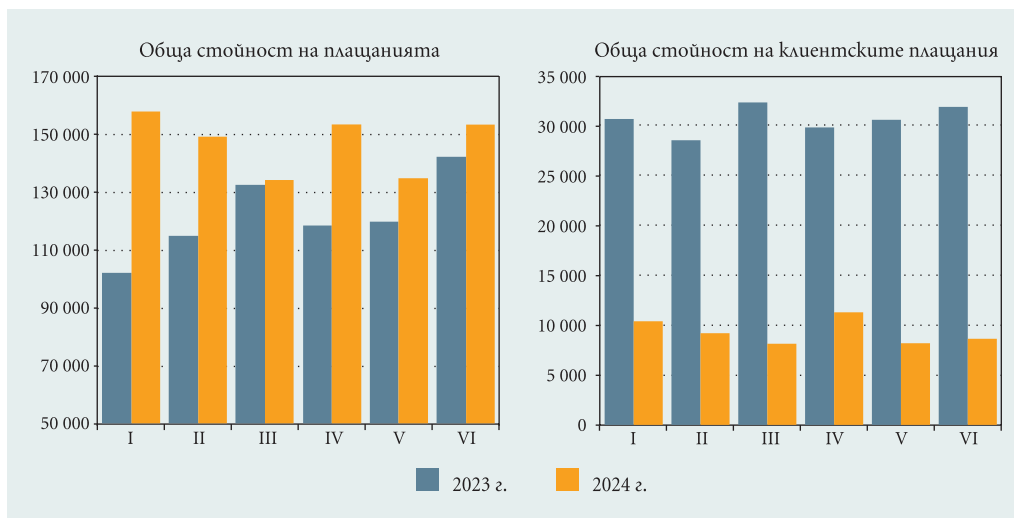

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в РИНГС плащания през първото шестмесечие на 2023 г. и 2024 г.

(млн. лв.)

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

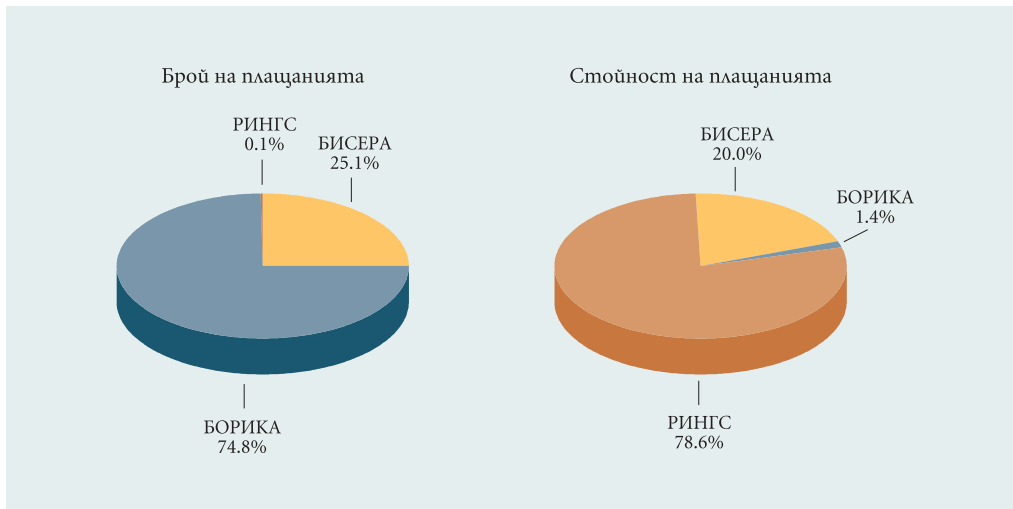
Разпределението на плащанията в левове в страната между отделните плащемки системи се запази в сравнение с първото шестмесечие на 2023 г., като за отчетния период системата РИНГС обработи 78.6% от стойността на извършените плащания в страната. За работата на системите за брутен сетълмент в реално време за оптимални се приемат стойности около 80%. От общия брой на плащанията в левове, подадени към плащемките системи в страната, дялът на РИНГС бе 0.1%.

През първото шестмесечие на 2024 г. в плащемката система БОРИКА бяха обработени 181 млн. плащемки операции, извършени чрез терминални устройства АТМ и ПОС, на обща стойност 16 018.8 млн. лв., като спрямо първата половина на 2023 г. се отбелязва нарастване с 19.1% по брой и с 20.9% по стойност.

През същия период в платежната система БИСЕРА бяха извършени 60.7 млн. плащания на обща стойност 223 981.1 млн. лв. Обработените плащания спрямо същия период на 2023 г. се увеличиха с 15% по брой и със 72.1% по стойност.

Броят на незабавните кредитни преводи в левове, съобразени със схемата *SEPA⁴⁰ Credit Transfer Instant (SCT Inst)* – схема за незабавни кредитни преводи в Единната зона за плащания в евро на Европейския платежен съвет, за първите шест месеца на 2024 г. бе 10 млн. на обща стойност 15 708 млн. лв.

Разпределение на плащанията в левове в страната между отделните платежни системи през първото шестмесечие на 2024 г.

Източник: БНБ.

Платежни системи в евро

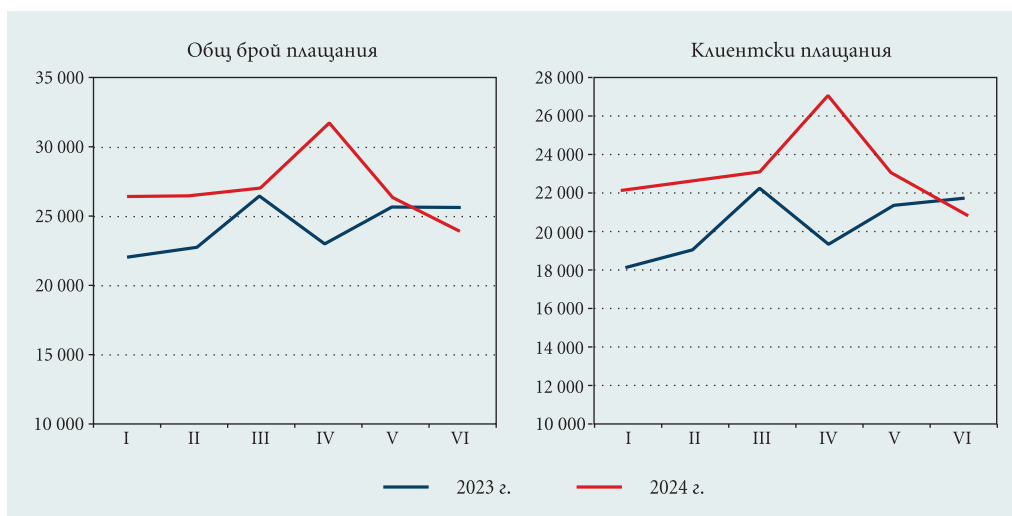
Платежната система за големи плащания T2 (предишна ТАРГЕТ2) предоставя брутен сетълмент в реално време за плащания в евро със сетълмент с пари в централната банка. Тя е част от консолидираната платформа за ТАРГЕТ услуги (TARGET) на Евросистемата, която обединява на техническо и функционално ниво платежната система T2, системата за сетълмент на ценни книжа T2S (TARGET2-Securities) и услугата за обработка на незабавни преводи в евро TIPS (TARGET Instant Payment Settlement). От правна гледна точка всяка централна банка в ТАРГЕТ е оператор на свой собствен системен компонент. Българската народна банка оперира националния системен компонент ТАРГЕТ-БНБ и отговаря за бизнес взаимоотношенията с участниците в компонента и за координацията с ЕЦБ и с участващите централни банки.

Към 30 юни 2024 г. в националния системен компонент на ТАРГЕТ участваха БНБ, 18 банки – директни участници, 7 адресата с VICS, както и една спомагателна система – системата БИСЕРА за обслужване на клиентски преводи в евро, предназначени за изпълнение в определен момент.

През първото шестмесечие на 2024 г. в ТАРГЕТ-БНБ бяха извършени 161 052 плащания на обща стойност 432 883 млн. евро, от които 137 827 броя клиентски плащания на обща стойност 10 311 млн. евро. Данните показват увеличение с 11.3% на общия брой и намаление с 0.1% на общата стойност на обработените плащания спрямо първото шестмесечие на 2023 г.

⁴⁰ Single Euro Payment Area (SEPA) – Единна зона за плащания в евро СЕПА.

Брой на обработените в ТАРГЕТ-БНБ плащания през първото шестмесечие на 2023 г. и 2024 г.

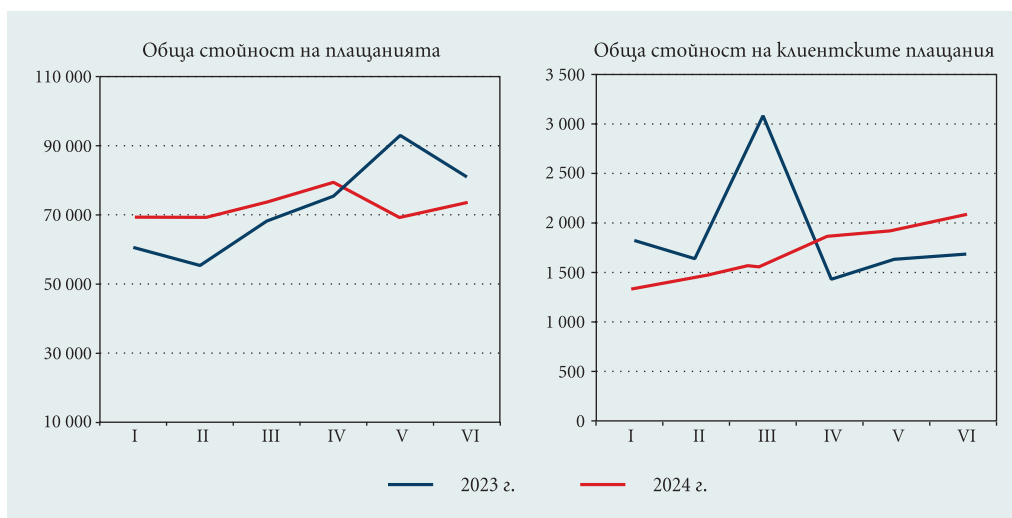

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в ТАРГЕТ-БНБ плащания през първото шестмесечие на 2023 г. и 2024 г.

(млн. евро)

(млн. евро)

Източник: БНБ.

Към банки от други системни компоненти бяха наредени 89% от броя и 54.7% от стойността на извършените през националния компонент плащания. Среднодневната стойност на обработените от ТАРГЕТ-БНБ плащания бе 3436 млн. евро при среднодневен брой 1275 плащания. Максималната дневна стойност на плащанията, наредени от участниците в ТАРГЕТ-БНБ, бе 11 229 млн. евро, а максималният дневен брой плащания – 2974.

Спомагателната система БИСЕРА обработва клиентски преводи в евро, предназначени за изпълнение в определен момент. През първата половина на 2024 г. плащанията, наредени от банките участници в спомагателната система БИСЕРА, бяха на стойност 92.2 млн. евро, а броят им бе 13 093, като се отчита намаление с 33.3% при стойността и с 30.3% при броя в сравнение със същия период на 2023 г.

В съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 260/2012 на Европейския парламент и на Съвета платежната система за малки плащания в евро БИСЕРА обработва плащания в евро СЕПА и осигурява оперативна съвместимост със системите *SEPA Clearer*, *EquensWordline* и *EuroELIXIR*, което позволява взаимен обмен на кредитните преводи в СЕПА между банковите общности на България и на други държави от ЕС.

Развитие на платежните и сетълмент системи в страната

Считано от 3 юни 2024 г., платежната система БИСЕРА премина към предплатен (*pre-funded*) модел на сетълмент, което ускорява обработката на клиентските плащания в евро между участниците в системата и намалява системния риск. Обновяването на платежната система е част от подготовката на Република България за членство в еврозоната, като осигурява съответствието на националната платежна система със съвременните тенденции при обработката на клиентски плащания и запазва нейната конкурентоспособност и след приемане на еврото като национална валута.

Реализацията на дейностите по проекта на „БОРИКА“ АД с подкрепата на БНБ, който цели осигуряване на пълна СЕПА достижимост на плащанията в евро на банките – участници в платежната система БИСЕРА, чрез директното участие на БНБ в платежната система *STEP2*, оперирана от *EBA Clearing*, премина в заключителна фаза.

През отчетния период започна осъществяването на проекта за включване на БНБ като централна банка в услугата на Евросистемата за сетълмент на незабавни СЕПА кредитни преводи *TIPS (TARGET Instant Payment Settlement)* с оглед присъединяването на платежната система БИСЕРА и банки към *TIPS* за извършване на незабавни кредитни преводи в евро.

Платежен надзор

Съгласно ЗБНБ и Закона за платежните услуги и платежните системи (ЗПУПС) Българската народна банка регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сетълмента, на доставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната. При осъществяването на платежния надзор БНБ издава лицензи и следи за спазването на националните и европейските нормативни изисквания, както и на приетите международни принципи, стандарти и препоръки в тази област.

През първото шестмесечие на 2024 г. беше завършена една индивидуална надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги с цел установяване на съответствието на дейността на дружеството по предоставяне на платежни услуги с изискванията на ЗПУПС. Дружеството е отстранило несъответствията в дейността, установени в рамките на надзорната проверка.

През отчетния период продължи работата по надзорната проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги с цел установяване на съответствието на дейността на дружеството по предоставяне на платежни услуги с изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП), подзаконовите актове по неговото прилагане и Закона за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ).

През отчетния период беше завършена тематичната надзорна проверка за установяване на спазването от страна на лицензираните от БНБ доставчици на платежни услуги на изискванията за докладване на значими операционни или свързани със сигурността инциденти във връзка с предоставяните от тях платежни услуги, съгласно чл. 99, ал. 1 от ЗПУПС. Доставчиците на платежни услуги предприеха мерки за отстраняване на установените в рамките на надзорната проверка несъответствия в дейността им.

През първото шестмесечие на 2024 г. продължи работата по тематичната надзорна проверка на 14 лицензирани от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари за установяване на прилаганите контролни механизми за предотвратяване на изпирането на пари и финансирането на тероризма, на тяхната ефективност и степен на съответствие с нормативните изисквания на ЗМИП, подзаконовите актове по неговото прилагане и ЗМФТ.

През отчетния период започна тематична надзорна проверка за установяване на спазването от доставчиците на платежни услуги в страната на изискванията за предварително предоставяне на информация на ползвателите на платежни услуги при предвиждани промени в рамковия договор за предоставяне на платежни услуги съгласно чл. 62 от ЗПУПС.

През първата половина на 2024 г. бяха извършени 4 проверки на дружества с цел да се установи дали извършват дейност по предоставяне на платежни услуги и/или издаване на електронни пари без лиценз или регистрация.

През периода беше изискано от платежните институции и дружествата за електронни пари, лицензирани в други държави – членки на ЕС, и извършващи дейност на територията на Република България чрез клон или представител въз основа на правото на установяване, да предоставят информация по Делегиран регламент (ЕС) 2021/1722⁴¹ за дейността им на територията на страната за надзорни цели, както и с оглед проследяване на спазването на разпоредбите на националното право, с които се транспонират дялове III и IV от Директива (ЕС) 2015/2366⁴².

През първото шестмесечие на 2024 г. УС на БНБ взе решение за съгласие „Дайнърс клуб България“ АД да прекрати своята дейност като платежна институция, считано от 15 април 2024 г., във връзка с постъпило от дружеството заявление за прекратяване на дейността. От посочената дата издаденият на „Дайнърс клуб България“ АД лиценз за предоставяне на платежни услуги по чл. 4, т. 3, буква „в“, т. 4, буква „б“ и т. 5 от ЗПУПС е обезсилен.

През периода беше изменен лицензът на „БОРИКА“ АД като оператор на платежната система с окончателност на сетълмента за обслужване на клиентски преводи в евро БИСЕРА (с предишно наименование БИСЕРА7-ЕВРО). Основната промяна в дейността на платежната система БИСЕРА е свързана с преминаване към предплатен модел на сетълмент, което ускорява обработката на клиентските плащания в евро между участниците в системата и същевременно води до намаляване на системния риск.

През периода УС на БНБ разгледа и издаде одобрение по едно заявление, подадено по реда на чл. 14, ал. 1 и 2 от ЗПУПС, за придобиване на пряко квалифицирано дялово участие в капитала на лицензирана от БНБ платежна институция.

През първото шестмесечие на 2024 г. беше разгледано постъпило за съгласуване от МФ на основание чл. 209а, ал. 3 от Закона за корпоративното подоходно

⁴¹ Делегиран регламент (ЕС) 2021/1722 на Комисията от 18 юни 2021 година за допълнение на Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти, с които се определя рамката за сътрудничество и за обмен на информация между компетентните органи на държавата членка по произход и на приемащата държавата членка с оглед на надзора над платежните институции и институциите за електронни пари, които трансгранично предоставят платежни услуги.

⁴² Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 година за платежните услуги във вътрешния пазар.

облагане (ЗКПО) едно заявление за издаване на разрешение за извършване на дейност като оператор на ваучери за храна на електронен носител по чл. 209а от ЗКПО по отношение на съответствието с изискванията на чл. 2, ал. 1, т. 11, буква „в“ от ЗПУПС.

През отчетния период бяха съставени пет акта за установяване на административни нарушения на ЗПУПС и на подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане.

Към края на юни 2024 г. в страната извършваха дейност пет платежни институции и девет дружества за електронни пари, лицензирани от БНБ.

Във връзка с дейността на лицензираните от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари през отчетния период бяха извършени следните вписвания и заличавания във водените от БНБ регистри:

- вписани 379 и заличени 153 представителя на лицензирани от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари, извършващи дейност на територията на страната;

- вписан един и заличен един представител на лицензирано от БНБ дружество за електронни пари, извършващо дейност на територията на друга държава членка.

Във връзка с дейността на територията на Република България на лицензирани, съответно регистрирани, в други държави – членки на ЕС, платежни институции, дружества за електронни пари и доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка, през първото шестмесечие на 2024 г. в БНБ бяха получени следните уведомления от съответните компетентни органи:

- за вписване на 31 платежни институции, дружества за електронни пари и доставчика на услуги по предоставяне на информация за сметка, установени на територията на други държави членки, които могат да извършват директно дейност на територията на страната, и за заличаване на 9 платежни институции и дружества за електронни пари, извършващи директно дейност на територията на Република България;

- за вписване на 20 и за заличаване на 33 представителя на платежни институции и дружества за електронни пари, лицензирани на територията на други държави членки, които могат да извършват дейност на територията на страната;

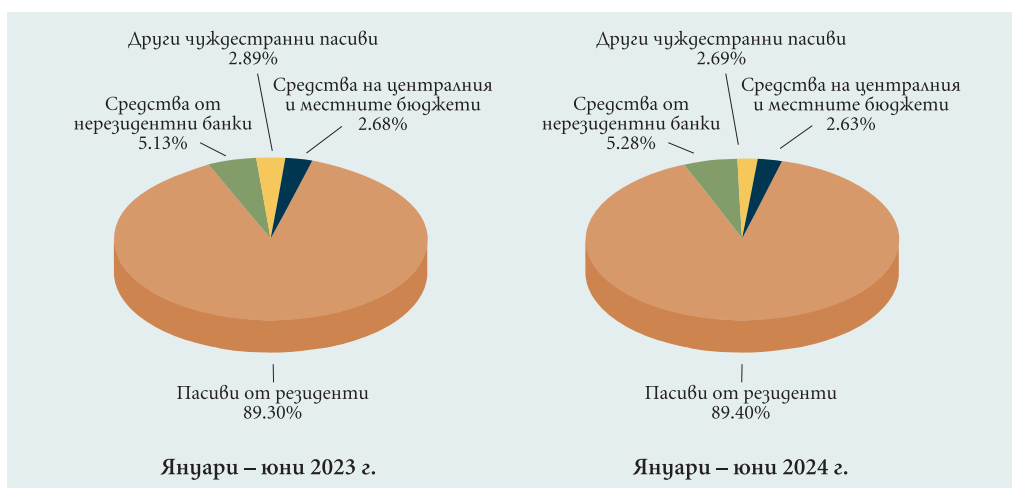
- за заличаване на клон на дружество за електронни пари, лицензирано на територията на друга държава членка, извършващо дейност на територията на страната.

През първото шестмесечие на 2024 г. бяха извършени проверки по 240 възражения, постъпили в БНБ от физически и юридически лица – ползватели на платежни услуги, като във връзка с две от възраженията бяха дадени указания на съответните доставчици на платежни услуги. В останалите случаи не бяха установени нарушения на ЗПУПС и на подзаконовите актове по прилагането му или в хода на кореспонденцията случаите са били разрешени в полза на ползвателите на платежни услуги.

IV. Резерви на банките в БНБ

През първата половина на 2024 г. среднодневната стойност на привлечените средства на банките, върху които се начисляват задължителните минимални резерви (ЗМР), без средствата по сметки на централния и местните бюджети, се увеличи с 8.7% спрямо първата половина на 2023 г. Среднодневният размер на привлечените средства от резиденти (без средствата по сметки на централния и местните бюджети) се повиши с 8.8%, а на тези от нерезиденти – с 8.1%, като привлечените средства от нерезидентни банки нараснаха с 12.0%. През отчетния период привлечените средства на банките от централния и местните бюджети отчетоха повишение с 6.5%. Ефективната имплицитна норма на ЗМР нарасна с 2.3 процентни пункта спрямо първата половина на 2023 г. и средно за първите шест месеца на 2024 г. възлезе на 11.7%⁴³. Резервните активи, в които банките поддържат имплицитната норма на ЗМР, бяха разпределени между средствата по сметки на банките в БНБ (10.8%) и признатите като резервни активи 50% от касовите им наличности (0.9%).

Структура на привлечените средства в банковата система*

* Среднодневна стойност на привлечените за периода средства, върху които се начисляват ЗМР.

Източник: БНБ.

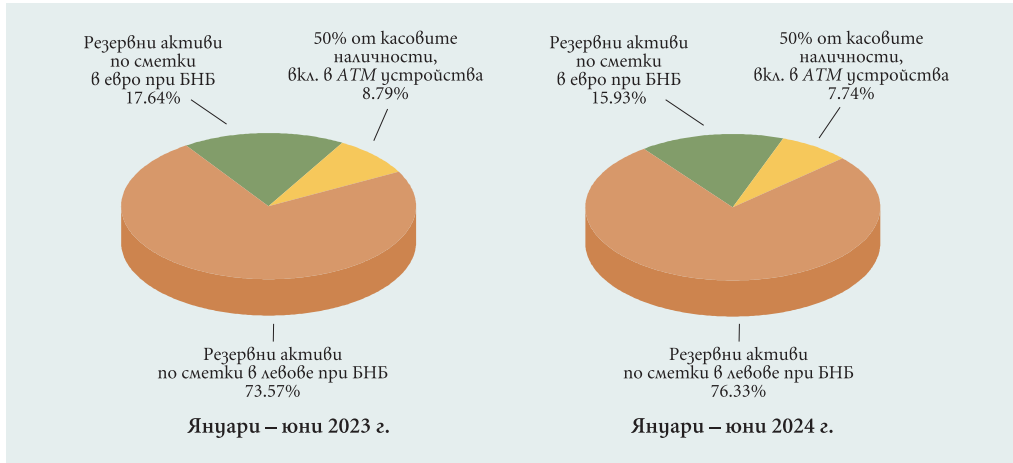
Банките поддържат резерви в свои активи – сметки в левове и в евро при БНБ и 50% от касовите наличности, включително в АТМ устройствата⁴⁴. Относителният дял на резервните активи в левове спрямо общия размер на поддържаните от банките резервни активи възлезе на 76.3% среднодневно за първите шест месеца на 2024 г. при 73.6% през същия период на 2023 г. Делът на резервните активи в евро спрямо общия размер на поддържаните от банките резервни активи се понижи до 15.9% среднодневно за първото шестмесечие на 2024 г. при 17.6% за същия период на 2023 г., докато делът на признатите като резервни

⁴³ Съгласно Наредба № 21 на БНБ за задължителните минимални резерви, които банките поддържат при БНБ, в сила от 4 януари 2016 г., нормата на задължителните минимални резерви за привлечените средства от резиденти е 10% от резервната база, от нерезиденти – 5%, а от държавния и местните бюджети – 0%. С изменението на Наредба № 21 от 1 юни 2023 г. процентът на задължителните минимални резерви за привлечените от банките средства от нерезиденти бе увеличен от 5% на 10%, а от 1 юли 2023 г. процентът на задължителните минимални резерви за привлечените от банките средства от резиденти и от нерезиденти бе увеличен от 10% на 12%.

⁴⁴ Съгласно чл. 4 от Наредба № 21.

активи касови наличности, включително в АТМ устройствата, се понижи от 8.8% през първата половина на 2023 г. до 7.7% през периода януари – юни 2024 г.

Структура на поддържаните от банките резервни активи по чл. 4 от Наредба № 21 на БНБ

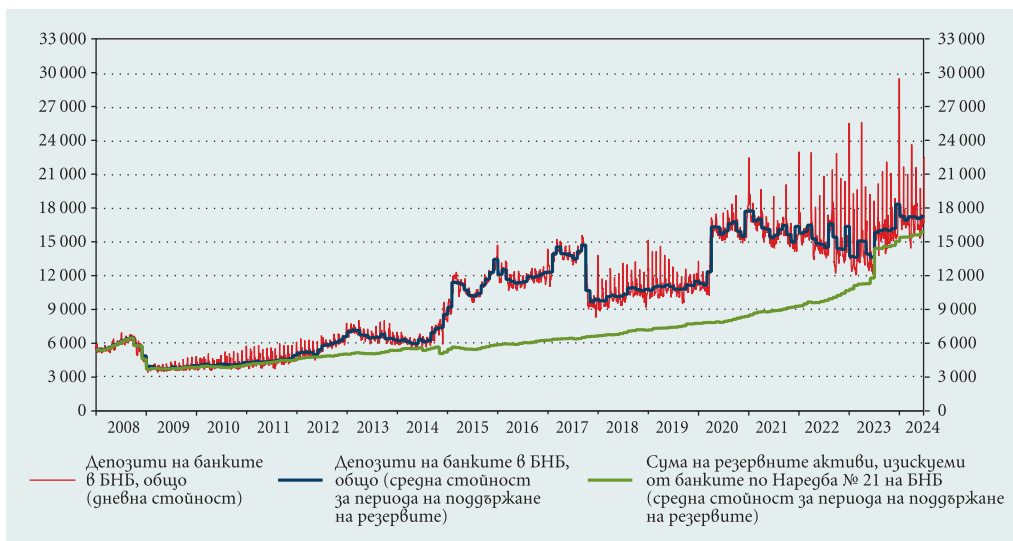

Източник: БНБ.

През полугодие то лихвеният процент по свръхрезервите⁴⁵ на банките по Наредба № 21 беше 0.00%⁴⁶. Среднодневният размер на свръхрезервите на банките за първото шестмесечие на 2024 г. бе с 0.9 млрд. лв. по-малък в сравнение със същия период на 2023 г. Среднодневно за първите шест месеца на 2024 г. средствата по сметки на банките в БНБ, с които се изпълняват изискванията на Наредба № 21, превишаваха с 3.9% изискуемите ЗМР спрямо превишение с 15.2% за същия период на 2023 г.

Резерви на банките в БНБ

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

⁴⁵ Съгласно чл. 5, ал. 1 от Наредба № 21, считано от 4 юни 2021 г., за „свръхрезерви“ се приема превишението на наличностите, държани в резервни активи над изискуемия размер на ЗМР.

⁴⁶ От 29 юни 2022 г. лихвеният процент върху свръхрезервите на банките по Наредба № 21 е 0.00%.

V. Наличнопарично обращение

БНБ притежава изключителното право да пуска в обращение банкноти и монети в страната. Банкнотите и монетите, издадени от Банката, са законно платежно средство в страната и задължително без ограничения се приемат за плащания по пълната им номинална стойност⁴⁷. БНБ осигурява печатането на банкноти и сеченето на монети, както и опазването им и унищожаването на изтеглени от обращение банкноти и монети.

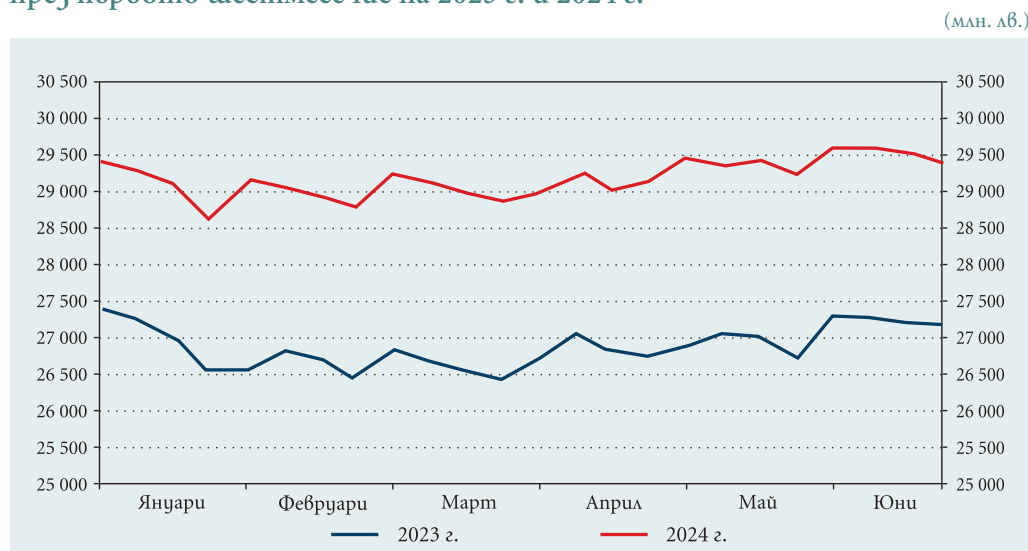
С Решение № 33 от 22 януари 2024 г. на УС на БНБ от обращение бяха извадени възпоменателните монети, емитирани през 2018 г., които престанаха да бъдат законно платежно средство от 5 февруари 2024 г. От тази дата емитираните през 2018 г. възпоменателни монети се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2025 г.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ)⁴⁸

Към 30 юни 2024 г. парите в обращение (извън касите на БНБ) достигнаха 29 414.0 млн. лв. За периода януари – юни 2024 г. те намаляха с 0.2% (48.1 млн. лв.) при намаление с 0.8% (227.5 млн. лв.) за същия период на 2023 г. За едногодишен период (спрямо края на юни 2023 г.) те нараснаха с 8.1%, или с 2216.1 млн. лв., което е с 0.4 процентни пункта повече спрямо нарастването им през съответния предходен едногодишен период.

В края на юни 2024 г. стойността на банкнотите в обращение беше 28 807.2 млн. лв., на разменните монети – 604.9 млн. лв., и на възпоменателните монети – 1.9 млн. лв., с дялове съответно от 97.94% на банкнотите, 2.05% на разменните монети и 0.01% на възпоменателните монети.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ) през първото шестмесечие на 2023 г. и 2024 г.

Източник: БНБ.

⁴⁷ Чл. 2, ал. 5 и чл. 25, ал. 2 от ЗБНБ.

⁴⁸ В това число банкноти и разменни монети, емисии след 5 юли 1999 г., включително изтеглените от обращение без краен срок на обмяна, и възпоменателни монети, емисии след 5 юли 1999 г., включително изтеглените от обращение с ненастъпил краен срок на обмяна.

Банкноти и разменни монети в обращение⁴⁹

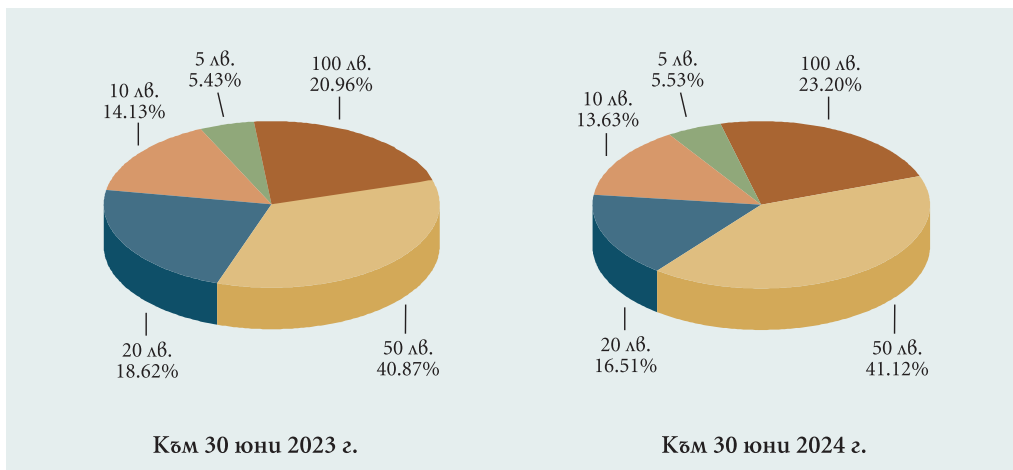
В края на юни 2024 г. в обращение бяха 590.6 млн. броя банкноти на стойност 28 763.2 млн. лв. През първото шестмесечие на 2024 г. броят им намаля с 2.5%, а стойността им – с 0.2%, което е резултат от по-голямото намаление на броя на банкнотите с номинали 10, 20 и 50 лева, докато броят на банкнотите с номинали от 5 и 100 лева в обращение се увеличи. За едногодишен период (спрямо края на юни 2023 г.) броят на банкнотите в обращение нарасна с 4.0%, а стойността им – с 8.2%, при повишение на броя и на стойността им за предходния едногодишен период (юни 2022 г. – юни 2023 г.) съответно с 1.1% и 7.7%.

В динамиката на броя на банкнотите в обращение през първата половина на 2024 г. се очертават няколко тенденции. Броят на банкнотите от 5, 50 и 100 лева в обращение продължи да нараства на годишна база, като този процес бе по-силно изразен при 100-левовите банкноти, чийто растеж бе най-висок. С бавен темп се повиши и броят на банкнотите от 10 лева в паричното обращение. Забави се темпът, с който в паричното обращение намалява броят на банкнотите от 20 лева.

Спрямо края на 2023 г. броят в паричното обращение на банкнотите от 100 лева се увеличи с 5.1 млн., или с 3.9%, а на банкнотите от 50, 20 и 10 лева намаля. По-голямо бе намалението на броя на 10 и 20-левовите банкноти, съответно с 6.1% и 8.6%. Банкнотите от 100 и 50 лева са с основен дял в общото увеличение на броя на банкнотите в обращение за период от една година, като на годишна база броят им в обращение нарасна съответно с 15.1% и 4.6%. С 6.0% за едногодишен период се повиши и броят на банкнотите от 5 лева.

Към 30 юни 2024 г. с най-голям брой в обращение бяха банкнотите от 50 лева – 242.8 млн., а дялът им в общия брой на банкнотите извън касите на БНБ бе 41.12%. През първото шестмесечие на 2024 г. дялът им намаля с 0.08 процентни пункта, а за едногодишен период нарасна с 0.25 процентни пункта. С най-малък дял (5.53%) в обращение бе броят на банкнотите с номинал 5 лева.

Дял на различните номинали в съвкупния брой на банкнотите в обращение

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

В края на юни 2024 г. общата стойност на намиращите се извън касите на БНБ банкноти с номинал 100 лева бе 13 702.8 млн. лв., което представлява

⁴⁹ Банкнотите с номинал 5, 10, 20, 50 и 100 лева, емисии след 5 юли 1999 г., и разменните монети с номинал 1, 2, 5, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 и 2 лева, емисии след 5 юли 1999 г., които са законно платежно средство.

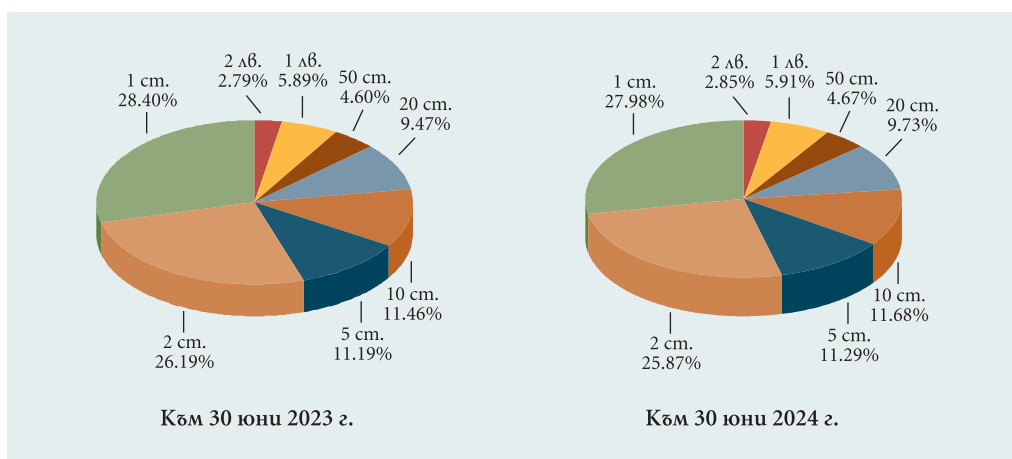
най-големият дял (47.64%) в структурата по стойност на банкнотите в обращение. Най-малък (0.57%) бе дялът на стойността на банкнотите с номинал 5 лева.

Средната по стойност банкнота в обращение в края на второто тримесечие на 2024 г. бе 48.71 лв., което представлява увеличение с 1.13 лв. спрямо края на 2023 г. За едногодишен период стойността ѝ се повиши с 1.91 лв., или с 4.1%, вследствие на високите темпове на нарастване в паричното обращение на броя на банкнотите от 100 лева в комбинация с намалението на банкнотите от 20 лева в обращение.

В края на юни 2024 г. в обращение бяха 3281.0 млн. броя разменни монети на стойност 604.9 млн. лв. За периода от началото на годината броят им нарасна с 1.8%, а стойността им с 2.5%. За едногодишен период броят на разменните монети извън касите на БНБ се увеличи със 161.0 млн., или с 5.2%, а стойността им – с 37.8 млн. лв., или с 6.7%.

Запазва се тенденцията към увеличаване в наличнопаричното обращение на броя на разменните монети от всички номинали.

Дял на различните номинали в съвкупния брой на разменните монети в обращение

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

През първото шестмесечие на 2024 г. по-голямо в процентно изражение бе нарастването в обращение на монетите с номинал 5, 10 и 20 стотинки, както и 2 лева, като растежът им е в интервала от 2.1% (при монетите от 5 стотинки) до 3.4% (при монетите от 2 лева). На годишна база най-голямо в процентно изражение бе увеличението на монетите с номинал 20 стотинки – с 8.1%. В края на юни 2024 г. извън касите на БНБ бяха 319.3 млн. броя монети с този номинал. Монетите от останалите номинали поддържат относително устойчиво нарастване в паричното обращение, като на годишна база броят им нарасна в интервала от 3.6% (при монетите от 1 стотинка) до 7.6% (при монетите от 2 лева).

В края на юни 2024 г. с най-голям брой в обращение (918.2 млн. броя) бяха монетите с номинал 1 стотинка, които имат най-голям дял (27.98%) в общия брой на монетите в обращение. В края на първото шестмесечие на 2024 г. монетите в обращение от 2 стотинки бяха 848.9 млн. броя и дялът им възлезе на 25.87%. С най-малък дял (2.85%) бе броят на монетите с номинал 2 лева.

В края на юни 2024 г. стойността на монетите от 1 лев в обращение възлезе на 194.0 млн. лв., което им определя най-големия дял (32.08%) в стойността на всички разменни монети в обращение. Дялът по стойност на монетите от

2 лева в обращение бе 30.97%, а с най-малък дял бе стойността на разменните монети от 1 и 2 стотинки – съответно 1.52% и 2.81%.

Средната по стойност разменна монета в обращение в края на юни 2024 г. бе 0.18 лв. и остана непроменена както спрямо края на 2023 г., така и за едногодишен период.

Неистински банкноти и разменни монети

За първото шестмесечие на 2024 г. в БНБ бяха задържани общо 679 броя неистински български банкноти (в това число 622 циркулирали в паричното обращение). Броят на задържаните неистински банкноти е с дял от 0.000115% в общия брой банкноти в обращение към края на юни 2024 г.

От общия брой неистински банкноти, задържани през първото шестмесечие на 2024 г., най-голям бе дялът на банкнотите с номинал 100 лева (45.21%). Сравнено с броя на 100-левовете банкноти, намиращи се в паричното обращение в края на този период, дялът на неистинските е 0.000224%. Неистинските 50-левови банкноти са с дял от 27.54% в общия брой задържани през отчетния период неистински български банкноти. За същия период дялът на задържаните неистински банкноти от 20 лева бе 23.56%. През отчетния период в БНБ бяха регистрирани и 24 броя неистински банкноти от 10 лева и един брой от 5 лева, което представлява съответно дялове от 3.53% и 0.15% в общия брой на задържаните през периода неистински български банкноти.

За периода януари – юни 2024 г. в БНБ бяха задържани 52 броя неистински български разменни монети. Разпределението на задържаните неистински разменни монети по номинали е, както следва: 17 броя от 2 лева, 14 броя от 1 лев и 21 броя от 50 стотинки. Дялът на задържаните неистински български монети в общия брой на намиращите се в обращение към 30 юни 2024 г. разменни монети беше 0.000002%.

В изпълнение на законовите си функции по извършването на експертна оценка за истинност на чуждестранни банкноти, задържани на територията на България, през първата половина на 2024 г. в БНБ бяха регистрирани и задържани неистински чуждестранни банкноти, както следва: 307 броя евро, 113 броя щатски долари и 13 банкноти от други чуждестранни валути.

Емисионно-касова дейност на БНБ

БНБ осъществява своите емисионни и касови функции, като осигурява производството на нови банкноти и монети, извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващата в БНБ българска и чуждестранна валута, заменя повредени и унищожава негодни български банкноти и монети.

За периода януари – юни 2024 г. по договори с производители бяха доставени 71.0 млн. броя новоотсечени разменни монети с обща номинална стойност 7.9 млн. лв. На основание на чл. 25, ал. 1 от ЗБНБ и в изпълнение на монетната програма за 2024 г. през първото полугодие Банката емитира седем нови възпоменателни монети⁵⁰ (в това число и златната възпоменателна монета на тема „Св. Богородица – Златна ябълка“, която е в четири варианта с номинална стойност съответно от 10, 20, 50 и 100 лева и без определен тираж).

През периода внесените в БНБ български банкноти и разменни монети бяха на стойност 18 608.2 млн. лв., което е със 17.5% повече в сравнение със същия период на предходната 2023 г. За периода януари – юни 2024 г. от БНБ бяха изтеглени български банкноти и разменни монети на обща стойност 18 558.3 млн. лв., което е с 18.9% повече спрямо същия период на 2023 г.

⁵⁰ Информация за пуснатите в обращение нови емисии банкноти, разменни и възпоменателни монети е публикувана на интернет страницата на БНБ.

През първите шест месеца на 2024 г. с банкнотосортиращи машини бяха обработени и проверени 552.6 млн. броя банкноти и машинно бяха обработени 45.0 млн. броя разменни монети.

При машинната обработка и проверка за годност за периода януари – юни 2024 г. като негодни за паричното обращение бяха отделени 27.4 млн. броя банкноти. През същия период в отделените като негодни за паричното обращение банкноти най-голям дял имаха тези от 10 лева – 33.29%, следвани от банкнотите от 20 лева – 27.69%. При проверката за годност на разменните монети през първата половина на 2024 г. бяха отделени 1.0 млн. броя негодни за паричното обращение монети, като с най-голям дял бяха негодните монети с номинална стойност 1, 10 и 20 стотинки, съответно 28.64%, 16.97% и 15.76%.

През периода януари – юни 2024 г. БНБ е закупила от бюджетни организации и от физически и юридически лица налична резервна валута – евро, на обща стойност 7.1 млн. евро. За същия период е продадена резервна валута в размер на 350.1 млн. евро, в това число 5.5 млн. евро на бюджетни организации и 344.6 млн. евро на физически и юридически лица.

През първото шестмесечие на 2024 г., с цел осъществяване на контрол по спазване на стандартите за разпознаване и годност на българските банкноти, БНБ извърши общо 133 теста на машини за сортиране и машини за самообслужване, които са разположени в 8 кредитни институции, 3 доставчика на услуги и 3 сервизни оператора.

VI. Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите

Оценка на състоянието на банковата система⁵¹

През първата половина на 2024 г. банковият сектор в България осъществяваше дейността си при относително благоприятни макроикономически условия, независимо от рисковете във външната среда. Темповете на растеж на кредитния пазар се запазиха високи, особено при кредитите за домакинства, като предпоставка за това са устойчивата ликвидна и капиталова позиция на банковия сектор, както и текущите лихвени нива. Регулаторният капитал се повиши, а потенциалният остатъчен кредитен риск в банковите баланси, измерен посредством нетните необслужвани кредити и аванси, остана изцяло покрит от превишението на регулаторния капитал над капиталовите изисквания и приложимите капиталови буфери.

Увеличението на кредитните обеми се отрази благоприятно върху доходността на банковата система и за първото шестмесечие беше отчетена повишена печалба от реализираната през същия период на предходната година, като нетният лихвен доход имаше най-голям принос.

Текущите капиталови съотношения останаха значително над минималните регулаторни изисквания и изискванията за капиталови буфери. Предвид трайно запазилите се високи темпове на кредитен растеж и процесите в икономическата среда, с решение на УС на БНБ от 2022 г., нивото на антицикличния капиталов буфер беше повишено на 2.0%, в сила от 1 октомври 2023 г., като през първата половина на 2024 г. той остана на това равнище. С решения на УС на БНБ (от март и юни 2024 г.) антицикличният капиталов буфер, приложим съответно през второто и третото тримесечие на 2025 г., беше запазен на 2.0%.

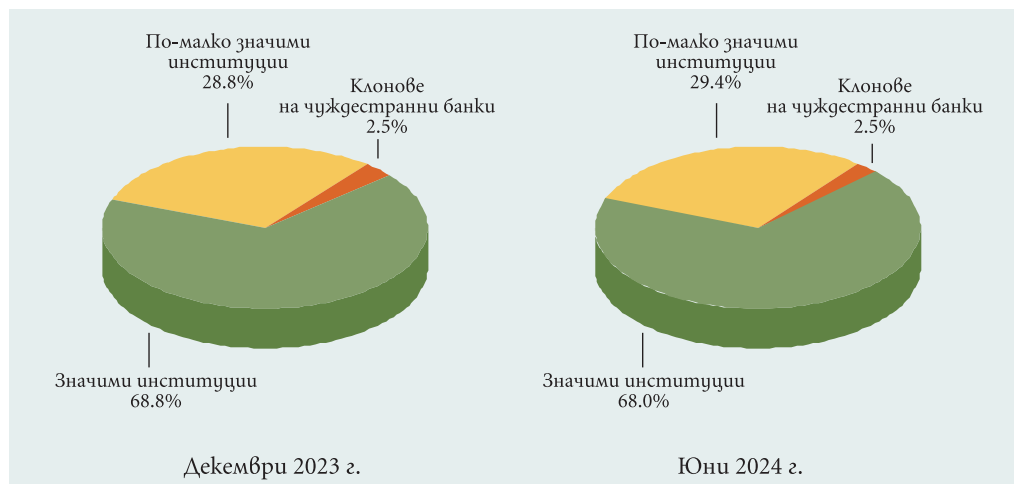
Ликвидната позиция на банковата система през периода остана солидна – нивата на съотношенията на ликвидно покритие и на нетно стабилно финансиране бяха значително над регулаторните изисквания.

Общите балансови активи на банковата система през първата половина на 2024 г. се увеличиха с 3.7% (6.3 млрд. лв.) и в края на юни възлязоха на 178.4 млрд. лв., като темпът на растеж беше сходен с отчетения за същия период на 2023 г. (3.7%, 5.7 млрд. лв.). Общите кредити и аванси на банковата система нараснаха със 7.7 млрд. лв. (7.5%) и формираха 62.2% от балансовото число (при 60.0% в края на декември 2023 г.). Най-значимият компонент на балансовите активи – кредитният портфейл, достигна 56.5% от техния състав (при 54.8% в края на декември 2023 г.) в резултат на нарастването му през периода (с 6.6 млрд. лв., 7.0%) до 100.9 млрд. лв. Размерът на дълговите ценни книжа в банковите портфейли се повиши с 5.4 млрд. лв. (20.7%), а дялът им в активите нарасна до 17.6% спрямо отчетения в края на декември 2023 г. (15.1%). Поради спада главно на „паричните салда в централни банки“ (с 6.7 млрд. лв., 22.3%) през първата половина на 2024 г. намаля общият размер на най-ликвидната позиция „пари, парични салда при централни банки и други депозити на виждане“, а дялът ѝ в структурата на балансовите активи се понижи до 16.5% (при 21.1% в края на 2023 г.).

⁵¹ Въз основа на данни от тримесечните надзорни отчети на индивидуална база. Данните за петте тримесечия до 30 юни 2024 г. включително са обобщени на 21 август 2024 г.

Активите на банките, които са обект на пряк надзор от страна на ЕЦБ (така наречените „значими институции“⁵²), в края на първото шестмесечие на 2024 г. формираха 68.0% от активите на банковата система, а за определените като „по-малко значими институции“ (ПМЗИ) този дял възлезе на 29.4%. Клоновете на чуждестранни банки съставляваха 2.5% от балансовото число на системата.

Пазарен дял на банките според размера на активите и според критериите на ЕЦБ за значимост

Източник: БНБ.

Въз основа на данните от надзорните отчети в края на юни брутният размер на кредитния портфейл⁵³ възлезе на 104.1 млрд. лв. За първите шест месеца на 2024 г. той се увеличи с 6.7 млрд. лв. (6.9%) при отчетен растеж с 5.7 млрд. лв. (6.7%) за същия период на 2023 г. За периода януари – юни на 2024 г. кредитите за домакинствата нараснаха с 4.0 млрд. лв. (10.2%) до 43.5 млрд. лв., а техният дял в структурата на брутния кредитен портфейл в края на юни 2024 г. се повиши до 41.8% (от 40.5% в края на 2023 г.). При кредитите, обезпечени с жилищен имот, беше отчетено нарастване с 2.4 млрд. лв. (10.9%), а при потребителските кредити – с 1.6 млрд. лв. (8.7%). Кредитите за нефинансовите предприятия през първото полугодие се увеличиха с 2.3 млрд. лв. (4.7%) до 50.8 млрд. лв., като отбелязаха по-нисък темп на растеж от този при домакинствата, в резултат на което делът им в структурата на брутния кредитен портфейл намаля от 49.7% до 48.7%. През периода увеличение отбелязаха също кредитите за други финансови предприятия (с 507 млн. лв., 6.0%) и вземанията от кредитни институции (с 1.2 млрд. лв., 13.0%), а кредитите за сектор „държавно управление“ намаляха (свс 135 млн. лв., 12.9%).

В края на отчетното полугодие във валутната структура на брутните кредити и аванси делът в левове нарасна до 67.9%, а на деноминираниите в евро намаля до 28.7% (съответно 66.7% и 29.9% в края на декември 2023 г.). За същия период делът на вземанията в други валути се запази – 3.4%. В структурата по резидентност в края на юни 2024 г. делът на брутните кредити и аванси за местни лица възлезе на 88.5% (при 88.4% в края на 2023 г.), а делът на нерезидентите беше съответно 11.5% (11.6 % в края на 2023 г.).

В края на юни 2024 г. брутният размер на дълговите ценни книжа възлезе на 31.3 млрд. лв., с 5.4 млрд. лв. повече спрямо края на 2023 г. За същия период облигациите на сектор „държавно управление“ нараснаха с 5.1 млрд. лв. (22.9%) и в

⁵² Към 30 юни 2024 г. това са „УниКредит Булбанк“, „Банка ДСК“, „Обединена българска банка“ и „Юробанк България“.

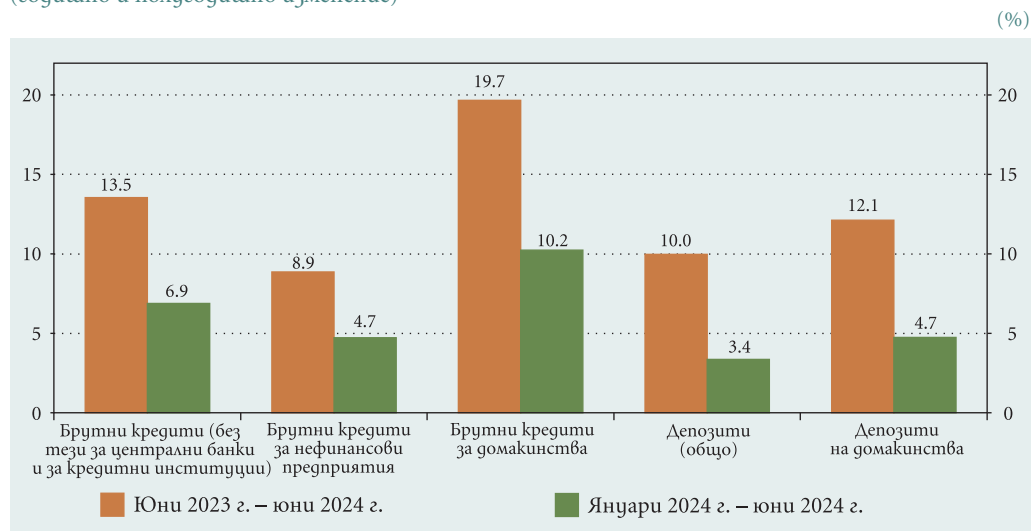
⁵³ Кредитният портфейл обхваща секторите „нефинансови предприятия“, „домакинства“, „други финансови предприятия“ и „държавно управление“.

края на периода заеха 87.6% в общия размер на книгата в банковите портфейли (различни от държаните за търгуване). През първото шестмесечие на годината се увеличиха дълговите ценни книжа на секторите „кредитни институции“ и „нефинансови предприятия“, а тези на „други финансови предприятия“ намаляха. В края на юни 2024 г. размерът на капиталовите инструменти се запази (0.7 млрд. лв.) и дялът им в общите активи на банковата система остана несъществен – 0.4%.

През първата половина на 2024 г. привлечените депозити в банковата система нараснаха с 5.0 млрд. лв. (3.4%) до 152.3 млрд. лв. в края на юни при отчетено увеличение с 4.4 млрд. лв. (3.3%) за същия период на 2023 г. Депозитите на домакинствата през първото шестмесечие на 2024 г. се увеличиха с 3.9 млрд. лв. (4.7%) до 86.5 млрд. лв., а дялът им в структурата на общите депозити остана определящ – 56.8% в края на юни. Депозитите на нефинансовите предприятия нараснаха с 595 млн. лв. (1.3%) до 46.9 млрд. лв., като дялът им в общата сума на депозитите в края на юни възлезе на 30.8%. Растеж беше отчетен и при депозитите на кредитни институции (с 510 млн. лв., 4.8%), както и на сектор „държавно управление“ (с 430 млн. лв., 11.4%), а тези на другите финансови предприятия намаляха (с 496 млн. лв., 12.2%). Във валутната структура на общите депозити през отчетното шестмесечие не настъпиха съществени промени. В края на юни дялът на депозитите в левове възлезе на 61.8%, а на деноминираните в евро – 32.1% (при съответно 61.6% и 32.2% в края на декември 2023 г.). В края на периода депозитите в други валути заемаха 6.0% (при 6.2% към 31 декември 2023 г.). В резидентната структура депозитите от местни източници в края на юни 2024 г. представляваха 90.5%, а тези от нерезиденти – 9.5% (при съответно 90.2% и 9.8% в края на декември 2023 г.).

Динамика на избрани балансови показатели

(годишно и полугодишно изменение)

Източник: БНБ.

Брутният размер на всички необслужвани експозиции⁵⁴ в края на юни 2024 г. възлезе на 4.21 млрд. лв. при 3.91 млрд. лв. към 31 декември 2023 г. Съотношението на брутните необслужвани експозиции остана близо до отчетеното към края на 2023 г. и към 30 юни 2024 г. беше 2.4%. Брутният размер на необслужваните кредити и аванси в банковата система, който е сходен с този на всички необслужвани експозиции, към 30 юни 2024 г. възлезе на 4.15 млрд. лв. и спрямо края на 2023 г. се увеличи със 7.9% (304 млн. лв.), като така беше прекъсната тенденцията към спад.

Брутните кредити и аванси в банковата система в края на юни 2024 г. възлязоха на 114.2 млрд. лв., отчетени по стеснения обхват (прилаган от юни 2020 г. с Регламент на ЕС). През първото шестмесечие на 2024 г. те нараснаха със 7.9 млрд. лв. (7.4%). Изчисленото на тази база съотношение на брутните необслужвани кредити към 30 юни остана сходно с отчетеното в края на 2023 г. – 3.6%. Въз основа на широкия обхват (включващ и „парични салда при централни банки“ и „други депозити на виждане“) общият размер на брутните кредити и аванси нарасна с 1.3 млрд. лв. (0.9%) до 140.8 млрд. лв. Изчисленото съотношение на брутните необслужвани кредити на база „широк обхват“ в края на юни възлезе на 2.9% (при 2.8% в края на 2023 г.).

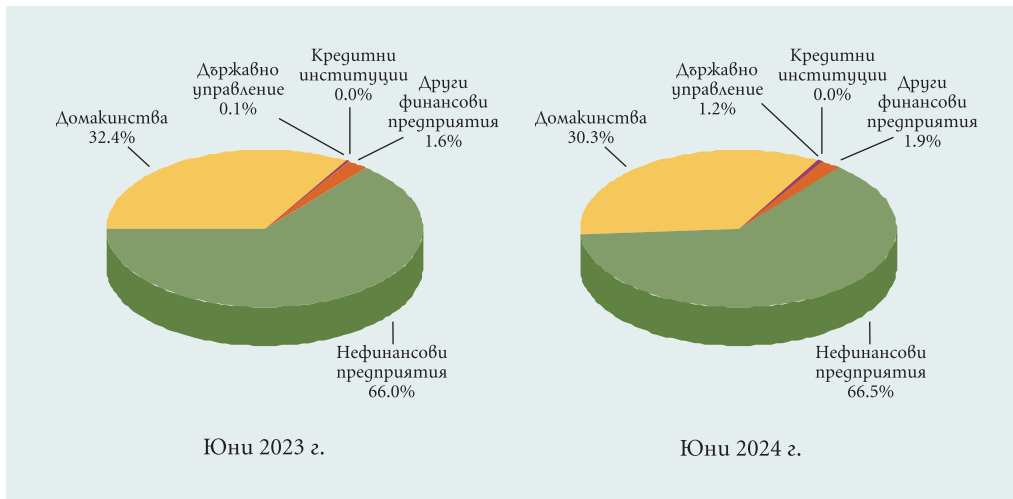
През периода нямаше съществено изменение в дела на необслужваните кредити при основните сектори на кредитния портфейл, като при нефинансовите предприятия се наблюдаваше повишение, а при другия основен сектор на портфейла – домакинствата, имаше понижение на съотношението. Сред благоприятните предпоставки за качеството на активите бяха операциите по отписвания и продажби на кредити, както и нарастването на брутния кредитен портфейл.

В структурата на общите брутни необслужвани кредити основният дял, съставляван от кредити за нефинансовите предприятия, в края на юни 2024 г. възлезе на 66.5% (при 65.1% в края на 2023 г.). При нефинансовите предприятия общият размер на кредита се увеличи с 4.7%, а необслужваната част – с 10.3%, в резултат на което съотношението на необслужваните кредити нарасна до 5.4% (от 5.2% в края на 2023 г.). Делът на кредитите за домакинства в общите брутни необслужвани кредити намаля от 31.5% в края на 2023 г. до 30.3% в края на юни 2024 г. Съотношението на необслужваните кредити за сектора се понижи до 2.9% (от 3.1% в края на 2023 г.), като през периода общият им размер се увеличи с 10.2%, а необслужваната им част – с 3.8%. В структурата на общите брутни необслужвани кредити тези с просрочие над 1 година в края на полугодията заемаха дял от 37.8% (при 37.5% в края на 2023 г.).

Покритието с обезценка на общите брутни необслужвани кредити и аванси в края на юни възлезе на 48.5% (49.5% в края на 2023 г.).

⁵⁴ Съгласно методологията на Европейския банков орган (ЕБО) експозициите включват дълговите ценни книжа, различни от „държани за търгуване“ и брутните кредити и аванси. Брутните кредити и аванси са дефинирани в два обхвата – широк, който включва всички контрагенти по кредити и аванси, в това число „парични салда при централни банки“ и „други депозити на виждане“, и тесен, където „парични салда при централни банки“ и „други депозити на виждане“ не се включват. Предвид преобладаващия тип бизнес активност на банките в България, в структурата на кредитите и авансите доминира кредитният портфейл. Той включва кредитите за нефинансовите предприятия, домакинствата, другите финансови предприятия и за сектор „държавно управление“. В кредитния портфейл се формира преобладаващата част от необслужваните експозиции. Когато те бъдат съотнесени към различните съвкупности (експозиции, кредити и аванси или кредитен портфейл), се формират различни съотношения на необслужвани активи.

Структура на необслужваните кредити и аванси по сектори

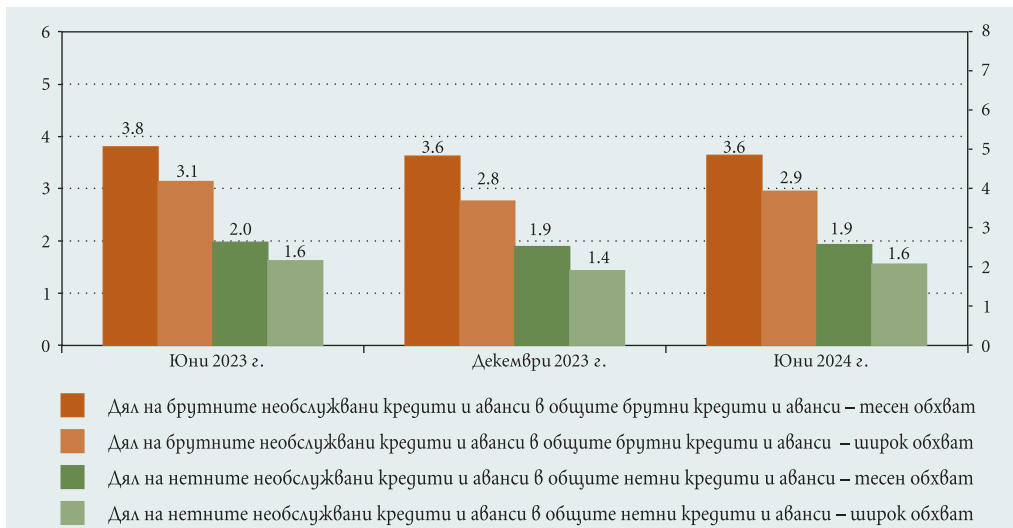
Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси⁵⁵ в края на юни 2024 г. възлезе на 2.1 млрд. лв. Тя представлява потенциалния остатъчен кредитен риск в банковите баланси, който остава изцяло покрит от превишението на регулаторния капитал над капиталовите изисквания и приложимите капиталови буфери. През първото шестмесечие на 2024 г. нетната стойност на необслужваните кредити и аванси нарасна с 9.9% (192 млн. лв.), а съотношението ѝ спрямо нетните кредити и аванси в широкия обхват на изчисление беше 1.6% в края на юни (при 1.4% в края на 2023 г.). Представено в стеснения обхват, съотношението на нетните необслужвани кредити и аванси в края на периода възлезе на 1.9% – сходно на стойността в края на 2023 г.

Дял на необслужваните кредити и аванси в общите кредити и аванси

(%)

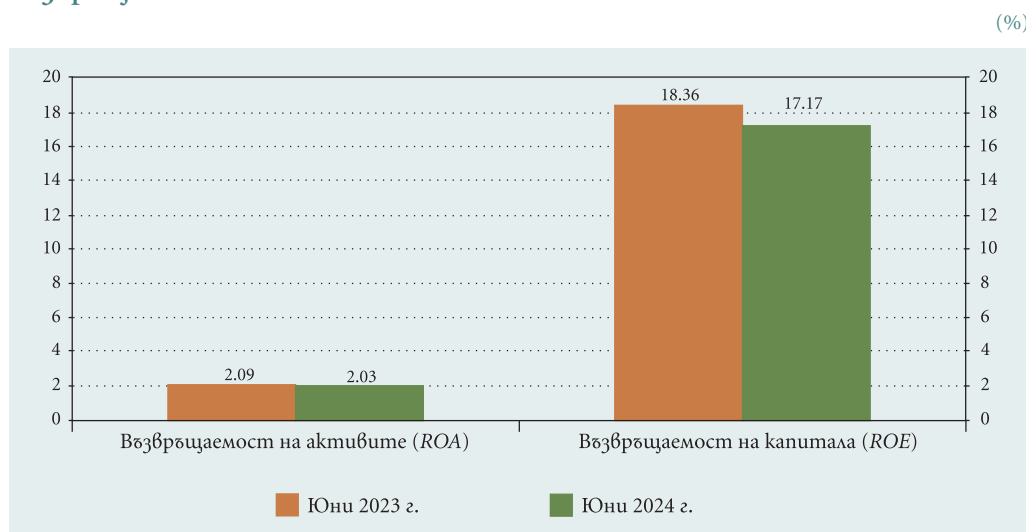
Източник: БНБ.

⁵⁵ Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси е изчислена по методиката на ЕБО, като брутният им размер е намален с натрупаната за тях обезценка. При изчисляването на дела на нетните необслужвани кредити и аванси се използва както тяхната нетна стойност, така и тази на общите кредити и аванси.

Балансовият собствен капитал на банковата система в края на юни 2024 г. възлезе на 21.1 млрд. лв., като спрямо края на 2023 г. размерът му нарасна с 1.1 млрд. лв. (5.5%). Положително влияние оказа динамиката при неразпределената печалба, другите резерви и при натрупания друг всеобхватен доход.

Печалбата на банковата система към 30 юни 2024 г. възлезе на 1.8 млрд. лв. – със 130 млн. лв. (7.7%) повече спрямо реализираната за първите шест месеца на 2023 г., като основен принос за увеличението имаше нетният лихвен доход. В края на юни 2024 г. показателят за възвръщаемост на активите (ROA) възлезе на 2.03% (при 2.09% към 30 юни 2023 г.). При показателя за възвръщаемост на капитала (ROE) нивото (17.17%) беше по-ниско спрямо отчетеното към 30 юни 2023 г. (18.36%) под влияние на по-високия темп на увеличение на капитала спрямо този на печалбата.

Възвръщаемост на активите и на капитала

Източник: БНБ.

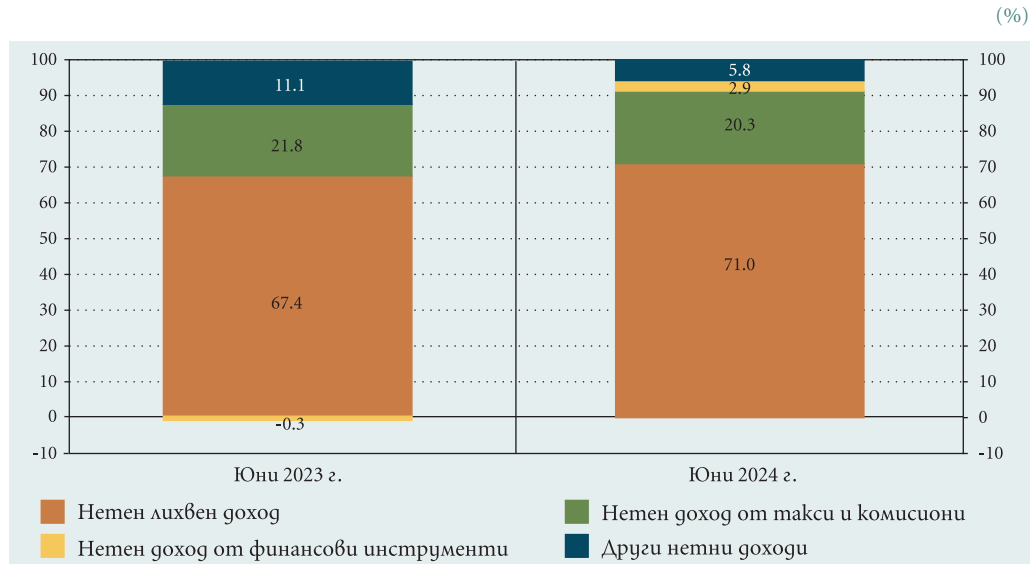
Общият нетен оперативен доход на банковата система спрямо 30 юни 2023 г. нарасна с 489 млн. лв. (14.6%) до 3.8 млрд. лв. в края на юни 2024 г. В неговата структура делът на най-същественния компонент – нетния лихвен доход, достигна 71.0%, като в сравнение с първата половина на 2023 г. размерът му се увеличи с 467 млн. лв. (20.6%) до 2.7 млрд. лв. Приходите от лихви се повишиха спрямо 30 юни 2023 г. с 539 млн. лв. (19.4%) до 3.3 млрд. лв. под влияние на нарастването на брунтните лихвоносни активи⁵⁶, както и на повишението на лихвените нива. За същия период разходите за лихви нараснаха със 71 млн. лв. (14.0%) до 581 млн. лв. в края на юни 2024 г. Възвръщаемостта на брунтните лихвоносни активи се повиши до 4.45% към края на първото шестмесечие на 2024 г. (при 4.08% към 30 юни 2023 г.), а цената на финансовите пасиви, отчитани по амортизирана стойност (свързващи депозитите, емитираните облигации и другите финансови пасиви), нарасна до 0.64% (при 0.39% към 30 юни 2023 г.).

В сравнение с първата половина на 2023 г. приходите от такси и комисиони нараснаха със 71 млн. лв. (7.7%) до 984 млн. лв. към 30 юни 2024 г., а разходите за такси и комисиони – с 22 млн. лв. (11.9%) до 203 млн. лв. Нетният доход от такси и комисиони достигна 781 млн. лв. в края на юни 2024 г., или с 49 млн. лв. (6.7%) повече спрямо реализирания за първите шест месеца на 2023 г. Неговият дял в нетния оперативен доход беше 20.3% в края на отчетния период.

⁵⁶ Лихвоносните активи са сумата на дълговите ценни книжа и на кредитите и авансите (без тези за централни банки) по брутна стойност, към която от 30 юни 2020 г. се прибавят и нетните „други депозити на виждане“.

Нетният доход от финансови инструменти нарасна със 123 млн. лв. и към 30 юни 2024 г. възлезе на 112 млн. лв. Спрямо първото шестмесечие на 2023 г. другите нетни доходи намаляха със 149 млн. лв. (40.1%) до 223 млн. лв. и в края на юни 2024 г. дялът им в нетния оперативен доход спадна до 5.8%.

Структура на нетния оперативен доход

Източник: БНБ.

Съотношението за ефективност⁵⁷ (*cost-to-income ratio*) на банковата система се подобри до 39.6% в края на периода (при 40.5% към 30 юни 2023 г.) поради повишението на нетния оперативен доход. Разходите за издръжка (административните разходи и разходите за амортизация) се повишиха с общо 149 млн. лв. (12.6%) до 1.3 млрд. лв. към 30 юни 2024 г., а отчетените в позицията „парични вноски за фондове за реструктуриране и схеми за гарантиране на депозитите“ – с 15 млн. лв. (8.3%) до 189 млн. лв.

Извършените през първата половина на 2024 г. разходи за обезценка на финансови активи, които не се отчитат по справедлива стойност в печалбата или загубата, възлязоха на 273 млн. лв., с 94 млн. лв. (52.8%) повече от начислените за първите шест месеца на 2023 г. Съотношението на разходите за обезценка към общия нетен оперативен доход нарасна до 7.1% в края на юни 2024 г. (при 5.3% към 30 юни 2023 г.).

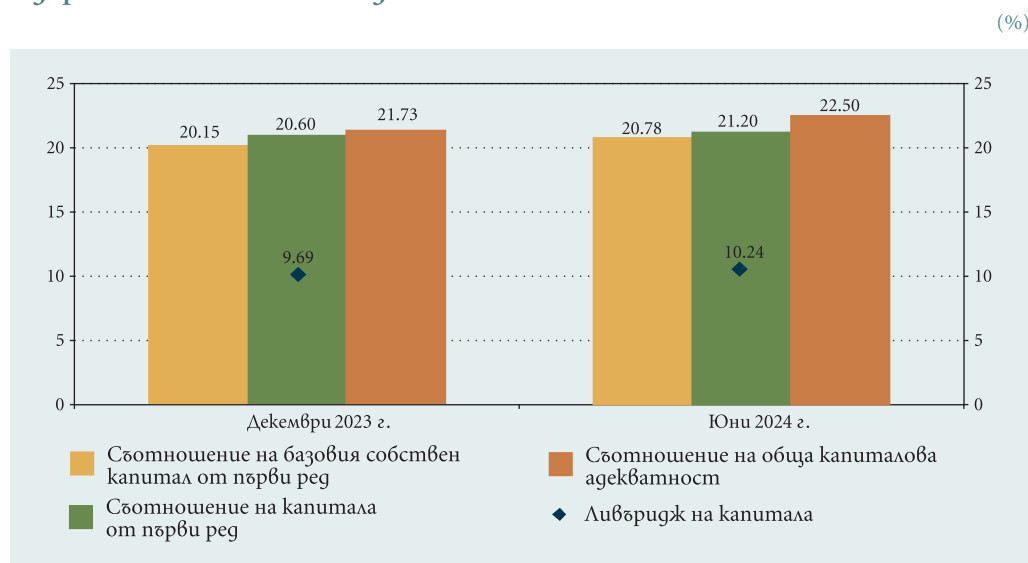
През първото шестмесечие на 2024 г. нивата на капиталовите показатели на банковата система останаха значително над регулаторните изисквания. Регулаторният собствен капитал в края на юни 2024 г. възлезе на 19.9 млрд. лв. Спрямо края на 2023 г. той нарасна с 1.6 млрд. лв. (8.7%), за което допринесе главно увеличеният размер на другите резерви и на неразпределената печалба. Капиталът от първи ред и базовият собствен капитал в края на периода бяха съответно 18.7 млрд. лв. и 18.4 млрд. лв.

Общият размер на рисковите експозиции през първите шест месеца на 2024 г. нарасна с 4.2 млрд. лв. (5.0%) до 88.3 млрд. лв. Под влияние на повишението на кредитната активност през периода рисковопретеглените експозиции за кредитен риск се увеличиха с 3.6 млрд. лв. (4.6%) до 81.8 млрд. лв. Основен принос за растежа имаха класовете експозиции „на гребно“ и „обезпечени с ипотечна върху недвижими имоти“. През периода беше възстановено по-благоприятното

⁵⁷ Съотношението за ефективност (*cost-to-income ratio*) се изчислява като сбор от административните разходи, разходите за амортизация и (от юни 2020 г.) разходите за фондовете за реструктуриране и схеми за гарантиране на депозитите, отнесен към нетния оперативен доход.

временно третиране на рискови тегла за експозиции към централните правителства и централните банки на държави – членки на ЕС, когато тези експозиции са деноминирани и финансирани в местната валута на друга държава членка⁵⁸, в резултат на което при повечето банки беше отчетено намаление при този клас рисковопретеглени експозиции. Рисковопретеглените експозиции за кредитен риск в края на юни заеха дял от 92.6% в структурата на общите рискови експозиции (при 92.9% в края на 2023 г.). През първото шестмесечие на 2024 г. рисковите експозиции за операционен риск нараснаха с 570 млн. лв. (9.9%), а дялът им в структурата на общите рискови експозиции се повиши от 6.9% до 7.2% в края на юни. През периода рисковите експозиции за позиционен, валутен и стоков риск намаляха с 11 млн. лв. (5.3%) и дялът им в края на юни 2024 г. остана незначителен – 0.2%.

Избрани капиталови показатели

Източник: БНБ.

Съотношенията за капиталова адекватност спрямо края на 2023 г. се повишиха поради по-високия темп на нарастване на регулаторния собствен капитал в сравнение с този на общите рискови експозиции през периода. В края на юни 2024 г. съотношенията на базовия собствен капитал от първи ред, на капитала от първи ред и на общата капиталова адекватност бяха съответно 20.78%, 21.20% и 22.50% (при съответно 20.15%, 20.60% и 21.73% в края на декември 2023 г.).

Считано от 1 октомври 2023 г., нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, беше повишено от 1.5% на 2.0%. От 1 януари 2024 г. влезе в сила актуализираното ниво на буфера за друга системно значима институция за шест институции, за които нивата на буфера през годината са в интервала от 0.5% до 1.0%⁵⁹. През отчетния период всички банки спазваха капиталовите изисквания и приложимите буфери. Общо за банковата система към 30 юни 2024 г. превишението на капитала над регулаторния минимум по Стълб 1 беше в размер на 12.8 млрд. лв.,

⁵⁸ Съгласно Регламент (ЕС) № 2024/1623 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013, изменящ чл. 500а, за отчетните периоди от 30 юни 2024 г. до 31 декември 2024 г. кредитните институции могат да прилагат 0% рисково тегло за експозиции към централните правителства и централните банки на държави – членки на ЕС, когато тези експозиции са деноминирани и финансирани в местната валута на друга държава членка. Регламентът е обнародван в „Официален вестник на ЕС“ на 19 юни 2024 г., с определени изменения, приложими от 9 юли 2024 г.

⁵⁹ Повече информация за актуалните нива на капиталовите буфери е поместена на интернет страницата на БНБ в раздел „Банков надзор“, подраздел „Капиталови буфери“.

като спрямо края на 2023 г. нарасна с 1.3 млрд. лв. (10.9%). Капиталът, който превишава капиталовите изисквания по Стълб 1, Стълб 2 и приложимите буфери, през първото шестмесечие на 2024 г. нарасна с 955 млн. лв. (26.5%) и възлезе на 4.6 млрд. лв. (3.6 млрд. лв. в края на 2023 г.). Размерът му продължи да надхвърля обема на нетните необслужвани експозиции, като по този начин осигурява допълнително покритие на позициите на банките, които са източник на потенциален остатъчен кредитен риск в техните баланси.

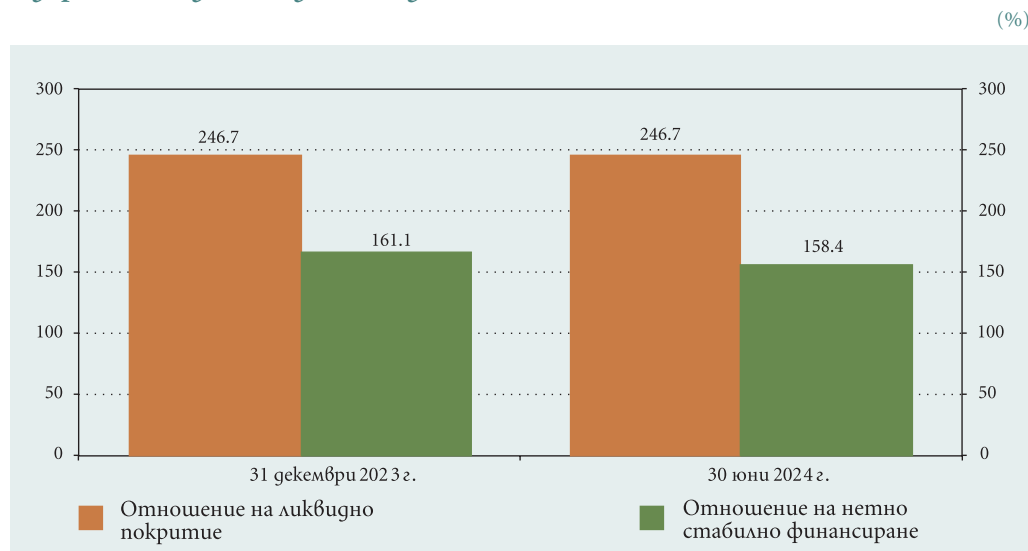
Агрегираното за банковата система съотношение на ливъридж⁶⁰ (при напълно въведено определение за капитала от първи ред) в края на юни 2024 г. възлезе на 10.24% (при 9.69% в края на 2023 г.) при минимално регулаторно изискване от 3.0%. През периода общата рискова експозиция (формирана от банковите активи, задбалансови позиции, деривати, сделки за финансиране с ценни книжа и стандартни покупки и продажби с предстоящ сетълмент) нарасна с по-бавен темп в сравнение с този на капитала от първи ред. Отчетеното в края на шестмесечието съотношение показва високо капиталово покритие на общата рискова експозиция и ниска степен на задлъжнялост на банковата система. През отчетния период всички банки докладваха съотношение на ливъридж значително над минималното регулаторно изискване.

Ликвидността на банковата система остана солидна, като при всички кредитни институции съотношението на ликвидно покритие значително надвишава минималното изискване от 100%. В края на юни 2024 г. съотношението на ликвидно покритие⁶¹ на банковата система възлезе на 246.7%, сходно с отчетеното в края на 2023 г. През първото шестмесечие на 2024 г. ликвидният буфер (числителят на съотношението) намаля с 1.9 млрд. лв. (3.5%) поради динамиката на паричните салда при централни банки и в края на юни размерът му възлезе на 51.2 млрд. лв. През периода беше отчетен спад при „резервите в централната банка с възможност за изтегляне“ – със 7.0 млрд. лв. (25.7%) до 20.1 млрд. лв. В резултат делът на този компонент в структурата на ликвидния буфер намаля до 39.3% (от 51.0% в края на 2023 г.). Същевременно при „активите в централно правителство“ беше отчетено увеличение с 4.5 млрд. лв. (23.2%) до 24.1 млрд. лв. в края на юни 2024 г., а делът им в ликвидния буфер достигна 47.1% (при 36.9% в края на 2023 г.). През отчетното полугодие намаля размерът на позицията „монети и банкноти“ (с 289 млн. лв., 9.4%), а този на „активи в централната банка“ нарасна (с 402 млн. лв., 19.3%) и в края на юни те възлязоха съответно на 2.8 млрд. лв. и 2.5 млрд. лв. Вследствие на това делът на „монетите и банкнотите“ в ликвидния буфер се понижи до 5.4%, а този на „активите в централната банка“ се повиши до 4.9% (при съответно 5.8% и 3.9% в края на 2023 г.). Знаменателят на съотношението на ликвидно покритие (нетните изходящи ликвидни потоци) намаля със 748 млн. лв. (3.5%) до 20.8 млрд. лв. в края на периода.

⁶⁰ Регулаторното изискване за съотношение на ливъридж (при напълно въведено определение за капитала от първи ред) е съгласно Регламент (ЕС) 2019/876 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и се прилага, считано от 28 юни 2021 г.

⁶¹ Съотношението на ликвидно покритие показва до каква степен наличните активи с високо ликвидно качество на кредитните институции покриват прогнозните нетни изходящи потоци, които биха се реализирали за период от 30 дни при ликвиден стрес.

Избрани показатели за ликвидност

Източник: БНБ.

Съотношението „кредити/депозити“⁶² за банковата система се повиши от 71.2% в края на 2023 г. до 73.7% поради по-високия темп на растеж на кредитния портфейл (6.9%) спрямо този на депозитите (3.2%).

Агрегираното за банковата система съотношение на нетно стабилно финансиране (ОНСФ)⁶³ в края на юни 2024 г. възлезе на 158.4% (при 161.1% в края на 2023 г.), като всички банки в България спазваха минималното регулаторно изискване от 100%. „Наличното стабилно финансиране“ (числителят на ОНСФ) възлезе на 141.0 млрд. лв., а „изискваното стабилно финансиране“ (знаменателят на ОНСФ) – на 89.0 млрд. лв. (при съответно 135.5 млрд. лв. и 84.1 млрд. лв. в края на 2023 г.).

Общ преглед на дейността на финансовите институции, вписани в регистъра на БНБ по чл. За от ЗКИ

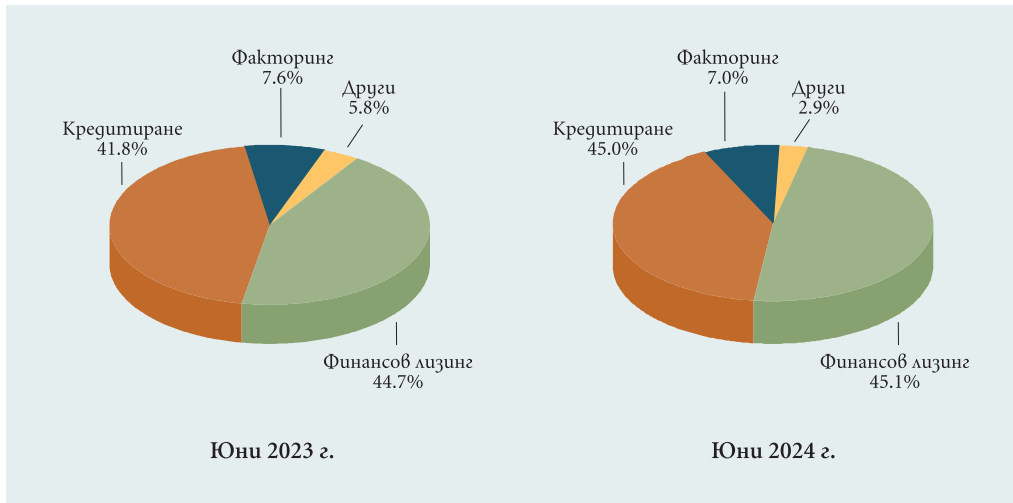
Към 30 юни 2024 г. броят на небанковите финансови институции, вписани в регистъра по чл. За от ЗКИ, бе 253, в това число 14 финансови институции от държави – членки на ЕС, които осъществяват дейност на територията на България чрез клон или директно (съгласно чл. 24 и чл. 27 от ЗКИ), и 2 фонда, учредени по реда на Закона за Българската банка за развитие.

На годишна база към 30 юни 2024 г. балансовото число на сектора се увеличи с 15.86% и възлезе на 16.2 млрд. лв.

⁶² Съотношението е изчислено без да се включват секторите „централни банки“ и „кредитни институции“.

⁶³ Съотношението на нетно стабилно финансиране илюстрира до каква степен пасивите и елементи от собствения капитал на кредитните институции имат способността да финансират експозициите на тези институции за период от 1 година. Регулаторното изискване е въведено съгласно Регламент (ЕС) 2019/876 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013.

Разпределение на активите на финансовите институции в регистъра по чл. 3а от ЗКИ по видове дейност⁶⁴

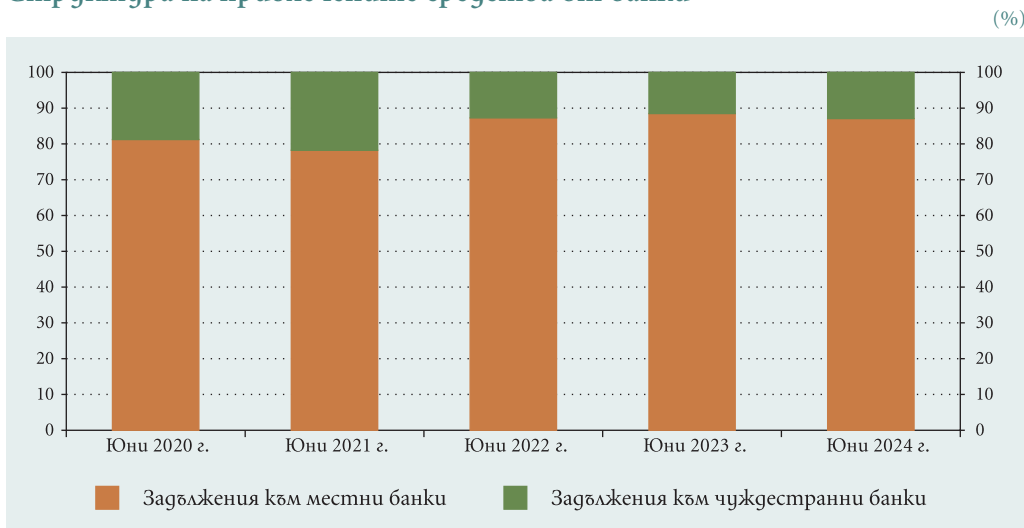
Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

Брутният кредитен портфейл на небанковите финансови институции, включващ вземания по кредити и по финансов лизинг, нарасна с 18.2% на годишна база до 15.2 млрд. лв., като делът на обслужваните кредити към 30 юни 2024 г. бе 91.8% от портфейла на сектора. Необслужваните кредити и аванси се увеличиха с 22.8% на годишна база и към 30 юни 2024 г. възлязоха на 2.1 млрд. лв. През периода беше регистриран годишен растеж на натрупаната обезценка с 16%.

През първото шестмесечие на 2024 г. привлечените средства в сектора се увеличиха с 18.2% на годишна база до 12.8 млрд. лв., от които 8.8 млрд. лв. бяха привлечени средства от банки. Към 30 юни 2024 г. делът на привлечения ресурс от местни банки представляваше 87.1% от привлечения банков ресурс.

Структура на привлечените средства от банки

Източник: БНБ.

За първата половина на 2024 г. печалбата на небанковите финансови институции възлезе на 275 млн. лв., като нарасна с 40% спрямо отчетеното за същия период на 2023 г.

⁶⁴ Разпределението на активите по видове дейности е на базата на балансова стойност.

В края на юни 2024 г. възвръщаемостта на активите (ROA) на сектора достигна 3.4%, а възвръщаемостта на капитала (ROE) – 19.7%. Размерът на собствения капитал нарасна със 7.8% на годишна база и достигна 2.8 млрд. лв.

Дейност на банковия надзор

Дейности, свързани със сътрудничеството между БНБ и ЕЦБ

През отчетния период в рамките на дейността си като част от ЕНМ управление „Банков надзор“ сподели експертизата си по отношение на президентелствата, които националните компетентни органи очакват при прилагането на директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трета държава и рисковете с екологичен, социален и управленски характер, и на Директива 2014/59/ЕС, както и на регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитния риск, риска от корекция на кредитната оценка, операционния риск, пазарния риск и минималния праг за изчисляване на капиталовото изискване, касаещи по-малко значимите институции.

През първото полугодие, в сътрудничество с ЕЦБ, управление „Банков надзор“ извърши регулярната си самооценка в областта на управлението на операционния риск чрез осъществяване на задълбочен анализ на рисковете и ефективността на внедрените контролни механизми в дистанционния надзор, процеса по надзорен преглед и оценка, стрес тестовете и управлението на кризи. Самооценката е неразделна част от прилагането на рамката за управление на операционния риск, във връзка със задачите и процесите на Единния надзорен механизъм (ЕНМ).

Дистанционен надзор

Дейност по надзорен преглед и оценка и текущо наблюдение на рисковия профил на кредитните институции

През периода януари – юни 2024 г. продължи да се извършва текущо наблюдение на финансовото състояние на кредитните институции. Тенденциите в рисковия профил се наблюдаваха и оценяваха посредством нивата на ключови рискови индикатори (КРИ). Изготвиха се доклади за финансовото състояние на банките и клоновете на тримесечна база към края на четвъртото тримесечие на 2023 г. и на банките към края на първото тримесечие на 2024 г. В съответствие с годишната надзорна програма (*Supervisory Examination Programme*) се проведоха срещи с външните одиторски дружества, извършващи одит на годишните финансови отчети на банките. Осъществиха се и планираните срещи с членовете на управителните съвети на кредитните институции. При прилагане на критериите на ЕБО се направи регулярен годишен преглед на представените от банките доклади от вътрешния анализ на адекватността на капитала и на ликвидността за 2023 г. и на плановете за финансиране, обхващащи периода 2024 г. – 2026 г. Извърши се преглед и оценка на актуализираните варианти на плановете за възстановяване на по-малко значимите институции за определяне на степента на надеждност и изпълнение на отправени от БНБ препоръки.

През периода бяха изготвени докладите и проектите на решения по процеса на надзорен преглед и оценка (ПНПО) за по-малко значимите институции с референтна дата 31 декември 2022 г. в съответствие с „ПНПО Методология за по-малко значимите институции на ЕНМ“, версия 2023 г.

В периода януари – юни 2024 г. бе осъществен надзорен диалог във връзка с капиталовите плановете и планирането за извършване на разпределения на дивидент с институциите, заявили такива намерения. Бяха оценени капиталовите

им траектории и способността им да изпълняват капиталовите изисквания в рамките на прогнозния период при базисен и утежнен сценарий.

Тясно сътрудничество в рамките на Единния надзорен механизъм (ЕНМ)

В работните формати по линия на ЕНМ през първото полугодие се обсъждаха елементи от процесите на оценка на вътрешния анализ на адекватността на капитала (ВААК) и контрола на рисковете за капитала. Обект на обсъждане беше и методологията за ПНПО: инструменти за анализ на бизнес модел и доходност, оценка на дигитализацията, анализ на банки със слабости в бизнес модела, както и хоризонтален анализ на корпоративното инвестиционно банкиране в ЕНМ.

През периода беше проведено ежегодното упражнение за значимост (*Significance Exercise*) на ЕЦБ с цел установяване дали банките продължават да отговарят на критериите за класифицирането им като значими или по-малко значими.

През първото шестмесечие на 2024 г. в рамките на установеното тясно сътрудничество продължи участието на представителите на БНБ в дейността на съвместните надзорни екипи към ЕЦБ. Изготвени бяха проекти на доклади за рисковия профил и финансовото състояние на българските значими институции с референтна дата 31 декември 2023 г., както и предложения за размер на допълнителни капиталови изисквания и препоръки, които тези банки да поддържат през 2025 г. В надзорните колегии бяха обсъдени проекти на съвместни решения за капитала и ликвидността към 31 декември 2023 г. и на плановете за възстановяване на европейските банкови групи, част от които са четирите български значими институции. Осъществени бяха надзорни диалози в рамките на съвместните надзорни екипи по отношение на изразените намерения за разпределяне на дивидент от банки, на които бяха оценени траекториите на капиталовата адекватност.

Инспекции на място

През полугодията бяха проведени надзорни проверки в четири банки, една от които подлежаща на пряк надзор от страна на ЕЦБ, а за останалите три БНБ е пряко отговорен компетентен орган. Обхватът и интензитетът на инспекцията по линия на ЕЦБ, извършена от екип на БНБ, бяха съгласувани чрез централизиран процес въз основа на заявка от страна на съответния съвместен надзорен екип на ЕЦБ (*Joint Supervisory Team, JST*) и проведени тристранни консултации с *JST* и ЕЦБ.

Надзорните инспекции, извършени през отчетния период в три „по-малко значими институции“, обект на прекия надзор, осъществяван от страна на БНБ, засягаха аспекти, свързани с кредитния риск и риска от кредитни концентрации. Обхватът включваше и проверка на качеството на отчетността за регулаторни цели при отчитането на съответните рискове. През първото полугодие приключи една инспекция, започнала през предходната година.

Като част от процеса по тясно сътрудничество между БНБ и ЕЦБ продължи участието на служители на БНБ в специализирани работни групи към ЕЦБ във връзка с изпълнението и развитието на работни процеси и задачи в различни направления, имащи отношение към вътрешни модели, инспекции на място, планиране и координация на надзорни инспекции, както и дейности по анализиране и доразвиване на модули и функционалности на единната информационна система за управление на надзорните бизнес процеси в рамките на ЕНМ (*IMAS*), свързани с провеждане на надзорни инспекции, дейности по ПНПО, издаване на лицензи, одобрения, надзорни санкции.

Макропруденциален надзор

БНБ осъществява надзор върху дейността на кредитните институции и банковата система въз основа на непрекъснато наблюдение, идентифициране и оценка на системните рискове, с което упражнява своя макропруденциален мандат. Анализират се вътрешноприсъщите за банковата система рискове и развитието на икономическата обстановка, в която се осъществява дейността на банките. Анализът на рисковия профил на банковата система обхваща развитието на основните бизнес линии и ключовите рискове – качество на активите, равнище на доходност, капиталова адекватност и ликвидност. Извършва се оценка за цикличните и структурните измерения на системния риск, които са база за въведените макропруденциални инструменти. Актуалната информация за тенденциите в банковата система се оповестява чрез ежемесечни прессъобщения. Основните аналитични изводи се включват в тримесечната публикация на БНБ „Банките в България“.

През полугодieto беше изготвен и публикуван преглед на въведените от БНБ макропруденциални мерки във връзка с рисковете пред банковата система. Аналитичният материал посочва, че в резултат на надзорната политика на БНБ за системното изграждане и съхраняване на буфери в банковата система е създадена устойчивост по линия на ликвидност, капитал, ефективност и качество на кредитите. Същевременно налице е изразен кредитен растеж преди всичко в сегмента на кредитите, обезпечени с жилищни недвижими имоти. В тази връзка, през май 2024 г. УС на БНБ разпорежи на банките и клоновете, извършващи дейност в страната, прилагането на минимален набор от показатели за наблюдение на кредитните стандарти при отпускане и предоговаряне на кредити, обезпечени с жилищни недвижими имоти. С решението бяха утвърдени определенията и начинът на изчисляване и беше въведена тримесечна отчетност за тези показатели на индивидуална и на консолидирана основа.

Един от прилаганите макропруденциални инструменти – антицикличният капиталов буфер, има за цел да запази способността на банковата система да посрещне неблагоприятните ефекти от цикличните проявления на бизнес и финансовия цикъл чрез засилване на капиталовата позиция на банките. През първата половина на 2024 г. той беше на равнището от 2.0%, установено от 1 октомври 2023 г. С решения на УС на БНБ (от март и юни 2024 г.) антицикличният капиталов буфер, приложим съответно през второто и третото тримесечие на 2025 г., бе запазен на 2.0%. Предвид трайно запазилите се високи темпове на кредитен растеж и несигурността в икономическата среда, решенията имат за цел да се засили устойчивостта на банковата система при натиск върху доходността и капиталовата позиция, предизвикан от потенциално нарастване на необслужваните кредити и обезценките. Посочена беше необходимостта кредитните институции да поддържат кредитни стандарти въз основа на набора, определен от УС на БНБ през май 2024 г., както и на други показатели, а също да прилагат своевременно и адекватно провизиране, базирани на консервативни допускания, които отчитат рисковете при неблагоприятно развитие в икономическата среда.

С оглед на спазването на „Препоръката на Европейския съвет за системен риск (ЕССР) от 15 декември 2015 година относно оценката на трансграничните ефекти и доброволната реципрочност за мерките на макропруденциалната политика“ (ЕССР/2015/2) и нейните последващи изменения БНБ извършва периодичен преглед на актуални данни на съответните експозиции с цел преценка на тяхната същественост спрямо оповестените прагове и на необходимостта от въвеждане на съответната макропруденциална мярка, в случай че са налице условията за доброволна реципрочност според изискванията на препоръката. В тази връзка, през май 2024 г. УС на БНБ реши да информира ЕССР, че не е необходимо да въвежда доброволна реципрочност за макропруденциалните мерки на Белгия,

Германия, Норвегия, Швеция, Португалия и Дания въз основа на направен преглед на актуалните данни, които показва несъществен размер на конкретните експозиции, посочени в Препоръка ЕССР/2023/13⁶⁵, с която бе допълнена и изменена Препоръка ЕССР/2015/2.

На свое заседание през май 2024 г. УС на БНБ прие решение за спазване на „Насокиите на ЕБО за изменение на Насоки ЕВА/GL/2020/14 относно спецификациите и оповестяване на показатели за системно значение“ (ЕВА/GL/2023/10), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница. Насокиите са разработени в съответствие с мандата на ЕБО по чл. 91, параграф 11 от Директива 2013/36/ЕС и се прилагат от 20 май 2024 г.

Специфични надзорни дейности

В сферата на специфичните надзорни дейности през отчетния период продължи дейността по наблюдение за спазване на изискванията на Закона за мерките срещу изпиране на пари (ЗМИП) и Закона за мерките срещу финансиране на тероризма (ЗМФТ) от кредитните институции.

Завършени бяха проверките на място в три „по-малко значими кредитни институции“, с обхват: преглед и оценка на вътрешните им правила, спазване на законовите изисквания за извършване на комплексна проверка на клиенти видни политически личности и клиенти от високорискови трети държави и практическото прилагане на Насоки на ЕБО относно политиките и процедурите, свързани с управление на нормативното съответствие. Резултатите от приключилите проверки не наложиха прилагането на надзорни мерки.

През първото шестмесечие на годината започнаха и бяха в процес на изпълнение проверки в три кредитни институции съгласно одобрения годишен план за 2024 г., в това число в две „по-малко значими“ и една „значима“ институция. Фокусът на проверките бе определен на базата на основан на риска подход и включваше оценка за изпълнението на изискванията на ЗМИП за извършване на комплексна проверка на клиентите, свързани с високорискови събития, определени от Националната оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризъм (НОР) за 2023 г., както и създадената вътрешна организация и контрол по ЗМИП.

Продължи участието в процеса на оценка на постъпилите искания за придобивания на кредитни институции, на промени в капиталовата им структура, оценка на надеждността и пригодността на ръководен и ключов персонал на банки и на информация за квалифицирани дялови участия.

С цел подобряване на системите в банките за управление и контрол на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризъм (ИП/ФТ) беше проведен дискуссионен семинар със служители от банковия сектор, на който бяха обсъдени „Насокиите за дистанционно установяване на делови взаимоотношения с клиенти на банки“, издадени от БНБ. На семинара бяха представени и резултатите от хоризонталната проверка, извършена през 2023 г., за ограничаване на използването на банките за целите на ФТ. Продължи регулярният обмен с кредитните институции на информация, материали, циркулярни писма, насоки и указания за прилагане на нормативната база и международните стандарти за борба с ИП/ФТ.

През полугодieto представители на БНБ участваха в три нови междуведомствени работни групи за целите на създаване и поддържане на публичен списък с видни политически личности, проучване на практиките на други държави във връзка с прилаганите механизми за поддържане на актуална и точна информация в централизираните регистри за действителни собственици и законодателни актове, свързани с превенция на ФТ и въвеждане на целеви финансови санкции за финансиране на разпространението на оръжия за масово унищожение.

⁶⁵ Препоръка на Европейския съвет за системен риск от 8 декември 2023 година за изменение на Препоръка ЕССР/2015/2 относно оценката на трансграничните ефекти и доброволната реципрочност за мерките на макропруденциалната политика (ЕССР/2023/13).

През първото шестмесечие на 2024 г. се реализираха и контролните правомощия по Закона за кредитите за недвижими имоти на потребителите (ЗКНИП) и свързаните със закона насоки на ЕБО.

През отчетния период продължи тенденцията към разширяване на пазара на кредитните посредници. Регистрирани бяха девет нови дружества от България и две лица от държави – членки на ЕС, желаещи да извършват дейност по кредитно посредничество съгласно ЗКНИП. В края на първото полугодие на 2024 г. броят им достигна 116 посредника.

За ограничаване на случаите на извършване на дейност без регистрация по реда на ЗКНИП се извършиха множество проверки на юридически лица, за които имаше съмнения за нарушения. В резултат проверените лица предприеха действия за отстраняване на констатираните пропуски, които могат да заблудят потребителите и да доведат до заобикаляне на закона.

За стриктното прилагане на разпоредбите на Закона за гарантиране на влоговете в банките (ЗГВБ) бяха извършени три целеви проверки в „по-малко значими кредитни институции“ с оглед на правилното определяне на сумата на гарантираните влогове. В трите проверени кредитни институции се установиха несъществени слабости при определяне на размера на влоговата база и на гарантираните влогове. Беше уведомен Фондът за гарантиране на влоговете в банките за установените пропуски и необходимостта от корекции от страна на банките.

През отчетния период бяха вписани 14 финансови институции с търговска регистрация в Република България и една чуждестранна финансова институция. Залечена беше регистрацията на 3 финансови институции.

Продължи редовният контрол и анализ на представяните в БНБ финансови отчети с цел изчисляване на съществената дейност на дружествата, определяща ги като финансови институции, и спазване на изискването за поддържане на собствен капитал.

Дейност по надзорно информационно обслужване и ИТ одит

През първата половина на 2024 г. бяха планирани и изпълнени проверки на място за определяне на нивото на ИТ риска, включващи в обхвата си множество области – управление на информационните технологии, организация на ИТ процеси и възлагане на дейности на външни изпълнители, управление на ИТ риска, управление на ИТ сигурността, управление на ИТ операции, управление на ИТ проекти, управление качеството на данните, управление на непрекъсваемостта на ИТ, докладване и отчетност, вътрешен ИТ одит и управление на киберсигурността. Извършиха се проверки за нивата на ИТ риска в три „по-малко значими банки“ (в различен етап на завършеност). Всички препоръки, направени в надзорните доклади от извършени проверки със срокове през отчетния период, бяха проследени и изпълнени от поднадзорните институции.

През първото шестмесечие на 2024 г. бе докладван само един съществен инцидент от банка, който беше класифициран като операционен, въпреки че при възникването му бе разглеждан като киберинцидент. Секторният екип за докладване на киберинциденти в банките координира и следи процесите по докладване и възстановяване. През изтеклия период екипите в БНБ координираха провеждането на общоевропейски стрес тест за киберустойчивост (*Cyber Resilience Stress Test*) с участие на една от „значимите“ банки.

Бяха направени изменения в основната информационна система на управление „Банков надзор“ – „Единно хранилище на данни – отчети за банков надзор“, за осигуряване на приемането, обработката и съхранението на надзорните отчети след приемане на България в еврозоната и беше осигурена възможност на банките да тестват подаване на надзорни отчети в евро.

За прилагане на изменения на регулаторните изисквания за отчетност⁶⁶ бяха направени анализи на измененията в надзорните информационни продукти и необходимите промени в информационната система.

Експертният опит на БНБ допринесе за подготовката на измененията, свързани в основното и второстепенно законодателство във връзка с Регламент (ЕС) 2022/2554 относно оперативната устойчивост на цифровите технологии във финансовия сектор (*DORA*) и Директива (ЕС) 2022/2555 относно мерки за високо общо ниво на киберсигурност (Директива МИС 2).

Дейност по изменение на съществуващата регулаторна рамка

През полугодие то експертите на БНБ участваха в съгласуването на българските езикови версии на измененията в директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трета държава и рисковете с екологичен, социален и управленски характер, и на Директива 2014/59/ЕС, както и на регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитния риск, риска от корекция на кредитната оценка, операционния риск, пазарния риск и минималния праг за изчисляване на капиталовото изискване. Беше подпомогната работата по отношение на въвеждането в ЕС на ревизираната регулаторна рамка за капиталовите изисквания към банките, като акцент бе операционният риск.

Дейност по приложение на регулаторната рамка

В съответствие с Решение на Европейския банков орган (ЕБО) от 18 февруари 2021 година относно изискваната информация за наблюдение на Базелските надзорни стандарти (EBA/DC/2021/373)⁶⁷ БНБ събира и изпраща информация на ЕБО за извадка от кредитни институции, определена съгласно чл. 4 на Решението. За третото упражнение за наблюдение с референтна дата 31 декември 2023 г. в извадката попаднаха три български институции – „Българска банка за развитие“ ЕАД, „Първа инвестиционна банка“ АД и „Инвест кепитъл“ АД. През първата половина на 2024 г. управление „Банков надзор“, в ролята на медиатор между ЕБО и определените институции, взе активно участие по време на всички етапи на упражнението. След преглед на качеството на подадените данни ЕБО включи и трите институции в обобщените резултати.

През първите шест месеца на годината бяха изготвени становища във връзка с издаване на предварително одобрение за включване на годишните печалби за 2023 г. и междинните печалби за 2024 г. в капитала на кредитните институции, както и във връзка с процедури по издаване на одобрение за включване на капиталови инструменти в регулаторния капитал на банките.

Дейност по издаване на лицензи, разрешения и одобрения

През първата половина на 2024 г. не са издавани лицензи на нови кредитни институции за извършване на банкова дейност на територията на Република България и не са откривани производства за лицензиране⁶⁸.

През юни 2024 г. постъпи заявление за придобиване на квалифицирано дялово участие от капитала на кредитна институция по реда на чл. 28, ал. 1 от ЗКИ (придобиване на 99.94% от акционерния капитал на „Токуда Банк“ АД от страна на „Българо-американска кредитна банка“ АД).

⁶⁶ Порождени от изменения в регулаторната рамка (*EBA Reporting Framework*) – версия 3.4.

⁶⁷ *Decision of the European Banking Authority (EBA/DC/373) of 18 February 2021 concerning information required for the monitoring of Basel supervisory standards.*

⁶⁸ С Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ от 24 юни 2020 година за установяване на тясно сътрудничество между Българската народна банка и Европейската централна банка (ЕЦБ/2020/30) между БНБ и ЕЦБ е установен механизъм на тясно сътрудничество, като считано от 1 октомври 2020 г., на основание чл. 4, параграф 1, буква „а“ от Регламент (ЕС) № 1024/2013 компетентният орган за лицензиране на кредитни институции е ЕЦБ при спазване на специфични правила, отразяващи ролята на националния компетентен орган.

През първото шестмесечие на 2024 г. с решения на УС на БНБ бяха издадени разрешения и одобрения във връзка със собствения капитал, както следва:

- на една банка да включи междинната си печалба към 30 юни 2023 г. на индивидуална и консолидирана основа в базовия собствен капитал от първи ред (*CET 1*);
- на две банки да включат междинната си печалба към 30 септември 2023 г. на индивидуална основа в базовия собствен капитал от първи ред (*CET 1*); на една значима банка да класифицира емитирани от нея облигации като инструмент на капитала от втори ред;
- на една значима банка да включи емисия акции в базовия собствен капитал от първи ред (*CET 1*);

- на една значима банка да включи междинната си печалба към 31 декември 2023 г. на индивидуална основа в базовия собствен капитал от първи ред (*CET 1*);

През изминалото полугодие с решение на УС на БНБ бяха издадени одобрения за изменения в уставите на 5 кредитни институции по чл. 71, ал. 5 от ЗКИ.

За периода януари – юни 2024 г., след извършена оценка за надеждност и пригодност, с решения на УС на БНБ бяха издадени 13 одобрения за заемане на позиции в управителните и надзорни органи на банки или като прокурист⁶⁹ (7 броя по отношение на „по-малко значими“ институции и 6 – по отношение на „значими“ институции след инструкции на ЕЦБ) и 6 броя във връзка с оценка на пригодността на лица, заемащи ключови позиции в банки (5 по отношение на „по-малко значими“ институции и едно одобрение по отношение на „значима“ институция след инструкции на ЕЦБ)⁷⁰.

За периода януари – юни 2024 г. 4 нови кредитни институции от държави членки упражниха правото си директно да предоставят услуги по реда на взаимното признаване на единния европейски паспорт чрез изпратени нотификации до БНБ от надзорните органи, издали лицензите им за банкова дейност, относно намерението на тези институции да предоставят банкови услуги в Република България, с което броят на получените в БНБ първоначални нотификации (*First Time Free Services Notifications*) за свободно предоставяне на услуги в страната е 358.

Вследствие на установения механизъм на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ⁷¹ бяха проведени процедури по отправени конкретни указания (инструкции) от ЕЦБ, в резултат на които УС на БНБ прие национални решения и подуправителят на БНБ, ръководещ управление „Банков надзор“, издаде заповеди, както следва:

- 7 национални решения за издаване на одобрения за заемане на позиции в управителните и надзорни органи и за заемане на ключови позиции в три значими кредитни институции;
- 2 национални решения за издаване на одобрение за изменения в устав на две „значими“ банки;
- 16 национални решения за фактуриране на дължимите към ЕЦБ годишни надзорни такси за период на таксуване 2022 г. и 2023 г. за поднадзорните лица и поднадзорните групи, установени в България;
- едно национално решение за постоянно използване на стандартизирания подход за изчисляване на капиталовите изисквания за кредитен риск на индивидуално и подконсолидирано ниво на една „значима“ институция;
- 3 национални решения във връзка със собствения капитал на три „значими“ банки;
- 2 заповеди за провеждане на надзорни инспекции в две „значими“ банки.

През първото полугодие в управление „Банков надзор“ бяха регистрирани и разгледани 57 жалби от клиенти на банки по конкретни казуси.

⁶⁹ Информация за издадените на основание чл. 11, ал. 1 и 3 от ЗКИ одобрения е достъпна на страницата на БНБ в интернет в раздел „Банков надзор“, подраздел „Кредитни институции“ (Банков сектор), рубрика „Регистри“.

⁷⁰ След установяване на тясното сътрудничество между БНБ и ЕЦБ, на основание чл. 4, параграф 1, буква „д“ от Регламент (ЕС) № 1024/2013 ЕЦБ разполага с изключителната компетентност да оценява и приема решения относно пригодността на членовете на ръководните органи и лицата, заемащи ключови позиции в значимите банки. ЕЦБ оценява съответните лица в сътрудничество с националните надзорни органи.

⁷¹ Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ, в сила от 27 юли 2020 г.

VII. Дейност на БНБ като орган за реструктуриране на кредитни институции

По силата на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) Българската народна банка е орган за реструктуриране на кредитни институции и други субекти, които подлежат на надзор или консолидиран надзор от страна на централната банка. След установяването на тясно сътрудничество с ЕЦБ (считано от 1 октомври 2020 г.) БНБ осъществява функцията на орган за реструктуриране в рамките на Единния механизъм за реструктуриране (ЕМП) и в тясно сътрудничество с Единния съвет за реструктуриране (ЕСП).

Кредитните институции, установени в Република България, по отношение на които ЕЦБ упражнява всички правомощия по чл. 4 от Регламент (ЕС) № 1024/2013⁷², попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, които упражнява функциите на орган за реструктуриране и взема решения в тази връзка по всички аспекти на реструктурирането⁷³. В качеството си на национален орган за реструктуриране за кредитните институции, попадащи в обхвата на преките правомощия на ЕСП, Българската народна банка участва и е представена в организирани от ЕСП вътрешни екипи по реструктуриране⁷⁴, които изпълняват задачи по подготовка на плановете за реструктуриране и решенията във връзка с реструктурирането. ЕСП замества БНБ и при осъществяване на сътрудничеството с органите за реструктуриране на неучастващите държави членки, включително в колегиите за реструктуриране и в европейските колегии за реструктуриране, които се създават по реда на Директива 2014/59/ЕС⁷⁵. По отношение на кредитните институции, съответно групи, за които ЕСП е орган за реструктуриране, БНБ участва в колегиите за реструктуриране като наблюдател.

За кредитните институции и групи, установени в Република България, които не попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, БНБ приема решения по всички аспекти на реструктурирането, като съобразява ангажиментите си за сътрудничество с ЕСП и прилага Регламент (ЕС) № 806/2014⁷⁶.

Като част от ЕМП Българската народна банка е представена с право на глас в управленските органи на ЕСП във формат пленарна сесия⁷⁷ и разширена изпълнителна сесия⁷⁸ от подуправителя, ръководещ управление „Емисионно“.

⁷² Регламент (ЕС) № 1024/2013 на Съвета от 15 октомври 2013 година за възлагане на Европейската централна банка на конкретни задачи относно политиките, свързани с пруденциалния надзор над кредитните институции.

⁷³ Към 30 юни 2024 г. това са четири кредитни институции, а именно „Обединена българска банка“ АД, „Банка ДСК“ АД, „УниКредит Булбанк“ АД и „Юробанк България“ АД.

⁷⁴ Включват представители на ЕСП и на националните органи за реструктуриране и са създадени на основание чл. 83, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 806/2014.

⁷⁵ Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на Директива 82/891/ЕИО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО, 2011/35/ЕС, 2012/30/ЕС и 2013/36/ЕС и на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета.

⁷⁶ Регламент (ЕС) № 806/2014 на Съвета от 15 юли 2014 година за установяване на еднообразни правила и еднообразна процедура за реструктурирането на кредитни институции и някои инвестиционни посредници в рамките на Единния механизъм за реструктуриране и Единния фонд за реструктуриране и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010.

⁷⁷ Включва постоянните членове на ЕСП и представителите на всички национални органи за реструктуриране в рамките на ЕМП.

⁷⁸ Състои се от постоянните членове на ЕСП и представителите на националните органи за реструктуриране, в чиято юрисдикция са субектите, по отношение на които се разглеждат въпроси и се вземат решения.

В качеството си на орган за реструктуриране БНБ отговаря изцяло за администрирането и управлението на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ, Фонда).

През първото шестмесечие на 2024 г. дейността на БНБ като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране беше насочена главно към организиране и осъществяване на процесите по подготовка, преглед и актуализиране на плановете за реструктуриране на кредитните институции, както и към наблюдение върху изпълнението на определените за кредитните институции цели нива на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения (МИСКПЗ). През този период продължи работата по развитие на вътрешната методологична рамка на БНБ, свързана с функцията по реструктуриране, в контекста на интегрирането на политиката на ЕСП, нейната приложимост и при съобразяване с националните специфики.

През първата половина на 2024 г. започнаха дейностите по преглед и актуализиране на приетите в края на 2023 г. плановете за реструктуриране на кредитните институции, попадащи в обхвата на преките правомощия на БНБ.⁷⁹ Плановете за реструктуриране се преразглеждат веднъж годишно и включват оценка на възможността за реструктуриране, оценка и анализ на бизнес модела и критично важните функции на съответната институция или група, както и предпочитани стратегия и инструменти за реструктуриране. Заедно с прегледа и актуализацията на плановете за реструктуриране се извършва преглед и на определеното ниво на МИСКПЗ. Наред с това се разглежда и оценява напредъкът, постигнат от кредитните институции по отношение на определените им работни приоритети, с оглед осигуряване на възможността за реструктуриране и прилагане на предпочитаната стратегия за реструктуриране.

В изпълнение на процедурните ангажименти на БНБ в рамките на ЕМП, през първата половина на 2024 г. на ЕСП бяха представени за становище три актуализирани плана за реструктуриране на кредитни институции, за които извършените оценки обосновават като целесъобразно и осъществимо прекратяване на дейността чрез производство по несъстоятелност. В рамките на тази процедура, до края на първото шестмесечие на 2024 г. ЕСП информира БНБ, че не изразява становище по нито един от тях.⁸⁰ През отчетния период на ЕСП бе изпратен за становище също така план за реструктуриране на група с водеща институция майка, за която извършената оценка също обосновава като целесъобразно и осъществимо прекратяване на дейността чрез производство по несъстоятелност.

В качеството на орган за реструктуриране на кредитна институция, която е част от трансгранична група от ЕС, Българската народна банка участва като член в колегията за реструктуриране, създадена от органа за реструктуриране на ниво група. През първото шестмесечие на 2024 г., в рамките на срока за постигане на съвместно решение по плана за реструктуриране на групата за 2023 г. и относно МИСКПЗ, членовете на колегията постигнаха съвместно решение и приеха груповия план за реструктуриране за 2023 г. Съгласно плана дъщерната кредитна институция в България е определена за субект за реструктуриране⁸¹ с оглед на идентифицираната критична функция и заключението, че целите на реструктурирането не могат да бъдат постигнати в същата степен при прекратяване на дейността ѝ чрез производство по несъстоятелност. В същия срок членовете на колегията постигнаха и съвместно

⁷⁹ В контекста на разпределението на функциите и правомощията между БНБ и ЕСП Българската народна банка отговаря за планиране на реструктурирането на тринайсет кредитни институции, лицензирани в Република България.

⁸⁰ В съответствие с член 31, параграф 1, буква „г“ от Регламент № (ЕС) 806/2014 становище по проекта на план се изразява задължително, ако има елементи от плана за реструктуриране, които не са съобразени с посочения регламент или с общите указания на ЕСП.

⁸¹ По смисъла на определението в § 1, т. 71а от Допълнителните разпоредби на ЗВПКИИП.

решение относно определяне на МИСКПЗ на индивидуална основа за дъщерната кредитна институция в България като субект за реструктуриране.

В хода на прегледа и актуализирането на плановете за реструктуриране на четирите кредитни институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, през първата половина на 2024 г. УС на БНБ прие позиции във връзка с гласуването на решения на разширената изпълнителна сесия на ЕСП за предварително, а впоследствие и окончателно одобряване на съвместни решения по плановете за реструктуриране за 2023 г. на две трансгранични групи с дъщерни банки, лицензирани в Република България, и относно определянето на МИСКПЗ на субектите за реструктуриране и на дъщерните им банки в обхвата на правомощията на ЕСП.⁸² УС на БНБ прие също позиция относно проект на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерна банка, лицензирана в Република България и част от трансгранична група с предприятие майка извън ЕМП, за целите на последващото му предоставяне на органа за реструктуриране на ниво група.

Съобразно приетите позиции БНБ не подкрепи проектите за решения на разширената изпълнителна сесия на ЕСП относно плана за реструктуриране и оценката на възможността за реструктуриране за 2023 г. и относно определяне на МИСКПЗ на двете трансгранични групи с дъщерни банки в България, попадащи в преките правомощия на ЕСП, както и проекта на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерната кредитна институция с предприятие майка извън ЕМП. БНБ изрази мотивирано несъгласие с плана за реструктуриране и с оценката на възможността за реструктуриране на групите в частта относно подхода за определяне на МИСКПЗ за дъщерните банки, лицензирани в Република България. Със същите принципни мотиви БНБ не подкрепи и проекта за предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерната банка с предприятие майка извън ЕМП. Позициите на БНБ като национален орган за реструктуриране бяха изразени в рамките на разширената изпълнителна сесия на ЕСП от подуправителя на БНБ, ръководещ управление „Емисионно“, като неин представител. Поради липсата на консенсус и съгласно приложимата правна рамка, проектите за решения на ЕСП, които не бяха подкрепени от БНБ, бяха приети от изпълнителна сесия в състав от постоянните членове на ЕСП.

Плановете за реструктуриране за 2023 г. и на двете групи, част от които са кредитни институции, установени в България, по чиито плановете бяха постигнати съвместни решения в рамките на организирани от ЕСП колегии за реструктуриране, включват оценка на възможността за реструктуриране на съответната група, оценка на „значимите“ предприятия и анализ на правната и финансовата им структура, на техния бизнес модел, критични функции, предпочитани стратегия и инструмент за реструктуриране, изчисления на МИСКПЗ, както и анализ на инструментите, служещи за изпълнение на МИСКПЗ. Двете дъщерни банки, лицензирани в Република България, които са част от съответните банкови групи, са определени като „значими“ и са идентифицирани изпълняваните от тях критични функции. За двете дъщерни банки, които не са субекти за реструктуриране, съгласно стратегията, предвидена в плановете за реструктуриране на съответната група, бе определено МИСКПЗ на индивидуална или (под-)консолидирана основа в съответствие с възприетия от ЕСП подход.

По линия на функцията по управление на ФПБ, на 11 април 2024 г. УС на БНБ прие Годишния финансов отчет на ФПБ за 2023 г., включващ отчет за

⁸² Съгласно чл. 54, параграф 2, букви „а“ и „в“ от Регламент (ЕС) № 806/2014, на своя изпълнителна сесия ЕСП подготвя, оценява и одобрява плановете за реструктуриране и определя МИСКПЗ на субектите и групите, попадащи в обхвата на неговите правомощия. Решенията на изпълнителната сесия на ЕСП във формат разширена изпълнителна сесия се вземат чрез консенсус, а при невъзможност за постигане на консенсус – посредством гласуване с обикновено мнозинство от гласовете на постоянните членове на ЕСП.

дейността⁸³ и всички компоненти на финансовия отчет на Фонда към 31 декември 2023 г. Одитираният Годишен финансов отчет на Фонда за реструктуриране на банки за 2023 г. е обнародван в законоустановения срок (до 30 април) в „Държавен вестник“⁸⁴. В рамките на същия срок отчетът, представящ дейността на Фонда и неговото имуществено и финансово състояние, паричните потоци, финансовия резултат и изменението в нетните активи, придружен от доклада на независимия одитор⁸⁵, е публикуван на интернет страницата на БНБ в съответната рубрика.

За целите на текущото управление на средствата на ФПБ, през януари 2024 г. УС на БНБ определи допустимите класове активи и инвестиционни ограничения за пазарен и кредитен риск във връзка с възможността средствата на Фонда да бъдат инвестирани посредством структурирана индексна сметка (СИС) при БНБ. През първата половина на 2024 г. УС на БНБ взе решение да бъде запазена прилаганата инвестиционна стратегия по отношение на средствата на ФПБ, които продължиха да бъдат държани по текущи сметки при БНБ, като спрямо тях се прилагат „Общите условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“. При приемане на решението за инвестиране на средствата на ФПБ Управителният съвет разгледа и взе предвид очакваните доходност и риск в случай на избор на СИС, както и пазарната конюнктура към този момент.

В съответствие с разпределението на правомощията между ЕСП и БНБ функцията по определяне и събиране на вноските на клонове на кредитни институции от трети държави за целите на финансиране на реструктурирането се осъществява изцяло от БНБ, а средствата постъпват в отделен подфонд на ФПБ по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП. През април 2024 г. УС на БНБ определи годишни вноски на клоновете на кредитни институции от трети държави във ФПБ за 2024 г. с общ размер 106 хил. лв. Средствата постъпиха по сметката на съответния подфонд в рамките на срока по чл. 139, ал. 5 от ЗВПКИИП (тридесет дни, считано от датата на уведомяването). Към 30 юни 2024 г. средствата, набрани в подфонда, предназначени за набиране на вноски от клонове на кредитни институции от трети държави, възлизат на 1018 хил. лв.

Вноските на кредитните институции, лицензирани в Република България, за целите на финансиране на реструктурирането се дължат към Единния фонд за реструктуриране (ЕФП) и се определят от ЕСП. Като национален орган за реструктуриране БНБ отговаря за уведомяването на кредитните институции за определените им от ЕСП предварителни годишни вноски, набирането на съответните вноски и прехвърлянето им към ЕФП. За целта се ползва отделен целеви подфонд на ФПБ по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП. В хода на процедурата по определяне на индивидуалните предварителни вноски в ЕФП за 2024 г. от страна на ЕСП бе извършена проверка относно достигането на целевото ниво на ЕФП⁸⁶, вследствие на която бе установено, че наличните финансови средства в ЕФП представляват поне 1% от размера на гарантираните депозити на всички кредитни институции, лицензирани в държавите членки, участващи в ЕМП. На 15 февруари 2024 г. ЕСП публикува прессъобщение относно достигането на целевото равнище на ЕФП към 31 декември 2023 г., в което посочи, че не

⁸³ Включва информация и анализи относно динамиката и тенденциите в международната среда, икономическата активност в България и състоянието на банковата система предвид тяхната взаимосвързаност и определяща роля за дейностите по управление на ФПБ, както и информация за управлението на ФПБ и за основните показатели, представляващи резултатите от дейността му през 2023 г.

⁸⁴ ДВ, бр. 36 от 23 април 2024 г.

⁸⁵ „Ърнст и Янг Одит“ ООД, назначен с Решение № 371 на УС на БНБ от 18 ноември 2021 г.

⁸⁶ Определено съгласно член 69, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 806/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 юли 2014 година за установяването на еднообразни правила и еднообразна процедура за реструктурирането на кредитни институции и някои инвестиционни посредници в рамките на Единния механизъм за реструктуриране и Единния фонд за реструктуриране и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010 (Регламент (ЕС) № 806/2014).

възнамерява да събира редовни годишни вноски в ЕФП през 2024 г.⁸⁷ Съответно в рамките на процедурата по определяне на индивидуалните годишни вноски в ЕФП за 2024 г. ЕСП следва единствено процедурата си за преизчисляване на индивидуалните предварителни годишни вноски на институциите, които са подали коригиращи данни по отношение на преходни процедури⁸⁸. През май 2024 г., във връзка с постъпило уведомление от ЕСП за решение за изчисляване на корекции на предварителни индивидуални годишни вноски, в това число на две кредитни институции, лицензирани в Република България, подали коригиращи данни за 2023 г., УС на БНБ взе решение за корекция на размера на средствата в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП, приспаднати от задълженията на тези кредитни институции за предварителни вноски в ЕФП за 2023 г., и възстановяване на средства в размер на 97 хил. лв. в целевия подфонд. Възстановените средства подлежат на използване съгласно разпоредбите на § 56, ал. 2 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП⁸⁹.

Към 30 юни 2024 г. средствата в целевия подфонд на ФПБ, предназначени за набиране и прехвърляне на вноски на кредитните институции в ЕФП, възлязоха на 470 988 хил. лв.

През първата половина на 2024 г. БНБ проведе обществена поръчка⁹⁰, включваща също избор на регистриран одитор за извършване на независим финансов одит на годишния финансов отчет на ФПБ за посочените финансови години.

⁸⁷ Виж [прессъобщението](#) на ЕСП от 15 февруари 2024 г.

⁸⁸ Процедурите за определяне на индивидуални предварителни годишни вноски за периода 2016–2023 г.

⁸⁹ Обн., ДВ, бр. 37 от 7 май 2019 г.

⁹⁰ С предмет „Избор на регистриран одитор за извършване на независим финансов одит на консолидираните финансови отчети на Българската народна банка и на годишните финансови отчети на Фонда за реструктуриране на банки за финансовите 2024 г., 2025 г. и 2026 г.“.

VIII. Участие в ЕСЦБ и в дейността на органите и институциите на ЕС

Дейността на органите и институциите на ЕС през първата половина на 2024 г. беше насочена към предприемане на мерки за укрепването на финансовата система на ЕС, повишаване на устойчивостта на европейския банков сектор и засилване на капацитета му за управление на кризи, както и за хармонизиране на правилата относно функционирането на пазара на платежни услуги и въвеждане на по-строги регулации в областта на борбата с изпирането на пари и с финансирането на тероризма. Представители на БНБ участваха активно в дискусиите по изменението на регулаторната рамка на ЕС в областта на банковия сектор и допринесоха за изготвянето и съгласуването на националните позиции по законодателните предложения.

Европейска система на централните банки

Управителят на БНБ е член на Генералния съвет на ЕЦБ, включващ председателя и заместник-председателя на ЕЦБ, както и управителите на националните централни банки на всички държави – членки на ЕС. През първото шестмесечие на 2024 г. бяха проведени две заседания на Генералния съвет на ЕЦБ, на които бяха обсъдени въпроси, свързани с прилагането на критериите за икономическа конвергенция при изготвянето на Доклада за конвергенцията за 2024 г.; икономическото развитие и състоянието на финансовия сектор в ЕС; доклада за спазване от централните банки на забраната за парично финансиране и доклада за перспективите и паричната политика на държавите членки извън еврозоната.

Представители на БНБ участват в работата на 16 комитета към ЕСЦБ⁹¹ и в 67 работни групи към тях, както и в Конференцията на ръководителите на администрацията. Чрез представителите си в органите, комитетите и работните групи на ЕСЦБ Банката допринася за изготвянето на правни актове на ЕЦБ в областта на паричната и банковата политика, на платежните и сетълмент системи, на статистическата отчетност и изследователската дейност, както и при обсъждането на други въпроси от сферата на компетентност на централните банки. БНБ участва в процеса на съгласуване на становища на ЕЦБ във връзка с провежданите от държавите – членки на ЕС, писмени консултации по проекти на нормативни актове, както и с предложения за законодателни актове на ЕС, попадащи в сферата на компетентност на ЕЦБ. През отчетния период България проведе писмена консултация с ЕЦБ относно ревизирания проект на Закон за въвеждане на еврото в Република България, като БНБ участва активно в процеса на съгласуване на становището на ЕЦБ.

Европейски съвет за системен риск, Европейски банков орган, надзорни колегии

Управителят и подуправители на БНБ са членове на Генералния съвет на ЕССР. На проведените през първата половина на 2024 г. две заседания

⁹¹ Комитет за счетоводство и парични приходи (AMICO), Комитет за финансова стабилност (FSC), Комитет по банкнотите (BANCO), Комитет за комуникации на Евросистемата/ЕСЦБ (ECCO), Комитет за информационни технологии (ITC), Комитет на вътрешните одитори (IAC), Комитет за международни отношения (IRC), Правен комитет (LEGCO), Комитет за пазарни операции (MOC), Комитет по парична политика (MPC), Комитет за пазарна инфраструктура и плащания (MIPC), Комитет по статистика (STC), Комитет за организационно развитие (ODC), Комитет по контролинг (COMCO) и Комитет за човешките ресурси (Human Resources Committee), Ръководен комитет на Службата за координиране на обществени поръчки на Евросистемата (EPCO).

Генералният съвет продължи работата си по идентифициране и оценка на системните рискове в Европейското икономическо пространство (ЕИП), които засягат банките и небанковите финансови институции. Въпреки положителните макроикономически тенденции предвид подобрените перспективи за растеж и понижаване на инфлацията, Генералният съвет отбеляза, че рисковете за финансовата стабилност остават повишени в условията на засилено геополитическо напрежение и по-висока политическа несигурност след изборите за Европейски парламент. Материализирането на рискове, свързани с макроикономическото развитие, беше установено като сериозно предизвикателство за финансовата стабилност в ЕС. Реализирането на по-нисък растеж от прогнозирания или по-висока инфлация от очакваната ще доведе до напрежение в балансите на нефинансовите предприятия и домакинствата. С оглед на повишения интерес към поемане на рискове и високите оценки на активите, като друг сериозен риск за финансовата стабилност бяха идентифицирани хаотичните корекции на цените на финансовите пазари. Такива хаотични корекции е възможно да бъдат допълнително стимулирани и от уязвимости в небанковия финансов сектор.

Генералният съвет се обедини около мнението, че в резултат на високата рентабилност и ниските нива на необслужвани кредити, наблюдавани през 2023 г., банковият сектор в ЕС е повишил устойчивостта си към неблагоприятни шокове в бъдеще. Въпреки това, предвид съществуващите условия на висока несигурност, беше подчертана необходимостта банките внимателно да управляват кредитните си рискове, като прилагат подходящи практики за провизиране и планиране на капитала; да засилят надзора върху лихвения риск, както и наблюдението на рисковете, свързани с ликвидността. Прилагането на тези мерки и по-нататъшното подобряване на координацията и обмена на информация между микро- и макропруденциалните органи ще даде възможност на банките да запазят и укрепят своята устойчивост, така че да устоят на стресения.

През отчетния период Генералният съвет на ЕССР разгледа редица теми, свързани с отражението на икономическата среда върху финансовата стабилност и макропруденциалната политика. Обсъдени бяха рисковете, произтичащи от промени в инфлацията и лихвените проценти, и ролята и взаимодействието на макропруденциалната политика с паричната политика за справяне с тези рискове. Членовете на Генералния съвет подчертаха, че провеждането на надеждна макропруденциална политика, която насърчава устойчивостта и ограничава натрупването на уязвимости, може да подкрепи паричната политика при постигането на целта ѝ за ценова стабилност.

В изпълнение на стратегията на ЕССР за осигуряване на финансова стабилност в случай на системна киберкриза Генералният съвет проведе разисквания относно оперативния инструментариум на политиката по отношение на киберриска. Целта на този инструментариум, обхващащ каналите за обмен на информация, механизмите за координация и системите за работа при извънредни обстоятелства, е да смекчи въздействието на кибератаки преди, по време и след настъпване на инцидент и да съхрани процесите и системите, въз основа на които функционира финансовата система. Членовете на Генералния съвет призоваха финансовите институции и компетентните органи да подобрят усилията си, насочени към управление и обмен на информация, както и да се приведат в съответствие с международните стандарти практиките за управление на кризи и координацията на национално ниво и на ниво ЕС.

Отчитайки необходимостта от прилагане на макропруденциален подход при наблюдението на ликвидността във финансовата система, Генералният съвет обсъди изграждането на единна рамка за наблюдение на рисковете, свързани с ликвидността, в чийто обхват се включват банките, небанковите финансови посредници и някои по-важни финансови пазари. Рамката ще даде възможност

за оценка на риска за системната ликвидност, като бъдат отчетени структурата и взаимосвързаността във финансовата система, и може да послужи на макропроденциалните органи при формулирането на мерки за справяне с постепенното натрупване на уязвимости, свързани с ликвидността.

През отчетния период представителите на БНБ в постоянните комитети и работни групи към ЕБО участваха в срещи, на които бяха обсъдени теми, свързани с рисковете и иновациите в банковия сектор, актуализацията на техническите стандарти относно процеса на одобрение на вътрешните модели съгласно ДКИ VI⁹², както и така наречените SMART индикатори и спазването на валидационните правила за надзорна отчетност.

Съвет по икономически и финансови въпроси (Екофин) и Икономически и финансов комитет

През февруари 2024 г. беше проведено неформално заседание на Съвета на ЕС по икономически и финансови въпроси, в което взеха участие министрите на финансите или икономиката и управителите на централните банки на държавите – членки на ЕС. В заседанието участваха управителят и подуправител на БНБ. Акцент в дискусиите по време на заседанието беше поставен върху необходимостта от укрепване на капиталовите пазари в ЕС чрез засилване на участието на непрофесионалните инвеститори на финансовите пазари. Както бе посочено, капиталовите пазари в ЕС остават фрагментирани и ограничени по мащаб и затова е важно насърчаването на финансовата грамотност да продължи да бъде приоритет, за да бъде улеснено участието на непрофесионалните инвеститори. Отбелязано беше, че по-доброто познаване на личните финанси би насърчило по-широкото участие на непрофесионалните инвеститори и би допринесло за повишаване на финансовата стабилност в ЕС. В тази връзка бяха дискутирани препоръки, насочени към повишаването на финансовата грамотност, като: осигуряване на по-добър достъп до ясна и лесно разбираема информация, така че да се даде възможност на непрофесионалните инвеститори да взимат информирани инвестиционни решения; предоставянето на инструменти за сравнение на различни инвестиционни продукти с цел създаването на удобна за потребителя инвестиционна среда, както и предлагането на атрактивни спестовни продукти в рамките на ЕС за непрофесионалните инвеститори на финансовите пазари.

БНБ е представена в Икономическия и финансов комитет от подуправител, който участва в дейността му. През първата половина на 2024 г. продължиха дискусиите в Комитета върху правните аспекти и рисковете от използването на приходите от блокираните руски активи и резерви за подкрепа на Украйна. Членовете на Комитета бяха информирани от Комисията относно развитието във връзка със законодателните инициативи в областта на съюза на капиталовите пазари, като беше отбелязана продължаващата политическа подкрепа от всички държави за създаване на интегрирани европейски капиталови пазари. Комитетът продължи своята работа по подготовката на международните срещи чрез задълбочени дискусии относно стратегическите приоритети на ЕС.

В Съвета на ЕС продължи обсъждането на законодателните мерки, насочени към изграждане на регулаторна рамка за завършване на банковия съюз.

И през отчетния период експерти на БНБ активно подпомагаха, в рамките на компетенциите на централната банка, представителите на Министерството на финансите в преговорите, протичащи в рамките на работната

⁹² Директива (ЕС) 2024/1619 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трети държави и рисковете от екологичен, социален и управленски характер (ОВ L, 2024/1619, 19.6.2024).

група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС, по обсъжданите законодателни предложения.

В рамките на отчетния период беше осъществен напредък по така наречения пакет за преглед на рамката за управление на кризи и гарантиране на депозити⁹³. Законодателните предложения на ЕК, които са с акцент върху средните и по-малките кредитни институции, имат следните цели: запазване на финансовата стабилност и защита на парите на данкоплатците; предпазване на реалната икономика от последиците от банкова несъстоятелност; по-добра защита на вложителите. Проектът на директива по отношение на някои аспекти на минималното изискване за собствени средства и приемливи задължения беше приет и директивата влезе в сила през май 2024 г.⁹⁴ По останалите три предложения за правни актове на ЕС Европейският парламент прие позицията си на първо четене през април 2024 г., а Съветът на ЕС постигна съгласие по мандат за преговори с Европейския парламент през юни 2024 г., като междуинституционалните преговори предстоят.

През първата половина на 2024 г. продължи дейността в работната група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС по трите предложения за регламенти, обединени в така наречения Пакет за единната валута. Предложението относно статута на законно платежно средство на евробанкните и евромонетите⁹⁵ цели да съхрани ролята на парите в брой и да гарантира тяхното широко приемане и лесния достъп до тях. Останалите две предложения за регламенти⁹⁶ установяват правната рамка за възможна нова цифрова форма на еврото, която ЕЦБ да емитира в бъдеще като допълнение към евробанкните и евромонетите и през юни 2024 г. председателството на Съвета на ЕС представи доклад за напредъка по тях.

През отчетния период бяха проведени преговори по представените през юни 2023 г. законодателни предложения в областта на платежните услуги⁹⁷. С предложените нови правила се цели допълнително подобряване на защитата на потребителите и конкуренцията при електронните плащания, както и осигуряване на възможност на потребителите да споделят своите данни по сигурен

⁹³ Пакетът се състои от четири законодателни предложения:

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на мерките за ранна намеса, условията за реструктуриране и финансирането на действията по реструктуриране, COM (2023) 226 final, 18.4.2023;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2014/59/ЕС по отношение на мерките за ранна намеса, условията за реструктуриране и финансирането на действията по реструктуриране, COM (2023) 227 final, 18.4.2023;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2014/49/ЕС по отношение на обхвата на защитата на депозитите, използването на средствата на схемите за гарантиране на депозитите, трансграничното сътрудничество и прозрачността, COM (2023) 228 final, 18.04.2023;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2014/59/ЕС и Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на някои аспекти на минималното изискване за собствени средства и приемливи задължения, COM (2023) 229 final, 18.4.2023.

⁹⁴ Директива (ЕС) 2024/1174 на Европейския парламент и на Съвета от 11 април 2024 година за изменение на Директива 2014/59/ЕС и Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на някои аспекти на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения (ОВ L, 2024/1174, 22.4.2024).

⁹⁵ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно статута на евробанкните и евромонетите като законно платежно средство, COM (2023) 364 final, 28.6.2023.

⁹⁶ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно създаването на цифровото евро, COM (2023) 369 final, 28.6.2023; Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно предоставянето на свързани с цифровото евро услуги от доставчици на платежни услуги, учредени в държава членка, чиято валута не е еврото, и за изменение на Регламент (ЕС) 2021/1230 на Европейския парламент и на Съвета, COM (2023) 368 final, 28.6.2023.

⁹⁷ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно платежните услуги на вътрешния пазар и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010, COM (2023) 367 final; Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно предоставяните на вътрешния пазар платежни услуги и услуги по електронни пари, за изменение на Директива 98/26/ЕО и за отмяна на директиви (ЕС) 2015/2366 и 2009/110/ЕО, COM (2023) 366 final; Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно нормативната уредба на достъпа до финансови данни и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010, (ЕС) № 1095/2010 и (ЕС) 2022/2554, COM (2023) 360 final.

начин, така че да получат по-широк набор от по-добри и по-евтини финансови продукти и услуги. През април 2024 г. Европейският парламент прие позицията на първо четене и внесе изменения в предложенията за регламент относно платежните услуги на вътрешния пазар и за директива относно предоставяните на вътрешния пазар платежни услуги и услуги във връзка с електронните пари. Представители на БНБ участваха в продължаващите в рамките на работната група „Финансови услуги“ към Съвета на ЕС обсъждания на законодателните мерки.

Законодателният пакет в областта на банковия сектор⁹⁸, имащ за цел въвеждане в правото на ЕС на международните стандарти на Базелския комитет за банков надзор – „Базел III“, беше окончателно одобрен от Съвета на ЕС на 30 май 2024 г., след което публикуван в „Официален вестник на ЕС“⁹⁹. Предложените изменения имат за цел да се повиши устойчивостта на банковия сектор по отношение на евентуални икономически стресения, да се подобри надзорът и да се укрепи капацитетът на сектора за управление на риска. В допълнение към транспонирането на стандартите „Базел III“, с новите правила се хармонизират минималните изисквания, приложими за лицензиране на клонове на банки от трети държави и надзора на тяхната дейност в ЕС.

През първото шестмесечие на 2024 г. приключи обсъждането на представеното през 2022 г. предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на регламенти (ЕС) № 260/2012 и (ЕС) 2021/1230 относно незабавните кредитни преводи в евро¹⁰⁰. Регламентът беше окончателно одобрен и публикуван в „Официален вестник на ЕС“¹⁰¹. С правния акт се установяват общи правила и изисквания към извършването на незабавни кредитни преводи в евро с цел превръщането на тези плащания в универсално достъпни, повишаване на доверието в незабавните плащания, както и създаването на интегриран пазар за такъв тип преводи.

През отчетния период беше осъществен напредък по предложението за регламент, който има за цел да рационализира лицензирането и регистрацията на дружествата от ЕС, по-специално по-малките администратори и ползватели

⁹⁸ Пакетът се състои от три законодателни предложения:

- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трета държава и рисковете с екологичен, социален и управленски характер и на Директива 2014/59/ЕС, СОМ (2021) 663 final, 27.10.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитен риск, риск от корекция на кредитната оценка, операционен риск и пазарен риск, както и за долна граница на изчисленото капиталово изискване, СОМ (2021) 664 final, 27.10.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2014/59/ЕС по отношение на пруденциалното третиране на групите, които са глобални системно значими институции и са обект на стратегия за реструктуриране с множество субекти за реструктуриране, и на методиката за непряко записване на инструменти, признати за покриване на минималното изискване за собствени средства и приемливи задължения, СОМ (2021) 665 final, 27.10.2021.

⁹⁹ 1. Виж бел. 92;

2. Регламент (ЕС) 2024/1623 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитен риск, риск от корекция на кредитната оценка, операционен риск и пазарен риск, както и за долна граница на капиталовото изискване (ОВ L, 2024/1623, 19.6.2024);

3. Регламент (ЕС) 2022/2036 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 година за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2014/59/ЕС по отношение на пруденциалното третиране на глобални системно значими институции, които са обект на стратегия за реструктуриране с множество входни точки, и методи за непряко записване на инструменти, приемливи за покриване на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения (ОВ L 275, 25.10.2022).

¹⁰⁰ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 260/2012 и Регламент (ЕС) 2021/1230 по отношение на незабавните кредитни преводи в евро, СОМ (2022) 546 final, 26.10.2022.

¹⁰¹ Регламент (ЕС) 2024/886 на Европейския парламент и на Съвета от 13 март 2024 година за изменение на регламенти (ЕС) № 260/2012 и (ЕС) 2021/1230 и на директиви 98/26/ЕО и (ЕС) 2015/2366 по отношение на незабавните кредитни преводи в евро (ОВ L, 2024/886, 19.3.2024).

на бенчмаркове, и да облекчи административната тежест за тях¹⁰². Европейският парламент прие позицията си на първо четене по проекта на правен акт на ЕС през април 2024 г.

През първата половина на 2024 г. бяха проведени преговори в рамките на работната група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС по законодателната рамка относно изискванията за докладване в областта на финансовите услуги и подкрепата за инвестициите¹⁰³. На 12 март 2024 г. законодателното предложение беше одобрено от Европейския парламент, след което обсъжданията в Съвета на ЕС продължиха с цел постигане на съгласие по законодателните мерки. С предложението се цели улесняване на споделянето на докладвани данни между органите, осъществяващи надзор на финансовия сектор на ЕС.

През първото полугодие приключи обсъждането на пакета от законодателни предложения за укрепване на правилата на ЕС в областта на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма¹⁰⁴. През май Съветът на ЕС окончателно одобри законодателния пакет, както и допълващото предложение за Директива по отношение на достъпа на компетентните органи до централизираните регистри на банковите сметки¹⁰⁵. През юни законодателните актове бяха публикувани в „Официален вестник на ЕС“¹⁰⁶, като по този начин се постига по-пълно хармонизиране и разширяване на обхвата на правилата и подобряване на организацията на националните системи за борба с изпирането на пари и на правилата за работа на звената за финансово разузнаване и надзорните органи. С Регламента за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма се установява нов орган на равнище ЕС, който да допринесе за прилагането на хармонизираните правила в тази област.

¹⁰²Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) 2016/1011 по отношение на обхвата на правилата за бенчмарковете, използването в Съюза на бенчмаркове, изготвени от администратор, намиращ се в трета държава, и някои изисквания за докладване, COM (2023) 660 final, 17.10.2023.

¹⁰³Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на регламенти (ЕС) № 1092/2010, (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010, (ЕС) № 1095/2010 и (ЕС) 2021/523 по отношение на някои изисквания за докладване в областта на финансовите услуги и подкрепата за инвестициите, COM(2023) 593 final, 17.10.2023.

¹⁰⁴Пакетът се състои от следните законодателни предложения:

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, COM (2021) 420 final, 20.7.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010 и (ЕС) № 1095/2010, COM (2021) 421 final, 20.7.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно информацията, придружаваща преводите на средства и определени криптоактиви (преработен текст), COM (2021) 422 final, 20.7.2021;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно механизмите, които да бъдат въведени от държавите членки за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, и за отмяна на Директива (ЕС) 2015/849, COM (2021) 423 final, 20.7.2021.

¹⁰⁵Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива (ЕС) 2019/1153 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на достъпа на компетентните органи до централизираните регистри на банковите сметки чрез единната точка за достъп, COM(2021) 429 final, 20.7.2021.

¹⁰⁶ 1. Регламент (ЕС) 2024/1620 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010 и (ЕС) № 1095/2010 (ОВ L, 2024/1620, 19.6.2024);

2. Регламент (ЕС) 2024/1624 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари или финансирането на тероризма (ОВ L, 2024/1624, 19.6.2024);

3. Директива (ЕС) 2024/1640 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година относно механизмите, които да бъдат въведени от държавите членки за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари или финансирането на тероризма, за изменение на Директива(ЕС) 2019/1937 и за изменение и отмяна на Директива (ЕС) 2015/849 (ОВ L, 2024/1640, 19.6.2024);

4. Директива (ЕС) 2024/1654 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 година за изменение на Директива (ЕС) 2019/1153 по отношение на достъпа на компетентните органи до централизираните регистри на банковите сметки чрез системата за взаимосвързаност и техническите мерки за улесняване на използването на записите за сделки (ОВ L, 2024/1654, 19.6.2024).

БНБ продължи да работи активно за хармонизиране на националното законодателство с европейските изисквания. Представители на БНБ участваха в междуведомствена работна група към Министерството на финансите за изготвяне на проект на Закон за въвеждане на еврото в Република България, в който са определени всички принципи, правила и процедури за въвеждането на единната европейска валута като парична единица на България.

Експерти на Банката участваха в изготвянето на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за кредитните институции, с който се предвиждат промени в националната правна рамка в областта на пруденциалния надзор, обусловени от приемането на еврото като законно платежно средство в страната, и произтичащата от това роля на БНБ в Единния надзорен механизъм.

Чрез участието си в Съвета по европейските въпроси към Министерския съвет БНБ допринесе за формирането на позициите на България в ключови области на икономическото управление и финансовия сектор.

IX. Международни отношения

В съответствие със ЗБНБ Банката може да участва организационно и финансово от свое име в международни финансови организации, които имат за цел развитие на международното сътрудничество в областта на валутната, паричната и кредитната политика. В случаите, когато държавата участва в международни финансови институции, във взаимоотношенията с тях Банката изпълнява ролята на агент и депозитар.

БНБ е акционер в Банката за международни разплащания (БМР). Управителят на БНБ участва в редовните срещи на управителите на централните банки – акционери на БМР. Тези срещи представляват основен механизъм за сътрудничество и дискусии по проблемите на икономическото развитие, перспективите пред световната икономика и международните финансови пазари. На проведеното в края на юни 2024 г. годишно Общо събрание на акционерите беше взето решение за изплащане на редовен и извънреден дивидент на акционерите за 2024 г. В резултат БНБ получи върху притежаваните 8000 акции дивидент в размер на 3 626 708 евро.

Управителят на БНБ е управител за България в МВФ и в това си качество представлява държавата във взаимоотношенията ѝ с Фонда. Квотата на страната в МВФ възлиза на 896.3 млн. СПТ, които се равняват на 10 422 гласа и представляват 0.21% от общите гласове на страните – членки на МВФ.

През юни 2024 г. БНБ внесе 10 000 долара за подпомагане на дейността на Г-30.

През отчетния период БНБ продължи участието си като партньор в започналата през 2022 г. тригодишна Програма за допълнителна подкрепа на централните банки и надзорните органи в страните от Западните Балкани – кандидати и потенциални кандидати за членство в ЕС. Програмата се финансира от ЕС и се осъществява съвместно с централната банка на Германия и с други централни банки от Европейската система на централните банки.

В рамките на двустранното сътрудничество през първата половина на 2024 г. бяха получени искания от други централни банки и беше предоставена информация по различни теми в областта на централното банкиране.

Х. Статистическа дейност

БНБ изготвя статистическа информация в съответствие с чл. 42 от ЗБНБ и като член на ЕСЦБ в изпълнение на ангажиментите си по чл. 5 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ. В статистическата си дейност БНБ прилага хармонизираните европейски стандарти, в основата на които са международните статистически методологии на водещите институции в съответните области на компетентност (ЕЦБ, Евростат, МВФ, БМР, ОИСР, ООН, Световната банка и др.).

БНБ осъществява дейностите по събиране, обработване, анализиране и разпространение на официалната парична¹⁰⁷ и лихвена¹⁰⁸ статистика, статистиката на външния сектор¹⁰⁹, статистиката на тримесечните финансови сметки на всички институционални сектори¹¹⁰, статистиката на небанковите финансови институции, включително на лизинговите дружества, на инвестиционните фондове¹¹¹, на дружествата, специализирани в кредитиране, на застрахователните и презастрахователните дружества¹¹² и на пенсионните фондове¹¹³.

Съставяната статистическа информация се използва и в областта на икономическите изследвания и прогнози, за анализа на финансовата стабилност, за осъществяване на други основни дейности на БНБ, както и за целите на редица чуждестранни публикации и доклади.

През първата половина на 2024 г. Банката продължи да събира, съставя и разпространява актуални статистически данни както чрез интернет страницата си, така и предавайки редовно данни на ЕЦБ, Евростат, ЕССР, МВФ, БМР и други международни и национални институции. През периода се запази обемът на подготвяните статистически серии спрямо този за януари – юни 2023 г.

През първата половина на 2024 г. всички статистически данни на интернет страницата на БНБ бяха публикувани в съответствие с предварително обявения календар.

Наред с изготвянето на статистически данни БНБ продължи активно да участва в редица национални, европейски и международни форуми при обсъждане и решаване на методологически въпроси в областта на статистиката. Всички публикувани от Банката статистически данни са съпроводени със съответните метаданни, които при необходимост периодично се актуализират.

Във връзка с измененията в насоките на ЕЦБ относно Регистъра на данни за институциите и филиалите (*Register of Institutions and Affiliates Data, RIAD*) и през първата половина на 2024 г. продължи развитието и усъвършенстването в БНБ на статистическите бази данни, съдържащи индивидуална референтна информация – Регистъра на местните икономически субекти и Базата данни

¹⁰⁷ Съгласно Регламент (ЕС) 2021/379 на ЕЦБ от 22 януари 2021 година относно балансните позиции на кредитните институции и на сектор „Парично-финансови институции“ (преработен текст) (ЕЦБ/2021/2).

¹⁰⁸ Съгласно Регламент (ЕС) № 1072/2013 на ЕЦБ от 24 септември 2013 година относно статистиката на лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции (преработен текст) (ЕЦБ/2013/34).

¹⁰⁹ Съгласно Регламент (ЕО) № 184/2005 на Европейския парламент и на Съвета от 12 януари 2005 година относно статистиката на Общността относно платежния баланс, международната търговия с услуги и преките чуждестранни инвестиции и Насоки на ЕЦБ от 9 декември 2011 година относно изискванията за статистическа отчетност на ЕЦБ в областта на външната статистика (ЕЦБ/2011/23) и последващите им изменения.

¹¹⁰ Съгласно Европейската система от сметки (ЕСС 2010), посочена в Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 година, Насоки на ЕЦБ от 25 юли 2013 година относно изискванията за статистическа отчетност на ЕЦБ по отношение на тримесечните финансови сметки (ЕЦБ/2013/24) и последващите им изменения.

¹¹¹ Регламент (ЕС) № 1073/2013 на ЕЦБ от 18 октомври 2013 година относно статистиката на активите и пасивите на инвестиционните фондове (преработен текст) (ЕЦБ/2013/38).

¹¹² Регламент (ЕС) № 1374/2014 на ЕЦБ от 28 ноември 2014 година относно изисквания за статистическа отчетност за застрахователни (осигурителни) дружества (ЕЦБ/2014/50).

¹¹³ Регламент (ЕС) 2018/231 на ЕЦБ от 26 януари 2018 година относно изискванията за статистическа отчетност за пенсионни фондове (ЕЦБ/2018/2).

за българските ценни книжа. Наред с аналитичните възможности, които предоставят на национално ниво, тези бази данни позволяват на БНБ да изпълнява ангажиментите си към ЕСЦБ по управление на данните за България в Регистъра на данни за институциите и филиалите и в Централизираната база данни на ЕСЦБ за ценните книжа (*Centralised Securities Database, CSDB*)¹¹⁴.

През първата половина на 2024 г. продължи подпомагането на доброволни начала от страна на БНБ на останалите национални централни банки при идентифициране и допълване в *RIAD* на референтна информация за местни институционални единици в качеството им на страна по кредитни отношения във връзка с проекта на ЕСЦБ АнаКредит (*Analytical credit datasets, AnaCredit*)¹¹⁵ за събиране на подробни данни за кредитите и кредитния риск. Освен за кредитните институции и другите участници в кредитния процес за целите на АнаКредит БНБ поддържа в *RIAD* актуална референтна информация за дружествата със специална инвестиционна цел, инвестиционните фондове и управляващите ги дружества, доставчиците на платежни услуги и операторите на платежни системи, застрахователните и презастрахователните дружества, пенсионните фондове, както и за холдинговите компании и централните управления и емитентите на ценни книжа. БНБ активно участва и в проекта на ЕЦБ „Статистика на притежаваните ценни книжа“ (*Securities Holdings Statistics, SHS*)¹¹⁶, който е от значение както за съставянето на различни видове статистически данни, така и за анализа на финансовата стабилност.

През първата половина на 2024 г. продължи работата по проекта за разработване на Интегрирана информационна система на БНБ, която осигурява оптимизация и интеграция на информационните потоци за целите на статистиката, функционирането на ЦКР, надзорната отчетност, отчетността за целите на дейността по реструктуриране на кредитни институции, както и емисионно-касовата дейност. През първата половина на 2024 г., през разработената единна входна точка на системата, съвместно с работната група, с Асоциацията на банките в България и банките, бяха тествани отчетните форми и процесите по осигуряване на информация за Регистъра на данни за лицата, институциите и филиалите и за АнаКредит. Напредна развитието и усъвършенстването на останалите статистически информационни системи – Интегрираната статистическа информационна система и Информационната система по парична и лихвена статистика. Те осигуряват автоматизиран контрол, по-голяма надеждност и високо качество на получаваната, обработваната и разпространяваната от БНБ статистическа информация, а подаването на отчетните форми и декларации по електронен път намалява значително административното бреме върху физическите и юридическите лица.

В своята дейност Банката следва принципите, заложи в документа „Обществен ангажимент на ЕСЦБ по отношение на европейската статистика“, които се основават на фундаменталните принципи на официалната статистика на ООН. Наред с регулярните процедури за валидация при предоставяне на данните БНБ активно участва при съставянето от ЕСЦБ и от Европейската статистическа система на доклади за оценка на качеството на данните, които чрез конкретни показатели измерват прилагането на тези принципи по отношение на статистическите продукти на централните банки и националните

¹¹⁴ Съгласно Насоки и Препоръка на ЕЦБ от 26 септември 2012 година относно рамката за управление на качеството на данни за Централизираната база данни за ценни книжа (ЕЦБ/2012/21 и ЕЦБ/2012/22).

¹¹⁵ Съгласно Регламент (ЕС) 2016/867 на ЕЦБ от 18 май 2016 година относно събирането на подробни данни за кредитите и кредитния риск (ЕЦБ/2016/13).

¹¹⁶ Съгласно Регламент (ЕС) № 1011/2012 на ЕЦБ от 17 октомври 2012 година относно статистически данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2012/24) и последващите му изменения, Насоки на ЕЦБ от 22 март 2013 година относно статистически данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2013/7) и последващите им изменения, Препоръка на ЕЦБ от 2 август 2016 година относно рамката за управление на качеството на статистическите данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2016/24).

статистически институти – достъпност и яснота, точност и надеждност, съпоставимост и съгласуваност. С публикуването им се осигурява прозрачност и се дава възможност за извършване на сравнителен анализ на качеството на тези статистически продукти за всички държави – членки на ЕС, като в началото на юни 2024 г. ЕЦБ публикува годишния си доклад за анализ на качеството на съставяните от БНБ статистически данни за платежния баланс и международната инвестиционна позиция¹¹⁷. Като координатор за България БНБ продължи да съблюдава и изискванията на Рамката на МВФ за оценяване на качеството на данните, която е част от Специалния стандарт за разпространението на данни Плюс, към който България е присъединена.

В своята дейност в областта на статистиката БНБ продължи сътрудничеството си с НСИ, МФ, национални и чуждестранни статистически органи и централни банки. В края на март 2024 г. бе подписан Меморандум за сътрудничество между НСИ, БНБ и МФ при разработване, производство и разпространение на данните в областта на държавната финансова статистика с цел сътрудничество и координация при спазване на принципите на Кодекса на европейската статистическа практика.

През март 2024 г. БНБ участва и във втората мисия на ОИСР в България. На срещата с представителите на организацията бе извършен подробен преглед на основните източници на информация и особеностите при съставянето на данните за статистиката на платежния баланс, услугите и финансовите национални сметки по институционални сектори, паричната и лихвената статистика, като през отчетния период продължи работата по поставените точки за действие в сътрудничество с експертите от НСИ. Същевременно представители на БНБ бяха включени и в Работната група по статистика на чуждестранните инвестиции към Инвестиционния комитет на ОИСР, като през март 2024 г. бе проведена среща между представители на БНБ и ОИСР във връзка с прегледа на съставянето на данните за преките инвестиции. През юни 2024 г. делегация от експерти на НСИ и БНБ, ръководена от председателя на НСИ, взе участие в 21-ото заседание на Комитета по статистика и политики в областта на статистиката в централата на ОИСР в Париж, на което се проведе и официалното изслушване в рамките на прегледа по присъединяване на България към Организацията.

В началото на юни 2024 г. се проведе и мисия на представители на Евростат в България относно източниците на информация и начина на съставяне на данните за международната търговия с услуги.

¹¹⁷ *Euro area and national balance of payments and international investment position statistics, Quality Report 2023, ECB June 2024.*

XI. Фискален агент и депозитар на държавата

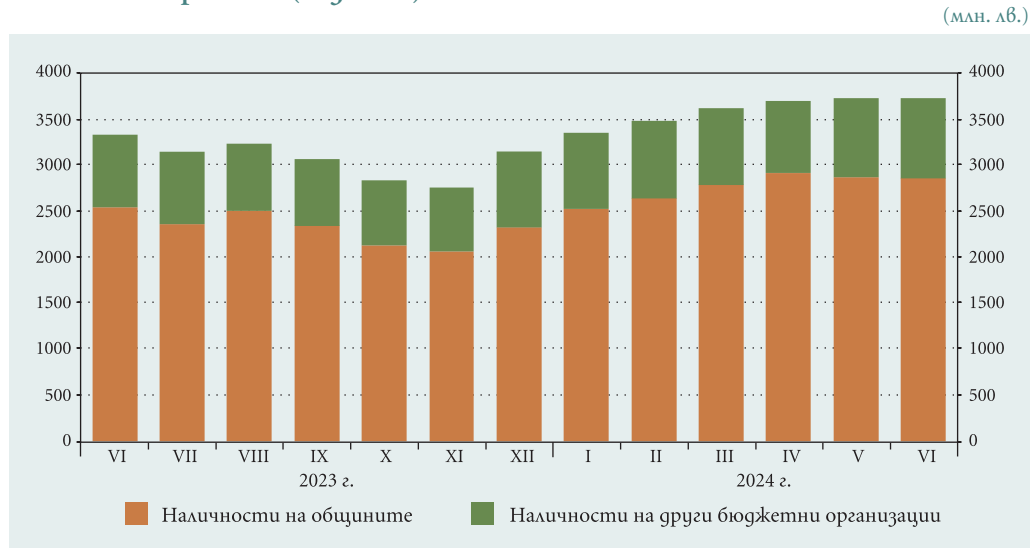
В съответствие със ЗБНБ Банката извършва дейност като фискален агент и депозитар на държавата въз основа на сключени договори с МФ. За изпълнение на поетите ангажименти тя поддържа и развива изградените за целта системи – Системата за провеждане на аукциони за ДЦК (АДЦК); Електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСРОТ); Системата за сепълмент на ДЦК (СДЦК); Регистъра на особените залози (РОЗ) и Системата за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв (ИОБФР).

Приходите, събрани през първата половина на 2024 г. от участниците в системите съгласно Тарифата на БНБ за таксите и комисионите за обработка на сделки с ДЦК и от МФ по реда на чл. 43 от ЗБНБ, възлизат общо на 1300.8 хил. лв. при 740.3 хил. лв. за същия период на предходната година.

Информационно обслужване

В изпълнение на своите задължения по сключения с МФ Договор за услугите, свързани с информационното обслужване на държавния бюджет, през отчетния период БНБ изготви общо 1535 обобщени типови справки за операциите и наличностите по сметките на бюджетните организации в БНБ и в другите банки в страната чрез системата ИОБФР. Според обобщените данни в нея общият размер на бюджетните наличности (в това число на общините) към 30 юни 2024 г. бе 12 105.7 млн. лв.¹¹⁸, което е с 19.8% по-малко от размера им към 30 юни 2023 г. Към края на първото шестмесечие на 2024 г. 69.1% (8369.2 млн. лв.) от посочените наличности бяха по сметки в БНБ, а останалата част (3736.5 млн. лв.) – в 15 други банки в страната.

Наличности по сметки на бюджетните организации в банки в страната (без БНБ)

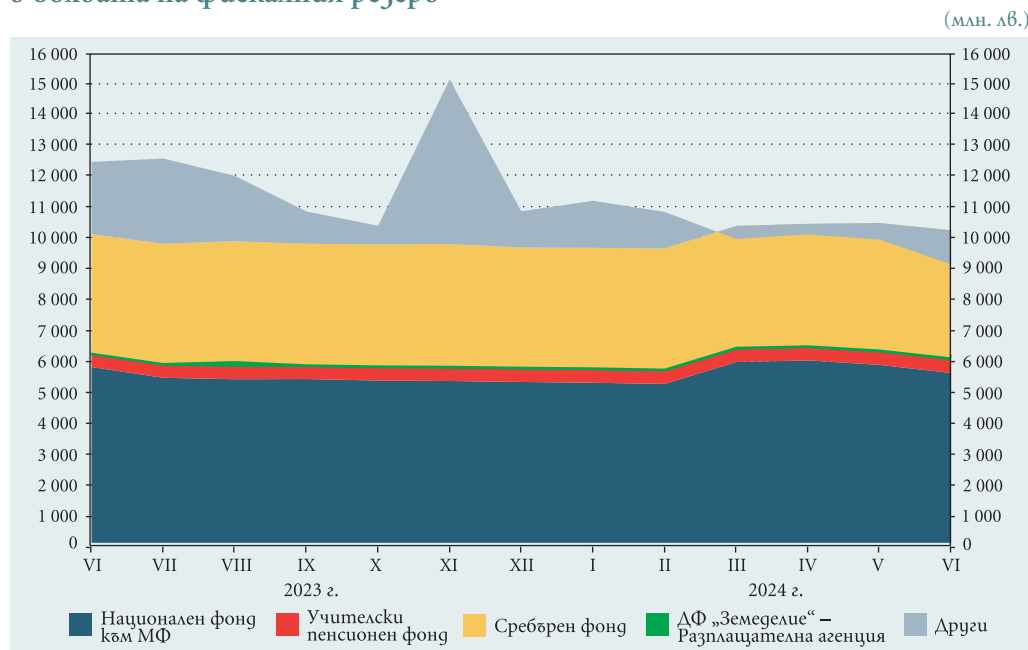
Източник: БНБ.

В сравнение с 30 юни 2023 г. наличностите по сметките на бюджетни организации извън БНБ нараснаха с 12.1%, като 69.3% от тях бяха отчетени от 5 банки.

¹¹⁸Наличностите по валутните сметки са преизчислени в левове по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за 30 юни 2024 г.

Около 75.3% от общия размер на бюджетните наличности в БНБ и в други банки в страната се включват във фискалния резерв¹¹⁹ и формират неговата ликвидна част¹²⁰, която към 30 юни 2024 г. възлезе на 9116.7 млн. лв. Средствата със специално предназначение, обособени в специализирани фондове – Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (така наречения Сребърен фонд), Националния фонд към МФ, Държавния фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция, и Учителския пенсионен фонд, бяха в размер на 10 238.3 млн. лв.

Структура на наличностите по банковите сметки, включени в обхвата на фискалния резерв

Източник: БНБ.

През първата половина на 2024 г. беше сключен нов договор между БНБ и МФ за услугите, свързани с информационното обслужване на държавния бюджет, с който се оптимизира докладваната информация.

Обслужване на търговията с ДЦК

В съответствие с емисионната политика на МФ през първото шестмесечие на 2024 г. чрез АДЦК бяха организирани и проведени пет аукциона за продажба на ДЦК. На тях бяха предложени две емисии ДЦК, деноминирани в левове, от които една емисия средносрочни ДЦК с оригинален матуритет 3 години при годишен лихвен процент от 3.00% и една емисия дългосрочни ДЦК с оригинален матуритет 6 години при годишен лихвен процент от 3.25%.

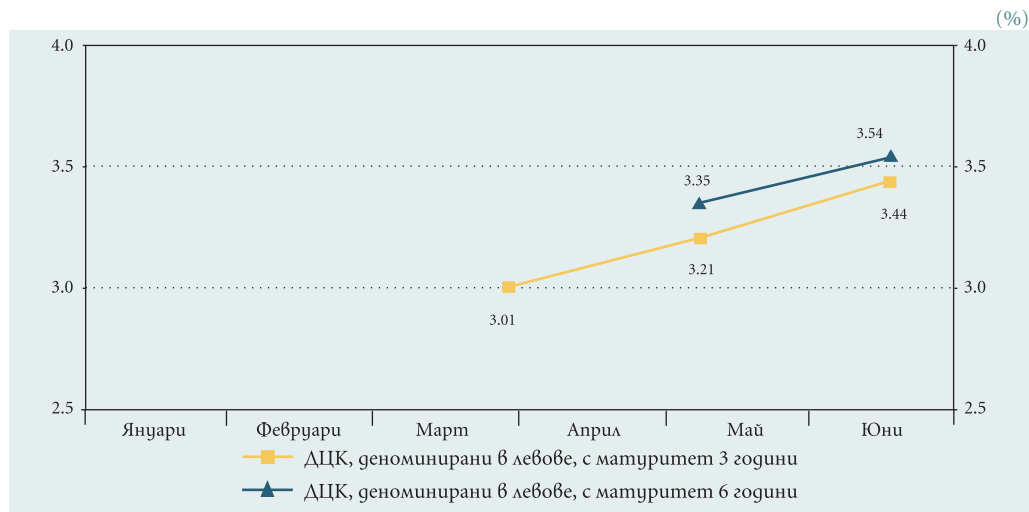
Общата номинална стойност на предложените за продажба ДЦК беше 1100 млн. лв. Заявените за участие поръчки в аукционите за ДЦК бяха 1799.6 млн. лв., като 73.6% от всички постъпили поръчки бяха за сметка на банки – 1324.8 млн. лв., а 474.8 млн. лв. – на небанкови институции. Общият обем на пласираните ДЦК възлезе на 1100 млн. лв., или 100% от обявения с условията на аукционите обем за продажба. Близо 66.7% от всички реализирани ДЦК бяха придобити от банки (включително първични дилъри¹²¹ на ДЦК). Средната годишна доходност, постигната на аукционите, беше 3.22% за ДЦК с оригинален матуритет 3 години и 3.45% за ДЦК с оригинален матуритет 6 години.

¹¹⁹В съответствие с § 1, т. 41 от Допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси.

¹²⁰Включва салдата по всички банкови сметки на бюджетните организации в банките в България, без тези на общините и техните разпоредители с бюджет и без наличностите, отчетени по кредитивните и техническите сметки.

¹²¹През отчетния период избраните по реда на Наредба № 15 на МФ и БНБ първични дилъри на ДЦК бяха 8.

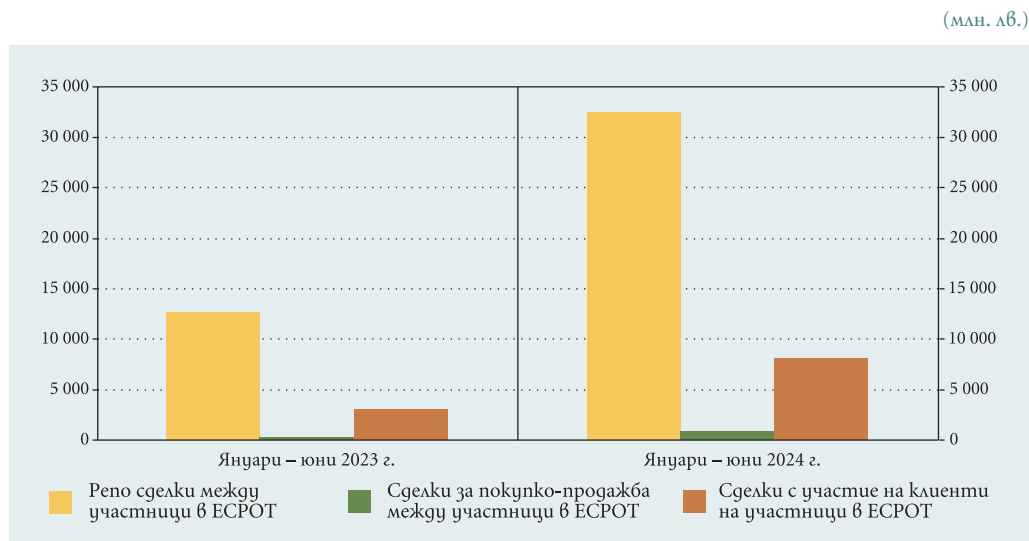
Средна годишна доходност, постигната на аукционите за продажба на ДЦК, емитирани на вътрешния пазар през първото шестмесечие на 2024 г.

Източник: БНБ.

Въз основа на данните от ЕСРОТ през отчетния период бяха извършени плащания от името и за сметка на емитента по настъпили корпоративни събития на обща стойност 51.5 млн. лв.¹²², или със 7.0 млн. лв. (12.0%) по-малко спрямо същия период на 2023 г. Общият обем по номинална стойност на търгуемите 17 броя емисии ДЦК в обращение към 30 юни 2024 г. бе 11 715.4 млн. лв.¹²³, което е с 6.8% повече спрямо юни 2023 г. Запази се валутната структура на емисиите, като с най-голям относителен дял са ДЦК, деноминирани в левове с плащане в левове (96.1%), следвани от деноминирани в евро с плащане в евро (3.9%). По отношение на матуритетната структура не настъпи промяна в сравнение с края на юни 2023 г., като в обращение се намираха средно- и дългосрочни емисии ДЦК в съотношение 43.8% към 56.2%.

Обем на видовете сделки с търгуеми ДЦК през първото шестмесечие на 2023 г. и 2024 г.

Източник: БНБ.

¹²²Левовата равностойност на плащанията по ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за деня на плащането.

¹²³Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 30 юни 2024 г.

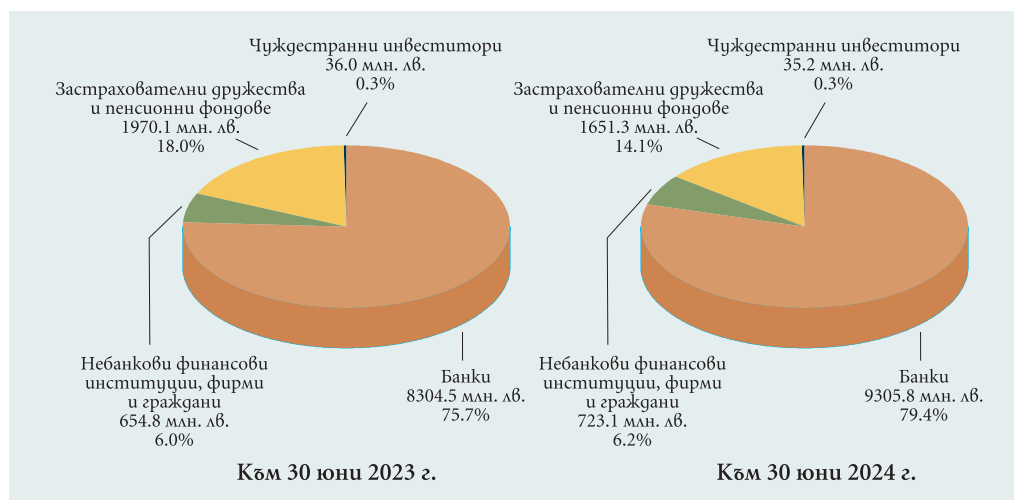
През първото шестмесечие на 2024 г. общият обем на регистрираните в ЕСРОТ сделки с ДЦК по номинална стойност възлезе на 41 400.6 млн. лв., което представлява увеличение със 162.8% спрямо същия период на 2023 г.

Най-голям остава делът на репо сделките (78.5%), сред които преобладаваха сключените за срок от един ден (49.7%), предимно с левови емисии ДЦК. Обемът на регистрираните сделки за покупко-продажба на ДЦК е 864.3 млн. лв., 315.5 млн. лв. от тях са между банки – участници в ЕСРОТ. Обемът на сделките между участници в ЕСРОТ и клиенти е 7179.9 млн. лв., а този между клиенти на участниците¹²⁴ е 872.6 млн. лв.

В резултат на търговията с ДЦК коефициентът на ликвидност¹²⁵ на вторичния пазар на ДЦК за полугодие е 3.6 при 1.5 за първото шестмесечие на 2023 г. Участниците в ЕСРОТ нямаха затруднения и осигуряваха своевременно необходимите ценни книжа и парични средства в левове и в евро за извършване на сетълмента по сделките с ДЦК с доставка срещу плащане (*Delivery vs Payment*), като осредненият за шестмесечието коефициент на сетълмент¹²⁶ е 100%.

През периода януари – юни 2024 г. в ЕСРОТ са регистрирани операции по блокиране и деблокиране на ДЦК, емитирани на вътрешния пазар, във връзка с учредени особени залози върху ДЦК за обезпечаване на налични парични средства по сметки на бюджетни организации в банките съгласно Закона за публичните финанси и по реда на Закона за особените залози с общ обем 22 726.6 млн. лв. (при 8108.4 млн. лв. за същия период на 2023 г.).

Държатели на емитирани на вътрешния пазар ДЦК

Забележки: По данни на БНБ и на участниците в ЕСРОТ.

Левовата равностойност на ДЦК, геноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за последния работен ден на съответния период.

Източник: БНБ.

В края на първото шестмесечие на 2024 г. в сравнение със същия период на 2023 г. бе отчетено увеличение на инвестициите в ДЦК в портфейлите на банките (с 1001.3 млн. лв.) и на небанковите финансови институции, фирми и граждани (с 68.3 млн. лв.) и намаление на инвестициите в ДЦК в портфейлите

¹²⁴В ЕСРОТ не се регистрират сделки, сключени между клиенти на един и същ участник в системата.

¹²⁵Коефициентът на ликвидност е съотношението между обема на сключените сделки с ДЦК на вторичния пазар през съответния период на дадената година и размера на ДЦК в обращение към края на същия период.

¹²⁶Коефициентът на сетълмент е съотношението между броя на сделките, за които е извършен сетълмент на определената дата, и общия брой сделки за отчетния период, за които е следвало да се извърши регистрация и сетълмент в системата.

на застрахователните дружества и пенсионните фондове (с 318.8 млн. лв.) и на чуждестранните инвеститори (с 0.8 млн. лв.). В резултат на това към 30 юни 2024 г. настъпи промяна в дела на отделните категории държатели на ДЦК, както следва: банки – 79.4%, застрахователни дружества и пенсионни фондове – 14.1%, небанкови финансови институции, фирми и граждани – 6.2%, чуждестранни инвеститори – 0.3% (при съответно 75.7%, 18.0%, 6.0% и 0.3% към 30 юни 2023 г.).

Коефициентът на наличност¹²⁷ на ЕСПОТ през периода е 100.0%, като не са прилагани мерки, предвидени в действащите правила за взаимодействие между системите в БНБ при извънредни ситуации.

Съгласно разпоредбите на Наредба № 31 на БНБ за сегмент на ДЦК към 30 юни 2024 г. в СДЦК се водеха общо 588 сметки за ДЦК, от които 17 – на емитента (МФ), 241 – отчитащи собствения портфейл от ДЦК на участниците, 139 – с наложена тежест, както и 191 сметки, отчитащи ДЦК, притежавани общо от клиенти на участниците. Общият размер по номинална стойност на ДЦК, регистрирани по тези сметки, съответства на общия размер на търгуемите ДЦК в обращение – 11 715.4 млн. лв.¹²⁸

¹²⁷Коефициентът на наличност представлява съотношението между броя часове, през които системата реално е работила, и броя часове, през които тя според графика е трябвало да работи.

¹²⁸Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 30 юни 2024 г.

ХІІ. Централен кредитен регистър и Регистър на банковите сметки и сейфове

Централен кредитен регистър

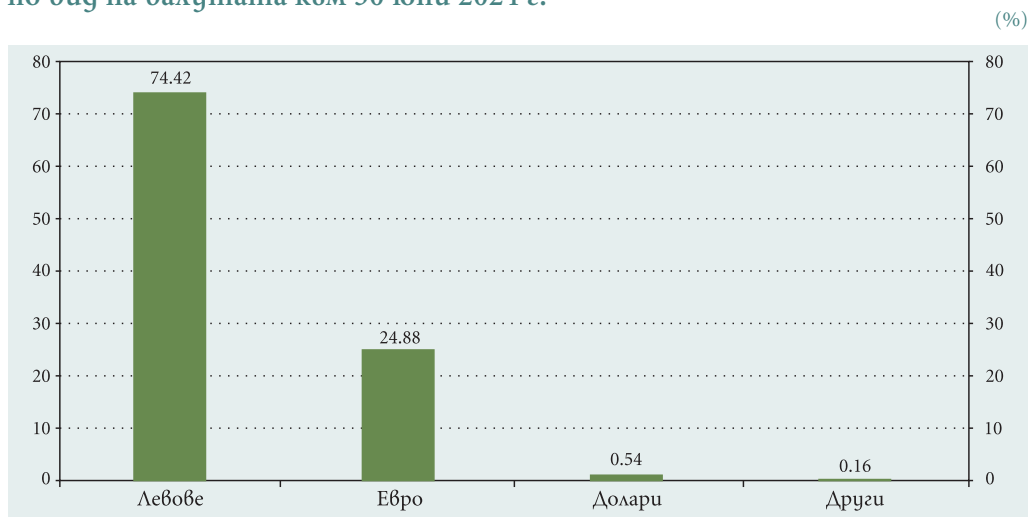
БНБ поддържа информационна система (ИС) за паричните задължения на клиентите към банките и финансовите институции, към платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на чл. 21 от ЗПУПС, които извършват дейност на територията на Република България, както и към инвеститори, предоставили заем по проект чрез доставчик на услуги за колективно финансиране, с изключение на чуждестранните доставчици, които извършват директно дейност на територията на Република България (институции по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ). С Наредба № 22 на БНБ се регламентират функционирането, обхватът, редът и сроковете за подаване и получаване на информация от Централния кредитен регистър (ЦКР). В него се поддържат данни за предоставените от институциите по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ кредити независимо от техния размер. Информацията за кредитната задължиялост на клиентите се осигурява в реално време и включва данни за текущото състояние на кредитите, за просрочията по активни и по погасени кредити за 5-годишен ретроспективен период, за нови кредити и за съдължници и поръчители по предоставени кредити.

Към 30 юни 2024 г. институциите по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ, подаващи информация в системата на регистъра, бяха общо 254, в това число 25 банки, 227 финансови институции, една платежна институция и едно дружество за електронни пари. През първата половина на 2024 г. в ИС на ЦКР бяха включени 8 финансови институции, а изключени една платежна институция, една финансова институция и един клон на чуждестранна банка.

Регистрираните кредити в системата на ЦКР към 30 юни 2024 г. бяха 6747 хил. броя (при 6778 хил. броя към 30 юни 2023 г.), а балансовата им експозиция възлизаше на 124 361 млн. лв. (111 962 млн. лв. към 30 юни 2023 г.). Броят на подадените в регистъра кредитополучатели към същата дата бе 2586 хил., разпределени, както следва: физически лица – 2397 хил.; юридически лица – 110 хил.; чуждестранни лица, които нямат регистрация по ЕГН/ЕИК или код по БУЛСТАТ/ПИК – 75 хил.; лица, упражняващи свободни професии или занаятчийска дейност – 4 хиляди.

Според вида на валутата и балансовата експозиция към 30 юни 2024 г. най-голям бе дялът на кредитите в левове – 74.4%, следван от кредитите в евро – 24.9%.

Разпределение на балансовата експозиция на кредитите по вид на валутата към 30 юни 2024 г.

Източник: БНБ.

Към 30 юни 2024 г., според договорените срокове за погасяване и балансовата експозиция на кредитните задължения, най-висок бе дялът на тези, които се погасяват със срок над 3 години – 87.3%.

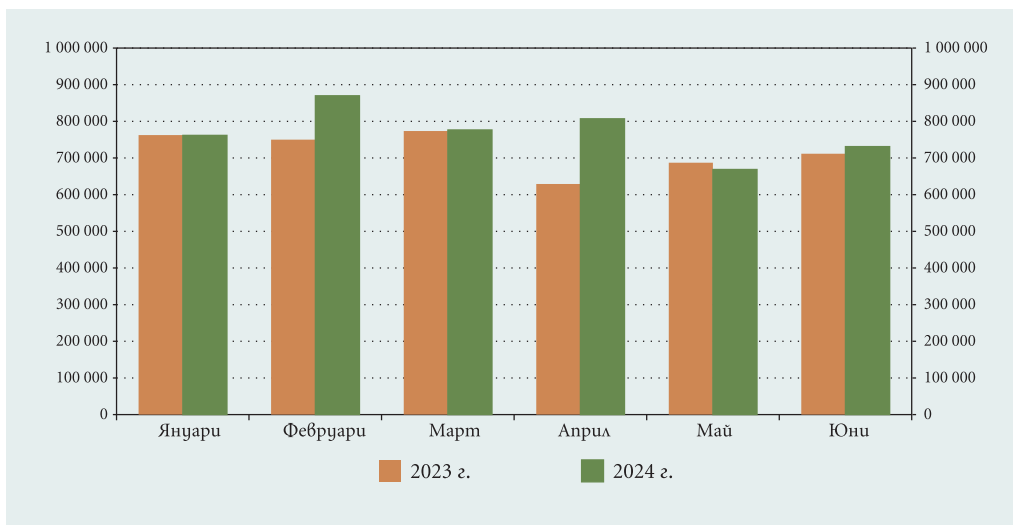
Към 30 юни 2024 г. при кредитополучателите – физически лица, най-голям бе дялът на тези с остатъчен дълг по кредитите до 5 хил. лв. (52.8%), а при юридическите лица преобладаваха кредитополучателите с остатъчен дълг по кредитите между 5 хил. лв. и 50 хил. лв. (29.8%).

Съгласно чл. 56, ал. 3 от ЗКИ достъп до информация от ЦКР във връзка с изпълнение на служебните им задължения имат органите на съдебната власт (прокуратура и следствени органи), Главна дирекция „Национална полиция“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ и областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, Националната агенция за приходите, Комисията за противодействие на корупцията, Комисията за отнемане на незаконно придобитото имущество, Агенция „Митници“, Комисията за финансов надзор и други органи, определени от закона. Осигурени са необходимите технически условия за осъществяване на достъп в реално време до системата по електронен път на оправомощените органи.

За същия период в ИС на ЦКР са извършени общо справки за 4624 хил. лица от институциите и органите с право на достъп по реда на чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица е 771 хил. (при 4317 хил. към юни 2023 г., средномесечен брой 719 хил.).

Справки от ИС на ЦКР от институции и органи по чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ по месеци

(брой)

Източник: БНБ.

Въз основа на Наредба № 22 за ЦКР Българската народна банка предоставя информация за кредитната задълженост на физически лица (в това число на наследници на починали) и на юридически лица. От началото на януари до края на юни 2024 г. постъпилите в БНБ заявления на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра бяха 12 488 броя, от които 12 147 бяха подадени от физически лица (от тях 1960 чуждестранни лица, или 16% от всички физически лица), 333 – от юридически лица и 8 по чл. 21а от Наредба № 22 за ЦКР за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година.

Справки от ИС на ЦКР въз основа на постъпили заявления на хартиен носител от физически и юридически лица по месеци

Източник: БНБ.

БНБ предоставя електронни услуги от ИС на ЦКР на физически лица, които притежават удостоверение за квалифициран електронен подпис, издадено от регистриран доставчик на удостоверителни услуги по реда на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги. Достъп до електронните услуги на ЦКР е реализиран и чрез Единния портал за достъп до електронни административни услуги, администриран от Министерството на електронното управление. Определените такси за електронни услуги възлизат на 50% от предоставяните на хартиен носител.

За периода 1 януари 2024 г. – 30 юни 2024 г. бяха подадени 3532 електронни заявления от физически лица за услуги от регистъра (при 2299 електронни заявления към 30 юни 2023 г.).

Дейността на ЦКР непрекъснато се развива и усъвършенства в резултат на законодателни инициативи и подобрения съобразно променящите се критерии за развитието на кредитната дейност в национален и в международен аспект. Отчитат се спецификите на услугите в съответствие с националното законодателство, стандартите, регламентите на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз, както и добрите международни практики в областта на мрежовата и информационната сигурност. В своята дейност ЦКР си сътрудничи със Световната банка, ЕЦБ, МВФ и други международни организации, като предоставя периодично информация във връзка с подготвяни от тях изследвания, анализи и годишни проучвания.

Регистър на банковите сейфове и сметки

БНБ поддържа електронна информационна система (ИС) за номерата на банковите и платежните сметки с международен номер на банкова сметка (IBAN), водени от банки, платежни институции и дружества за електронни пари, за титулярите на сметки и упълномощените да се разпореждат със сметките лица, действителните собственици на титулярите на сметки, наличие на запори по сметки, както и за лицата, наематели на сейфове в банки и техните пълномощници. С Наредба № 12 за Регистъра на банковите сметки и сейфове (РБСС) се регламентират функционирането, обхватът, редът и сроковете за подаване и получаване на информация от регистъра. Информацията за банки

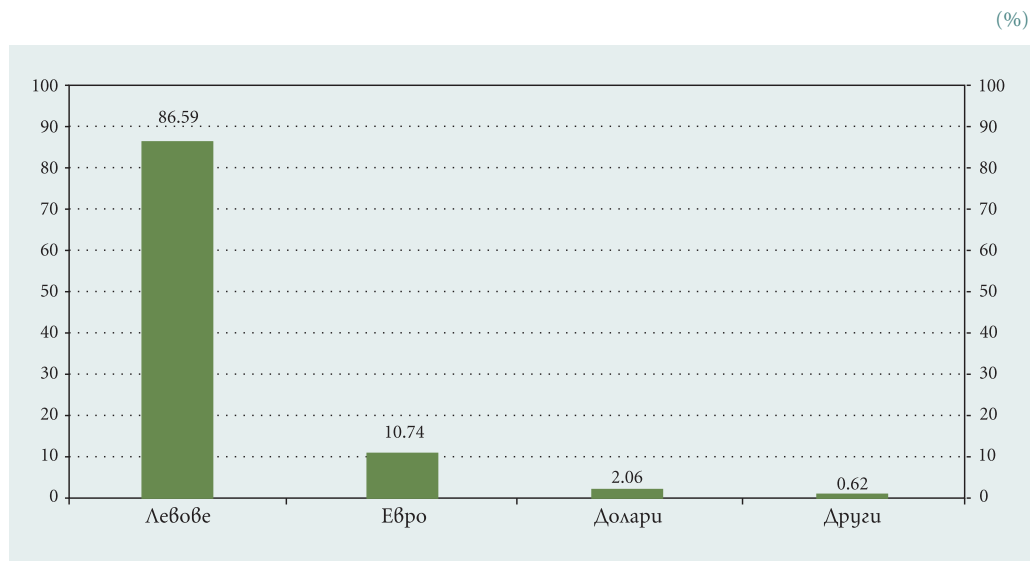
и платежни сметки и договори за наем на банкови сейфове се осигурява в реално време, като институциите по чл. 3 от Наредба № 12 за РБСС предоставят на БНБ данни най-малко веднъж седмично в срок не по-дълъг от 5 работни дни по реда на чл. 7. Информацията в РБСС се съхранява 5 години от датата на закриване на сметката, съответно 5 години от датата на прекратяване на договора за наем на банков сейф.

Към 30 юни 2024 г. институциите по чл. 56а, ал. 1 от ЗКИ бяха общо 37, в това число 26 банки, 9 дружества за електронни пари и 2 платежни институции. През първата половина на 2024 г. от ИС на РБСС беше изключен един клон на чуждестранна банка.

Към 30 юни 2024 г. в РБСС бяха подадени данни за 14.989 млн. банкови сметки (при 14.658 млн. към юни 2023 г.), за 865.035 хил. платежни сметки (при 871.514 хил. към юни 2023 г.), водени от платежни институции и дружества за електронни пари, и за 35.182 хил. договори за наем на банкови сейфове (при 32.609 хил. към юни 2023 г.). Към 30 юни 2024 г. в информационната система на РБСС се поддържаха записи за 1.366 млн. новооткрити сметки (при 1.413 млн. към юни 2023 г.), за 1.131 млн. закрити сметки (при 1.268 млн. към юни 2023 г.) и за 2.975 млн. сметки с наложени запори (при 2.569 млн. към юни 2023 г.).

Според вида на валутата на банковите и платежни сметки към 30 юни 2024 г. най-голям бе дялът на сметките в левове – 86.59% от всички, следван от сметките в евро – 10.74 %.

Разпределение на банковите и платежните сметки по вид на валутата към 30 юни 2024 г.

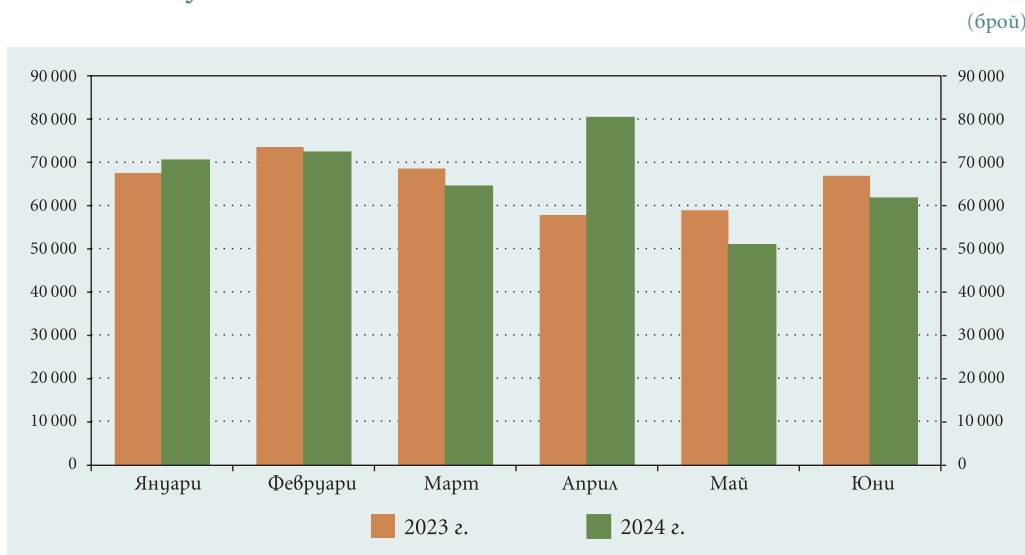

Източник: БНБ.

Съгласно чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ достъп до информация от РБСС във връзка с изпълнение на служебните им задължения имат органите на съдебната власт (съдилища, прокуратура и следствени органи), Главна дирекция „Национална полиция“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ и областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, Националната агенция за приходите, Комисията за противодействие на корупцията, Комисията за отнемане на незаконно придобитото имущество, Агенция „Митници“, Комисията за финансов надзор, банките, частните и държавните съдебни изпълнители при образувано изпълнително дело и други органи, определени от закона. Осигурени са необходимите технически условия за осъществяване на достъп до системата на оправомощените органи и институции по електронен път.

За периода 1 януари – 30 юни 2024 г. в ИС на РБСС са извършени общо справки за 400 594 лица от органите и институциите с право на достъп по реда на чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица е 66 766 (при 393 743 към юни 2023 г. и средномесечен брой 65 624), в това число 188 – за действителен собственик на титуляр на сметка.

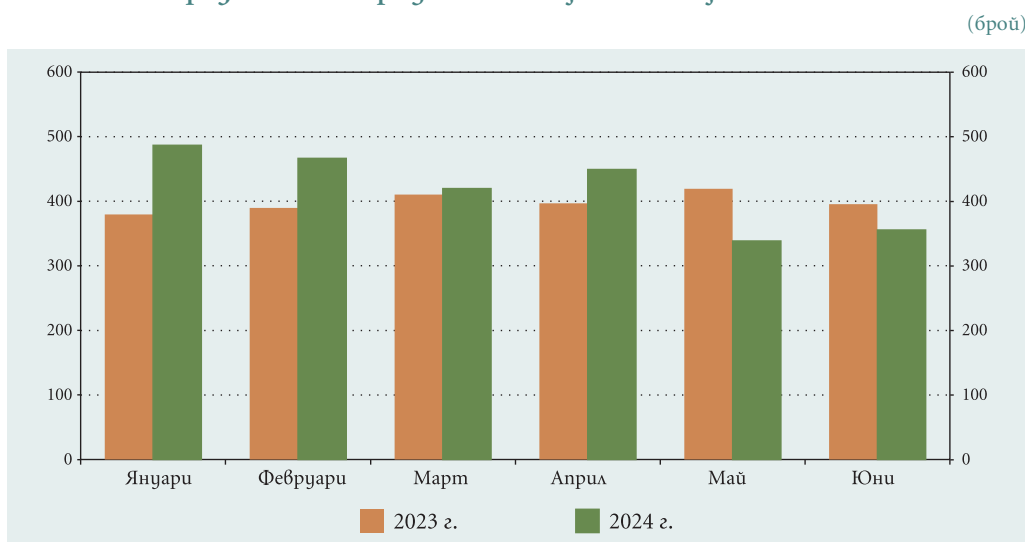
Справки от ИС на РБСС от органи и институции по чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ по месеци

Източник: БНБ.

Въз основа на Наредба № 12 за РБСС Банката предоставя информация за наличие на банкови и платежни сметки и банкови сейфове на физически (в това число на наследници на починали лица) и на юридически лица. От началото на януари до края на юни 2024 г. постъпилите в БНБ искания на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра са 2522, от които 2389 – подадени от физически лица, в това число 10 по чл. 12а от Наредба № 12 за РБСС за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година и 133 – от юридически лица.

Справки в ИС на РБСС въз основа на постъпили заявления на хартиен носител от физически и юридически лица по месеци

Източник: БНБ.

БНБ предоставя електронни услуги от ИС на РБСС на физически лица, които притежават удостоверение за квалифициран електронен подпис, издадено от регистриран доставчик на удостоверителни услуги по реда на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги. Достъп до електронните услуги на РБСС е реализиран и чрез Единния портал за достъп до електронни административни услуги, администриран от Министерството на електронното управление. Таксите за електронни услуги възлизат на 50% от предоставяните на хартиен носител.

За периода 1 януари 2024 г. – 30 юни 2024 г. справки по електронен път са предоставени на 622 физически лица за наличната за тях информация в РБСС, като за същия период на 2023 г. справки по електронен път са предоставени на 231 физически лица.

Дейността на РБСС непрекъснато се развива и усъвършенства с цел повишаване качеството и надеждността на събираната и поддържаната информация. Данните в информационната система на регистъра съответстват на задължителния набор от информация, като се събира и допълнителна информация, която дава възможност да се идентифицира своевременно всяко физическо или юридическо лице. За развитието на регистъра се прилагат най-добрите практики в ЕС за изграждане и функциониране на регистри на банков сметки. В своята дейност РБСС си сътрудничи с ЕСЦБ, МВФ и други европейски институции, като предоставя периодично информация във връзка с подготвяни от тях изследвания, анализи и годишни проучвания.

XIII. Изследователска дейност

Икономическите изследвания, анализът на процесите в българската икономика и макроикономическите прогнози, изготвяни в БНБ, подпомагат ръководството на Банката при вземането на решения, както и при формирането на позиции по въпросите на икономическата политика.

Специализираните изследвания, провеждани в съответствие с Плана за изследователската дейност на БНБ, подпомагат функционирането на Банката, като предлагат анализи на конкретни икономически процеси и проблеми и допринасят за усъвършенстване на наличния инструментариум за прогнозиране и моделиране. В изпълнение на Плана за изследователската дейност за 2023–2024 г. през отчетния период се работеше по теми, свързани с макроикономическите ефекти от намаляването на населението, с факторите, определящи динамиката на обемите и лихвените проценти по потребителските и жилищните кредити, с устойчивостта на публичния дълг, както и с инертността на инфлацията в България.

През периода продължи обогатяването и усъвършенстването на макроикономическите модели на БНБ, като бе актуализиран и доразвит инструментариумът на БНБ за оценяване на макроикономическите ефекти от симулиране на икономически шокове във вътрешната и външната среда.

Част от резултатите от аналитичната и прогностичната дейност на БНБ се публикуват в тримесечните издания на Банката „Икономически преглед“ и „Макроикономическа прогноза“. Изданието „Икономически преглед“ представя информация за развитието на икономиката на България и анализ на динамиката на потоците по платежния баланс, паричните агрегати, връзката им с развитието на реалната икономика и влиянието им върху ценовата стабилност. Процесите и тенденциите в международната конюнктура също са представени в изданието, тъй като българската икономика е под прякото им въздействие. Изданието предлага и описание на оценките за очакваното краткосрочно развитие на набор от основни макроикономически показатели. В тримесечното издание на БНБ „Макроикономическа прогноза“ се представят годишни прогнози за основни макроикономически показатели за България през текущата и следващите две години.

XIV. Управление на човешките ресурси

Сред основните приоритети при управлението на човешките ресурси в БНБ през първото шестмесечие на 2024 г. отново бяха свързани с осигуряването на конкурентни условия за работа и поддържането на благоприятна институционална среда за ефективното изпълнение на целите, функциите и задачите на Банката. Във фокуса на дейностите бяха привличането и подборът на подходящи кандидати за работа, обучението и задържането на служителите чрез предоставяне на възможности за професионално и карьерно развитие и прилагането на стимулираща система за заплащане. Предвид продължаващия недостиг на работна сила на пазара на труда в страната, особено на висококвалифицирани кадри, от съществена важност през първото шестмесечие на годината беше активното представяне и утвърждаване на БНБ като водещ работодател за професионална кариера в областта на финансите и икономиката. Банката участва в пет карьерни форума, където посетителите имаха възможност в детайли да се запознаят с процесите за подбор на служители и условията за работа в БНБ, както и с програмите на Банката за стажанти, стипендианти и гост-изследователи. За привличането на млади таланти с интерес към централното банкиране и банковия надзор БНБ продължи да развива сътрудничеството си с университетските карьерни центрове, като експерти от институцията представиха пред студенти практическото приложение на научната материя, усвоявана от тях по време на следването.

През първото шестмесечие на 2024 г. документи за работа в БНБ подадоха 280 кандидати. На работа постъпиха 25 нови служители, а броят на напусналите е 17, от които четирима поради придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. В края на полугодияте текучеството на персонала беше 1.8% на шестмесечна база, като отбеляза значително понижение в сравнение със същия период на предходната календарна година, когато беше 3.1%. Числеността на персонала в края на юни 2024 г. възлезе на 949 души.

Делът на служителите с висше образование беше 78.3%, а на тези със средно – 21.7%. Броят на служителите с образователна и научна степен „доктор“ е 37.

В структурата на персонала по категории не настъпиха съществени промени, като най-голям се запази делът на служителите от групата „специалисти“ (62.4%), следван от групите „поддържащ персонал“ (19.2%) и „ръководен персонал“ (18.4%).

Във възрастовата структура с най-голям дял останаха служителите на възраст над 51 години (47.4%), следвани от служителите от възрастови групи 41–50 години (30.7%), 31–40 години (17.6%) и до 30-годишна възраст (4.3%).

При разпределението на персонала по пол се запази съотношението между мъжете и жените – в края на полугодията 63.2% от общия брой на служителите са жени и 36.8% са мъже.

Прилаганата политика по формиране на възнагражденията продължи да се основава на осигуряването на конкурентни нива на заплащане, предоставящи възможности за привличане и задържане на висококвалифицирани и мотивирани служители. През отчетния период определянето на трудовите възнаграждения се базираше на утвърдения се принцип на обвързване с постигнатите резултати при отчитане на индивидуалния принос на всеки служител за изпълнение на целите на Банката.

В съответствие с утвърдената годишна програма за обучение през първото шестмесечие на 2024 г. служители на Банката участваха в специализирани курсове и семинари в страната и в чужбина, дистанционни и сертификационни

програми за обучение, курсове по чужди езици и други. Възможностите за обучение и професионална квалификация продължават да имат важна роля за бързото навлизане на служителите в работния процес и за тяхното приобщаване към историята, традициите и културата на БНБ.

За новопостъпилите служители се организира въвеждащо обучение за запознаване с актуалните задачи и предизвикателствата пред БНБ, ЕСЦБ и ЕНМ. Участията в специализирани обучения в страната бяха по теми, свързани с развитието на финансовия сектор, вътрешния одит, възлагането и участието в обществени поръчки, измененията в трудовото законодателство и други.

Основните теми на международните курсове и семинари бяха паричната политика, анализът на финансовите пазари и финансовото моделиране, платежните и сметно-счетоводни системи. Служители на Банката взеха участие в обучения по макроикономически анализ, обработка на бази данни, цифрови валути, киберсигурност. В областта на банковия надзор фокусът беше върху оперативните, финансовите и пазарните рискове, определянето на капиталовите изисквания, актуалните практики в оценката на плановете за възстановяване. В края на юни успешно завършиха участията на служители на БНБ в първите издания на новите разширени програми за обучение по централно банкиране и банков надзор в ЕСЦБ и ЕНМ, създадени в сътрудничество с водещи европейски университети и учебни центрове.

През първата половина на 2024 г. беше проведен пролетният семестър от курсовете по чужди езици, ежегодното обучение по информационна сигурност и специализираното ИТ обучение за изпълнение на функции и задачи, свързани с глобалната междубанкова платежна система. Дванадесет служители участваха в университетски програми за повишаване на образованието без откъсване от работа, от които двама за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, осем – за образователно-квалификационната степен „магистър“, и двама – за „бакалавър“. Четирима служители участваха в професионално насочени програми за сертифициране по финансов анализ и одит на информационните системи.

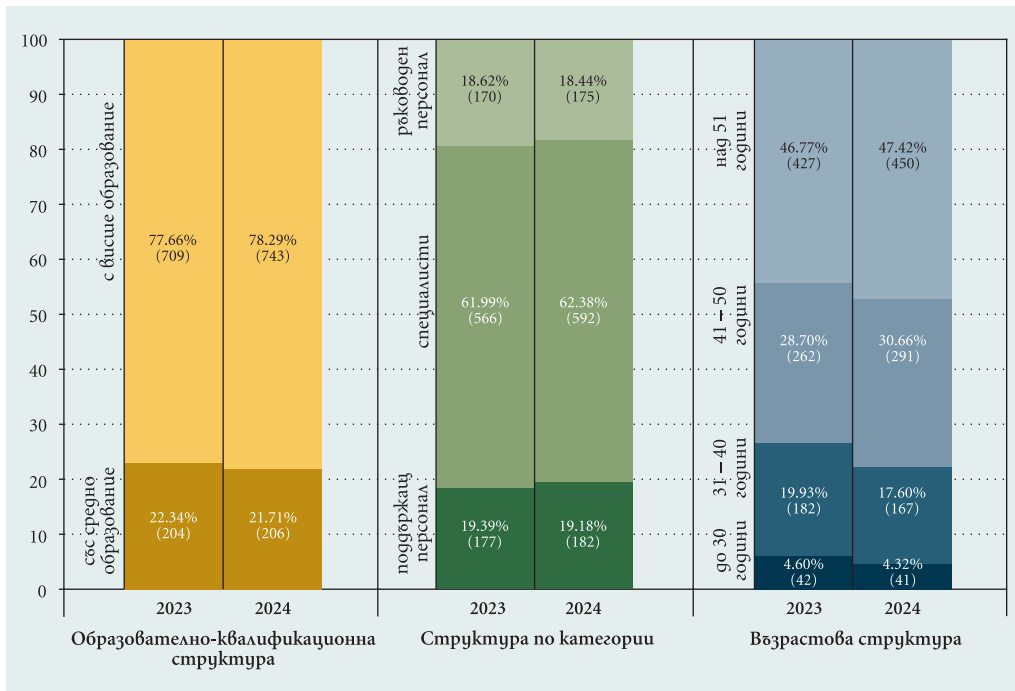
Допълнителни възможности за повишаване на професионалната квалификация, кариерното развитие и обмяната на знания и опит предоставяха вътрешната и международната мобилност. Петима служители преминаха на работа в други структурни звена в Банката, шестима работиха в европейски банки и надзорни институции по договори за краткосрочно назначение.

Осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд продължи да бъде сред приоритетните направления в управлението на човешките ресурси. Във връзка с въвеждането в експлоатация на нови машини и съоръжения през отчетния период бяха изготвени необходимите инструкции, заповеди и програми за безопасна работа, както и бяха проведени редица инструктажи и обучения, свързани с безопасното изпълнение на трудовите задължения от страна на служителите.

БНБ продължи да насърчава студентите и младите специалисти да придобиват задълбочена академична подготовка и да извършват изследователска дейност. За участие в ежегодната стипендиантска програма, насочена към магистри и докторанти, документи се получиха от 13 кандидати – 4 докторанти и 9 студенти, обучаващи се за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“. След проведен конкурс беше направена оценка на представянето на кандидатите, въз основа на която Управителният съвет на БНБ взе решение да бъдат присъединени две стипендии – една за докторант и една за студент, обучаващ се за „магистър“. През юни традиционно стартира и стажантската програма, като още през първия месец на стаж бяха приети петима студенти.

Структура на персонала към 30 юни на съответната година

(процент, брой)

Източник: БНБ.

XV. Вътрешен одит на БНБ

През периода януари – юни 2024 г. бяха извършени одитни ангажименти съгласно утвърдения от УС на БНБ годишен план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“, в който са отразени и ангажиментите за изпълнение от програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ.

Целта на всеки от ангажиментите беше да се предостави обективна увереност за адекватността и ефективността на управлението на рисковете, контрола и управлението, присъщи за съответните дейности, за да се гарантират:

- ефективното постигане на целите и задачите, както и постигане на стратегическите цели на организацията;
- надеждността и целостта на финансовата и оперативна информация;
- ефективността и ефикасността на оперативните дейности и програми;
- опазването на активите;
- съответствието със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

Изпълнени одитни ангажименти от годишния план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“

Функции на БНБ	Извършени одитни ангажименти
Прожеждане на паричната политика и управление на активи	Одит на дейността по анализ и контрол на риска при управлението на брутния международен валутен резерв
Процес за проследяване на резултатите	Проследяване на изпълнението на препоръките от предходни одити от Годишния план на за дейността на дирекция „Вътрешен одит“

Източник: БНБ.

Изпълнени одитни ангажименти от годишната програма на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ

Функции на БНБ	Извършени одитни ангажименти
Процес за проследяване на резултатите	Проследяване на изпълнението на препоръките от предходни одити от годишната програма на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ

Източник: БНБ.

През първата половина на 2024 г. главният одитор на БНБ организираше и координираше дейността на дирекция „Вътрешен одит“ с тази на външния одитор на БНБ, оказва съдействие и на проверяващия екип от Сметната палата на Република България.

През периода дирекция „Вътрешен одит“ продължи да предоставя становища по проекти на вътрешни нормативни актове, свързани с основните дейности на БНБ.

XVI. Изпълнение на бюджета на БНБ за първото шестмесечие на 2024 г.

Бюджетът на Българската народна банка за 2024 г. е приет от Управителния съвет на Банката с Решение № 565 от 21 декември 2023 година.

Съгласно приетите от УС на БНБ „Вътрешни правила за изготвяне, изпълнение и отчитане на бюджета на БНБ“ отчетът за изпълнението на бюджета на Банката е изготвен в два раздела: „Разходи за издръжка на БНБ“ и „Инвестиционна програма“.

I. Разходи за издръжка на БНБ

За осъществяване на дейността си и за издръжка през първото шестмесечие на 2024 г. Българската народна банка е изразходила средства в размер на 74 337 хил. лв., което представлява 21.2% от утвърдения годишен бюджет.

За издръжка на паричното обращение Банката извърши разходи в размер на 13 829 хил. лв., което представлява 7.5% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 18.6% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. За отсичане на нови монети бяха изразходени 13 434 хил. лв., от които 4294 хил. лв. за разменни монети. Разходите за отсичане на възпоменателни монети възлязоха на 9140 хил. лв. и бяха свързани с изпълнението на приетата от УС на БНБ „Монетна програма за 2024 г.“. През първото шестмесечие на 2024 г. не бяха извършени разходи за производство на нови банкноти, като се очаква до края на 2024 г. да бъдат изразходени средства в размер на 5737 хил. лв.

Разходите за наеми на помещенията, ползвани от Банката във връзка с извършване на емисионно-касова дейност в сградите на „Дружество за касови услуги“ АД и „Монетен двор“ ЕАД и за наем на складови площи във Варна и Плевен, възлязоха на 294 хил. лв. За консумативи, свързани с обработката на банкноти и монети, бяха изразходени 61 хил. лв., а за резервни части и ремонт на машините, използвани за обработката на банкнотите и монетите – 27 хил. лв. Извършени бяха разходи за проектиране на нови емисии банкноти и монети в размер на 13 хил. лв. и разходи за унищожаване на банкноти и монети в размер под 1000 лв.

За материали, услуги и амортизации са изразходени общо 19 775 хил. лв., което представлява 27.0% от годишния бюджет по този показател и 26.6% от всички разходи за издръжка на Банката през първото полугодие.

Разходите за материали бяха в размер на 518 хил. лв., или 12.2% от утвърдените средства по показателя и 0.6% от общата сума на разходите за издръжка на Банката. Най-голям дял в тази група имат разходите за материални запаси, които възлязоха на 167 хил. лв., следвани от разходите за горива и резервни части за специализирания автомобилен транспорт в размер на 147 хил. лв. и разходите за канцеларски материали – 136 хил. лв. Разходите за други материали бяха 29 хил. лв. За материали за хигиена изразходените средства възлязоха на 27 хил. лв., а за резервни части за ремонт на дълготрайни активи – на 12 хил. лв.

За външни услуги бяха изразходени 11 436 хил. лв., което представлява 30.0% от годишния бюджет по показателя и 15.4% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. Най-съществен дял в тази група заемат разходите за абонаментни такси за поддръжка на софтуерните продукти в размер на 2600 хил. лв., разходите по договори за охрана и противопожарен контрол – 2366 хил. лв., за данък сгради, такса битови отпадъци и други видове такси – 973 хил. лв. Бяха изплатени такси за абонаментно поддържане на техника в

размер на 908 хил. лв. Разходите за системите „Блумбърг“, „Ройтерс“, интернет и други системи бяха на стойност 865 хил. лв. За ремонт на основни сгради през отчетния период бяха изразходени 826 хил. лв. За абонаментните такси за „БОРИКА“ АД разходите възлязоха на 624 хил. лв. За пощенски и телефонни услуги бяха изплатени 600 хил. лв., като тенденцията е към оптимизиране и модернизиране на гласовите услуги в БНБ. Разходите за електроенергия бяха в размер на 554 хил. лв. За такси по съдебни дела и други правни услуги бяха изплатени 452 хил. лв. За топлинна енергия и вода бяха изразходени 181 хил. лв. Извършени бяха разходи за охрана на труда и специализирано работно облекло в размер на 107 хил. лв. За банкова и икономическа периодика и преводи на икономически издания бяха изразходени 90 хил. лв. Извършени бяха разходи за консултантски услуги в размер на 90 хил. лв. За външни услуги за поддръжка на автомобилите, собственост на БНБ, в това число ремонтни работи и вложени резервни части, бяха изразходени 59 хил. лв. Изплатените средства за наеми на паркоместа и гаражно помещение за товарни автомобили бяха в размер на 47 хил. лв. През първото шестмесечие на 2024 г. бяха извършени разходи за застраховка на сградите и имуществото в размер на 40 хил. лв. За ремонт на машини, съоръжения и други бяха платени 29 хил. лв. Разходите за обяви и реклама възлязоха на 17 хил. лв. За профилактични медицински прегледи са изразходени 8 хил. лв.

Разходите за амортизации за първото шестмесечие на 2024 г. бяха в размер на 7821 хил. лв., или 25.3% от годишния размер, като относителният им дял е 10.5% от общия размер на разходите за издръжка на БНБ за отчетния период.

Разходите за персонал, социално и здравно осигуряване на служителите възлязоха на 36 185 хил. лв., което представлява 47.6% от утвърдения бюджет по този показател и 48.7% от общия размер на разходите за издръжка на Банката за отчетния период. В тези разходи, спазвайки изискванията на МСС 19 „Доходи от наети лица“, Банката е отразила по бюджета си настоящата стойност на задълженията си към персонала за пенсиониране, както и неизползван платен годишен отпуск, общо в размер на 5497 хил. лв.

Разходите за социална дейност бяха 2025 хил. лв., което е 58.0% от годишния бюджет по този показател и 2.7% от издръжката на Банката за периода.

За други административни разходи (командировки в страната и чужбина, обучение и разходи за представителни цели) Банката е изразходила средства в размер на 697 хил. лв., което е 15.5% от предвидените средства по този показател и 0.9% от всички разходи за издръжка на БНБ. Разходите за обучение и специализация в размер на 300 хил. лв. бяха за участия в мероприятия, осъществени в присъствен, онлайн или смесен формат, а разходите за командировки в чужбина, несвързани с участие в ЕСЦБ и други органи на ЕС, възлязоха на 189 хил. лв. За командировки в страната бяха изразходени 62 хил. лв., които са във връзка с логистиката на паричните средства в касовите подразделения на Банката и извършване на проверки в тези структурни звена. За покриване на разходите, свързани с представителни и протоколни цели, Банката е изразходила 146 хил. лв.

Във връзка с участието в ЕСЦБ БНБ извърши разходи в размер на 1826 хил. лв., или 25.5% от годишния бюджет по този показател и 2.5% от общия размер на разходите за издръжка на Банката. За годишна вноска в бюджета на Европейския банков орган са платени 1427 хил. лв. Представителите на Банката участваха в заседанията на комитетите и работните групи на ЕСЦБ и други органи на ЕС, като за тази цел за командировки в чужбина бяха изразходвани 296 хил. лв. БНБ плати за такси за наемане на линии и телекомуникации 81 хил. лв. съгласно дела, определен от ЕЦБ при разпределение на разходите за тези услуги между националните банки от ЕСЦБ. За обучения, организирани от ЕЦБ, бяха изразходени 22 хил. лв.

II. Инвестиционна програма на БНБ

Разходите за изпълнението на инвестиционната програма на Банката през отчетния период бяха в размер на 4992 хил. лв., което е 5.5% от средствата, утвърдени в бюджета по този показател за годината.

За финансиране на ново строителство, реконструкция и модернизация в рамките на първото шестмесечие на годината бяха изразходени средства за такса за издаване на виза за проектиране по чл. 140 от Закона за устройство на територията във връзка с реконструкцията и модернизацията на централната сграда на БНБ на пл. „Княз Александър I“ № 1 в София. Очаква се до края на 2024 г. да бъдат усвоени утвърдените в бюджета 852 хил. лв. за проектиране на основен ремонт с реконструкция, реставрация/консервация и обновяване/осъвременяване на инсталациите в централната сграда на пл. „Княз Александър I“ № 1 на фаза идеен проект.

Инвестициите за придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване през първото шестмесечие на 2024 г. бяха на стойност 1057 хил. лв., което представлява 2.2% от утвърдените средства по показателя за годината и 21.2% от общия размер на инвестициите за периода. По този показател бяха изразходени средства за закупуване на оборудване за осъществяване на емисионно-касовата дейност на Банката в размер на 1042 хил. лв., както и средства за друго оборудване и обзавеждане за централната сграда на БНБ на пл. „Княз Александър I“ № 1 в София и почивната база на БНБ в Приморско на обща стойност 14 хил. лв. До края на годината се очаква да бъдат напълно изразходени средствата, планирани за придобиване на съоръжения и друго оборудване, необходимо за осъществяване на емисионно-касовата дейност в размер на 33 022 хил. лв., както и средствата, планирани за закупуване на специализирани транспортни средства на БНБ за превоз на ценности и товари.

За изпълнение на инвестиционната програма на Банката в частта на информационните системи бяха изразходвани 3935 хил. лв., което представлява 9.4% от предвидените средства в годишния бюджет и 78.8% от всички инвестиционни разходи за отчетния период. Разходите по показателя са свързани преди всичко с развитието на информационните и комуникационните технологии в БНБ с цел осигуряване на сигурна и устойчива технологична инфраструктура. Разходите за хардуер възлязоха на 3935 хил. лв. и бяха използвани за надграждане на дискови системи за съхранение на данни, доставка на сървъри, изграждане на силово електрозахранване и закупуване на друга комуникационна техника. През отчетния период не бяха извършени разходи за софтуерни лицензи и разработки.

През първото шестмесечие на годината не бяха изразходени средства за инвестиции, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ, тъй като през периода не възникна необходимост от извършване на разходи за закупуване на хардуер, софтуер и нови лицензи за системата на ЕСЦБ за управление на електронно съхранение *Documents And Records Web-based Information Network (DARWIN)*.

Изразходването на средствата по инвестиционната програма на Банката е свързано с изпълнение на взаимосвързани дейности, пряко зависещи от стартирането или приключването на тези от предходния етап. Към момента на изготвяне на отчета някои от процедурите по обществени поръчки бяха в процес на подготовка, на провеждане или прекратени, поради което планираните средства не бяха изразходени. През първото шестмесечие на годината обществените поръчки не бяха приключили и имаше приключили процедури за закупуване на оборудване, необходимо за осъществяване на емисионно-касовата дейност, което бе доставено или пък се очаква доставката и плащането по тях да бъдат извършени през второто шестмесечие на годината.

Изпълнение на бюджета на БНБ към 30 юни 2024 г.

Показатели	Отчет 30 юни 2024 г. (хил. лв.)	Бюджет 2024 г. (хил. лв.)	Изпълнение (%)
Раздел I. Разходи за издръжка на БНБ	74 337	350 008	21.2
Разходи, свързани с издръжката на паричното обращение	13 829	185 541	7.5
Разходи за материали, услуги и амортизация	19 775	73 311	27.0
Разходи за персонал	36 185	75 999	47.6
Разходи за социална дейност	2 025	3 489	58.0
Други административни разходи	697	4 495	15.5
Разходи, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ	1 826	7 173	25.5
Раздел II. Инвестиционна програма	4 992	91 269	5.5
Финансиране на ново строителство, реконструкция и модернизация	0	2 282	0.0
Придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване	1 057	47 209	2.2
Информационни системи на БНБ	3 935	41 747	9.4
Инвестиции, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ	0	31	0.0

Източник: БНБ.

Българската народна банка продължава активно да работи по дейности, свързани с приемането на еврото като национална валута, като разходите по тези дейности имат косвен ефект върху цялостното изпълнение на Бюджета на БНБ за 2024 г.

Поради промяна на датата на приемане на еврото като национална валута значителна част от планираните в Бюджета на БНБ за 2024 г. средства за издръжка на паричното обращение, придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване и развитие на информационните системи не бяха изразходени през първото шестмесечие на 2024 г. Очаква се част от тях да бъдат изразходени до края на 2024 г., като тези, които не бъдат изразходени, ще бъдат препланирани и при необходимост – включени в бюджета на БНБ за 2025 г.

XVII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 30 юни 2024 г. (неодитиран)

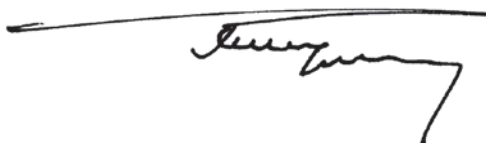
Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка _____	115
Консолидиран отчет за всеобхватния доход към 30 юни 2024 г. (неодитиран) _____	116
Консолидиран отчет за финансовото състояние към 30 юни 2024 г. (неодитиран) _____	117
Консолидиран отчет за паричните потоци към 30 юни 2024 г. (неодитиран) _____	118
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал към 30 юни 2024 г. (неодитиран) _____	119
Приложения към консолидирания финансов отчет _____	120

Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка

Управителният съвет носи отговорност за изготвянето и приемането на финансов отчет, представящ финансовото състояние на Банката и резултатите от дейността ѝ за периода.

Финансовият отчет на Българската народна банка, одобрен от Управителния ѝ съвет, е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансово отчитане, приети от Европейската комисия.

Управителният съвет на БНБ носи отговорност за воденето на точни регистри, които достоверно и по всяко време да отразяват финансовото състояние на Банката. Той носи обща отговорност за предприемането на мерки за опазване активите на БНБ, за предотвратяването или разкриването на злоупотреби или други нередности.

Димитър Радев

Управител

на Българската народна банка

Консолидиран отчет за всеобхватния доход към 30 юни 2024 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
Приходи от лихви	7	1 160 544	744 292
Разходи за лихви	7	(264 878)	(226 423)
Нетни приходи от лихви		895 666	517 869
Приходи от такси и комисиони		7 562	5 944
Разходи за такси и комисиони		(2 986)	(1 883)
Нетни приходи от такси и комисиони		4 576	4 061
Нетни печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата или по амортизирана стойност, в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	8	731 283	103 521
Други оперативни приходи	9	40 065	26 850
Общо приходи от дейността		1 671 590	652 301
Административни разходи	10	(88 668)	(79 794)
Печалба/(загуба) за периода		1 582 922	572 507
Други всеобхватни доходи			
Друг всеобхватен доход, подлежащ на рекласификация в печалбата или загубата в последващи периоди		-	-
Друг всеобхватен доход, неподлежащ на рекласификация в печалбата или загубата в последващи периоди		(1 173)	(3 882)
Общо други всеобхватни доходи		(1 173)	(3 882)
Общо всеобхватни доходи за периода		1 581 749	568 625
(Загуба)/печалба, принадлежаща на:			
Мажоритарни акционери		1 583 067	572 859
Неконтролиращо участие		(145)	(352)
(Загуба)/печалба за периода		1 582 922	572 507
Общо всеобхватен доход, принадлежащ на:			
Мажоритарни акционери		1 581 890	568 977
Неконтролиращо участие		(141)	(352)
Общо всеобхватни доходи за периода		1 581 749	568 625

Приложенията, представени на страници 120–160, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за финансовото състояние към 30 юни 2024 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
АКТИВИ			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	11	33 385 206	37 181 812
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	12	5 663 184	4 848 005
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	13	34 527 625	39 793 187
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	14	2 209 674	2 184 218
Материални активи	15	175 187	176 121
Нематериални активи	16	12 410	14 815
Други активи	17	85 125	72 475
Общо активи		76 058 411	84 270 633
ПАСИВИ			
Банкноти и монети в обращение	18	29 414 044	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	19	23 357 811	30 403 721
Задължения към държавни институции и други задължения	20	9 154 424	11 071 114
Задължения за участие в международни финансови институции	21	5 474 685	5 412 128
Други пасиви	22	897 399	1 083 120
Общо пасиви		68 298 363	77 432 139
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ			
Капитал	23	20 000	20 000
Резерви	23	7 736 446	6 814 751
Неконтролиращо участие	24	3 602	3 743
Общо капитал и резерви		7 760 048	6 838 494
Общо пасиви, капитал и резерви		76 058 411	84 270 633

Приложенията, представени на страници 120–160, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за паричните потоци към 30 юни 2024 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ			
Нетна (загуба)/печалба		1 582 922	572 507
Корекции			
Приходи от дивиденди	9	(4 335)	(6 886)
Амортизация	15, 16	10 725	9 538
Загуба от продажба на материални активи		339	(52)
(Печалба)/загуба от пазарна преоценка на финансови активи и пасиви		(693 783)	(163 953)
(Печалба)/загуба от асоциирани предприятия		(667)	(1 308)
Други корекции		(701)	87
Нетен паричен поток от оперативна дейност преди промени в краткосрочни активи и пасиви		894 500	409 933
Промени в краткосрочни активи			
Намаление/(увеличение) на злато, инструменти в злато и други благородни метали		(1 160)	(753)
Намаление/(увеличение) на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата		(5 182 427)	(17 072 156)
Намаление/(увеличение) на други активи		(16 615)	(4 517)
Промени в краткосрочни пасиви			
(Намаление)/увеличение на банкноти и монети в обращение		(48 012)	(227 488)
(Намаление)/увеличение на задължения към банки и други финансови институции		(7 045 910)	(6 980 571)
Увеличение/(намаление) на задължения към държавни институции и други задължения		(1 916 690)	677 830
(Намаление)/увеличение на задължения за участие в международни финансови институции		-	-
(Намаление)/увеличение на други пасиви		(185 721)	(202 673)
(Нетен изходящ)/нетен входящ паричен поток от оперативна дейност		(3 137 181)	(23 400 395)
ИНВЕСТИЦИОННА ДЕЙНОСТ			
Парични плащания за придобиване на материални и нематериални активи		(7 725)	(5 712)
Парични постъпления от дивиденди		4 335	6 886
Нетен входящ/(нетен изходящ) паричен поток от инвестиционна дейност		(3 390)	1 174
ФИНАНСОВА ДЕЙНОСТ			
Вноска в държавния бюджет		(660 000)	-
Нетен входящ/(нетен изходящ) паричен поток от финансова дейност		(660 000)	-
(Нетно намаление)/Нетно увеличение на паричните средства и парични еквиваленти		(3 800 571)	(23 399 221)
Парични средства и парични еквиваленти в началото на периода		37 211 795	58 771 656
Парични средства и парични еквиваленти в края на периода	11, 17	33 411 224	35 372 435

Приложенията, представени на страници 120–160, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за промените в собствения капитал към 30 юни 2024 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Капитал	Преоценка на немонетарни активи	Специални и други резерви	Общо капитал и резерви	Некон- троли- ращо участие	Общо собствен капитал
Салдо към 1 януари 2023 г.	20 000	145 736	4 843 113	5 008 849	3 548	5 012 397
(Загуба)/печалба за периода	-	-	572 859	572 859	(352)	572 507
Други всеобхватни доходи: <i>други доходи</i>	-	(420)	(3 462)	(3 882)	-	(3 882)
Общо други всеобхватни доходи	-	(420)	(3 462)	(3 882)	-	(3 882)
Общо всеобхватни доходи за периода	-	(420)	569 397	568 977	(352)	568 625
Вноски и разпределение от/(към) акционерите: <i>вноска в държавния бюджет на Република България</i>	-	-	-	-	-	-
<i>платени дивиденди от дъщерни дружества на миноритарни собственици</i>	-	-	(150)	(150)	-	(150)
Общо трансакции с акционерите	-	-	(150)	(150)	-	(150)
Салдо към 30 юни 2023 г.	20 000	145 316	5 412 360	5 577 676	3 196	5 596 900
Салдо към 1 януари 2024 г.	20 000	144 728	6 670 023	6 834 751	3 743	6 838 494
(Загуба)/печалба за периода	-	-	1 583 067	1 583 067	(145)	1 582 922
Други всеобхватни доходи: <i>други доходи</i>	-	(412)	(765)	(1 177)	4	(1 173)
Общо други всеобхватни доходи	-	(412)	(765)	(1 177)	4	(1 173)
Общо всеобхватни доходи за периода	-	(412)	1 582 302	1 581 890	(141)	1 581 749
Вноски и разпределение от/(към) акционерите: <i>вноска в държавния бюджет на Република България</i>	-	-	(660 000)	(660 000)	-	(660 000)
<i>платени дивиденди от дъщерни дружества на миноритарни собственици</i>	-	-	(195)	(195)	-	(195)
Общо трансакции с акционерите	-	-	(660 195)	(660 195)	-	(660 195)
Салдо към 30 юни 2024 г.	20 000	144 316	7 592 130	7 756 446	3 602	7 760 048

Приложенията, представени на страници 120–160, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Приложения към консолидирания финансов отчет

1. Организация и дейност

Българската народна банка (Банката, БНБ) е 100% собственост на българската държава и е централна банка на Република България. Дейността ѝ се регулира от Закона за Българската народна банка (ЗБНБ), в сила от 10 юни 1997 г.

В съответствие с този закон основните дейности на Банката могат да се обобщят, както следва:

- поддържа ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната парична единица;
- притежава изключителното право да емитура банкноти и монети в страната;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане на стабилността на банковата система;
- съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни системи;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи, на гоставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната;
- Банката не може да предоставя кредити и гаранции под каквато и да е форма, включително чрез придобиване на дългови инструменти, на Министерския съвет, на общините, както и на други държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор;
- Банката не може да предоставя кредити на банки, освен при възникване на ликвиден риск, засягащ стабилността на банковата система;
- Банката не може да търгува дългови инструменти, емитирани от българската държава и общините, както и от български държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор;
- Банката не може да емитура български левове над размера на левовия еквивалент на brutните международни валутни резерви;
- Банката действа като фискален агент и депозитар на държавата.

Считано от датата, от която започва да се прилага решението¹ на ЕЦБ за установяване на тясно сътрудничество с Българската народна банка – 27 юли 2020 г., управлението на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ) се осъществява от БНБ. Решенията във връзка с управлението на ФПБ се вземат от Управителния съвет на БНБ.

Управителният съвет на БНБ на ноември 2024 г. прие за издаване консолидирания финансов отчет (неодитиран) за периода към 30 юни 2024 г., представен на страници от 114 до 160.

2. Приложими стандарти

Настоящият консолидиран финансов отчет на Българската народна банка е изготвен в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), приети от Европейската комисия.

3. База за изготвяне

Консолидираният финансов отчет е представен в хиляди български левове (хил. лв.), които са функционалната валута на Банката. Този финансов отчет е изготвен на базата на историческата стойност, с изключение на позициите, оповестени в таблицата по-долу, които се измерват по алтернативна база към всяка отчетна дата:

¹ Решение (ЕС) 2020/1015 от 24 юни 2020 година на Европейската централна банка (ЕЦБ/2020/30) за установяване на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ по смисъла на член 2, т. 1 от Регламент (ЕС) № 1024/2013.

Позиции	База за измерване
Дериватни финансови инструменти	Справедлива стойност
Недериватни финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	Справедлива стойност
Дълготрайни материални активи	Преоценена стойност, представляваща справедливата стойност на актива към датата на преценка, намалена с последваща амортизация и натрупани загуби от обезценка
Задължението по плана за дефинирани доходи	Настояща стойност на задължението за дефинирани доходи

Използване на приблизителни оценки и преценки

При изготвянето на консолидирания финансов отчет Банката е направила преценки, приблизителни оценки и допускания, които оказват ефект върху отчетените стойности на активите и пасивите, на приходите и на разходите и на оповестяването на условни вземания и задължения към датата на отчета. Тези приблизителни оценки, начисления и предположения са основани на информацията, която е налична към датата на консолидирания финансов отчет, поради което бъдещите фактически резултати биха могли да бъдат различни от тях.

Приблизителните оценки и основните допускания се преразглеждат текущо и се признават проспективно.

Преценки

Банката е преценила и класифицирала паричните наличности в обращение като финансов пасив (приложение 18).

Несигурност в допусканията и оценките

При определяне на сегашната стойност на дългосрочните задължения към персонала при пенсиониране (по план с дефинирани доходи) са използвани изчисления на сертифицирани актюери, базирани на предположения за смъртност, темп на текучество на персонала, бъдещо ниво на работните заплати и дисконтов фактор. Тези предположения могат да доведат до корекции в следващата финансова година, но са преценени от ръководството като разумни и уместни за Банката (приложение 10).

Банката базира своите допускания и оценки на съществуващите параметри и наличната информация към момента на изготвяне на финансовите отчети. Съществуващите обстоятелства и допускания за бъдещото развитие могат да се променят поради пазарни промени или обстоятелства извън контрола на Банката. Такива промени са отразени в предположенията, когато те възникнат.

Определяне на очаквани кредитни загуби за финансови активи с нисък кредитен риск

За инструменти с нисък кредитен риск се приемат такива, за които рискът от неизпълнение е нисък, способността на контрагента да изпълнява договорните си задължения в краткосрочен план е стабилна и негативни промени в дългосрочен план на икономическите условия е малко вероятно да променят способността за изплащане на задълженията. За краткосрочните си вземания от банки и дълговите инструменти, отчитани по амортизирана стойност или по справедлива стойност в „друг всеобхватен доход“, Банката приема към отчетната дата, че вероятността от настъпване на неизпълнение е малко вероятна, поради което определя за тях 12-месечни кредитни загуби. В случай че в последващи отчетни периоди критериите за нисък кредитен риск престанат да бъдат верни, Банката извършва анализ по отношение на промяната в кредитния риск спрямо първоначалното признаване, за да прецени необходимостта от определяне на коректив за загуби за целия срок на инструмента. Определянето на инструментите като такива с нисък кредитен риск изисква преценка. При формирането на тази преценка Банката използва цялата разумна и аргументирана информация, която е достъпна.

Определяне на очаквани кредитни загуби от вземания по депозити

Както е оповестено в приложение 6(б) „Кредитен риск“, Банката е разработила „Политика за оценка на промени в кредитното качество и определяне на очакваните кредитни загуби по финансови инструменти“. Банката класифицира рисковите си активи в три рискови фази в зависимост от промените в кредитния риск след първоначалното признаване на актива и съответно оценява очакваните кредитни загуби на база 12-месечната вероятност за неизпълнение, ако няма промяна на кредитното качество (фаза 1), и на базата на вероятността от неизпълнение за целия срок на инструмента (фаза 2 и фаза 3) при наличие на значително увеличение на кредитния риск. При определяне доколко значително е увеличен кредитният риск спрямо първоначалното признаване на актива Банката използва цялата разумна и аргументирана информация, която е достъпна, включително и за бъдещи периоди.

Загубата при неизпълнение е преценка за вредите, които би претърпяла Банката при настъпване на събитие по неизпълнение, и се базира на разликата между договорените парични потоци и паричните потоци, които Банката очаква реално да получи. Съществена преценка е необходима при определяне на времето и размера на очакваните парични потоци. Ръководството използва преценки, базирани на исторически опит от загуби за активи, на които е присъщ кредитен риск, и на обективни обстоятелства за обезценка, сходни с онези в портфейла, когато се изчисляват бъдещите парични потоци.

При определяне на размера на очакваните кредитни загуби Банката използва прогнозна информация относно очакваните промени в бъдеще на определени икономически условия и на показатели и предположения как промените в тези показатели биха повлияли върху вероятността за неизпълнение.

Параметърът „вероятност за неизпълнение“ е ключов за изчисляване на размера на очакваните кредитни загуби и отразява вероятността в определен времеви хоризонт контрагентът да не изпълни договорните си задължения. Банката е разработила вътрешни модели за определяне на вероятността за неизпълнение по кредити, основани главно на историческа информация за период, за който такава е налична. Оценката за корелацията между историческите проценти на допуснато неизпълнение и прогнозните икономически показатели представлява съществена приблизителна оценка. Историческият опит на Банката по отношение на кредитните загуби и прогнозите за икономическите условия може също така да не са представителни за реалните загуби в бъдеще.

Справедлива стойност на финансовите инструменти

Когато справедливите стойности на финансовите активи и пасиви в отчета за финансовото състояние не могат да бъдат получени от активни пазари, те се определят с помощта на различни техники за оценяване, които включват използването на математически модели. Базовите данни за тези модели са извлечени от индикатори, които се наблюдават на финансовите пазари, където това е възможно. В противен случай се правят допускания за установяване на справедливата стойност. Допусканията вземат предвид фактори, свързани с ликвидност, колебливост за по-дългосрочни деривати и дисконтни проценти, предсрочни плащания и предположения за неизпълнение, свързани с ценни книжа, обезпечени с активи.

Някои от счетоводните политики и оповестявания на Банката изискват оценка на справедливи стойности за финансови и нефинансови активи и пасиви. За информацията относно оценките по справедлива стойност виж приложения 6(г) и 15.

4. База за консолидиране

Дъщерни предприятия

Дъщерни предприятия са тези, които се контролират от Банката. Банката контролира едно предприятие, когато е изложена на или има права върху променливата възвръщаемост от своето участие в предприятието и има възможност да оказва въздействие върху нея посредством своите правомощия. Финансовите

отчети на дъщерните дружества се включват в консолидираните финансови отчети от датата на възникване на контрола върху предприятието до датата на прекратяването му. Частта от нетните активи на дъщерните предприятия на Банката, която отговаря на пропорционалния дял на миноритарните акционери, се представя на отделен ред в „капитал и резерви“, на реда „неконтролиращо участие“.

Българската народна банка притежава мажоритарни дялове от „Печатница на БНБ“ АД и „Монетен двор“ ЕАД. Счетоводните отчети, изготвени за групата, съдържат счетоводните отчети на предприятието майка и дъщерните предприятия. При изготвяне на консолидирания отчет на БНБ се елиминират всички вземания и задължения, приходите и разходите, както и вътрешногруповите салда и сделки, включително продажбите.

Асоциирани предприятия

Асоциирани предприятия са тези, в които Банката упражнява значително влияние, но те не представляват нито дъщерно, нито съвместно контролирано предприятие. Инвестициите в асоциирани предприятия се представят в консолидирания финансов отчет на Банката по метода на собствения капитал като стойност, съответстваща на дела на Банката в собствения капитал на асоциираното предприятие към края на отчетния период. Частта на Банката от нетния резултат на асоциираното предприятие след придобиването се представя в печалбите или загубите като приход/разход от инвестиции и се прибавя към/изважда от балансовата стойност на инвестицията.

Участията на БНБ в други асоциирани предприятия се отчитат по цена на придобиване. Банката консолидира на годишна база отчетите на асоциираните предприятия, в които делът ѝ е 20% или над 20%, по метода на собствения капитал.

Сделки, които се елиминират при консолидация

Всички вземания и задължения, приходи и разходи, както и вътрешногруповите печалби в резултат от извършени операции между дружества от групата се елиминират, освен в случаите, в които те са несъществени.

5. Обобщена информация за прилаганата счетоводна политика

а) Признаване на приходи

Приходите от и разходите за лихви се признават съгласно принципа за текущо начисляване според лихвената политика на Банката и в съответствие със сключените договори с международни финансови институции и с клиенти на Банката. Приходите от и разходите за лихви се отразяват в отчета за всеобхватния доход. Приходите от и разходите за лихви включват и амортизацията на сконтото и премията, изчислени на базата на ефективен лихвен процент.

Приходите от лихви по чуждестранни ценни книжа, държани в портфейла на БНБ, включват лихвите по лихвените купони на емисиите ценни книжа.

Приходите от лихви по депозити включват приходите от лихви по депозити във валута и в злато.

Приходите от и разходите за такси и комисиони от финансови услуги на Банката се признават в отчета за доходите на Банката в момента на извършване на съответната услуга.

Приходите от договори с клиенти се признават, когато Банката удовлетвори задълженията си за изпълнение, като прехвърли обещаните услуги на клиента. Приходите се признават по сума, отразяваща възнаграждението, което се очаква да бъде получено в замяна. След влизането в сила на МСФО 15 не са настъпили промени в оценката и в момента на признаване на приходите от такси и комисиони.

Други финансови приходи/разходи включват приходи и разходи от продажби и промени в справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Приходите от и разходите за лихви се признават в печалбите или загубите чрез прилагане на метода на ефективния лихвен процент. Ефективен лихвен процент е този, който точно дисконтира очакваните бъдещи парични плащания и постъпления през срока на съществуване на финансовия актив или пасив до неговата балансова стойност. Ефективният лихвен процент се определя при първоначалното признаване на финансовия актив или пасив и впоследствие не се коригира.

Изчисляването на ефективния лихвен процент включва всички комисиони, получени или платени, както и отстъпки или премии, които са неразделна част от ефективния лихвен процент. Трансакционните разходи са вътрешноприсъщи разходи, директно отнасящи се към придобиването, емитирането или отписването на финансов актив или пасив.

Приходите от и разходите за лихви, представени в печалбите или загубите, включват:

- лихвата върху финансовите активи и пасиви, отчитани по амортизирана стойност, изчислена по метода на ефективния лихвен процент;
- лихвата върху ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, изчислена по метода на ефективния лихвен процент.

Приходите от дивиденди се признават, когато се установи правото на Банката да получи дивидент.

Приходите от такси се разсрочват и признават във всеки от отделните финансови периоди.

Всички печалби и загуби, възникнали в резултат от промени в справедливата стойност на финансовите инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, се признават в отчета за всеобхватния доход.

Приходите от дарение, свързано с амортизируеми активи, се признават като приходи за бъдещи периоди при получаване на дарението, като впоследствие се признават в отчета за всеобхватния доход през съответните периоди, систематично за срока на полезния живот на активите и пропорционално на амортизационните отчисления за същите активи. Разходи, свързани с амортизируемите активи, извършени през текущия период, се разсрочват за срока на полезния живот на активите.

Приходите от дарение, свързано с неамортизируеми активи, се признават като приходи за бъдещи периоди при получаване на дарението, като след това се признават в отчета за всеобхватния доход за периодите, през които са осчетоводени разходите, свързани с тези активи.

Валутните разлики на инвестициите, свържани с цел продажба, се признават в печалбите или загубите.

Нетните печалби/загуби от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, включват нетните приходи от операции с ценни книжа, нетните приходи от операции с чуждестранна валута, нетния приход от преоценка на ценни книжа, нетния приход от преоценка на злато, нетния приход от преоценка на фючърси и нетния приход от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута.

б) Признаване на активи и пасиви

Всички активи и пасиви на Банката се отчитат по първоначалната цена на придобиване или по справедлива стойност. Последващи преоценки се извършват, като различните видове активи и пасиви се преоценяват на различни периоди с цел да се определи справедливата им стойност. Корекциите в счетоводните регистри, както и съответните записи за признаване в резерва от преоценки на активите се отразяват съгласно МСФО. Когато не е възможно да се определи справедливата стойност, се взема историческата цена на придобиване, намалена със загубите вследствие на обезценяване на актива.

Международните стандарти за финансова отчетност не изискват представянето на активите в точно определен формат за баланса и могат да се посочат като основни активи (дълготрайни материални активи, нематериални активи,

материални запаси, инвестиционни имоти, разходи по заеми за придобиване на активи, обезценка на активи) и активи, които са класифицирани като финансови инструменти.

в) Финансови инструменти

Банката може да признае финансов актив или пасив в баланса си тогава и само тогава, когато стане страна по договорните условия на използваните финансови инструменти. Банката отписва финансов актив от баланса си:

- когато изгуби контрола върху договорните права, които съставляват финансовия актив, и прехвърли по същество всички рискове и ползи от собствеността;
- когато задължението, посочено в договора, бъде погасено, отменено или изтече.

1) Класификация

Класификацията е определяща за оценяване на финансовите инструменти и как Банката отразява тази оценка във финансовите отчети.

За целите на последващото оценяване на финансовите активи БНБ използва следните бизнес модели:

- финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци;
- финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба.

Оценката, дали паричните потоци по дългови инструменти се състоят само от главница и лихва, се прави въз основа на фактите и обстоятелствата към първоначалното признаване на активите. Банката класифицира финансовите активи съобразно бизнес модела за управление на определен клас финансови активи и характера на договорените парични потоци на финансовия актив.

Бизнес моделът „финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци“, включва всички текущи сметки на Банката при чужди кореспонденти и паричните потоци по прилагания за тези активи модел, представляващи плащания единствено на главница и лихва. Тези финансови активи се оценяват по амортизирана стойност.

Бизнес моделът „финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба“, включва: депозити, дългови инструменти и инвестиции. Активите в тази група се оценяват, както следва:

- депозити – по амортизирана стойност;
- дългови инструменти – по справедлива стойност в печалбата или загубата;
- инвестиции – по справедлива стойност в друг всеобхватен доход.

Банката класифицира финансовите активи при първоначалното им признаване съобразно бизнес модела за управление на определен клас финансови активи и характера на договорените парични потоци на финансовия актив.

Счетоводното третиране на финансовите пасиви е съответно по справедлива стойност или по амортизирана стойност, с изключение на третирането на разликите, възникващи от промени в собствения кредитен риск за финансови инструменти, определени за отчитане по справедлива стойност в печалбата или загубата. Съгласно МСФО 9 тези разлики се отчитат в друг всеобхватен доход без последващо рекласифициране в отчета за всеобхватния доход. Към датата на изготвяне на отчета Банката не отчита финансови пасиви в тази категория.

2) Признаване

Банката признава финансовите активи за търгуване и инвестиции, своите кредити и вземания, както и финансовите пасиви, отчитани по амортизирана стойност, от датата на уреждане. Всички останали финансови активи и финансови пасиви се признават, когато Банката стане страна по договорите за финансови инструменти.

Финансовите активи и пасиви се отчитат по забалансови сметки от датата на търгуване до датата на тяхното уреждане и се записват в отчета за финансовото състояние на БНБ на датата на уреждане на сделката (*value date*). Първоначалното признаване е по цена на придобиване – справедливата цена, която е платена при придобиването. Разходите по трансакциите се включват в цената на придобиване на всички активи и пасиви. От този момент Банката отчита всички приходи и разходи, свързани с промяна на справедливата им стойност.

3) Оценка по амортизирана стойност

Активите, оценявани по амортизирана стойност, първоначално се признават по цена на придобиване, последващо се отчитат по тяхната амортизирана стойност, която представлява първоначалната оценка на актива, коригирана с амортизирана премия или сконто при прилагане на метода на ефективния лихвен процент и с коректив за очаквани кредитни загуби за всеки актив, изчислени въз основа на приетата от УС на БНБ методология. Амортизира се сконто/премията за всяка позиция поотделно и се признава в отчета за доходите на Банката. На ежедневна база се изчисляват и признават лихви в отчета за всеобхватния доход на Банката.

4) Оценка по справедлива стойност в друг всеобхватен доход

Банката оценява дълговите си инструменти по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, когато са удовлетворени двете условия:

- финансовият актив се държи в рамките на бизнес модел с цел както събиране на договорените парични потоци, така и продажбата му; и
- съгласно договорните условия на финансовия актив, на посочени дати те поражда парични потоци, представляващи единствено плащания по главницата или лихвата.

По отношение на финансови активи, отчитани в друг всеобхватен доход, приходите от лихви, валутните преоценки и загубите от обезценки или тяхното възстановяване се признават в печалбата или загубата, като се изчисляват по аналогичен начин като финансовите активи, оценявани по амортизирана стойност. Останалите промени в справедливата стойност на тези финансови активи се признават в друг всеобхватен доход. При отписването им кумулативната промяна в справедливата стойност, призната в друг всеобхватен доход, се отнася в печалбата или загубата.

5) Оценка на финансови активи, определени като такива по справедлива стойност в друг всеобхватен доход (капиталови инструменти)

Банката е класифицирала неотменимо в тази категория капиталовите си инвестиции (които не се търгуват на фондовата борса), определени по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, тъй като те отговарят на изискванията за собствен капитал съгласно МСС 32 „Финансови инструменти: представяне“ и не се държат с цел търгуване. Класификацията се определя на база индивидуален инструмент.

Печалбите и загубите от тези финансови активи никога не се признават в печалбата или загубата на Банката. Дивидентите се признават като други оперативни приходи в отчета за доходите, когато правото върху плащането бъде установено.

Капиталовите инструменти, определени като такива по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, не са обект на тест за обезценки.

6) Принципи за оценка и представяне по справедлива стойност

Справедлива стойност е цената, която би била получена при продажба на актив или платена при прехвърляне на пасив при обичайна сделка между пазарни участници на основния пазар, или при липса на такъв – на най-изгодния пазар, до който Банката има достъп към датата на оценяване. Справедливата стойност на пасив отразява ефекта от риска за неизпълнение на задължения.

Когато е възможно, Банката използва котираната цена на активен пазар за определяне на справедливата стойност на един инструмент. Пазарът се счита за активен, когато сделките за актив или пасив се извършват с достатъчни честота и обем, така че да позволяват предоставяне на текуща информация за цените.

Когато липсва котирана цена на активен пазар, Банката използва максимално подходящи наблюдаеми входящи данни и свежда до минимум използването на ненаблюдаеми данни. Целта на използването на дадена техника за оценяване е да се определи приблизително цената, по която би се осъществила обичайна сделка между пазарни участници. Избраната техника използва максимално пазарните данни, разчита възможно най-малко на специфични за Банката оценки, включва всички фактори, които участниците на пазара биха взели предвид при определянето на цена, и е съвместима с приетите икономически методи за ценообразуване на финансови инструменти.

Данните за техниките за оценка представят адекватно пазарните очаквания и измервания на факторите за риск и доходност, присъщи на финансовия инструмент. Банката проверява техниките за оценка и тества валидността им, използвайки цени от текущи пазарни трансакции, които се наблюдават на пазара на същия инструмент, или цени, основани на други налични данни, получени при наблюдение на пазара.

Най-добрият показател за справедливата стойност на един финансов инструмент при първоначално признаване е цената на сделката, т.е. справедливата стойност на даденото или полученото вложение. Когато Банката счита, че съществува разлика между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката и че справедливата стойност нито е подкрепена от доказателства за котирана цена на активен пазар за идентичен актив или пасив, нито се базира на техника на оценяване, която използва единствено данни от наблюдаеми пазари, тогава финансовият инструмент първоначално се признава по справедлива стойност, коригирана с разликата между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката. Впоследствие тази разлика се признава в печалбата или загубата по подходящ начин според матуритета на инструмента, но не по-късно от момента, в който е възможно да се направи оценка на актива, използвайки изцяло наблюдаеми пазарни данни, или когато сделката е приключена.

Банката признава активите и дългите позиции по цена „купува“ и пасивите и късите позиции по цена „продава“, когато активите или пасивите, оценявани по справедлива стойност, имат цена „купува“ и цена „продава“.

Когато Банката има позиции в група финансови активи и финансови пасиви, тя е изложена на пазарни рискове и на кредитен риск. Въз основа на нетната си експозиция към такива рискове Банката ги оценява по справедлива стойност на база цената, която би получила при продажбата на нетна дълга позиция за определена рискова експозиция или би платила при прехвърлянето на нетна къса позиция за определена рискова експозиция. В такива случаи Банката разпределя корекциите на равнище портфейл към отделните активи или пасиви, които образуват групата на финансовите активи и финансовите пасиви, според относителния риск на всеки инструмент от групата.

Когато Банката има позиции с риск от компенсиране, за да се оценят те, се използват средните пазарни цени, а корекция по цена „продава“ и „купува“ се прилага съответно само за нетната открита позиция. Справедливите стойности отразяват кредитния риск на инструмента и при необходимост включват корекции за осчетоводяване на кредитния риск за Банката и за отсрещната страна. Оценките на справедливата стойност, получени от модели, се коригират според всички останали фактори, като ликвиден риск или несигурност на модела, до степенята, в която според Банката трето лице, участващо на пазара, би ги взело под внимание при оценяване на сделка.

Банката оповестява прехвърлянето между нивата в йерархията на справедливите стойности в края на отчетния период, през който се е осъществила промяната.

7) Отписване

Банката отписва финансов актив, когато договорните права върху паричните потоци от финансовия актив изтекат или когато прехвърли правата за получаване на договорните парични потоци от финансовия актив в трансакция, в която се прехвърлят всички съществени рискове и печалби от притежаването му.

Банката отписва финансов пасив, когато нейните договорни задължения са изпълнени/отменени или когато паричните потоци от финансовия пасив изтекат.

Банката извършва трансакции, при които се прехвърлят активи, признати в отчета за финансовото състояние, но запазва всички или съществените рискове и печалби от прехвърлените активи или част от тях. Ако са запазени част или всички съществени рискове и печалби, то прехвърлените активи не се отписват от отчета за финансовото състояние.

Прехвърляне на активи със запазване на част или на всички съществени рискове и печалби са например сделки със заемане на ценни книжа или с ангажимент за обратно изкупуване.

При трансакции, при които Банката нито запазва, нито прехвърля всички съществени рискове и печалби от притежаването на даден финансов актив, тя отписва актива, ако не запазва контрол върху него. Правата и задълженията, запазени при прехвърлянето, се признават отделно като активи и съответно пасиви. При сделки, при които се запазва контрол върху актива, Банката продължава да го признава до степента на своето участие в зависимост от това, доколко стойността на прехвърления актив е изложена на промени.

При определени сделки Банката запазва задължението си да обслужва прехвърления финансов актив срещу заплащане. Прехвърленият актив се отписва изцяло, ако отговаря на критериите за отписване. Активът или пасивът се признава в договора за обслужване в зависимост от това, дали таксата за обслужване е повече от гостатъчна (актив) за извършване на услугата, или по-малко от гостатъчна (пасив).

8) Компенсиране

Финансовите активи и пасиви се компенсират и съответно нетната стойност се отчита в отчета за финансовото състояние, когато Банката има законно право да компенсира признатите стойности и възнамерява да извърши уреждане на актива и пасива на нетна основа. Отчитането на активи, нетно от корективи, не се счита компенсиране.

Приходи и разходи се представят нетно в случаите, позволени от счетоводните стандарти, или когато печалбите и загубите са възникнали от група сходни трансакции като тези, които са резултат от търговските операции на Банката.

9) Обезценка на активи

Към всяка отчетна дата Банката извършва анализ за обезценка на финансови активи, класифицирани като „финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход“ и „финансови активи, отчитани по амортизирана стойност“, като използва категориите за обезценка в съответствие с МСФО 9:

- Банката изчислява очаквани кредитни загуби на база 12-месечна вероятност за неизпълнение, когато няма значително увеличение на кредитния риск спрямо първоначалното признаване. Вероятността за неизпълнение представлява очакваната от ръководството вероятност за неизпълнение от длъжника/кредитополучателя на финансово задължение за определен период от време, отразена посредством измерената/изчислената обезценка.

- Банката изчислява очаквани кредитни загуби за остатъчния срок на финансов актив при наличието на разумна и аргументирана информация, която касае по-скоро бъдещи събития. Увеличението на кредитния риск спрямо първоначалното признаване нараства значително преди по финансовия инструмент да настъпи просрочие. При очакваната от ръководството загуба обезценката представлява делът на изгубена експозиция/актив.

При обезценка на колективна основа Банката използва статистически модели, базирани на исторически опит за вероятността за неплащане, времето за реинтегриране на загуби от обезценка и сумата на възникналата загуба, която се коригира с преценката на ръководството дали текущите икономически и кредитни условия са такива, че реалните загуби са по-високи или по-ниски от резултатите от историческото моделиране. Процентите на просрочие, загубите и очакваният период на реинтегриране на загуби редовно се съпоставят с реалните данни, за да се валидират моделите за оценка.

При активи, отчетени по амортизирана стойност, загубите от обезценка се измерват като разлика между балансовата стойност на финансовия актив и сегашната стойност на приблизително изчислени бъдещи парични потоци, дисконтирани по първоначалния ефективен лихвен процент на актива. Загубите се признават в печалбите или загубите и се отразяват в корективна сметка срещу „кредити и вземания“. Лихвата върху обезценения актив продължава да се признава чрез амортизация на сконтото, но върху амортизираната стойност. Когато последващо събитие стане причина за намаляване на загубата от обезценка, намаляването в загубата от обезценка се сторнира в печалбите или загубите.

При инвестиционни ценни книжа, държани с цел продажба, загубите от обезценка се признават, като акумулираната загуба, призната директно в собствения капитал, се прехвърля в печалбите или загубите. Акумулирана загуба, прехвърлена от капитала и призната в печалбите или загубите, е разликата между цената на придобиване, нетирана от всички погасявания по главници и амортизации, и настоящата справедлива стойност, минус всички загуби от обезценка, признати преди това в печалбите или загубите. Ако в следващ период справедливата стойност на обезценена дългова ценна книга се увеличи и увеличението може обективно да се свърже със събитие, възникнало, след като загубата от обезценка е била призната в печалбите или загубите, тази загуба от обезценка се сторнира, като сумата на сторното се признава в печалбите или загубите.

10) Финансови активи и пасиви, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба

Първоначално финансовите активи и пасиви, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба, се признават в баланса по справедлива стойност, като разходите за придобиване се отнасят директно в печалбите или загубите. Всички промени в справедливата стойност се признават в печалбите или загубите като нетни приходи от търговски операции.

11) Финансови активи, държани в рамките на бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорените парични потоци

Финансови активи, държани в рамките на бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорените парични потоци, първоначално се признават по цена на придобиване, последващо се отчитат по тяхната амортизирана стойност, която представлява първоначалната оценка на актива, коригирана с амортизирана премия или скonto при прилагане на метода на ефективния лихвен процент. Амортизира се сконтото/премията за всяка позиция поотделно и се признава в отчета за всеобхватния доход на Банката. На ежедневна база се изчисляват и признават лихви в отчета за всеобхватния доход на Банката.

г) Злато и други благородни метали

БНБ като централна банка поддържа определени количества злато като част от международните валутни резерви на страната. Съгласно изискванията на ЗБНБ тя може да предприема всички необходими действия, свързани с придоби-

ване, притежаване и продажба на брутни международни валутни резерви, включително с монетарно злато. Следователно монетарното злато като част от международните валутни резерви може да бъде незабавно използвано от БНБ без допълнителни ограничения, което го определя като монетарен актив. Съгласно изискванията на „Общите положения за определяне на базите за оценка във финансовите отчети“ към МСФО, както и при липсата на конкретен МСФО, който да определя третирането на подобна трансакция, Банката определя представянето и оценката на монетарното злато като актив, отчитан в печалбата или загубата по справедлива стойност, като най-надеждна и подходяща база за последваща оценка. Златото и другите благородни метали се оценяват по пазарната им стойност, определена на базата на фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали към отчетната дата.

Монетарно злато

Златото в стандартна форма (монетарно злато) първоначално се признава по цена на придобиване. Монетарното злато и другите инструменти в злато се оценяват ежедневно по последната пазарна стойност, публикувана на пазара на злато на едро в Лондон, Великобритания. Нереализираните печалби и загуби от преоценката на монетарното злато и другите инструменти в злато на Банката се признават в отчета за доходите.

г) Инвестиции в други предприятия

За целите на оценката при последващо отчитане на инвестициите в предприятия те са класифицирани като финансови активи, свържани за търгуване, отчитани по справедлива стойност в „друг всеобхватен доход“.

Подробна информация относно притежаваните от Банката инвестиции е представена в приложение 14.

е) Дълготрайни материални и нематериални активи

Политиката, прилагана от Банката, е да отчита земя, сгради и останалите групи дълготрайни материални активи по преоценена стойност съгласно допустимия алтернативен подход на МСС 16 „Имоти, машини, съоръжения и оборудване“. Банката признава нематериален актив, ако той отговаря на критериите за признаване по МСФО. Нематериалните активи са представени в отчета за финансовото състояние по цена на придобиване, включително платените мита, невъзстановими данъци, както и преките разходи за подготовката на актива за използването му по предназначение, намалена с начислената амортизация и със загубите от обезценка.

Земята и сградите се отчитат по справедлива стойност, която периодично се определя чрез оценка от професионални квалифицирани оценители. Преоценката на имотите се извършва актив по актив, като към датата и натрупаната амортизация се отписва за сметка на брутната балансова стойност на актива, а нетната стойност се преизчислява спрямо преоценената му стойност. Когато в резултат от преоценка отчетната стойност на активите се увеличава, увеличението се отразява директно в „друг всеобхватен доход“. Когато в резултат от преоценка отчетната стойност на активите се намалява, намалението се признава в намаление на преоценъчния резерв на собствения капитал, като в случай на недостиг разликата се признава като разход в отчета за всеобхватния доход.

1) Последващи разходи

Отчетените отделно разходи, свързани с подновяване на компоненти на дълготрайните материални активи, се капитализират. Всички останали разходи се капитализират само тогава, когато увеличават бъдещите икономически ползи от дълготрайния материален актив. Всички останали разходи се признават в печалбите или загубите при тяхното възникване.

2) Амортизация

Амортизацията се начислява от деня на завеждането на актива на базата на линейния метод за периода на очаквания срок на ползване. Земите не се амортизират. Управителният съвет на БНБ утвърждава годишните амортизационни норми, които са представени по-долу:

Активи	(%)
Сгради	2–4
Машини, съоръжения и оборудване	3–15
Компютри	30–33.3
Стопански инвентар	15–20
Транспортни средства	8–25
Дълготрайни нематериални активи	20–25

Амортизация не се начислява върху разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи до момента на тяхното въвеждане в експлоатация.

3) Възстановима стойност на активите

Възстановима стойност на дълготрайните активи на Банката представлява по-високата от двете: нетната продажна стойност или стойността им в употреба. При оценка на стойността на активите в употреба очакваните бъдещи парични потоци се дисконтират до настояща стойност при използване на пределната норма на лихвата по привлечения ресурс, която отразява настоящите пазарни очаквания за стойността на парите във времето и специфичния за актива риск. За всеки актив, който самостоятелно не генерира парични потоци, възстановимата стойност се определя за единицата, генерираща парични потоци, на която принадлежи активът.

4) Реинтегриране на обезценката

Загубите от обезценка на дълготрайни материални активи се реинтегрират в случай на промяна на прогнозите, използвани за определяне на възстановимата стойност, до размера на балансовата стойност на актива, на която той би бил оценен след приспадане на амортизацията, ако не се признаваха загуби от обезценяването.

5) Бракуване и продажба

Имот, машина, съоръжение или оборудване се отписва от счетоводния баланс на Банката при продажба или когато активът окончателно е изваден от употреба и не се очакват никакви други икономически изгоди. Печалбите или загубите, получени от бракуването или продажбата на дълготрайни материални активи, се определят като разлика между постъпленията от продажба и балансовата стойност на актива и се признават за приход или разход в отчета за всеобхватния доход. Изтеглените от активна употреба дълготрайни материални активи, които се държат за продажба, се отчитат по балансова стойност към датата, на която активът е излязъл от активна употреба.

6) Материални запаси

Материални запаси са активи, държани от Банката, които ще бъдат използвани в основната дейност, в процеса на предоставяне на услуги. Материалните запаси се отчитат в баланса на Банката по доставна (историческа) цена, която включва сумата от всички разходи по закупуването и разходи, свързани с доставката им до тяхното настоящо местоположение и състояние. В разходите по закупуването се включват покупната цена по фактура, вносните мита, невъзстановимите данъци и акцизи. В разходите по доставката се включват транспортните разходи и тези за товаро-разтоварните операции. Отписването на стоково-материалните запаси се извършва по метода на среднопретеглената стойност.

При спадане на пазарните цени, при физическо увреждане на материалните запаси, при остаряване на продуктите стойността на материалните запаси се коригира – оценяват се по по-ниската нетна реализуема стойност.

В края на отчетния период се прави оценка на нетната реализуема стойност на стоково-материалните запаси и ако тя е по-ниска от доставната, разликата се отнася в текущи разходи. За всеки следващ отчетен период се прави нова оценка на нетната реализуема стойност. Ако през съответния отчетен период има условия за увеличение на стойността на материалните запаси, възстановяването ѝ е до размера на стойността, която те са имали преди намалението. Това възстановяване на отчетната стойност се отчита като увеличение на материалните запаси и като други текущи приходи.

ж) Чуждестранна валута

Приходите и разходите в чуждестранна валута се преизчисляват в левова равностойност по официалния валутен курс за деня на сделката. Монетарните активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута, се преизчисляват в левове по заключителния обменен курс на Банката. Курсовите разлики, възникнали в резултат от преоценката на монетарните активи и пасиви, се отчитат в печалбите или загубите. Немонетарните активи и пасиви във валута са оценени по курса на датата на придобиване или по последна преоценка по справедлива стойност.

Неприключените форуърдни договори в чуждестранна валута са оценени по пазарна стойност. Печалбите и загубите от преоценката на неприключените форуърдни договори се отчитат в печалбите или загубите.

Валутните курсове на основните чуждестранни валути към 30 юни 2024 г. и 31 декември 2023 г. са, както следва:

Валута	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Долар	1: 1.82702 лв.	1: 1.76998 лв.
Евро	1: 1.95583 лв.	1: 1.95583 лв.
Специални права на тираж	1: 2.40315 лв.	1: 2.37545 лв.
Злато	1 тройунция: 4261.15 лв.	1 тройунция: 3648.48 лв.

з) Данъчно облагане

Банката не подлежи на облагане с данък върху печалбата във връзка с основната си дейност. Данъкът върху печалбата на дъщерните предприятия за периода включва текущ и отсрочен данък. Текущият данък включва сумата на данъка, която следва да се плати върху очакваната облагаема печалба за периода, въз основа на ефективната или действащата данъчна ставка в деня на изготвяне на отчета за финансовото състояние. Отсроченият данък се изчислява чрез прилагане на балансовия метод за определяне на задълженията на базата на временни разлики между данъчно признатия размер и балансовата стойност на активите и пасивите.

Отсроченият данък се изчислява на базата на данъчните ставки, които се очаква да бъдат използвани за периода, когато се реализира активът или при погасяване на пасива. Ефектът от промени в данъчните ставки върху отсрочения данък се отразява в отчета за всеобхватния доход, освен в степенята, в която се отнася за суми, предварително начислени или отчетени директно като друг всеобхватен доход.

Отсрочен данъчен актив се признава само до размера, до който е вероятно получаването на бъдещи облагаеми печалби, срещу които може да се оползотворят неизползваните данъчни загуби или данъчен кредит. Отсрочените данъчни активи се намаляват в степенята, до която вече не е вероятно реализиране на съответни данъчни ползи.

и) Провизии

Провизии във връзка със съдебни дела или други задължения се отчитат, когато Банката в резултат на минали събития е поела юридическо или конструктивно задължение, чието погасяване е вероятно да бъде свързано с изтичане на икономически ползи, и когато може да бъде направена надеждна оценка на стойността на задължението. Провизии се начисляват само когато Банката е в състояние надеждно да определи размера на бъдещите изходящи парични потоци. Разходите за провизии се представят в отчета за доходите нетно от сумата на възстановените разходи. Когато ефектът от времевите разлики в стойността на парите е съществен, провизиите се дисконтират, като увеличението на провизията в резултат на изминалото време се представя като финансов разход.

к) Политика за разпределение на печалбата от дейността на Банката

Политиката на Банката за разпределение на печалбата от дейността ѝ се определя съгласно изискванията на ЗБНБ. С решение на УС на БНБ са приети „Вътрешни правила за финансови отчети и счетоводна политика на БНБ“, в сила от 1 януари 2007 г., в съответствие с чл. 36, ал. 1 и 2 от ЗБНБ. Съгласно тези правила Банката отнася в специални резерви нереализираните печалби и загуби, възникнали от преоценката на активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута или злато. Съгласно изискванията на чл. 8, ал. 2 от ЗБНБ Банката отчислява 25% от годишното превишение на приходите над разходите във фонд „Резервен“. Съгласно чл. 8, ал. 3 от ЗБНБ, след отчисляване за фонд „Резервен“ Банката по решение на Управителния съвет може да създава специален резерв за покриване на загуби от пазарен риск и други резерви. След заделянето на резерви, съгласно ЗБНБ, Банката предвижда остатъка за вноска в държавния бюджет. Разпределението на превишението на приходите над разходите е представено в приложение 23.

л) Парични средства и парични еквиваленти

За целите на отчета за паричния поток паричните средства и паричните еквиваленти се състоят от парични средства в каса, разплащателни сметки и срочни депозити с падеж до три месеца.

м) Доходи на персонала

Банката има задължение за изплащане на доход при напускане на свои служители, които се пенсионират в България в съответствие с изискванията на чл. 222, § 3 от Кодекса на труда (КТ). Съобразно тези разпоредби на КТ при прекратяване на трудовия договор на служител, придобил право на пенсия, работодателят му изплаща обезщетение в размер на две месечни брутни работни заплати. В случай че към датата на пенсиониране служителът има натрупан стаж от 10 и повече години в Банката, обезщетението е в размер на шест месечни брутни работни заплати. Към датата на отчета за финансовото състояние ръководството оценява приблизителния размер на потенциалните разходи за всички служители на базата на доклад, изготвен от актюер чрез използването на метода на прогнозните кредитни единици. В приложение 10 е оповестена сумата на начисленото задължение, както и основните допускания, на базата на които е извършена оценката му.

Доходи при прекратяване

Доходи при прекратяване се признават като разход, когато Банката се е ангажирала ясно, без реална възможност за отказ, с официален подробен план, с който или да прекрати трудови правоотношения преди нормалната дата на пенсиониране, или да предостави обезщетения при прекратяване в резултат на предложението, направено за насърчаване на доброволното напускане. Доходи при прекратяване при доброволно напускане са признати като разход, ако Банката е отправила официално предложение за доброволно прекратяване и е вероятно то да бъде прието, а броят на приелите го може да се оцени надеждно. Ако обезщетения се дължат за повече от 12 месеца след края на отчетния период, те се дисконтират до тяхната настояща стойност.

Краткосрочни доходи на наети лица

Задължения за краткосрочните доходи на наети лица се оценяват на недисконтирана база и са отчетени като разход, когато се предоставят свързаните с тях услуги. За пасив се признава сумата, която се очаква да бъде изплатена по краткосрочен бонус в пари, или планове за разпределение на печалбата, ако Банката има задължение да заплати тази сума като резултат от минали услуги, предоставени от служител, и задължението може да се оцени надеждно. Банката признава като задължение недисконтираната сума на оценените разходи за пламен годишен отпуск, очаквани да бъдат заплатени на служителите в замяна на труда им за изминалия отчетен период.

н) Лизинг

Банката използва практическите облекчения, предвидени в стандарта, и е избрала да отчита краткосрочните си лизингови договори по отношение на машини и съоръжения (лизинг със срок на лизинговия договор от началната дата 12 месеца или по-малко, който не съдържа опция за закупуване). Тя прилага и освобождаването от признаване на лизинг на активи с ниска стойност за лизинга на офис оборудване, което се счита за такова с ниска стойност. Лизинговете плащания по краткосрочен лизинг и лизинг на активи с ниска стойност се изписват като разход на линейна база за срока на лизинга.

Банката преценява за всеки нов договор дали представлява лизинг или съдържа лизингови компоненти. При промяна в реда и условията на лизинг Банката прави повторна оценка дали договорът представлява лизинг, или съдържа лизингови компоненти.

о) Промени в счетоводните политики и оповестявания

Стандарти (изменения), които са влезли в сила и са приети от ЕС

Приетите от Банката счетоводни политики са последователни на прилаганите през преходния отчетен период, с изключение на следните МСФО и изменения на МСФО:

Изменения в МСС 1 „Представяне на финансови отчети“ и Изложение за практика по МСФО 2 „Оповестяване на счетоводни политики“

Измененията са в сила за периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г. и се прилагат проспективно. Измененията целят подобряване на оповестяването на счетоводните политики и предоставят насоки за прилагането на преценки за същественост към оповестяванията на счетоводните политики. Измененията на МСС 1 заменят изискването за оповестяване на съществени счетоводни политики с изискване за оповестяване на съществена информация за счетоводната политика.

В изложението за практика са добавени насоки и илюстративни примери, които да подпомогнат прилагането на концепцията за същественост, когато се правят преценки относно оповестяванията на счетоводните политики.

УС на БНБ преразгледа оповестяванията на счетоводната си политика и приложи изискванията за оповестяване на съществена информация за счетоводната си политика. Измененията не са оказали съществено влияние върху счетоводната политика на Банката.

Изменения в МСС 8 „Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки“: Дефиниция на счетоводни приблизителни оценки

Измененията са в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г. и се прилагат към промени в счетоводните политики и промени в счетоводните приблизителни оценки. Разграничаването е важно, тъй като промените в счетоводните оценки се прилагат проспективно само за бъдещи операции и други бъдещи събития, докато промените в счетоводната политика обикновено се прилагат ретроспективно за минали операции и други минали събития. Според новата формулировка счетоводните оценки представляват „парични суми във финансовите отчети, които са обект на несигурност на измерването“.

Предприятията разработват счетоводни оценки, ако счетоводната политика изисква статиите във финансовите отчети да бъдат оценени по начин, който предполага несигурност на измерването.

Измененията са приети от ЕС на 2 март 2022 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 3 март 2022 г. Измененията не са довели до промени в счетоводната политика на Банката.

Изменения в МСС 12 „Данъци върху дохода“: Отсрочен данък, свързан с активи и пасиви, възникващи в резултат на една сделка

Измененията ограничават обхвата на изключване от първоначално признаване и внасят допълнителна яснота относно изключенията от първоначалното признаване съгласно МСС 12. Измененията определят начина, по който дружествата следва да осчетоводяват отсрочения данък, свързан с активи и пасиви, възникващи в резултат от една сделка, като лизинги и задължения за извеждане от експлоатация. Измененията поясняват, че когато плащанията, които уреждат гадено задължение, се признават за данъчни цели, е въпрос за преценка, с оглед на приложимия данъчен закон, дали тези приспадания могат да бъдат отнесени към признатото за данъчни цели задължение, или към свързания с него актив. Съгласно измененията изключенията в първоначалното признаване не са приложими за сделки, които пораждаат равни облагаеми и признаващи се за данъчни цели временни разлики. То е приложимо само ако признаването на лизингов актив и задължение по лизинг (или задължение за извеждане от експлоатация и компонент от актив, подлежащ на извеждане от експлоатация) пораждаат облагаеми и признаващи се за данъчни цели временни разлики, които не са равни.

Измененията, които са в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г. са приети от ЕС на 11 август 2022 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 12 август 2022 г. Измененията нямат отражение върху финансовия отчет на Банката.

Изменения в МСС 12 „Данъци върху дохода“: Международна данъчна реформа – Примерни правила от Втори стълб

Измененията влизат в сила незабавно след тяхното публикуване, но определени изисквания за оповестяване влизат в сила на по-късен етап. Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) публикува примерни правила от Втори стълб през декември 2021 г., за да гарантира, че големите многонационални компании ще бъдат облагани с минимална данъчна ставка от 15%. На 23 май 2023 г. СМСС публикува Международна данъчна реформа – примерни правила от Втори стълб – Изменения на МСС 12. Измененията въвеждат задължително временно изключение от счетоводното отчитане на отсрочените данъци, произтичащи от юрисдикционното прилагане на Втори стълб и изискванията за оповестяване за засегнатите компании относно евентуалната експозиция на данъци върху дохода по Втори стълб. За периодите, в които законодателството по Втори стълб е (по същество) прието, но все още не е влязло в сила, измененията изискват оповестяването на известна или разумно оценима информация, която помага на потребителите на финансовите отчети да разберат експозицията на предприятието, възникваща от данъци върху дохода по Втори стълб. За да спази тези изисквания, предприятието е задължено да оповести качествена и количествена информация за своята експозиция на данъци върху дохода по Втори стълб в края на отчетния период. Оповестяването на разхода за текущ данък, свързан с данъци върху дохода по Втори стълб, и оповестяванията във връзка с периоди преди влизането в сила на законодателството, са задължителни за годишни отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., но не се изискват за междинни периоди, завършващи на или преди 31 декември 2023 г.

Измененията нямат отражение върху финансовия отчет на Банката.

Изменения в МСС 7 „Отчети за паричните потоци“ и МСФО 7 „Финансови инструменти: Оповестяване“: Споразумения за финансиране на доставчици

Измененията допълват изискванията, които вече се съдържат в МСФО, и изискват от дружествата да оповестяват условията на споразуменията за финансиране на доставчици. Освен това, от дружествата се изисква да оповестяват в началото и в края на отчетния период балансовите стойности на финансовите пасиви по споразумения за финансиране на доставчици и позициите, в които тези пасиви са представени, както и балансовите стойности на финансовите пасиви и позициите, за които доставчиците на финансиране вече са уредили съответните търговски задължения. Нещо повече, дружествата трябва да оповестяват вида и ефекта на непаричните промени в балансовите стойности на финансовите пасиви по споразумения за финансиране на доставчици, които възпрепятстват сравнимостта на балансовите стойности на финансовите пасиви. Измененията изискват от предприятията да оповестяват в началото и в края на отчетния период диапазона на надежите на плащанията за финансови задължения, дължими на доставчиците на финансиране, както и за съпоставими търговски задължения, които не са част от тези споразумения. Измененията, които са в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2024 г., са приети от ЕС на 15 май 2024 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 16 май 2024 г. Измененията не са довели до промени в счетоводната политика на Банката.

Изменения в МСС 1 „Представяне на финансови отчети“: Класификация на пасивите като текущи или нетекущи

Измененията са в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2024 г., като по-ранното им прилагане е позволено, и ще трябва да бъдат прилагани ретроспективно в съответствие с МСС 8. Целта на измененията е да разяснят принципите в МСС 1 за класификация на пасивите като текущи или нетекущи. Измененията разясняват: значението на правото да се разсрочи уреждане; изискването за съществуване на такова право в края на отчетния период; това, че намерението на ръководството не засяга класификацията на пасивите като текущи или нетекущи; че изборите от страна на контрагент, които водят до уреждане чрез прехвърляне на собствени капиталови инструменти на предприятието, не засягат класификацията на пасивите като текущи или нетекущи. Също така измененията посочват, че само условията, които дружеството трябва да спазва на или преди отчетната дата, ще се отразят върху класификацията на пасивите. Изискват се и допълнителни оповестявания за нетекущи пасиви, възникващи от кредитни ангажименти, обект на условия, които трябва да бъдат спазени в рамките на дванадесет месеца след отчетния период.

Измененията са приети от ЕС на 19 декември 2023 г. и са обнародвани в „Официален вестник“ на ЕС на 20 декември 2023 г. Измененията не са довели до промени в счетоводната политика на Банката.

Изменения в МСФО 16 „Лизинг“: Пасив по лизинг при сделка за продажба с обратен лизинг

През септември 2022 г. СМСС публикува изменения в МСФО 16 „Лизинг“: Пасив по лизинг при сделка за продажба с обратен лизинг. Измененията са предвидени с цел подобряване на изискванията, които продавачът лизингополучател използва при оценката на пасива по лизинга, възникващ при сделка за продажба с обратен лизинг по МСФО 16, като не променя счетоводното отчитане на лизингите, които не са свързани с тази сделка. По-конкретно, продавачът лизингополучател определя лизинговите плащания или коригираните лизингови плащания по такъв начин, че да не признае каквато и да било печалба или загуба, която е свързана с правото на ползване, което той запазва. Приложението на тези изисквания не пречи на продавача лизингополучател да признае в печалбата или загубата каквато и да било печалба или загуба, свързана с частичното или пълното прекратяване на лизинга. Продавачът лизингополучател прилага изменението ретроспективно в съответствие с МСС 8 по отношение на сделки за продажба с обратен

лизинг, сключени след датата на първоначалното приложение – началото на годишния отчетен период, през който предприятието е приложило МСФО 16 за първи път. Измененията, които влизат в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2024 г., са приети от ЕС на 20 ноември 2023 г. и са обнародвани в „Официален вестник“ на ЕС на 21 ноември 2023 г. Измененията нямат отражение върху финансовото състояние или резултатите от дейността на Банката.

п) Стандарти/изменения, които все още не са влезли в сила и не са приети от ЕС

Изменения в МСС 21 „Ефекти от промените във валутните курсове“: Липса на обменност

Измененията разясняват как предприятието трябва да оцени дали дадена валута е обменна и как трябва да определи обменния курс по спот сделки, когато липсва обменност. Счита се, че дадена валута може да бъде обменена в друга валута, когато предприятието е в състояние да получи другата валута в рамките на период от време, който позволява нормално административно забавяне, и чрез пазарен или обменен механизъм, при който обменната сделка би създавала упражними права и задължения. Ако дадена валута не може да бъде обменена в друга валута, от предприятието се изисква да оцени обменния курс по спот сделки към датата на оценяване. Целта на предприятието при оценяването на обменния курс по спот сделки е да отрази курса, по който би се осъществила обичайна обменна сделка на датата на оценяване между пазарни участници при преобладаващите икономически условия. Измененията отбелязват, че предприятието може да използва наблюдаем обменен курс без корекции или друга техника за оценка. Измененията все още не са приети от ЕС. Банката ще анализира и оцени ефектите от измененията върху финансовото състояние или резултатите от дейността си.

Изменение на МСФО 10 „Консолидирани финансови отчети“ и МСС 28 „Инвестиции в асоциирани предприятия и съвместни предприятия“: Продажба или вноска на активи между инвеститор и негово асоциирано или съвместно предприятие

Изменението разглежда установеното противоречие между изискванията на МСФО 10 и тези на МСС 28, когато става въпрос за продажбата или вноската на активи между инвеститор и негово асоциирано или съвместно предприятие. Основният резултат от изменението е, че когато една сделка включва бизнес (независимо дали се намира в дъщерно дружество, или не), се признава пълният размер на печалбата или загубата. Частична печалба или загуба се признава, когато сделката включва активи, които не представляват бизнес, дори ако тези активи се намират в дъщерно дружество. През декември 2015 г. СМСС отложи безсрочно датата на влизане в сила на това изменение в очакване на резултата от своя изследователски проект за капиталовия метод на счетоводно отчитане. Измененията все още не са приети от ЕС. Банката ще анализира и оцени ефектите от измененията върху финансовото състояние или резултатите от дейността си.

Изменения в МСФО 9 и МСФО 7 за класифицирането и оценката на финансовите инструменти

Измененията изясняват кога се признават финансовите пасиви – на датата на уреждане или преди датата на уреждане в случаи на уреждане на плащането посредством електронна платежна система. Измененията са ефективни за отчетни финансови периоди, започващи на или след 1 януари 2026 г. Банката ще анализира и оцени ефектите от измененията върху финансовото състояние или резултатите от дейността си.

6. Оповестяване на политиката по управление на финансовия риск

а) Въведение и общ преглед

Въведение в политиката по управление на финансовия риск

Банката е изложена на следните видове риск при операциите си с финансови инструменти:

- кредитен риск;
- ликвиден риск;
- пазарен риск;
- операционен риск.

Това приложение дава информация за целите на Банката, експозициите към всеки от горепосочените рискове и политиките и процесите за измерване и управление на риска.

Общи положения при управление на риска

При управлението на брутните международни валутни резерви БНБ има за цел първо да гарантира високата сигурност и ликвидност на активите, след което да търси максимизиране на доходността в зависимост от условията на международните пазари. Инвестиционната стратегия зависи предимно от специфичните функции на Банката, която работи в условията на паричен съвет и при пълно съответствие с изискванията на ЗБНБ.

Основна част от валутните резерви на БНБ са инвестирани в активи със сравнително ниско ниво на кредитен риск, като сконтови и купонни ценни книжа, издадени от държави, държавни агенции или наднационални финансови институции, както и в краткосрочни депозити във валута или злато, предоставени при първокласни чуждестранни банки. Останалата част се поддържа в СПТ, които са по сметки на БНБ при МВФ, и монетарно злато, съхранявано в трезорите на Банката.

Специализирано звено по управление на риска, свързан с валутните резерви, отговаря за изготвяне и предлага за одобрение проект на стратегическо структуриране на активите, бенчмарк на валутните резерви и инвестиционни ограничения по отношение на тяхното управление. На тримесечна база се прави цялостен преглед на промените в пазарните условия, размера и структурата на валутните резерви и при необходимост се извършва актуализация на инвестиционните ограничения и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове). Ежедневно се следи и контролира спазването на заложените лимити, правила и процедури. Регулярно се изготвят отчети, които са предназначени както за оперативното управление на валутните резерви, така и за предоставянето на актуална информация на ръководството на Банката.

Всички разрешени финансови инструменти и класове активи, в които БНБ може да инвестира, са посочени във вътрешни нормативни документи. В тях са дефинирани основните портфейли и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове), всички лимити за кредитен, лихвен, валутен и операционен риск, както и списък на разрешените емитенти на дългови инструменти, в които БНБ може да инвестира, а също и списък с чуждестранните финансови институции – контрагенти на Банката.

Деятелността по управление на валутните резерви се ръководи и от бизнес процедури и правила за поведение, регулиращи изпълнението на функциите и задачите на отговорните за процеса структурни звена.

б) Кредитен риск

БНБ е изложена на кредитен риск при осъществяване на търговските операции и инвестиционната дейност, както и в случаите, при които тя играе ролята на посредник от името на правителството или други публични институции. Банката поема кредитен риск и при операциите по покупко-продажба на чуждестранна валута с банки. Най-общо кредитният риск е свързан с вероятността за настъпване на неплатежоспособност на някой от контрагентите на БНБ, както и неплате-

жоспособност на някой от емитентите, в чийто дълг Банката е инвестирала свои средства. Кредитният риск при управлението на брутните международни валутни резерви на БНБ се определя в съответствие с изискванията на чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ. Съгласно тези изисквания БНБ може да инвестира валутни резерви в дългови инструменти, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг и които са платими в свободно конвертируема валута в съответствие с вътрешно разработена методология, базирана на изискванията на чл. 28 от ЗБНБ.

Съгласно тези изисквания разрешените видове финансови инструменти за инвестиране на средствата при управление на международните резерви са, както следва:

- инвестиционни програми при централни банки;
- автоматично предоставяне в заем и/или заемане на ценни книжа при основния депозитар;
- тристранни репо операции с определени за целта контрагенти на БНБ, осъществявани посредством основния депозитар на Банката като трета страна;
- депозити във валута (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в това число при централни банки или наднационални финансови институции;
- депозити в злато (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в това число при централни банки или наднационални финансови институции;
- търговски ценни книжа (със срок до падежа до 1 година), емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции;
- облигации, емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции, емитенти на обезпечени облигации. Всички облигации са с еднократно изплащане на номиналната стойност на датата на падежа и без вградени опции;
- покупко-продажба на валута с вальор най-много 2 работни дни;
- покупко-продажба на банкноти в чуждестранна валута (евро), както и последващото им съхранение с инвестиционни цели, както и за целите на изпълнение на функциите на паричния съвет.

Заложени са два основни типа ограничения, които се изчисляват на базата на пазарната стойност на международните валутни резерви: 1) максимален или минимален лимит за тегло на различните класове активи в баланса на управление „Емисионно“; и 2) максимално допустима експозиция на БНБ към дадена страна, в това число и индивидуална към емитент/контрагент (ограничение за концентрация).

През първото шестмесечие на 2024 г. БНБ продължи да провежда консервативна политика по отношение на управлението на кредитния риск при инвестициите на брутните международни валутни резерви, осигуряваща високата им степен на сигурност и ликвидност. Във връзка с нарасналото геополитическо напрежение в Близкия изток в началото на април и политическия риск на финансовите пазари, възникнал от предсрочните парламентарни избори във Франция в края на периода, превантивно бяха ограничени инвестициите в определени класове активи, както и експозициите към някои емитенти и контрагенти на БНБ. Преобладаващата част от активите продължава да бъде инвестирани в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа на държавите от „ядрото“ на еврозоната, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки. Експозицията към кредитен риск остава ограничена и в края на юни 2024 г. приблизително 66% от валутните резерви са инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

в) Ликвиден риск

Ликвидният риск възниква при осигуряването на средства за основните дейности на Банката и управлението на нейните позиции. Той се проявява главно в два аспекта, като първият е риск Банката да не бъде в състояние да посрещне задълженията си в момента, когато станат дължими, а вторият се изразява в невъзможността Банката да реализира на международните пазари свои активи по справедливи цени и в нормално установените срокове съгласно съответните пазарни конвенции.

БНБ се стреми да поддържа баланс между срочността на привлечения ресурс и тази на активите посредством инвестиции във финансови инструменти с различна матуриретна структура. Инструментите по привлечените от Банката средства, предоставяни на клиентите по пасива, са главно депозитни/инвестиционни и разплащателни сметки.

Обезпечаването на минимална ликвидност по видове валути се осигурява на дневна база с цел извършване на всички валутни плащания на БНБ. За по-добро управление на риска, който съществува при ликвидирани на позиции във финансови инструменти, те са групирани по ликвидни рангове в зависимост от степента на трудност (т.е. отбив от справедливата цена), с която могат да бъдат продадени на финансовите пазари. Въз основа на групирането по ликвидни рангове на различните видове финансови инструменти са въведени определени лимити за ликвидност на експозициите на БНБ.

Част от цялостната стратегия за управление на ликвидния риск е обособяването на ликвиден портфейл в евро и поддържането на активи в други валути, необходими за посрещане на съответните входящи и изходящи парични потоци на Банката.

Финансовите активи и пасиви на Банката, анализирани по остатъчен срок от датата на отчета за финансовото състояние до датата на последващо договаряне или предвиден падеж, са, както следва:

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без оп- ределен падеж	Общо
Към 30 юни 2024 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	33 388 655	-	-	-	-	(3 449)	33 385 206
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(3 449)	(3 449)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	5 663 184	-	-	-	-	-	5 663 184
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	5 534 237	7 174 715	9 070 315	12 697 442	50 916	-	34 527 625
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	235 813	-	-	-	-	1 973 861	2 209 674
Други активи	26 002	-	-	-	-	-	26 002
Общо финансови активи	44 847 891	7 174 715	9 070 315	12 697 442	50 916	1 970 412	75 811 691
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	29 414 044	29 414 044
Задължения към банки и други финансови институции	23 357 811	-	-	-	-	-	23 357 811
Задължения към държавни институции и други задължения	9 154 424	-	-	-	-	-	9 154 424
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 474 685	5 474 685
Общо финансови пасиви	32 512 235	-	-	-	-	34 888 729	67 400 964
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	12 335 656	7 174 715	9 070 315	12 697 442	50 916	(32 918 317)	8 410 727

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 до 5 години	Наг 5 години	Без определен падеж	Общо
Към 31 декември 2023 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута <i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	34 205 479	2 589 138	393 343	-	-	(6 148)	37 181 812
Злато, инструменти в злато и други благородни метали <i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	4 848 884	-	-	-	-	(879)	4 848 005
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	3 288 566	9 472 883	26 610 228	421 510	-	-	39 793 187
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	233 094	-	-	-	-	1 951 124	2 184 218
Други активи	29 973	-	-	-	-	-	29 973
Общо финансови активи	42 605 696	12 062 021	27 003 571	421 510	-	1 944 097	84 037 195
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	29 462 056	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	30 403 721	-	-	-	-	-	30 403 721
Задължения към държавни институции и други задължения	11 071 114	-	-	-	-	-	11 071 114
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 412 128	5 412 128
Общо финансови пасиви	41 474 835	-	-	-	-	34 874 184	76 349 019
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	1 131 161	12 062 021	27 003 571	421 510	-	(32 930 087)	7 688 176

Остатъчните договорени недисконтирани падежи на финансовите пасиви на Банката са, както следва:

(хил. лв.)

	Балансова стойност	Брутен номинален изходящ паричен поток	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 до 5 години	Наг 5 години
Към 30 юни 2024 г.							
Банкноти и монети в обращение	29 414 044	29 414 044	-	-	-	-	29 414 044
Задължения към банки и други финансови институции	23 357 811	23 357 811	23 357 811	-	-	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	9 154 424	9 154 424	9 154 424	-	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	5 474 685	5 474 685	-	-	-	-	5 474 685
	67 400 964	67 400 964	32 512 235	-	-	-	34 888 729
Към 31 декември 2023 г.							
Банкноти и монети в обращение	29 462 056	29 462 056	-	-	-	-	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	30 403 721	30 403 721	30 403 721	-	-	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	11 071 114	11 071 114	11 071 114	-	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	5 412 128	5 412 128	-	-	-	-	5 412 128
	76 349 019	76 349 019	41 474 835	-	-	-	34 874 184

з) Пазарен риск

Пазарен риск

Всички финансови инструменти са обект на пазарен риск, т.е. на риск от обезценка в резултат от настъпване на промени в пазарните условия. Инструментите се оценяват ежедневно по справедлива пазарна стойност, която в максимална степен отразява текущите условия на международните финансови пазари за съответния вид финансови инструменти. Банката управлява своите портфейли при отчитане на променящите се пазарни условия, както и измененията в структурата на пасива на баланса на управление „Емисионно“. Експозицията по отношение на пазарния риск се поддържа чрез спазване на съответните лимити, определени в „Инвестиционните ограничения и бенчмаркове за управление на брунтните международни валутни резерви“.

В таблицата по-долу е представен един важен измерител на пазарния риск – „стойност, изложена на риск“ (*Value at Risk, VaR*). *VaR* е показател за максималната загуба за определен период от време (период на държане) и определена степен на вероятност (наричана още ниво на достоверност или интервал на доверителност). Използваният в отчета *VaR* се основава на 95% ниво на достоверност и предполага едnodневен период на държане.

При изчисляването на общия риск, валутния риск и лихвения риск са използвани емпиричните разпределения, получени от времеви редове с дължина 30-дневни наблюдения съответно на общия доход, валутния доход и лихвения доход на активите. Представена е и корелацията между валутния и лихвения риск. За всеки от показателите е изчислена стойността към последната дата от периода, средната за разглеждания период, както и минималната и максималната му стойност.

(хил. лв.)

	Към 30 юни 2024 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(100 815)	(60 395)	(101 738)	(19 803)
Лихвен риск	(3 998)	(4 899)	(7 722)	(1 292)
Корелация (%)	0.39	0.17	0.51	-0.27
Общ риск	(99 967)	(59 984)	(103 635)	(14 762)
	Към 31 декември 2023 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(58 646)	(44 142)	(68 252)	(12 136)
Лихвен риск	2 494	947	(5 192)	2 722
Корелация (%)	(0.07)	0.16	0.80	(0.57)
Общ риск	(53 681)	(39 421)	(67 589)	(6 524)

Лихвен риск

Банката е изложена на риск от промени в лихвените нива, което оказва влияние върху цените на активите (включително инвестициите) и лихвоносните пасиви. Основна мярка за измерване на абсолютното ниво на лихвения риск е модифицираната дюрация. Тя дава оценка за това, с колко би се променила пазарната стойност на даден актив (пасив) в процент, ако лихвените нива се променят с базисни точки (една стотна от процента). Освен това ежедневно се изчисляват и следят допълнителни технически параметри на портфейлите, като изпъкналост (конвекситет), дюрация във фиксирана точка от кривата на доходност и др. За всеки един от портфейлите на БНБ лихвеният риск е ограничен посредством избор на съответен моделен портфейл (бенчмарк) и установени в инвестиционните ограничения лимити за максимално отклонение на лихвения риск от този на съответния бенчмарк. Лимитът за относителен лихвен риск на инвестиционните портфейли се задава чрез мярката за риск „колебливост на относителната доходност“.

При активи и пасиви с плаващи лихвени проценти Банката е изложена на риск от промени в базата, служеща за определяне на лихвените проценти.

(хил. лв.)

	Общо	Плаващ лихвен процент	Фиксиран лихвен процент		
			До 1 месец	От 1 до 3 месеца	Над 3 месеца
Към 30 юни 2024 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	32 975 584	20 240 081	12 735 503	-	-
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	-	-	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	34 073 576	472 232	5 406 764	7 074 269	21 120 311
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	235 813	-	235 813	-	-
Други лихвоносни активи	26 002	17 002	9 000	-	-
Общо	67 310 975	20 729 315	18 387 080	7 074 269	21 120 311
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	23 357 811	-	23 357 811	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	9 129 699	9 129 699	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	3 532 484	3 532 484	-	-	-
Общо	36 019 994	12 662 183	23 357 811	-	-
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	31 290 981	8 067 132	(4 970 731)	7 074 269	21 120 311
Към 31 декември 2023 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	36 877 105	25 194 135	8 705 918	2 585 886	391 166
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	2 921 392	-	2 921 392	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	39 435 166	-	3 238 285	9 377 498	26 819 383
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	233 094	-	233 094	-	-
Други лихвоносни активи	29 973	22 973	7 000	-	-
Общо	79 496 730	25 217 108	15 105 689	11 963 384	27 210 549
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	30 403 721	-	30 403 721	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	7 760 248	7 760 248	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	3 491 766	3 491 766	-	-	-
Общо	41 655 735	11 252 014	30 403 721	-	-
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	37 840 995	13 965 094	(15 298 032)	11 963 384	27 210 549

За управлението на лихвения риск и границите на изменението на лихвените проценти се правят наблюдения върху чувствителността на финансовите активи и пасиви към различни стандартни и нестандартни сценарии за движението на лихвените проценти.

Стандартните сценарии разглеждат следните промени в кривите на доходност: 1) 100 базисни точки мигновено паралелно нарастване; 2) 100 базисни точки мигновен паралелен спад; 3) 50 базисни точки паралелно нарастване на кривите в рамките на едногодишен период, и 4) 50 базисни точки паралелен спад в кривите

на доходност също за едногодишен период. При последните два сценария се допуска, че кривите на доходност се променят със съответната стъпка в началото на периода, след което остават на същите нива до края на едногодишния период.

Анализът на чувствителността на активите на Банката (при първо приближение) спрямо промяната на лихвените проценти при непроменяща се балансова позиция и предвиждане за динамика на кривите на доходност за съответните активи е, както следва:

(хил. лв.)

	100 б.т. мигновено паралелно нарастване в рамките на деня	100 б.т. мигновен паралелен спад в рамките на деня	50 б.т. паралелно нарастване в началото на периода	50 б.т. паралелен спад в началото на периода
Към 30 юни 2024 г.	(300 201)	300 201	2 349 083	2 038 183
Към 31 декември 2023 г.	(146 150)	146 150	2 936 654	2 385 034

Валутен риск

За Банката валутен риск е налице в случаите, когато има несъответствие между валутната структура на активите и валутната структура на пасивите. Банката е изложена на валутен риск при извършване на сделки с финансови инструменти, деноминирани в различни от евро валути.

С въвеждането на паричния съвет и фиксирането на българския лев към еврото върху финансовите отчети, изготвени в национална валута, влияние оказват промените на обменния курс на лева спрямо валутите, различни от евро.

С цел минимизиране на валутния риск е въведено ограничение за отклоненията на валутната структура на активите от тази на пасивите. Съгласно чл. 31, ал. 3 на ЗБНБ общата пазарна стойност на активите във валути, различни от евро, СПТ и монетарно злато, не може да се отклонява с повече от +/-2% от пазарната стойност на средствата по пасива, деноминирани в тези валути.

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Активи		
Български левове и евро	64 668 024	73 757 247
Долари	10 349	9 762
Японски йени	11	13
Британски лири	4	4
СПТ	5 780 561	5 710 264
Злато	5 599 462	4 793 343
Други	-	-
	76 058 411	84 270 633
Пасиви, капитал и резерви		
Български левове и евро	70 391 654	78 672 469
Долари	10 553	10 026
Японски йени	1	1
Британски лири	-	-
СПТ	5 656 153	5 588 085
Други	50	52
	76 058 411	84 270 633
Нетна позиция		
Български левове и евро	(5 723 630)	(4 915 222)
Долари	(204)	(264)
Японски йени	10	12
Британски лири	4	4
СПТ	124 408	122 179
Злато	5 599 462	4 793 343
Други	(50)	(52)

г) **Използване на счетоводни преценки и предположения**

Управителният съвет на БНБ обсъжда развитието, избора и оповестяването на информация за прилаганите счетоводни политики и оценки, както и приложението им.

Тези оповестявания допълват коментарите за управлението на финансовия риск.

Основни приоритети на ръководството на Банката и през следващите години ще останат запазването на стабилността на паричната и финансовата система в страната, запазването на стабилната ликвидна позиция на Банката и непрекъснатото подобряване на методите и техниките за оценка, контрол и управление на валутните резерви на международните финансови пазари.

1) Определяне на справедлива стойност

В приложение 5(в), т. 4 Банката е оповестила прилаганата счетоводна политика и принципите, които използва за оценка и представяне по справедлива стойност.

Определянето на справедливата стойност на финансови активи и пасиви, за които няма наблюдавана пазарна цена, изисква използването на оценъчни техники, описани в счетоводната политика. За финансови инструменти, които се търгуват рядко и чиято цена не е прозрачна, справедливата стойност е по-малко обективна и изисква експертна преценка в зависимост от ликвидност, концентрация, несигурност на пазарните фактори, ценови предположения и други рискове, влияещи върху конкретния инструмент.

2) Оценка на финансови инструменти

Банката оценява справедливата стойност на финансовите инструменти, използвайки следната йерархия от методи:

- **ниво 1:** обявена пазарна цена или цена на затваряне за позиции, за които има надежден пазар;
- **ниво 2:** техники на оценяване, основани на реална пазарна информация за кривата на доходност. Тази категория методи се използва за оценка на дългови ценни книжа, за които няма надежден пазар;
- **ниво 3:** оценъчни техники, при които входящите данни за финансовите активи и пасиви не са базирани на налична пазарна информация.

Справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, които се търгуват на международните финансови пазари и за които има достъпна пазарна информация, е основана на обявени пазарни цени или цени, формирани при затваряне на даден пазар. Използването на реални пазарни цени и информация намалява нуждата от управленска преценка и предположения, както и несигурността, свързана с определянето на справедливата им стойност. Наличието на реални пазарни цени и информация варира в зависимост от продуктите и пазарите и се променя въз основа на специфични събития и общите условия на финансовите пазари. За всички останали финансови инструменти, за които няма текущи пазарни котировки, Банката определя справедливата им стойност, използвайки техники на оценяване, базирани на определяне на нетната сегашна стойност. Изчисляването на нетната сегашна стойност се извършва посредством използването на пазарни криви на доходност с отчитане, където е необходимо, на кредитни спредове за съответния инструмент. Целта на техниките на оценяване е да се определи справедлива стойност, която отразява максимално коректно цената на финансовия инструмент на отчетната дата.

Банката има установена контролна среда по отношение на оценяването на справедлива стойност. За финансовите инструменти тя се определя от специализирано звено за анализ и контрол на рисковете. Специфичните контроли включват проверка на реалната ценова информация; периодичен преглед на текущите модели за оценка и в случай на необходимост разработка, одобрение и въвеждане на нови модели за оценка; осъществяване на допълнителна последваща проверка посредством анализ и сравняване на данните от различни информационни източници, и други.

В следващата таблица е представен анализ на финансовите инструменти, отчитани по справедлива стойност, според модели за оценка. Данните не включват капиталовите инструменти, които се отчитат по цена на придобиване (приложение 14).

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Оценъчни техники (с помощта на пазарни данни)	Общо
30 юни 2024 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута <i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	33 385 206 (3 449)	-	33 385 206 (3 449)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали <i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	5 663 184 -	-	5 663 184 -
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	21 668 136	12 859 489	34 527 625
Общо	60 716 526	12 859 489	73 576 015
31 декември 2023 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута <i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	37 181 812 (6 148)	-	37 181 812 (6 148)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали <i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	4 848 005 (879)	-	4 848 005 (879)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	19 839 157	19 954 030	39 793 187
Общо	61 868 974	19 954 030	81 823 004

Финансовите инструменти, отчитани не по справедлива стойност, а по ниво в йерархията на справедливите стойности, където се категоризира оценката по справедлива стойност, са посочени в таблицата, както следва:

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Наблюдавани входящи данни, различни от котирани цени	Общо
30 юни 2024 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	23 357 811	23 357 811
Задължения към държавни институции и други задължения	-	9 154 424	9 154 424
Задължения за участие в международни финансови институции	-	5 474 685	5 474 685
Общо	-	37 986 920	37 986 920
31 декември 2023 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	30 403 721	30 403 721
Задължения към държавни институции и други задължения	-	11 071 114	11 071 114
Задължения за участие в международни финансови институции	-	5 412 128	5 412 128
Общо	-	46 886 963	46 886 963

Справедливата стойност на задълженията към банки и други финансови институции и на задълженията към държавни институции е приблизително равна на отчетната им стойност поради това, че са краткосрочни.

Справедливата стойност на задълженията за участие в международни финансови институции е приблизително равна на отчетната им стойност поради това, че те са безлихвени и нямат определен падеж.

е) **Матуритетна структура на активите и пасивите**

Активите и пасивите на Банката, анализирани по остатъчен срок от датата на отчета за финансовото състояние до датата на последващо договаряне или предвиден падеж, са, както следва:

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 30 юни 2024 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	33 388 655	-	-	-	-	(3 449)	33 385 206
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(3 449)	(3 449)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	5 663 184	-	-	-	-	-	5 663 184
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	5 534 237	7 174 715	9 070 315	12 697 442	50 916	-	34 527 625
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	235 813	-	-	-	-	1 973 861	2 209 674
Материални активи	-	-	-	-	-	175 187	175 187
Нематериални активи	-	-	-	-	-	12 410	12 410
Други активи	26 002	-	-	-	-	59 123	85 125
Общо финансови активи	44 847 891	7 174 715	9 070 315	12 697 442	50 916	2 217 132	76 058 411
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	29 414 044	29 414 044
Задължения към банки и други финансови институции	23 357 811	-	-	-	-	-	23 357 811
Задължения към държавни институции и други задължения	9 154 424	-	-	-	-	-	9 154 424
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 474 685	5 474 685
Други пасиви	-	-	-	-	-	897 399	897 399
Общо финансови пасиви	32 512 235	-	-	-	-	35 786 128	68 298 363
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	12 335 656	7 174 715	9 070 315	12 697 442	50 916	(33 568 996)	7 760 048
Към 31 декември 2023 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	34 205 479	2 589 138	393 343	-	-	(6 148)	37 181 812
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(6 148)	(6 148)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 848 884	-	-	-	-	(879)	4 848 005
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(879)	(879)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	3 288 566	9 472 883	26 610 228	421 510	-	-	39 793 187
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	233 094	-	-	-	-	1 951 124	2 184 218
Материални активи	-	-	-	-	-	176 121	176 121
Нематериални активи	-	-	-	-	-	14 815	14 815
Други активи	29 973	-	-	-	-	42 502	72 475
Общо финансови активи	42 605 996	12 062 021	27 003 571	421 510	-	2 177 535	84 270 633

(продължение)

(продължава)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 31 декември 2023 г.							
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	29 462 056	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	30 403 721	-	-	-	-	-	30 403 721
Задължения към държавни инсти- туции и други задължения	11 071 114	-	-	-	-	-	11 071 114
Задължения за участие в междуна- родни финансови институции	-	-	-	-	-	5 412 128	5 412 128
Други пасиви	-	-	-	-	-	1 083 120	1 083 120
Общо финансови пасиви	41 474 835	-	-	-	-	35 957 304	77 432 139
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	1 131 161	12 062 021	27 003 571	421 510	-	(33 779 769)	6 838 494

7. Приходи от и разходи за лихви

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
Приходи от лихви		
– от ценни книжа	694 225	299 276
– от депозити	466 184	444 901
– други	135	115
	1 160 544	744 292
Разходи за лихви		
– по депозити	264 878	226 423
– други	-	-
	264 878	226 423

През първото шестмесечие на 2023 г. лихвеният процент по депозитното улеснение запази положителните си стойности, като към края на отчетния период с решение на УС на ЕЦБ от 15 юни 2023 г. за пореден път лихвеният процент по депозитното улеснение бе повишен до 3.5%, считано от 21 юни 2023 г. С решение на УС на ЕЦБ, считано от 12 юни 2024 г., лихвеният процент по депозитното улеснение е определен на 3.75%. В резултат на тези промени приходите от лихви от текущи сметки и депозити включват приходи от лихви по предоставени депозити и текущи сметки при чуждестранни кореспонденти, дължащи се на прилагането на референтни лихвени проценти с положителни стойности, в размер на 466 180 хил. лв. (към 30 юни 2023 г. – 444 901 хил. лв.), в това число 12 236 хил. лв. получени лихви по техническата сметка на националния системен компонент TARGET2-БНБ в ЕЦБ (към 30 юни 2023 г. – 8700 хил. лв.).

Към 30 юни 2024 г. БНБ отчете разходи за лихви по текущи сметки в левове на клиенти в размер на 149 167 хил. лв. (към 30 юни 2023 г. – 106 921 хил. лв.) и разходи за лихви по депозити на правителството и други организации в чуждестранна валута – в размер на 115 711 хил. лв. (към 30 юни 2023 г. – 119 502 хил. лв.), дължащи се на прилагането на референтни лихвени проценти с положителни стойности.

8. Нетни печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчетани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
Нетни печалби/(загуби) от операции с ценни книжа	321	(4 085)
Нетни печалби/(загуби) от операции с чуждестранна валута	(687)	96
Нетни печалби/(загуби) от преценка на фючърси	(1 969)	465
Нетни(загуби) от преценка на ценни книжа	(83 135)	(27 196)
Нетни печалби/(загуби) от преценка на активи и пасиви в чуждестранна валута	2 734	(2 323)
Нетни печалби от преценка на злато	814 019	136 564
Провизии за очаквани кредитни загуби	-	-
	731 283	103 521

В нетните печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, към 30 юни 2024 г. с най-голям дял е нетната печалба от преоценка на златото в размер на 814 019 хил. лв. в резултат от увеличението на пазарната цена на златото от 3648.48 лв. за тройунция към 31 декември 2023 г. до 4261.15 лв. за тройунция към 30 юни 2024 г., или нарастване с 16.8%.

През първото шестмесечие на 2024 г. пазарната доходност на ценните книжа се повиши значително в краткосрочните матуриретни сектори, където предимно БНБ инвестира валутните резерви. В този период доходността на ДЦК на Германия се понижи в матуриретните сектори до 1 година включително и се повиши в по-дългосрочните сектори. Спрямо края на 2023 г. доходността на германските ДЦК със срок до падеж 2 години се повиши с 43 базисни точки, а доходността на 10-годишните ДЦК нарасна с 48 базисни точки, което беше в голяма степен относимо и към преобладаващата доходност на ценните книжа на останалите разрешени емитенти на деноминирани в евро облигации.

Нетната печалба от операции с ценни книжа е в размер на 321 хил. лв. Основен фактор за това е бързото и значително повишаване на доходността, на която деноминирани в евро облигации с високо кредитно качество се купуват и търгуват, което доведе до бърз спад на цената им. Купонната доходност в началото на годината е сравнително ниска и тя не може да компенсира отрицателната пазарна преоценка на ценните книжа от момента на закупуването до момента на техния падеж или продажба.

Нетният ефект от преоценки на ценните книжа вследствие на всички пазарни промени през периода е отрицателен и възлиза на 83 135 хил. лв. Той също е повлиян главно от повишението на доходността до падежа.

9. Други оперативни приходи

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
Приходи от дъщерни предприятия	19 562	15 788
Приходи от асоциирани предприятия	667	1 308
Приходи от продажба на монети	14 622	1 752
Приходи от дивиденди	4 335	6 886
Други нетни приходи	879	1 116
Разходи за провизии по МСС 37	-	-
	40 065	26 850

През първото шестмесечие на 2024 г. са получени дивиденди от участието на БНБ в „Печатница на БНБ“ АД в размер на 4335 хил. лв.

За целите на консолидирания финансов отчет дивидентите, получени от „Печатница на БНБ“ АД се елиминират.

През първото шестмесечие на 2024 г. БНБ не е получила дивидент за участието си в Банката за международни разплащания (БМР).

В другите нетни приходи към 30 юни 2024 г. се включват финансови приходи на дъщерните предприятия в размер на 19 562 хил. лв.

10. Общи административни разходи

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
Разходи за персонала	43 539	36 346
Административни разходи	31 347	31 599
Амортизация	10 725	9 538
Други разходи	3 057	2 311
	88 668	79 794

Броят на зетите служители в БНБ и дъщерните ѝ предприятия е 1193 към 30 юни 2024 г. (1155 към 30 юни 2023 г.), в това число персоналят на БНБ е 949 служители (913 към 30 юни 2023 г.).

Разходите за персонал включват заплати, социални и здравни осигуровки, начислени в съответствие с разпоредбите на националното законодателство към 30 юни 2024 г., и разходи за социална дейност, съответно за БНБ – 38 210 хил. лв. (31 911 хил. лв. към 30 юни 2023 г.), за „Печатница на БНБ“ АД – 3721 хил. лв. (3107 хил. лв. към 30 юни 2023 г.) и за „Монетен говор“ ЕАД – 1608 хил. лв. (1248 хил. лв. към 30 юни 2023 г.).

В разходите за персонал са включени разходите за възнаграждения на членовете на УС на БНБ в размер на 885 хил. лв. към 30 юни 2024 г. (832 хил. лв. към 30 юни 2023 г.), представени, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
Общо разходи за брутни възнаграждения*	814	816
в т.ч. ДМС до достигане на лимитите, установени в съответствие с чл. 23, ал. 3 от ЗБНБ с Решение на УС на БНБ от 30 юли 2015 г. **	204	204
Разходи при изтичане/прекратяване на мандат на членове на УС на БНБ	71	16
Общо брутни възнаграждения, изплатени на членовете на УС на БНБ	885	832

* Възнагражденията са преди данъчно облагане.

** За повече информация виж *прессъобщението* на БНБ от 30 юли 2015 г.

С приемането на Бюджета на БНБ за 2024 г. размерът на месечните възнаграждения на членовете на УС е без промяна спрямо предходния отчетен период и е, както следва: управител – 23 036 лв.; подуправители – 19 745 лв.; други членове на УС – 6582 лв.

Задълженията към персонала при пенсиониране, изчислени на база актюерска оценка и съгласно МСС 19 „Доходи на наети лица“, са представени, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
Задължения по дефинирани доходи към 1 януари	6 991	5 800
Изплатени доходи по плана	(113)	(119)
Разходи за текущ трудов стаж	458	424
Разходи за лихви	131	47
Ефект от промяна в плана	1	(2)
Актюерска (печалба)/загуба от действителен опит	646	780
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на демографските предположения	-	-
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на финансовите предположения	61	(141)
Актюерска загуба, призната в разходите	-	-
Задължения по дефинирани доходи към 30 юни	8 175	6 789

Разходи, признати в отчета за печалбата или загубата

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
Разходи за текущ стаж	458	424
Разходи за лихви	131	47
Актюерски загуби	-	-
Ефект от промяна в плана	1	(2)
Актюерска загуба, призната в разходите	-	-
Общо	590	469

Актюерски предположения

Основните актюерски предположения към датата на отчета са следните (среднопотеглени стойности):

	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
Дисконтов лихвен процент	3.93	4.03
Бъдещо нарастване на заплатите	9.00	9.00

(%)

(хил. лв.)

Разпределение на задълженията към персонала на БНБ (без двущерните предприятия) по остатъчен срок	30 юни 2024 г.	30 юни 2023 г.
До 1 година	1 359	1 031
От 1 до 3 години	753	765
От 3 до 5 години	799	479
От 5 до 10 години	1 482	1 227
Над 10 години	2 783	2 397
Общо	7 176	5 899

В административните разходи са включени разходите на Банката за паричното обращение в размер на 13 829 хил. лв. към 30 юни 2024 г. (13 857 хил. лв. към 30 юни 2023 г.).

11. Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Парични средства в чуждестранна валута	357 705	246 348
Разплащателни сметки в банки	20 235 501	25 232 339
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(1 520)</i>	<i>(3 431)</i>
Депозити в чуждестранна валута	12 792 000	11 703 125
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(1 929)</i>	<i>(2 717)</i>
33 385 206	37 181 812	

Паричните средства и предоставените депозити в чуждестранна валута по кореспонденти са представени, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Резиденти на еврозоната		
в евро	21 685 889	27 254 384
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(2 698)</i>	<i>(5 430)</i>
в други валути	-	-
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-
21 685 889	27 254 384	
Нерезиденти на еврозоната		
в евро	8 086 187	6 360 349
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(751)</i>	<i>(718)</i>
в други валути	3 613 130	3 567 079
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-
11 699 317	9 927 428	
33 385 206	37 181 812	

Предоставените срочни депозити в чуждестранна валута при кореспонденти с кредитен рейтинг на контрагента, определен най-малко от две от шестте международно признати рейтингови агенции – *Standard & Poor's*, *Fitch Ratings*, *Moody's*, *DBRS*, *R&I* и *JCRA*, са представени по-долу:

(хил. лв.)

Депозити по кредитен рейтинг на контрагента	Краткосрочен кредитен рейтинг на контрагента	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
	A-1+	7 698 498	6 217 801
	<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	(752)	(987)
A-1	5 032 964	5 469 547	
	<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	(1 929)	(1 730)
		12 731 462	11 687 348

В представянето по кредитен рейтинг не се включват предоставени безсрочни депозити при външни мениджъри.

Максималната експозиция на БНБ, изложена на кредитен риск, е равна на балансовата стойност на паричните средства по разплащателни сметки и депозитите.

12. Злато, инструменти в злато и други благородни метали

	30 юни 2024 г.		31 декември 2023 г.	
	хил. тройунци	хил. лв.	хил. тройунци	хил. лв.
Кюлчета злато в стандартна форма	513	2 186 153	513	1 871 827
Депозити в злато в стандартна форма	801	3 413 310	801	2 920 636
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	(879)
Злато в друга форма	14	61 255	15	53 178
Други благородни метали	-	2 466	-	2 364
		5 663 184		4 848 005

Златото в стандартна форма включва злато, предоставено за депозитарно съхранение и на депозит. Депозитите в злато са предоставени на банки, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки от две международно признати рейтингови агенции.

Златото в друга форма включва възпоменателни златни монети на стойност 61 255 хил. лв.

В „други благородни метали“ са включени сребърни възпоменателни монети на стойност 52 хил. лв. и платинени възпоменателни монети на стойност 2414 хил. лв.

13. Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

Ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Чуждестранни ценни книжа	34 527 625	39 793 187
	34 527 625	39 793 187

Ценните книжа включват лихвени и скontoви ценни книжа, деноминирани в евро. Купонната лихва по ценните книжа, деноминирани в евро, достига 0.82% към 30 юни 2024 г. (0.06% към 31 декември 2023 г.).

Ценните книжа, емитирани от чуждестранни правителства и други емитенти или съответните емитенти с кредитен рейтинг, определен най-малко от две от шестте международно признати рейтингови агенции – *Standard&Poor's*, *Fitch Ratings*, *Moody's*, *DBRS*, *R&I* и *J CRA*, са представени, както следва:

(хил. лв.)

Ценни книжа по кредитен рейтинг на емисията/емитента	Кредитен рейтинг на емисията/емитента	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
		AAA	21 802 393
	AA+	7 326 335	8 443 622
	AA	4 959 272	5 715 576
	A	439 625	506 669
		34 527 625	39 793 187

14. Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Квота на Република България в МВФ	2 153 943	2 129 116
Инвестиции в международни финансови институции	31 558	31 596
Инвестиции в асоциирани предприятия	24 173	23 506
	2 209 674	2 184 218

Квотата на Република България в МВФ възлиза на 896 300 хил. СПТ (896 300 хил. СПТ към 31 декември 2023 г.). Резервният транш по квотата на Република България в МВФ е в размер на 235 812 хил. лв. (233 094 хил. лв. към 31 декември 2023 г.). МВФ заплаща възнаграждение (лихва) на страните членки, които имат лихвоносна резервна позиция, като средният лихвен процент е 4.09% (3.81% към 31 декември 2023 г.).

Инвестициите в международните финансови институции включват инвестиции в Банката за международни разплащания (БМР), като 25% от участието в капитала на БМР са платени. Текущата стойност на платените акции в размер на 10 000 хил. СПТ възлиза към 30 юни 2024 г. на 23 755 хил. лв., а към 31 декември 2023 г. на 23 755 хил. лв. (виж приложение 28). Невнесенят капитал е с опция за внасяне до три месеца по решение на Съвета на управителите на БМР.

Инвестициите в международните финансови институции не надвишават 10% от записания акционерен капитал на съответната институция.

Инвестициите в международни финансови институции включват и участието на БНБ в ЕЦБ. От 1 януари 2007 г. (присъединяването на Република България към ЕС) БНБ притежава дялово участие в капитала на ЕЦБ. Към 30 юни 2024 г. сумата на вносения дял от БНБ в капитала на ЕЦБ възлиза на 3991.2 хил. евро, или 7806 хил. лв.

В съответствие с чл. 28 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ само националните централни банки – членки на ЕСЦБ, имат право да участват в капитала на ЕЦБ. Подписката на капитала се осъществява в съответствие с изискванията и алгоритъма на чл. 29 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ, т.е. делът на всяка национална централна банка в капитала на ЕЦБ се определя в процент и кореспондира на дела на държавата членка в общото население и брутният вътрешен продукт на ЕС (в равни съотношения). Процентът се актуализира на всеки пет години и при всяко присъединяване на нова държава към ЕС. Последната, осма актуализация, е от 1 февруари 2020 г. и е свързана с оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС. Към 30 юни 2024 г. дяловото участие на БНБ в записания капитал на ЕЦБ възлиза на 0.9832%, което съответства на сумата от 106 431.5 хил. евро.

Като централна банка на държава членка извън еврозоната БНБ е задължена да внесе минималния процент от записания си капитал в ЕЦБ, което съответства на чл. 47 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ (определено от Генералния съвет на ЕЦБ) и представлява приносът на БНБ за оперативните разходи на ЕЦБ. От 29 декември 2010 г. този процент възлиза на 3.75%. За разлика от централните банки на държавите от еврозоната БНБ няма право да участва в печалбата на ЕЦБ, нито се изисква да покрива нейни загуби. При присъединяване към еврозоната от БНБ ще се изиска да внесе и останалите 96.25% от записания си капитал в ЕЦБ, т.е. 102 440.3 хил. евро.

Банката упражнява значително влияние върху финансовата и оперативната политика на следните асоциирани дружества и капиталовите ѝ инвестиции в местни предприятия са, както следва:

Асоциирани предприятия	Участие, %	Основна дейност
„БОРИКА“ АД	36.11	Междубанкови картови разплащания
„Дружество за касови услуги“ АД	25.00	Обработка на ценни пратки с български банкноти и монети, предоставяни от БНБ и банките

15. Материални активи

Справедливата стойност на земята и сградите е категоризирана като справедлива стойност от ниво 3 на базата на входящите данни за използваната техника за оценяване.

За останалите класове активи – машини, съоръжения, оборудване, автомобили и стопански инвентар, за справедлива стойност е приета настоящата им стойност по баланса на Банката поради това, че основна част от тези активи е закупена в последните четири години и балансовата им стойност е близо до справедливата им стойност.

(хил. лв.)

	Земя и сгради	Машини и оборудване	Информационно оборудване	Офис оборудване	Активи с право на ползване	Друго оборудване (вкл. транспортни средства)	Разходи за придобиване на материални активи	Общо
Към 1 януари 2024 г.	202 363	132 271	51 793	9 653	62	8 251	3 570	407 963
Придобити	-	780	176	-	-	10	6 377	7 343
Отписани	-	(1)	(130)	-	-	(59)	(331)	(521)
Трансфери	-	2 569	3 798	5	-	94	(6 473)	(7)
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 30 юни 2024 г.	202 363	135 619	55 637	9 658	62	8 296	3 143	414 778
Амортизация и загуби от обезценка								
Към 1 януари 2024 г.	(87 754)	(80 441)	(47 687)	(8 576)	(47)	(7 337)	-	(231 842)
Начисления за периода	(2 837)	(3 074)	(1 799)	(60)	(6)	(162)	-	(7 938)
На отписаните	-	1	129	-	-	59	-	189
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 30 юни 2024 г.	(90 591)	(83 514)	(49 357)	(8 636)	(53)	(7 440)	-	(239 591)
Балансова стойност към 30 юни 2024 г.	111 772	52 105	6 280	1 022	9	856	3 143	175 187
Балансова стойност към 31 декември 2023 г.	114 609	51 830	4 106	1 077	15	914	3 570	176 121
Към 1 януари 2023 г.	199 452	109 639	55 893	9 763	62	8 116	15 814	398 739
Придобити	-	21 647	17	12	-	2	6 423	28 101
Отписани	-	(302)	(4 777)	(195)	-	-	(13 603)	(18 877)
Трансфери	2 911	1 287	660	73	-	133	(5 064)	-
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2023 г.	202 363	132 271	51 793	9 653	62	8 251	3 570	407 963
Амортизация и загуби от обезценка								
Към 1 януари 2023 г.	(82 057)	(75 394)	(48 580)	(8 645)	(34)	(7 018)	-	(221 728)
Начисления за периода	(5 697)	(5 348)	(3 884)	(127)	(13)	(319)	-	(15 388)
На отписаните	-	301	4 777	196	-	-	-	5 274
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2023 г.	(87 754)	(80 441)	(47 687)	(8 576)	(47)	(7 337)	-	(231 842)
Балансова стойност към 31 декември 2023 г.	114 609	51 830	4 106	1 077	15	914	3 570	176 121

В изпълнение на МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“ и на „Вътрешните правила за финансови отчети и счетоводна политика на БНБ“ към декември 2013 г. е направен преглед на балансовата стойност на дълготрайните материални активи, отчитани в отчета за финансовото състояние на Банката. Справедливата стойност на земята и сградите е определена от външен, независим и лицензиран оценител с призната професионална квалификация и опит в оценяването на имоти с местонахождение и категория, сходни на оценяваните. Към 30 юни 2024 г. справедливата стойност на земята и сградите не се различава съществено от балансовата им стойност към същата дата, поради което се приема, че настоящата балансова стойност на земите и сградите по баланса на Банката отразява справедливо пазарната им стойност. Отчетната стойност на напълно амортизираните дълготрайни материални активи към 30 юни 2024 г. е 81 903 хил. лв. (81 261 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

16. Нематериални активи

(хил. лв.)

	Софтуер	Други нематериални активи	Разходи за придобиване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2024 г.	72 853	164	236	73 253
Придобити	2	2	378	382
Отписани	-	-	-	-
Трансфери	137	-	(137)	-
Към 30 юни 2024 г.	72 992	166	477	73 635
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2024 г.	(58 283)	(155)	-	(58 438)
Начисления за периода	(2 783)	(4)	-	(2 787)
На отписаните	-	-	-	-
Към 30 юни 2024 г.	(61 066)	(159)	-	(61 225)
Балансова стойност към 30 юни 2024 г.	11 926	7	477	12 410
Балансова стойност към 31 декември 2023 г.	14 570	9	236	14 815

В софтуера към 30 юни 2024 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 137 хил. лв. (3417 хил. лв. към 31 декември 2023 г.), като към отчетната дата няма закупени програмни продукти (7155 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

(хил. лв.)

	Софтуер	Други нематериални активи	Разходи за придобиване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2023 г.	64 891	168	1 408	66 467
Придобити	-	-	9 401	9 401
Отписани	(2 611)	(4)	-	(2 615)
Трансфери	10 573	-	(10 573)	-
Към 31 декември 2023 г.	72 853	164	236	73 253
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2023 г.	(56 898)	(154)	-	(57 052)
Начисления за периода	(3 982)	(5)	-	(3 987)
На отписаните	2 597	4	-	2 601
Към 31 декември 2023 г.	(58 283)	(155)	-	(58 438)
Балансова стойност към 31 декември 2023 г.	14 570	9	236	14 815
Балансова стойност към 31 декември 2022 г.	7 993	14	1 408	9 415

В софтуера към 31 декември 2023 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 3417 хил. лв. (1048 хил. лв. към 31 декември 2022 г.) и програмни продукти на стойност 7155 хил. лв. (1091 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

17. Други активи

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Вземания на дъщерни предприятия от местни банки	26 018	29 983
Инвестиции на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия	11 275	11 275
Възпоменателни монети за продажба	396	396
Материални запаси	32 442	23 841
Вземания от гоставчици	10 700	4 441
Разходи за бъдещи периоди	2 207	2 219
Други вземания	2 087	320
	85 125	72 475

Във вземанията на дъщерни предприятия от местни банки са включени 16 686 хил. лв. вземания на „Печатница на БНБ“ АД и 9332 хил. лв. на „Монетен двор“ ЕАД.

Инвестициите на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия включват непарична вноска под формата на оборудване за производство на банкноти в капитала на „Франсоа-Шарл Обертюр Груп“, с което „Печатница на БНБ“ АД е създава съвместно дружество за производство на банкноти.

18. Банкноти и монети в обращение

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Банкноти в обращение	28 807 130	28 869 984
Монети в обращение	606 914	592 072
	29 414 044	29 462 056

19. Задължения към банки и други финансови институции

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Депозити на виждане от банки и други финансови институции		
– в левове	21 662 563	28 204 004
– в чуждестранна валута	1 695 248	2 199 717
	23 357 811	30 403 721

Сумата на депозитите на виждане включва 16 017 277 хил. лв., представляващи задължителните резерви, които банките са длъжни да поддържат по сметки в БНБ (15 448 125 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

Определянето на задължителните минимални резерви, които банките поддържат в Българската народна банка, е в съответствие с приетата на 14 май 2021 г. от УС на БНБ Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 на БНБ, в сила от 4 януари 2016 г.

Във връзка с изпълнение на плащания в левове, базирани на СЕПА схеми, по позицията са отчетени депозити на виждане в размер на 2 558 466 хил. лв. към 30 юни 2024 г. (2 738 220 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

Във връзка с чл. 46 на Наредба № 16 на БНБ от 29 март 2018 г. в позицията се отчита и участието в Гаранционния механизъм за сетълмент на плащанията на банките, участници в оперираната от „БОРИКА“ АД система, обработваща платежни операции, свързани с карти (БОРИКА), което е в размер на 269 167 хил. лв. (235 799 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

20. задължения към държавни институции и други задължения

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Разплащателни сметки		
– в левове	7 807 501	7 426 285
– в чуждестранна валута	1 346 923	3 644 829
Срочни депозитни сметки	-	-
	9 154 424	11 071 114

Сметките на правителството в левове и в чуждестранна валута в Банката включват средства, държани от името на бюджетни и други правителствени организации. Банката начислява лихви в съответствие с „Общите условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“, приети с решение на УС на БНБ на 26 ноември 2015 г. и последно изменени през 2023 г. Считано от 18 ноември 2019 г., Банката не открива и не обслужва срочни депозитни сметки на правителството и други държавни институции в съответствие с „Общите условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“.

Към 30 юни 2024 г. са начислени задължения за плащане на лихви по текущи сметки на клиенти в размер на 24 725 хил. лв. (19 427 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

21. задължения за участие в международни финансови институции

Задълженията към МВФ по квотата за участие на Република България към 30 юни 2024 г. възлизат на 1 912 746 хил. лв., или 795 933 хил. СПТ (1 890 699 хил. лв., или 795 933 хил. СПТ към 31 декември 2023 г.).

Задълженията към МВФ са деноминирани в СПТ. Задълженията, свързани с квотата на България в МВФ, са безлихвени и нямат определен падеж. В това приложение са включени Сметка № 1 и Сметка № 2 на МВФ в левове в размер на 5412 хил. лв. (31 декември 2023 г. – 5402 хил. лв.).

Банката има получени от МВФ средства от общо и специално разпределение на СПТ в размер съответно на 1 333 649 773 СПТ и 136 289 102 СПТ. Връщането на средствата ще се извърши при поискване от МВФ. Съгласно чл. XX от Устава на МВФ Банката получава лихва по наличните СПТ и плаща такса по получените средства от общото и специалното разпределение с един и същи лихвен процент.

22. Други пасиви

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Средства на институции и органи на Европейския съюз	204 053	358 214
Средства на Фонд за реструктуриране на банките	472 007	463 974
Задължения по заплати и социално осигуряване	14 542	9 727
Приходи за бъдещи периоди	561	1 401
Други пасиви	206 236	249 804
	897 399	1 083 120

В „средства на институции и органи на Европейския съюз“ се включват средства на Европейската комисия и Европейската инвестиционна банка. Съгласно чл. 9 от Регламент (ЕО, Евратом) № 1150/2000 г. на Съвета и участието на България във финансирането на бюджета на ЕС в Банката са открити сметки на Европейската комисия. Към 30 юни 2024 г. средствата по тях възлизат на 204 053 хил. лв. (358 214 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

Считано от 27 юли 2020 г., в изпълнение на изискванията на § 56, ал. 1 от переходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП, Българската народна банка, като орган за реструктуриране на кредитни институции, е титуляр на средствата, налични по сметки на Фонда за реструктуриране на банките. Към 30 юни 2024 г. средствата в него са на стойност 472 007 хил. лв. (463 974 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

23. Капитал и резерви

Капиталът на Банката е определен със ЗБНБ и е в размер на 20 000 хил. лв.

Резервите от преценка на немонетарни активи включват нетното изменение в справедливата стойност на имоти, капиталови инвестиции и други немонетарни активи.

Съгласно чл. 36 от ЗБНБ нереализираните печалби/загуби, възникнали от преценката на активи и пасиви на БНБ, деноминирани в чуждестранна валута или злато, са прехвърлени в специална резервна сметка и формират специални резерви.

Другите резерви включват 25% от годишното превишение на приходите над разходите след разпределение в „специални резерви“, както и резерви, създадени по решение на УС на БНБ.

Разпределението на печалбата към 30 юни 2024 г. съгласно оповестената в приложение 5(к) политика е, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Печалба/(загуба) за периода	1 582 922	1 815 895
Разпределение в специален резерв съгласно чл. 36 от ЗБНБ		
Нереализирана (печалба) от преценка на злато	(814 019)	(431 936)
Нереализирана загуба/(печалба) от преценка на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	83 135	(133 475)
Нереализирана (печалба)/загуба от преценка на чуждестранна валута	(2 734)	2 258
Друга нереализирана (печалба)/загуба	(4 951)	(328)
Резултат след разпределение в специален резерв	844 273	1 252 414

24. Неконтролиращо участие

„Печатница на БНБ“ АД е акционерно дружество с двама акционери – БНБ и държавата чрез Министерството на финансите. БНБ притежава 95.6% от капитала на дружеството, а държавата чрез МФ – 4.4% от капитала на дружеството.

25. Парични задължения и брутни международни валутни резерви

(хил. лв.)

	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
Брутни международни валутни резерви		
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	33 385 206	37 181 812
Монетарно злато и други инструменти в злато	5 599 462	4 792 463
Инвестиции в ценни книжа	34 527 625	39 793 187
Капиталови инвестиции и квота в МВФ	235 812	233 094
	73 748 105	82 000 556
Парични задължения		
Банкноти и монети в обращение	29 414 044	29 462 056
Задължения към банки и други финансови институции	22 588 426	29 609 376
Задължения към правителството и бюджетни организации	8 389 041	10 197 108
Задължения към други депозанти	1 738 820	2 026 564
	62 130 331	71 295 104
Превишение на брутните международни валутни резерви над паричните задължения	11 617 774	10 705 452

Вземанията по лихви и задълженията по начислени лихви се отнасят към съответните активи и пасиви.

„Монетарно злато и други инструменти в злато“ се преоценява ежедневно на база фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали.

26. Сделки със свързани лица

Правителство на Република България

Международен валутен фонд

Към 30 юни 2024 г. Република България няма получени средства по заемни споразумения с МВФ.

Квотата на Република България в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани от Банката и правителството (приложение 21).

Банкови сметки на правителството

Към 30 юни 2024 г. бюджетните организации имат банкови сметки в Банката (виж приложение 20).

Деятности по агентските функции

В съответствие със ЗБНБ и при условия, договорени с министъра на финансите, Банката действа като агент по държавни дългове или по дългове, гарантирани от държавата. В тази си роля тя изпълнява депозитарни и агентски функции, свързани с администриране и управление на издадените от МФ държавни ценни книжа. Банката получава комисиони във връзка с изпълнението на тези функции. Тези държавни ценни книжа не са активи или пасиви за Банката и не са отразени в консолидирания отчет за финансовото ѝ състояние. Банката не е изложена на кредитен риск по отношение на държавните ценни книжа, тъй като не ги гарантира. Номиналната стойност на държавните ценни книжа, държани от Банката като депозитар, към 30 юни 2024 г. е 11 715 млн. лв. (10 615 млн. лв. към 31 декември 2023 г.).

„Обертюр Фигюсиер“ АД

„Печатница на БНБ“ АД, като предприятие със значително участие (притежава 30% от акциите на дружеството), и Българската народна банка (мажоритарен собственик на „Печатница на БНБ“ АД), като свързани лица на дружеството, са извършвали с него през първото шестмесечие на 2024 г. сделки за продажби/покупки на услуги и материали по договорни цени.

27. Дъщерни дружества, включени в консолидирания финансов отчет

(%)

Дял в акционерния капитал на	30 юни 2024 г.	31 декември 2023 г.
„Монетен двор“ ЕАД	100.0	100.0
„Печатница на БНБ“ АД (виж приложение 24)	95.6	95.6

За отчетния период нетният приход от дъщерни предприятия включва нетен резултат в размер на 1598 хил. лв. от „Монетен двор“ ЕАД (31 декември 2023 г. – 1708 хил. лв.) и 3214 хил. лв. печалба от „Печатница на БНБ“ АД (5033 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

28. Поети ангажименти и потенциални задължения

1) Участие в Банката за международни разплащания

Банката притежава 8000 акции от капитала на БМР, всяка на стойност 5000 СПТ. От участието в капитала на БМР 25% са платени. Невнесенят капитал е с опция за внасяне до три месеца след решение на Съвета на управителите на БМР. Потенциалното задължение на Банката към 30 юни 2024 г. е 71 264 хил. лв. (71 264 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

2) Квота в МВФ

Квотата в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани съвместно от Банката и правителството на Република България, на стойност 1 914 198 хил. лв.

3) Капиталови ангажименти

Към 30 юни 2024 г. Банката има поети ангажименти за 38 139 хил. лв. за придобиване на дълготрайни активи (18 999 хил. лв. към 31 декември 2023 г.).

4) Други ангажименти и поети задължения

Банката няма издадени други гаранции, акредитиви или поети ангажименти за закупуването или продажбата на злато, други благородни метали или чуждестранна валута.

5) Други потенциални задължения

Срещу БНБ са заведени съдебни дела, свързани с претендирано обезщетение за забавено изплащане на влогове, за суми над гарантирания размер на влоговете или за оспорване на преводи от клиенти на „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност) на обща стойност около 44.2 млн. лв. (31 декември 2023 г. – 48.1 млн. лв.).

Въз основа на преценката на Банката за вероятния изход от съдебните дела, през първото шестмесечие на 2024 г. са направени провизии съгласно МСС 37 на стойност 12 738 хил. лв. (2023 г. – 12 738 хил. лв.). Преценките се актуализират периодично, за да отразят развитието на всички правни спорове и обстоятелствата по тях.

През 2022 г. с влезли в сила решения на федералния съд поради липса на юрисдикция са прекратени спрямо БНБ две идентични съдебни дела пред федерален съд в щата Ню Йорк. Те са свързани с претендирано обезщетение във връзка с действия на назначените през 2014 г. квестори на „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност), всяко на приблизителна стойност около 200 млн. долара.

29. Събития, настъпили след отчетната дата

На 13 февруари 2024 г. в бр. 13 на „Държавен вестник“ е обнародван Законът за Българската народна банка (новият Закон за БНБ), приет на 1 февруари 2024 г. от 49-ото Народно събрание. С него се цели осигуряването на правната интеграция на Българската народна банка в Евросистемата при въвеждането на еврото като парична единица на Република България. Новият Закон за БНБ влиза в сила от деня на въвеждането на еврото, с изключение на няколко разпоредби, които следва да осигурят подготовката на БНБ за въвеждане на еврото. Той предвижда основният капитал на БНБ да бъде 1 милиард евро. За осигуряването на изпълнението на тази разпоредба Управителният съвет на БНБ прие решение за създаване на фонд със специално предназначение „Увеличение на основния капитал на БНБ“. Прилагането на останалите разпоредби на новия закон ще окажат ефект върху счетоводната политика и финансовата отчетност на Българската народна банка.

Няма други събития, възникнали след датата на отчета за финансовото състояние, които да изискват допълнително оповестяване или корекции във финансовите отчети на Банката.

Информация по чл. 17, ал. 5 от ЗБНБ относно решения, приети от УС на БНБ през януари – юни 2024 г.

Отчетност и бюджет

РЕШЕНИЕ № 159 от 11 април

Приема на първо четене Годишния отчет на Българската народна банка за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 160 от 11 април

Приема Отчета за изпълнението на бюджета на Българската народна банка за 2023 г., който да бъде включен в Годишния отчет на Българската народна банка за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 194 от 26 април

Приема Годишния отчет на Българската народна банка за 2023 г.

Брутни международни валутни резерви

РЕШЕНИЕ № 8 от 11 януари

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за първото тримесечие на 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 96 от 29 февруари

Приема за информация Отчета за управлението на международните валутни резерви на БНБ през 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 163 от 11 април

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за второто тримесечие на 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 302 от 11 юни

Приема за информация Отчета за управлението на международните валутни резерви на БНБ през първото тримесечие на 2024 г.

Платежни системи и платежен надзор

РЕШЕНИЕ № 53 от 15 февруари

Приема за информация Годишния отчетен доклад на Помирителната комисия за платежни спорове за 2023 г.

Приема за информация Годишния отчетен доклад на Секторната помирителна комисия за финансови услуги за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 54 от 15 февруари

Приема за информация изчисления във връзка с чл. 120, ал. 6 от Закона за платежните услуги и платежните системи и чл. 35, ал. 2 от Наредба № 3 на БНБ от 18 април 2018 г. за условията и реда за откриване на платежни сметки, за изпълнение на платежни операции и за използване на платежни инструменти, среден

размер на таксите към 31 декември 2023 г., начислявани от банките за услугите по приложение № 1 към чл. 34 от Наредба № 3 на БНБ, по разплащателни сметки.

РЕШЕНИЕ № 58 от 15 февруари

Дава съгласие „Дайнърс клуб България“ АД, ЕИК 121230735, да прекрати своята дейност като платежна институция, считано от 15 април 2024 г., във връзка с постъпило от дружеството заявление за прекратяване на дейността. От посочената дата се обезсилва издаденият на „Дайнърс клуб България“ АД лиценз за предоставяне на платежни услуги по чл. 4, т. 3, буква „в“, т. 4, буква „б“ и т. 5 от Закона за платежните услуги и платежните системи.

РЕШЕНИЕ № 227 от 20 май

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 16 на БНБ от 29 март 2018 г. за издаване на лицензи и одобрения, за вписване в регистъра по чл. 19 от Закона за платежните услуги и платежните системи и за изискванията към дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сетълмента.

РЕШЕНИЕ № 263 от 30 май

Приема Наредба за изменение на Наредба № 3 на БНБ от 18 април 2018 г. за условията и реда за откриване на платежни сметки, за изпълнение на платежни операции и за използване на платежни инструменти.

РЕШЕНИЕ № 265 от 30 май

Изменя лиценза на „БОРИКА“ АД за извършване на дейност като оператор на платежната система за обслужване на клиентски преводи в евро БИСЕРА (с предишно наименование БИСЕРА7-ЕВРО).

През периода януари – юни 2024 г. УС на БНБ е приел едно решение във връзка с искане за издаване на одобрение и 4 решения във връзка с упражняване на други правомощия по платежен надзор.

Наличнопарично обращение

РЕШЕНИЕ № 6 от 11 януари

Приема информация за наличността и движението на Стратегически запас от банкноти на Българската народна банка за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 33 от 22 януари

Изважда от обращение възпоменателните монети, емитирани през 2018 г., които престават да бъдат законно платежно средство от 5 февруари 2024 г.

Возпоменателните монети, емитирани през 2018 г., да се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 34 от 22 януари

Приема „Списък с продажни цени на банкноти или монети, продавани от БНБ на цена, различна от номиналната им стойност“.

РЕШЕНИЕ № 43 от 30 януари

Пуска в обращение, считано от 11 март 2024 г., медна възпоменателна монета „125 години от рождението на Панчо Владигеров“ от серията „Български творци“.

РЕШЕНИЕ № 73 от 15 февруари

Цената, по която медната възпоменателна монета „125 години от рождението на Панчо Владигеров“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ, е 54 (петдесет и четири) лева.

РЕШЕНИЕ № 148 от 28 март

Пуска в обращение, считано от 20 май 2024 г., сребърна възпоменателна монета „100 години лека атлетика в България“.

РЕШЕНИЕ № 202 от 30 април

Цената, по която сребърната възпоменателна монета „100 години лека атлетика в България“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ, е 144 (сто четиридесет и четири) лева.

РЕШЕНИЕ № 223 от 13 май

Изменя Решение № 202 на Управителния съвет на БНБ от 30 април 2024 г., като, считано от 20 май 2024 г., цената, по която сребърната възпоменателна монета „100 години лека атлетика в България“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ, е 150 (сто и петдесет) лева.

РЕШЕНИЕ № 224 от 13 май

Пуска в обращение, считано от 24 юни 2024 г., златна възпоменателна монета „Св. св. Петър и Павел“ от серията „Българска иконография“.

РЕШЕНИЕ № 287 от 30 май

Цената, по която златната възпоменателна монета „Св. св. Петър и Павел“, емисия 2024 г., ще се продава на касите на БНБ, е 1757 (хиляда седемстотин петдесет и седем) лева.

Централен кредитен регистър и регистър на банковите сметки и сейфовете

РЕШЕНИЕ № 137 от 28 март

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 12 от 29 септември 2016 г. за Регистъра на банковите сметки и сейфове, както и Тарифа за таксите на Регистъра на банковите сметки и сейфове, в сила от 1 май 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 138 от 28 март

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 22 от 16 юли 2009 г. за Централния кредитен регистър, както и Тарифа за таксите на Централния кредитен регистър, в сила от 1 май 2024 г.

Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите

РЕШЕНИЕ № 21 от 22 януари

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 2 на БНБ от 2006 г. за лицензите, одобренията и разрешенията, издавани от Българската народна банка по Закона за кредитните институции.

РЕШЕНИЕ № 22 от 22 януари

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 10 на БНБ от 2019 г. за организацията, управлението и вътрешния контрол в банките.

РЕШЕНИЕ № 23 от 22 януари

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 20 на БНБ от 2019 г. за изискванията към членовете на управителния и контролния орган на кредитна институция, както и за оценка на тяхната пригодност и на лицата, заемащи ключови позиции.

РЕШЕНИЕ № 61 от 15 февруари

Да се информира Европейският съвет за системен риск, че не е необходимо БНБ да въвежда доброволна реципрочност за макропруденциалните мерки на Белгия, Германия, Норвегия, Швеция, Португалия и Дания, въз основа на направен преглед на актуалните данни, които показва несъществен размер на конкретните експозиции, посочени в Препоръка ЕССР/2023/13, с която бе допълнена и изменена Препоръка ЕССР/2015/2.

РЕШЕНИЕ № 102 от 29 февруари

Българската народна банка прилага съответно, считано от 29 февруари 2024 г., актуализирано „Ръководство на ЕЦБ за преглед и оценка на вътрешно-рейтингови модели“ (*ECB Guide to internal models*).

РЕШЕНИЕ № 141 от 28 март

Приема за информация „Доклад за състоянието на банковата система (четвърто тримесечие на 2023 г.)“.

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (октомври – декември 2023 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 142 от 28 март

Определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 2.0% през второто тримесечие на 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 143 от 28 март

Българската народна банка прилага в надзорната си дейност, считано от 29 март 2024 г., актуализираната версия на Надзорния ръководник на ЕНМ (*SSM Supervisory Manual*). Решението е взето на основание чл. 16, т. 21 от Закона за Българската народна банка. Актуализацията на Ръководника има за цел да отрази реорганизацията в Банковия надзор към Европейската централна банка (ЕЦБ) след 2019 г. Документът е одобрен от Надзорния съвет на ЕЦБ на 18 декември 2023 г. и е публикуван на 9 февруари 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 228 от 20 май

Приема за информация аналитичен материал „Преглед на въведените от БНБ макропруденциални мерки във връзка с рисковете пред банковата система“, който да бъде публикуван на интернет страницата на БНБ.

РЕШЕНИЕ № 230 от 20 май

Българската народна банка спазва „Насоки за изменение на Насоки ЕВА/GL/2020/14 относно спецификациите и оповестяването на показатели за системно значение“ (ЕВА/GL/2023/10), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 231 от 20 май

Българската народна банка спазва, считано от 27 юни 2024 г., „Насоки относно сравнителния анализ на практиките в областта на многообразието, включително политиките за многообразие и разликата в заплащането на жените и мъжете съгласно Директива 2013/36/ЕС и Директива (ЕС) 2019/2034“ (EBA/GL/2023/08), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 315 от 26 юни

Приема за информация „Доклад за състоянието на банковата система (първо тримесечие на 2024 г.)“.

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (януари – март 2024 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 316 от 26 юни

Определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 2.0% през третото тримесечие на 2025 г.

През периода януари – юни 2024 г. Управителният съвет на БНБ е приел:

- 20 решения на основание чл. 11, ал. 1 и 3 от ЗКИ относно одобрение за заемане на длъжност „член на управителен орган“ и чл. 11а от ЗКИ относно заемане на ключови позиции и действия по административните производства, свързани с тях;
- 26 решения във връзка с процеса по надзорен преглед и оценка на основание чл. 79в от ЗКИ;
- 9 решения на основание чл. 76, ал. 4 от ЗКИ за съгласуване на избор на одитор на кредитна институция;
- 38 решения във връзка с приключили надзорни проверки и други одобрения, разрешения и действия по административни процедури;
- 9 решения, свързани със собствения капитал;
- 7 решения на основание чл. 71, ал. 5 от ЗКИ относно одобрение за изменение в устава на кредитна институция.

Дейност на БНБ по реструктуриране на кредитни институции

РЕШЕНИЕ № 7 от 11 януари

Определя допустимите класове активи, инвестиционните ограничения за пазарен и кредитен риск и разрешените емитенти за всеки от класовете активи при вземане на решение за инвестиране на средства на Фонда за реструктуриране на банки в структурирана индексна сметка при Българската народна банка за 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 32 от 22 януари

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат сгъжани по текуща сметка при Българската народна банка за периода от 1 февруари до 30 април 2024 г.

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при БНБ за периода от 1 февруари до 30 април 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 44 от 1 февруари

Поддържа позицията, приета с Решение № 534 от 29 ноември 2023 г., по предложение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на предварителна основа на проект на съвместно решение относно план за реструктуриране на групата на *UniCredit S.p.A.* за 2023 г., оценка на възможността за реструктуриране и определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране и на дъщерните дружества от групата.

РЕШЕНИЕ № 130 от 15 март

Изразява несъгласие по проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на предварителна основа на проект на съвместно решение относно план за реструктуриране и оценка на възможността за реструктуриране на групата на *KBC Group N.V.* (групата *KBC*) за 2023 г. и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за субекта за реструктуриране и съответните дъщерни дружества от групата *KBC*, включително за „ОББ“ АД.

РЕШЕНИЕ № 133 от 20 март

Изразява несъгласие за одобряване на проекта на предложение на Единния съвет за реструктуриране за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Банка ДСК“ АД на предварителна основа и за изпращането му до Централната банка на Унгария като орган за реструктуриране на ниво група в колегията за реструктуриране на групата на *OTP Bank Plc.*

РЕШЕНИЕ № 135 от 22 март

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварително разрешение за намаляване без заместване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *UniCredit S.p.A.*

РЕШЕНИЕ № 164 от 11 април

Приема Годишния отчет на Фонда за реструктуриране на банки за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 165 от 11 април

Определя годишни вноски на клоновете на кредитни институции от трета държава във Фонда за реструктуриране на банки за 2024 г. в размер на 105 991.69 лв.

РЕШЕНИЕ № 166 от 11 април

Одобрява съвместно решение относно плана за реструктуриране на *ProCredit Holding AG* и неговите дъщерни дружества за 2023 г. и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „ПроКредит Банк (България)“ ЕАД като субект за реструктуриране на индивидуална основа.

РЕШЕНИЕ № 193 от 23 април

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварителни разрешения за намаляване със заместване

на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *KBC Group N.V.* по отношение на *KBC Group N.V.* и *KBC Bank N.V.*

РЕШЕНИЕ № 199 от 30 април

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при Българската народна банка за периода от 1 май до 31 юли 2024 г.

Средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП да продължат да бъдат държани по текуща сметка при БНБ за периода от 1 май до 31 юли 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 215 от 30 април

Българската народна банка се въздържа от одобрение на проектите на решения на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на общо предварително разрешение за намаляване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, алинея 2 от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *Eurobank S.A.*

РЕШЕНИЕ № 232 от 20 май

Изразява съгласие с проект на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварително разрешение за намаляване без заместване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *Eurobank Cyprus Ltd.*

РЕШЕНИЕ № 262 от 23 май

Изразява несъгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на съвместно решение относно групов план за реструктуриране за 2023 г. и оценка на възможността за реструктуриране на *UniCredit S.p.A.* и дъщерните му дружества и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране *UniCredit S.p.A.* и дъщерните му дружества, включително за „УниКредит Булбанк“ АД.

РЕШЕНИЕ № 285 от 30 май

Приема корекция на приспадането на средства, набрани в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП, от задълженията на кредитни институции за вноски в Единния фонд за реструктуриране за 2023 г.

Възстановените от ЕСП суми във връзка с коригирани вноски за 2023 г. в ЕФП да бъдат прибавени към средствата на подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП и да бъдат използвани съгласно § 56, ал. 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП.

РЕШЕНИЕ № 295 от 3 юни

Изразява несъгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на съвместно решение относно групов план за реструктуриране за 2023 г. и оценка на възможността за реструктуриране на *KBC Group N.V.* и дъщерните му дружества и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране *KBC Group N.V.* и дъщерните му дружества, включително за „Обединена българска банка“ АД.

РЕШЕНИЕ № 320 от 26 юни

Да се приложи Решение на Единния съвет за реструктуриране SRB/EES/2023RPC/122 за определяне на минимално изискване за собствен капитал

и приемливи задължения по отношение на „УниКредит Булбанк“ АД в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 321 от 26 юни

Да се приложи Решение на Единния съвет за реструктуриране SRB/EES/2023RPC/126 за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения по отношение на „Обединена българска банка“ АД в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

Изследователска дейност

РЕШЕНИЕ № 29 от 22 януари

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2023–2025 г. (изготвена към 11 януари 2024 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (декември 2023 г.).

РЕШЕНИЕ № 71 от 15 февруари

Приема за информация анализа на основните тенденции на развитие в икономиката и оценките за динамиката на основните макроикономически показатели през първото и второто тримесечие на 2024 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (брой 4/2023 г.).

РЕШЕНИЕ № 94 от 29 февруари

Присъжда две стипендии за 2024 г., както следва:
– в размер на 750 лв. месечно на кандидат, обучаващ се за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“;
– в размер на 1000 лв. месечно на кандидат, обучаващ се за придобиване на научна и образователна степен „доктор“.

РЕШЕНИЕ № 162 от 11 април

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2024–2026 г. (изготвена към 27 март 2024 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (март 2024 г.).

РЕШЕНИЕ № 198 от 30 април

Приема за информация анализа на основните тенденции на развитие в икономиката и оценките за динамиката на основните макроикономически показатели през второто и третото тримесечие на 2024 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (брой 1/2024 г.).

РЕШЕНИЕ № 294 от 30 май

Във връзка с отбелязването на 145-ата годишнина от създаването на Българската народна банка одобрява отпечатването на неперiodичната публикация „Мандат и функции на Българската народна банка, 1879 – 1947 г.“, том I „Нормативна уредба на дейността на Българската народна банка“ от тематичната издателска поредица на БНБ „История на финансите и банковото дело“.

Вътрешен одит на БНБ

РЕШЕНИЕ № 183 от 11 април

Приема актуализация на Годишния план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ за 2024 г., приет с Решение № 585 на Управителния съвет на БНБ от 21 декември 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 289 от 30 май

Приема Отчета на главния одитор на БНБ за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ за 2023 г.

Общи събрания

РЕШЕНИЕ № 41 от 23 януари

Дава съгласие управителят да изпълномощи представител на БНБ, който да гласува на извънредното Общо събрание на акционерите на „Дружество за касови услуги“ АД за: освобождаване на Ирина Марцева като член на Съвета на директорите на дружеството и избор на Джеймс Йоловски за член на Съвета на директорите на дружеството с мандат до изтичане на мандата на членовете на Съвета на директорите, избрани на 15 юни 2022 г.; определя възнаграждение на новоизбрания член.

РЕШЕНИЕ № 168 от 11 април

Дава съгласие изпълнителният директор на „Печатница на Българска народна банка“ АД да гласува на редовното годишно Общо събрание на акционерите на „Обертюр Фидюсиер“ АД за: одобряване на Доклада на Съвета на директорите за дейността на дружеството през 2023 г., приемане на Годишния финансов отчет за 2023 г., заверен от регистрирания одитор „Ърнст и Янг Одит“ ООД, и доклада на одитора; разпределяне на печалбата на дружеството за 2023 г. в размер на 2 241 153.00 лв., както следва: 1/10 от печалбата да се отдели във фонд „Резервен“ и останалата част от печалбата за 2023 г. в размер на 2 017 038.00 лв., ведно със 134 904.00 лв. от неразпределената печалба за минали години, да се разпредели като дивидент в полза на акционерите при размер на дивидента от 2.35 лв. на акция; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството за дейността им през 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 195 от 30 април

На основание чл. 12, ал. 1, т. 6 от Устава на „Монетен двор“ ЕАД одобрява проверения и заверен Годишен финансов отчет и Доклад за дейността на „Монетен двор“ ЕАД за 2023 г.; приема Доклада на независимия одитор „БДО АФА“ ООД за извършена проверка на Годишния финансов отчет; нетната печалба на „Монетен двор“ ЕАД за 2023 г. в размер на 1897 хил. лв. да се отнесе като неразпределена печалба, като не се разпределя дивидент на едноличния собственик на капитала; освобождава от отговорност членовете на Съвета на директорите за дейността им през 2023 г.; назначава „БДО АФА“ ООД за регистриран одитор, който да проверява и заверява Годишния финансов отчет на „Монетен двор“ ЕАД за периода 2024–2026 г.

РЕШЕНИЕ № 196 от 30 април

Дава съгласие управителят да изпълномощи представител на БНБ в годишното общо събрание на акционерите на „Печатница на Българска народна банка“ АД, който да гласува за: приемане на Доклада на Съвета на директорите за

дейността на дружеството за 2023 г. и Годишния финансов отчет на „Печатница на Българска народна банка“ АД за 2023 г., заверен от специализираното одиторско предприятие „Ейч Ел Би България“ ООД; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите за дейността им през 2023 г.; разпределяне на печалбата за 2023 г. в размер на 5 033 264.72 лв., както следва: 1/10 от печалбата да се отдели във фонд „Резервен“ и останалата част от печалбата в размер на 4 529 938.25 лв. да се разпредели между акционерите, пропорционално на притежаваните от тях акции от капитала на дружеството; избира „Ейч Ел Би България“ ООД за специализирано одиторско предприятие, което да проверява и заверява Годишния финансов отчет на „Печатница на Българска народна банка“ АД за 2024 г., 2025 г. и 2026 г.

РЕШЕНИЕ № 225 от 20 май

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на БНБ на редовното Общо събрание на акционерите на „БОРИКА“ АД, който да гласува за: приемане на Доклада за дейността на „БОРИКА“ АД за 2023 г. и на Годишния финансов отчет за 2023 г.; приемане на одиторски доклад от проверката на Годишния финансов отчет и отчета на Одитния комитет за 2023 г.; разпределяне на печалбата на „БОРИКА“ АД за 2023 г. по следния начин: от нетната печалба за 2023 г. в размер на 10 264 826.31 лв. да се изплатят 6 000 362.16 лв. под формата на дивидент на акционерите пропорционално на притежаваните от тях акции; остатъкът от нетната печалба за 2023 г. в размер на 4 264 464.15 лв. да се отнесе към „Допълнителни резерви с общ характер“; освобождава от отговорност членовете на Съвета на директорите на дружеството за дейността им през 2023 г., както и бившите членове на Съвета на директорите Калин Христов, Татяна Иванова и Георги Константинов за дейността им през 2023 г.; изменя чл. 19 от Устава на дружеството; избира членове на Одитния комитет на „БОРИКА“ АД и определя месечното им възнаграждение; избира за одитор на дружеството специализираното одиторско предприятие „БДО АФА“ ООД, което да извърши проверка и заверка на Годишния финансов отчет на „БОРИКА“ АД за 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 226 от 20 май

Освобождава Съвета на директорите на „Монетен двор“ ЕАД в състав: Людмила Елкова, Стефан Цветков и Александър Чобанов. Назначава Съвет на директорите на „Монетен двор“ ЕАД в състав: Людмила Елкова, Стефан Цветков и Александър Чобанов с мандат 3 години и определя възнаграждение на членовете на Съвета на директорите, които не са изпълнителни членове. Изменя Решение № 195 на Управителния съвет на Българската народна банка от 30 април 2024 г. по следния начин: „Нетната печалба на „Монетен двор“ ЕАД за 2023 г. в размер на 1706 хил. лв. да се отнесе като неразпределена печалба на „Монетен двор“ ЕАД, като не се разпределя дивидент на еднoличния собственик на капитала.“.

РЕШЕНИЕ № 261 от 23 май

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на БНБ на извънредно Общо събрание на акционерите на „Дружество за касови услуги“ АД, който да гласува за: приемане на Доклада на Съвета на директорите за дейността на „Дружество за касови услуги“ АД за 2023 г.; приемане на Годишния финансов отчет за 2023 г. и Доклада на независимия одитор „Грант Торнтон“ ООД за извършена проверка на Годишния финансов отчет за 2023 г.; разпределяне на печалбата на дружеството за 2023 г. в размер на 1 660 765.00 лв., както следва: 10% от същата печалба да се отнесе към фонд „Резервен“ и останалата сума в размер на 1 494 688.50 лв. да се отнесе като неразпределена печалба на „Дружество за касови услуги“ АД, като не се разпределя дивидент на акционерите; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на „Дружество

за касови услуги“ АД; избор на одиторско предприятие „Грант Торнтон“ ООД за независим одитор за финансовите години 2024 г., 2025 г. и 2026 г.

През периода януари – юни 2024 г. Управителният съвет на БНБ е приел решения, свързани с одобряване на вътрешни правила на Банката (7 решения), провеждане на обществени поръчки и сключване на договори¹²⁹ (19 решения) и организацията на дейности на Банката (119 решения – в това число 18 решения относно организация на дейности на банковия надзор, 11 решения относно организация на дейности във връзка с функцията по реструктуриране на кредитни институции, едно решение във връзка с организация на дейности по платежния надзор и 47 решения, с които приема информация за изпълнението на Националния план за въвеждане на еврото в сферите на компетентност на БНБ).

¹²⁹ Пълна информация за организираниите обществени поръчки е достъпна в „Профил на купувача“ в ЦАИС ЕОП (www.eop.bg).

ISSN 2367-4938 (онлайн)

ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА КОРИЦАТА Е РАЗРАБОТЕНО ВЪЗ ОСНОВА
НА СКУЛПТУРНАТА ГРУПА „ХЕРМЕС И ДЕМЕТРА“, ДЕЛО НА КИРИЛ ШИВАРОВ,
РАЗПОЛОЖЕНА НА ЮЖНАТА ФАСАДА НА СГРАДАТА НА БНБ